

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

DOKTORA TEZİ

Saliha TAŞÇIOĞLU

**KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE
YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE
BİR MODEL ÖNERİSİ**

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

ADANA-2018

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME
ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ**

Saliha TAŞÇIOĞLU

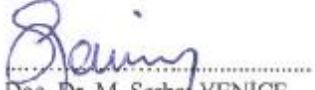
**DOKTORA TEZİ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI**

Bu Tez 16/10/2018 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından
Oybirliği/Oyçokluğu ile Kabul Edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Berrin SİREL
DANIŞMAN

Prof. Dr. M. Faruk ALTUNKASA
ÜYE

Doç. Dr. Cengiz USLU
ÜYE

Doç. Dr. M. Serhat YENİCE
ÜYE

Doç. Dr. Demet DEMİROĞLU
ÜYE

Bu Tez Enstitümüz Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında hazırlanmıştır.
Kod No:

**Prof. Dr. Mustafa GÖK
Enstitü Müdürü**

**Bu Çalışma Ç. Ü. Araştırma Projeleri Birimi Tarafından Desteklenmiştir.
Proje No: FDK-2016-7583**

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge ve
fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri
Kanunundaki hükümlere tabidir.

ÖZ

DOKTORA TEZİ

**KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE
YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR
MODEL ÖNERİSİ**

Saliha TAŞÇIOĞLU

**ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI**

Danışman : Dr.Öğr. Üyesi Berrin SİREL
Yıl: 2018, Sayfa: 403
Jüri : Dr.Öğr. Üyesi Berrin SİREL
: Prof. Dr. M. Faruk ALTUNKASA
: Doç. Dr. Cengiz USLU
: Doç. Dr.M. Serhat YENİCE
: Doç. Dr. Demet DEMİROĞLU

Çalışma tarihi kent koruma ölçütleri doğrultusunda, kent kimlik öğelerinin değerlendirilerek, planlama ve tasarım çalışmalarına altlık oluşturabilecek bir model önerisi oluşturmayı amaçlamıştır. Öncelikle, Antakya ve Gaziantep ilinin mekânsal gelişimi incelenerek geleneksel doku analizi yapılmıştır. Çalışma alanlarında değerlendirmeye alınacak olan kent kimlik öğeleri belirlenmiş ve bu değerlendirmelerin yapılacağı değerlendirme formları ve çizelgeleri oluşturulmuştur. 5'li Likert ölçeğine göre yapılan değerlendirme sonuçları uzman görüşleri alınarak belirlenen ağırlık katsayıları ile çarpılarak ağırlıklı değerleri tespit edilmiştir. Sonrasında her bir değer için korunmuşluk endeks değerini tespit edebilmek için en yüksek değere sahip özellik üzerinden oranlama yöntemi uygulanmıştır. Değerlerin uygunluğunun belirlenmesi amacıyla belirli aralıklar belirlenmiş ve bu aralıklar doğrultusunda çizelgelerde farklı renklerde ifade edilmiştir. Son olarak belirlenen değerler ArcGIS programı ile korunmuşluk endeksi haritaları oluşturulmuş ve yorumlanmıştır.

Sonuç olarak, kentsel sit alanlarında bulunan kimlik öğelerinin mevcut durumları değerlendirilmiş, zaman içerisinde alınan imar kararları, yapılan bazı uygulamalar sonucunda tarihi dokuda tahrip ve kayıplar olduğu saptanmıştır. Geleneksel doku ve aslına uygun koruma çalışmaları ile tarihi dokunun değerinin korunabileceği, yapılan eklenti ve malzeme değişikliklerinin olumsuz etkileri olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tarihi Çevre, Kent Kimliği, Antakya, Gaziantep

ABSTRACT

PhD THESIS

A MODEL PROPOSAL FOR THE EVALUATION OF HISTORICAL ENVIRONMENTAL CONSERVATION AND RENOVATION IN TERMS OF URBAN IDENTITY

Saliha TAŞÇIOĞLU

ÇUKUROVA UNIVERSITY
INSTITUTE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES
DEPARTMENT OF LANDSCAPE ARCHITECTURE

Supervisor :Asst. Prof. Dr. Berrin SİREL
:Year: 2018, Pages: 403
Jury :Asst. Prof. Dr. Berrin SİREL
:Prof. Dr. M. Faruk ALTUNKASA
: Assoc. Prof. Dr Cengiz USLU
:Assoc. Prof. Dr. M. Serhat YENİCE
:Assoc. Prof. Dr. Demet DEMİROĞLU

The study aims to create a model proposal that can base the planning and design studies by evaluating the urban identity elements in line with the historical city protection criteria. The spatial development of Antakya and Gaziantep was primarily examined and then traditional tissue analysis was performed. Urban identity elements to be taken into consideration in the study areas were determined. The evaluation forms and charts were prepared. The results of the evaluation made according to the 5-Likert scale were multiplied by the weighted coefficients determined by taking the expert opinions and the weighted values were determined. In order to determine the protection index value for each value, the proportioning method was applied on the property with the highest value. In order to determine the suitability of the values, certain intervals have been determined and the tables are expressed in different colors according to these intervals. Finally, the determined values are established and interpreted with ArcGIS program.

As a result, the current status of the identity elements found in the urban sites were evaluated, the zoning decisions made over time, and the destruction of the historical texture as a result of some applications were determined. It has been determined that the value of historical texture can be preserved and the additions and material changes have negative effects with the protection of traditional textures and fiction.

Keywords: Historical Environment, Urban Identity, Antakya, Gaziantep

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET

Geçmişte kendine özgü bir karaktere sahibi olan ve günümüze kadar ulaşmayı başarmış tarihi kent dokularının kimliğini oluşturan öğelerin, yörenin kentsel karakterine, ekolojik koşulları ve sosyo-ekonomik yapısına göre, yenileme ve düzenleme çalışmalarına tabii tutulması büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla gerçekleştirilecek olan koruma çalışmalarının eski doku ile uyum içinde olması, sürdürülebilirlik anlamında olumlu bir etkiye sahiptir.

Çalışma Antakya ve Gaziantep Kentsel Sit Alanı sınırları içerisinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma alanının belirlenmesinde aktif olarak yoğun kullanımın olması, kentin karakterini yansıtan pek çok doğal ve kültürel öğe içermesi, çekim merkezi konumunda olmaları etkili olmuştur. Ayrıca kentlerin mesafe olarak yakın olmasına karşın geleneksel doku anlamında farklılıklar içermesi ve çeşitli koruma çalışmaları örneklerini barındırması da diğer etkenlerdir.

Bu çalışmada öncelikle Gaziantep ve Antakya Kentsel Sit Alanının dokusu irdelenerek, geçmişten günümüze kadar meydana gelmiş olan değişimler saptanmaya çalışılmıştır. Antakya Kentsel Sit Alanı 1929-1980 ve 2009, Gaziantep Kentsel Sit Alanı ise 1935-1969 ve 2010 olarak 3 dönemde incelenmiştir. Anıtsal yapı, dini yapı, ticari yapı, ulaşım ağı olarak haritalar oluşturulmuştur.

Sonraki aşamada, Antakya ve Gaziantep tarihi kent dokusunda değerlendirmeye alınacak olan kent kimlik öğeleri belirlenmiştir. Antakya’da 8 adet anıtsal yapı ve avlu, 22 adet cadde ve bu caddeye bağlantılı sokaklar, 1 adet meydan, Gaziantep’te ise, 13 adet anıtsal yapı ve avlu, 57 adet cadde ve caddeye bağlantılı sokaklar ve 1 adet meydan değerlendirilmiştir. Belirlenen kimlik öğeleri yapı, avlu, sokak ve meydan olarak sınıflandırılmış, yerleşim ölçeğinde ve donatı ölçeğinde olmak üzere iki grup halinde irdelenmiştir. Bu değerlendirmeleri yapabilmek için ölçütler belirlenmiştir. Bu ölçütler 19 ana 61 alt ölçüt olarak tespit edilmiş ve çizelgeler oluşturulmuştur. Kimlik öğelerinin değerlendirme ölçütleri kapsamında sayısal olarak değerlendirilebilmesi için geleneksel doku analiz

çizelgesi oluşturulmuştur. Bu amaçla incelenen anıtsal yapı, sivil mimarlık örnekleri, cadde- sokak ve meydanın korunmuşluk derecesi, yapılan restorasyon ve sağlıklılaştırma çalışmaları üzerinden değerlendirilmiştir. Değerlendirme 5’li Likert Ölçeğine göre yapılmıştır. Elde edilen değerler, Peyzaj Mimarı, Mimar ve Şehir Bölge Planlama uzmanı olmak üzere toplam 15 uzman görüşü doğrultusunda belirlenen katsayılara göre ağırlıklandırılmıştır. Bu değerler Tarihi Yapı 4.88, Tarihi Sokak 4.25, Tarihi Avlu 3.63, Tarihi Meydan 3.75, Tarihi Olmayan Yapı 1.88 olarak belirlenmiştir. Ağırlıklandırılan değerler en yüksek değer 100 olarak kabul edilerek oranlanmış ve korunmuşluk endeks değerleri belirlenmiştir.

Buna göre Antakya’da Tescilli Yapılar içerisinde yapılan değerlendirmede KUDEB binasının (% 82.71) en yüksek korunmuşluk endeks değerine sahip olduğu, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi’nin (% 77.4) en düşük değere sahip olduğu tespit edilmiştir. Avlu değerlendirildiğinde KUDEB binasının (% 84.09) en yüksek, Ulu Camii (% 68.1) en düşük değer olduğu görülmektedir. Sokak başlığı altında en yüksek değere sahip olan Kırk Asırlık Türk Yurdu Sokak (% 94.45), en düşük olan değer ise Aysel, Sakarya, Ulus, Meydan, Turan, Beyazıt ve Ayyıldız Sokaktır (% 39.17). Meydan olarak değerlendirilen Ulus Meydanı ise değer olarak (% 87.75) olarak tespit edilmiştir.

Gaziantep’te ise Tescilli Yapılar içerisinde yapılan değerlendirmede Hışva Han’ın (% 90.04) en yüksek, Gaziantep Kalesi’nin (% 73.09) en düşük korunmuşluk endeks değerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Avlular içindeki değerlendirmede Hışva Han (% 86.66) ile en yüksek endeks değerine, Şire Han ise (% 63.8) ile en düşük değere sahiptir. Sokaklar içerisinde Hamdi Kutlar Caddesi bağlantılı tarihi değerini koruyan sokaklar (% 95.9) iken Belediye Caddesi’ne bağlı sokaklar ise (% 47.11) değerine sahiptir. Meydan olarak değerlendirilen Arasa Meydanı ise değer olarak (% 78.93) olarak görülmektedir. Belirlenen yüzde aralıkları % 0-20 (Uygun Değil), % 20.01-40 (Kısmen Uygun), % 40.01-60 (Orta Düzeyde Uygun), % 60.01-80 (Oldukça Uygun), %80.01-100 (Uygun) olmak üzere sınıflandırılmış ve renklendirilmiştir.

Çalışmanın son aşamasında, araştırma alanlarında değerlendirmeye alınmış olan yapı, avlu, sokak ve meydan değerlerini içeren 8 farklı harita ArcGIS programı yardımı ile oluşturulmuştur. Korunmuşluk endeksi haritalarının oluşturulması için, bir önceki aşamada belirlenen değerler sayısal hava fotoğrafı üzerine işlenmiştir. Kent kimlik öğelerinin Kentsel Sit Alanı içerisinde birlikte yer aldığı bütünleştirilmiş korunmuşluk haritası ise belirlenen alanlar içerisindeki değerlerin dağılımını gösterir şekilde farklı renklerle ifade edilmiştir. Antakya Kimlik öğelerine ait endeks değerlerinin 67 ile 654 arasında değiştiği görülmektedir. Bu bağlamda en yüksek değer Uzun Çarşı civarında, en düşük değer ise Aysel ve Ulus Sokak çevresinde belirlenmiştir. Gaziantep'te ise kimlik öğelerine ait endeks değerlerinin 80 ile 1118 arasında değiştiği görülmektedir. Bu bağlamda en yüksek değer Anadolu Evleri civarında, en düşük değer ise Pişirici Kasteli çevresinde belirlenmiştir. Oluşturulan bu haritalar ile her iki kent için de belirlenmiş olan mekânlara ait yorumlara taban oluşturacak verilere ulaşılmıştır. Bu veriler kent kimlik öğelerinin, hem kent bazında hem de birbirleriyle karşılaştırılabilir sonuçlar içermektedir.

Çalışma ile yakın iki il olan Antakya ve Gaziantep karşılaştırıldığında konut düzeni ve yol dokusu olarak benzerlik taşıdığı, ancak bazı malzeme kullanımlarında farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir. Bu kadar yakın mesafede bulunan iki kent içerisinde bile farklılıklar olduğunu değerlendirildiğinde, ülke genelinde yapılan koruma çalışmalarının belli bir kalıp ve standart üzerinden yapılmasının doğru olmayacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu bağlamda tarihi yapılar ve çevrelerinin geçmişin bilgi kaynağı olarak düşünülerek, sürdürülebilirlik kavramı içerisinde korunması, her bir kimlik öğesinin onu günümüze taşıyan bir değer olduğu göz ardı edilmemelidir. Kentsel bir tarihi dokunun korunması cadde, sokak, avlu, meydan, açık ve yeşil alanlar gibi yerleşim ölçeğindeki öğeleri ve kentsel donatı ölçeğindeki öğeleri korumakla mümkündür.

Bu doğrultuda çalışmada elde edilen temel bulgular ve öneriler şu şekilde özetlenebilir.

- Tarihi dokuların aslına uygun, çevresiyle bütünlük göstererek faaliyetlerini sürdürmesi devamlılıkları noktasında önemlidir. Bunun yanısıra tarihi değeri olmayan yapıların, tarihi doku üzerinde olumsuz etki yarattığı görülebilmektedir.
- Antakya ve Gaziantep kenti içerisinde gerçekleştirilen çalışmadaki bulgular benzerlik göstermektedir. Gaziantep içerisinde restorasyonu tamamlanan bazı yapıların sadece cephe olarak restore edildiği Antakya’da ise bu çalışmaların devam ettiği, birçok konutun ise henüz bir yenileme çalışmasına tabii tutulmadığı belirlenmiştir. Kent içerisindeki koruma çalışmalarının hızlandırılması kayıpların önüne geçecektir.
- Ticari işlevi bulunan yapılara yapılan eklemeler ve donatıların bütünlüğü bozduğu ve olumsuz bir etki yarattığı belirlenmiştir. Aktif olarak kullanımının olması olumlu değerlendirilebilir ancak, yapı ve avlularda meydana gelen malzeme değişikliği ve eklentilerin vereceği zarar göz ardı edilmemelidir. Bu konuda alınacak tedbirler kayıpların önüne geçecektir.
- Kentlerin dar sokaklardan oluştuğu düşünüldüğünde araç trafiğine bağlı olarak gürültü etkisinin de en üst düzeylerde hissedildiği açıktır. Özellikle Antakya’da Kentsel Sit Alanının dışında tutulacak bir trafik düzenlemesi bu sorunu büyük ölçüde ortadan kaldıracaktır.
- Sadece anıtsal yapıyı korumaktan ziyade, çevresiyle bir bütün olarak değerlendirmek, peyzajı ve geleneksel dokuyu içine alan bir koruma anlayışı sürdürülebilir bir koruma için gerekliliktir. Bu tarihi dokunun insanların yaşam biçimiyle şekillendiğini düşündüğümüzde sosyokültürel çevrenin önemini de göz önüne almak gereklidir.
- Korumacı bir yaklaşım için şüphesiz ki bir bilinç gereklidir. Yerel halkın bu anlamda bilinç düzeyinin yükseltilmesi, şehri sahiplenmelerini sağlayacak çalışmalara yer verilmesi gereklidir.

TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında yakın ilgisi ve desteği ile çalışmamı yönlendiren, danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Berrin SİREL'E teşekkürlerimi sunarım.

Yapıcı ve yönlendirici fikirleriyle çalışmamı şekillendiren kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. Faruk ALTUNKASA'ya, çalışmamı daha geniş bir perspektifte değerlendirmemi sağlayan Sayın Doç. Dr. M. Serhat YENİCE, Doç. Dr. Demet DEMİROĞLU ve Doç. Dr. Cengiz USLU hocama teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmam için gerekli olan bilgileri ve haritaları temin etmeme yardımcı olan Gaziantep Büyükşehir Belediyesi İmar Müdürlüğü ve Koruma Uygulama ve Denetim Bürosu'na, Gaziantep ve Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'na, Antakya Belediyesi ve Hatay Büyükşehir Belediyesi İmar Müdürlüğü, Koruma Uygulama ve Denetim Bürosu'na, çalışmalarım esnasında maddi destek veren Çukurova Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimine, katkıları için, Arş Gör. Müge ÜNAL, Dr. Öğr. Üyesi. Halil DUYMUŞ ve Ahmet Salih GÜNAYDIN'a ve mesai arkadaşlarıma, teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her anında olduğu gibi desteklerini her zamankinden daha çok hissettiğim aileme, ablam Nihal ÖZKÜÇÜK ve kardeşim M. Enis TAŞÇIOĞLU'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

SAYFA

ÖZ.....	I
ABSTRACT	II
GENİŞLETİLMİŞ ÖZET	III
TEŞEKKÜR	VII
İÇİNDEKİLER.....	VIII
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	XII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	XX
SİMGELER VE KISALTMALAR	XXVI
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Çalışmanın Önemi ve Amacı.....	1
1.2. Kuramsal Çerçeve	4
1.2.1. Kent Kimliği ve Kent Kimlik Bileşenleri.....	4
1.2.2. Tarihi Çevre Koruma ve Yenileme	13
1.2.3. Tarihi Çevre Koruma ve Kent Kimliği İlişkisi	21
1.2.4. Ülkemizde Tarihi Çevre Koruma Süreci ve Tarihi Çevre Korumada Karşılaşılan Sorunlar.....	23
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	29
3. MATERYAL VE METOD	47
3.1. Materyal.....	47
3.1.1. Antakya.....	49
3.1.1.1 Antakya Kentinin Genel Karakteristikleri.	49
3.1.1.2. Antakya Kenti Tarihsel Gelişim ve Değişim Süreci.....	50
3.1.1.3. Antakya İmar ve Koruma Amaçlı İmar Planları.....	57
3.1.1.4. Geleneksel Dokuda Bozulma ve Kayıplar.....	62
3.1.1.5. Antakya Kentinde Yapılan Koruma Çalışmaları	64
3.1.2. Gaziantep	71

3.1.2.1 Gaziantep Kentinin Genel Karakteristikleri.	71
3.1.2.2. Gaziantep Kenti Tarihsel Gelişim ve Değişim Süreci.....	72
3.1.2.3. Gaziantep İmar ve Koruma Amaçlı İmar Planları.....	77
3.1.2.4. Geleneksel Dokuda Bozulma ve Kayıplar.....	82
3.1.2.5. Gaziantep Kentinde Yapılan Koruma Çalışmaları	83
3.2. Metod	90
3.2.1. Çalışma Alanının Sınırlarının Belirlenmesi.....	90
3.2.2. Çalışma Alanının Mekansal Değişim Haritalarının Oluşturulması	94
3.2.3. Kent Kimlik Öğeleri ve Tarihi Kent Koruma Ölçütlerinin Belirlenmesi	94
3.2.4. Sayısal Değerlendirme.....	108
3.2.5. Korunmuşluk Endekslerinin Hesaplanması ve Korunmuşluk Endeksi Haritalarının Oluşturulması.....	108
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	113
4.1. Antakya	113
4.1.1. Antakya Kentinin Mekansal Özellikleri.....	113
4.1.1.1. Anıtsal Yapı.....	116
4.1.1.2. Avlu	147
4.1.1.3. Cadde ve Sokak	156
4.1.1.4. Meydan.....	179
4.1.2. Antakya Kent Kimlik Öğelerinin Koruma Ölçütleri Kapsamında Korunmuşluk Endeks Değerleri ve Korunmuşluk Endeksi Haritaları.....	181
4.2. Gaziantep.....	196
4.2.1. Gaziantep Kentinin Mekansal Özellikleri	196
4.2.1.1. Anıtsal Yapı.....	201
4.2.1.2. Avlu	240
4.2.1.3. Cadde ve Sokak	250
4.2.1.4. Meydan.....	278

4.2.2. Gaziantep Kent Kimlik Ögelerinin Koruma Ölçütleri Kapsamında	
Korunmuşluk Endeks Değerleri ve Korunmuşluk Endeksi	
Haritaları	281
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	309
KAYNAKLAR.....	321
ÖZGEÇMİŞ.....	341
EKLER	342

ÇİZELGELER DİZİNİ

SAYFA

Çizelge 3.1.	Antakya Tarihi ve Tarihsel Süreçte Kentsel Yapı Değişimi.....	50
Çizelge 3.2.	Antakya'nın 20. yy Başına Kadar Nüfus Değişimi	55
Çizelge 3.3.	Antakya'nın 20. yy Başına Kadar Mahalle Sayısı Değişimi	56
Çizelge 3.4.	Antakya İmar Planları.....	57
Çizelge 3.5.	Koruma Amaçlı İmar Planları.....	60
Çizelge 3.6.	Antakya Kenti Koruma Çalışmaları Örnekleri	67
Çizelge 3.7.	Gaziantep Tarihi ve Tarihsel Süreçte Kentsel Yapı Değişimi	73
Çizelge 3.8.	Gaziantep'in 20. yy Başına Kadar Nüfus Değişimi.....	75
Çizelge 3.9.	Gaziantep'in 20. yy Başına Kadar Mahalle Sayılarının Değişimi.....	77
Çizelge 3.10.	Gaziantep İmar Planları	78
Çizelge 3.11.	Koruma Amaçlı İmar Planları.....	81
Çizelge 3.12.	Gaziantep Kenti Koruma Çalışmaları Örnekleri.....	87
Çizelge 3.13.	Yerleşim Ölçeğinde Kent Kimlik Öğeleri Değerlendirme Ölçütleri (Yapı).....	96
Çizelge 3.14.	Yerleşim Ölçeğinde Kent Kimlik Öğeleri (Uyumluluk Açısından Tarihi Değeri Olmayan Yapılar) Değerlendirilme Ölçütleri	97
Çizelge 3.15.	Yerleşim Ölçeğinde Kent Kimlik Öğeleri Değerlendirme Ölçütleri (Avlu)	97
Çizelge 3.16.	Yerleşim ve Kentsel Donatı Ölçeğinde Kent Kimlik Öğeleri Değerlendirme Ölçütleri (Meydan)	98
Çizelge 3.17.	Kentsel Donatı Ölçeğinde Kent Kimlik Öğeleri Değerlendirme Ölçütleri (Cadde)	99
Çizelge 3.18.	Yerleşim ve Kentsel Donatı Ölçeğinde Kent Kimlik Öğeleri Değerlendirme Ölçütleri (Sokak).....	100

Çizelge 3.19.	Gaziantep Geleneksel Doku Analiz Tablosu.....	101
Çizelge 3.20.	Antakya Geleneksel Doku Analiz Tablosu.....	102
Çizelge 3.21.	Yerleşim Ölçeğinde Kent Kimlik Öğeleri Değerlendirme Ölçütlerinin Düzeleştirilmesi (Yapı)	103
Çizelge 3.22.	Yerleşim Ölçeğinde Kent Kimlik Öğelerine Uyumluluk Açısından Tarihi Değeri Olmayan Yapıların Değlendirilme Ölçütlerinin Düzeleştirilmesi	103
Çizelge 3.23.	Yerleşim Ölçeğinde Kent Kimlik Öğeleri Değerlendirme Ölçütlerinin Düzeleştirilmesi (Avlu).....	104
Çizelge 3.24.	Yerleşim ve Kentsel Donatı Ölçeğinde Kent Kimlik Öğeleri Değlendirme Ölçütlerinin Düzeleştirilmesi (Meydan).....	105
Çizelge 3.25.	Kentsel Donatı Ölçeğinde Kent Kimlik Öğeleri Değlendirme Ölçütlerinin Düzeleştirilmesi (Cadde).....	106
Çizelge 3.26.	Kentsel Donatı Ölçeğinde Kent Kimlik Öğeleri Değlendirme Ölçütlerinin Düzeleştirilmesi (Sokak).....	107
Çizelge 3.27.	Korunmuşluk Endeks Değlerinin Uygunluk Durumları.....	109
Çizelge 4.1.	Tescilli Yapıların Genel Dağılımı.....	114
Çizelge 4.2.	Antakya Kalesinin Genel Yapısal Özellikleri.....	119
Çizelge 4.3.	Sabunhanelerin Adı, Tescil Tarihi ve Sayısı.....	120
Çizelge 4.4.	Sabunhanelerin Genel Özellikleri.....	121
Çizelge 4.5.	Hanların Adı, Tescil Tarihi ve Sayısı	121
Çizelge 4.6.	Hanların ve Han Avlularının Genel Yapısal Özellikleri.....	122
Çizelge 4.7.	Kurşunlu Han Değlendirme Ölçütlerinin Genel Değleri	124
Çizelge 4.8.	Kurşunlu Han Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değlendirilmesi	124
Çizelge 4.9.	Hamamların Adı, Tescil Tarih ve Sayıları.....	125
Çizelge 4.10.	Hamamların Genel Özellikleri.....	125
Çizelge 4.11.	Camilerin Adı, Tescil Tarihleri ve Sayıları.....	129
Çizelge 4.12.	Camilerin Genel Yapı Özellikleri	131

Çizelge 4.13.	Ulu Camii Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri	133
Çizelge 4.14.	Ulu Camii Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi	133
Çizelge 4.15.	Yeni Camii Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri	135
Çizelge 4.16.	Yeni Camii Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi	135
Çizelge 4.17.	Habib-i Naccar Camii Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri	137
Çizelge 4.18.	Habib-i Naccar Camii Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi	137
Çizelge 4.19.	Mescit Adı, Tescil Tarihleri ve Sayıları.....	138
Çizelge 4.20.	Türbe Adı, Tescil Tarih ve Sayıları	139
Çizelge 4.21.	Kilise ve Havra Adı, Tescil Tarih ve Sayıları.....	140
Çizelge 4.22.	Ortodoks Kilisesi Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri	142
Çizelge 4.23.	Ortodoks Kilisesi Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi	142
Çizelge 4.24.	Çeşmelerin İsimleri Bulundukları Konum, Tescil Tarih ve Sayıları.....	143
Çizelge 4.25.	Çeşmelerin Genel Yapısal Özellikleri	145
Çizelge 4.26.	Antakya Sivil Mimarlık Örneklerinin Genel Özellikleri	146
Çizelge 4.27.	Antakya Geleneksel Konut Avlularının Genel Özellikleri	148
Çizelge 4.28.	147 Tescil Numaralı Yapı (Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi) Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri	151
Çizelge 4.29.	147 Tescil Numaralı Yapı (Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi) Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi	151
Çizelge 4.30.	91 Tescil Numaralı Yapı (Kudeb Binası) Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri	153

Çizelge 4.31.	91 Tescil Numaralı Yapı (Kudeb Binası) Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi	153
Çizelge 4.32.	18 Tescil Numaralı (Jasmin Otel) Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri.....	155
Çizelge 4.33.	18 Tescil Numaralı (Jasmin Otel) Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi	155
Çizelge 4.34.	Antakya Sokaklarının Genel Özellikleri	160
Çizelge 4.35.	Hürriyet Caddesi Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)	162
Çizelge 4.36.	Kartal. Kabaltı ve Kutlu Sokak Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)	164
Çizelge 4.37.	Kastal ve Eski Saray Sokak Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde).....	165
Çizelge 4.38.	Kurtuluş Caddesi Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)	168
Çizelge 4.39.	Aysel, Ulus, Sakarya, Meydan, Turan, Beyazıt, Ayyıldız Sokak Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)	169
Çizelge 4.40.	Uzun Çarşı Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)	171
Çizelge 4.41.	Terziciler ve Hasırcılar Çarşısı Sokak Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)	172
Çizelge 4.42.	Yeni Camii ve Uncular Sokak Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)	174
Çizelge 4.43.	Çankaya ve Örnek Sokak Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)	176
Çizelge 4.44.	Kırk Asırlık Türk Yurdu Sokak Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)	178

Çizelge 4.45.	Meydan Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)	180
Çizelge 4.46.	Antakya Kent Kimlik Öğelerinin Ağırlıklandırılması	182
Çizelge 4.47.	Antakya Kent Kimlik Öğelerinin Korunmuşluk Endeks Değerleri	185
Çizelge 4.48.	Gaziantep Kültür Varlıkları	196
Çizelge 4.49.	Kentsel Sit Alanı İçinde Yapı Niteliği	197
Çizelge 4.50.	Gaziantep Kalesinin Genel Yapısal Özellikleri	204
Çizelge 4.51.	Gaziantep Kalesi Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri	206
Çizelge 4.52.	Gaziantep Kalesi Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi	206
Çizelge 4.53.	Kentsel Sit Alanı İçinde Bulunan Bedesten İsimleri ve Envanter Numaraları.....	207
Çizelge 4.54.	Bedestenlerin Genel Yapısal Özellikleri.....	207
Çizelge 4.55.	Zincirli Bedesten Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri	209
Çizelge 4.56.	Zincirli Bedesten Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi	209
Çizelge 4.57.	Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Bulunan Hanların İsim ve Envanter Numaraları.....	210
Çizelge 4.58.	Hanların ve Han Avlularının Genel Yapısal Özellikleri	210
Çizelge 4.59.	Hışva Han Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri	213
Çizelge 4.60.	Hışva Han Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi	213
Çizelge 4.61.	Tütün Hanı Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri	215
Çizelge 4.62.	Tütün Hanı Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi	215
Çizelge 4.63.	Şire Han Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri	217

Çizelge 4.64.	Şire Han Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi	217
Çizelge 4.65.	Hamam İsimleri ve Envanter Numaraları.....	218
Çizelge 4.66.	Hamamların Genel Yapısal Özellikleri.....	218
Çizelge 4.67.	Paşa Hamamı Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri	220
Çizelge 4.68.	Paşa Hamamı Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi	220
Çizelge 4.69.	Koruma Amaçlı İmar Planı İçinde Bulunan Cami ve Mescit İsimleri ve Envanter Numaraları.....	214
Çizelge 4.70.	Camilerin Genel Yapı Özellikleri	225
Çizelge 4.71.	Boyacı Camii Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri	227
Çizelge 4.72.	Boyacı Camii Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi	227
Çizelge 4.73.	Kurtuluş Camii Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri	229
Çizelge 4.74.	Kurtuluş Camii Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi	229
Çizelge 4.75.	Kilise İsimleri ve Envanter Numaraları	230
Çizelge 4.76.	Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Bulunan Kastellerin Genel Yapısal Özellikleri	231
Çizelge 4.77.	Piştirici Kasteli Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri	233
Çizelge 4.78.	Piştirici Kasteli Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi	233
Çizelge 4.79.	Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Bulunan Çeşme İsimleri ve Envanter Numaraları.....	234
Çizelge 4.80.	Geleneksel Konutlarının Genel Özellikleri.....	237
Çizelge 4.81.	Gaziantep Geleneksel Konut Avlularının Genel Özellikleri	241
Çizelge 4.82.	35 Tescil Numaralı Yapı (Atatürk Evi) Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri	243

Çizelge 4.83.	35 Tescil Numaralı Yapı (Atatürk Evi) Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi	243
Çizelge 4.84.	33 ve 34 Tescil Numaralı Yapı (Oyuncak Müzesi ve Kudeb Binası) Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri	245
Çizelge 4.85.	33 ve 34 Tescil Numaralı Yapı (Oyuncak Müzesi ve Kudeb Binası) Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi	245
Çizelge 4.86.	179 ve 180 Tescil Numaralı Yapı (Anadolu Evleri) Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri.....	247
Çizelge 4.87.	179 ve 180 Tescil Numaralı Yapı (Anadolu Evleri) Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi	247
Çizelge 4.88.	328 Tescil Numaralı Yapı (Tahmis Kahvesi) Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri	249
Çizelge 4.89.	328 Tescil Numaralı Yapı (Tahmis Kahvesi) Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi	249
Çizelge 4.90.	Gaziantep Sokaklarının Genel Özellikleri	254
Çizelge 4.91.	Eyüboğlu Caddesi Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)	259
Çizelge 4.92.	Eyüboğlu Caddesi Bağlantılı Sokaklar Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)	260
Çizelge 4.93.	Hamdi Kutlar Caddesi Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)	262
Çizelge 4.94.	Hamdi Kutlar Caddesi Bağlantılı Tarihi Doku Özelliğini Koruyan Sokakların Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde).....	263

Çizelge 4.95.	Hamdi Kutlar Caddesi Bağlantılı Tarihi Doku Özelliğini Korumayan Sokakların Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde).....	265
Çizelge 4.96.	Lala Paşa Caddesi Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)	267
Çizelge 4.97.	Lala Paşa Caddesi Bağlantılı Sokakların Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde).....	268
Çizelge 4.98.	Belediye Caddesi Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde).....	270
Çizelge 4.99.	Belediye Caddesi Bağlantılı Sokakların Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde).....	271
Çizelge 4.100.	Gaziler Caddesi Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde).....	273
Çizelge 4.101.	Gaziler Caddesi Bağlantılı Sokakların Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde).....	274
Çizelge 4.102.	Eski Saray Caddesi Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde).....	276
Çizelge 4.103.	Eski Saray Caddesi Bağlantılı Sokakların Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri	277
Çizelge 4.104.	Arasa Meydanı Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde).....	280
Çizelge 4.105.	Gaziantep Kent Kimlik Öğelerinin Ağırlıklandırılması	282
Çizelge 4.106.	Gaziantep Kent Kimlik Öğelerinin Korunmuşluk Endeks Değerleri	285
Çizelge 4.107.	Gaziantep ile Antakyanın Yapısal ve Malzeme Olarak Karşılaştırılması	298

ŞEKİLLER DİZİNİ

SAYFA

Şekil 1.1.	(a) Provence , (b)Tokyo, (c) Bologna, (d) Kahire kenti doluluk-boşluk ve yolların görünümü.....	5
Şekil 1.2.	1854-1888 Paris ve 1920 yılı New York kenti yol dokusu	6
Şekil 1.3.	Ortaçağ Kenti Noerdingen ve Malines’e ait düzensiz yol dokusu	6
Şekil 1.4.	İslam Kenti	6
Şekil 1.5.	Kentim İmaj Öğeleri.....	11
Şekil 1.6.	Kent kimliğinin bileşenleri.....	12
Şekil 3.1.	Antakya Kentinin Kuruluşundaki Hippodamos Planı	50
Şekil.3.2.	Seleucos Dönemi Haritası	50
Şekil 3.3.	Roma Döneminde Kentin Kuzeybatı Görünümü	51
Şekil 3.4.	Kurtuluş Caddesi	51
Şekil.3.5.	Müller tarafından çizilen Antakya Haritası	52
Şekil.3.6.	Roma Dönemi Antakya	52
Şekil 3.7.	Abraham Parsons’un Seyahatnamesinde Antakya	54
Şekil 3.8.	W. H. Bartlett tarafından Antakya Gravürü 1836	54
Şekil.3.9.	Antakya’daki Topluluklar (Raymond, 1995’ den geliştirilerek)	56
Şekil 3.10.	Fransız Dönemi Antakya Haritası	57
Şekil 3.11.	Antakya İmar Planı (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü.....	58
Şekil 3.12.	1997 yılı İlave Revizyon Nazım İmar Planı	58
Şekil 3.13.	Antakya’daki Sit Alanlarının Mekânsal Sınırları:	59
Şekil 3.14.	1973 yılı Antakya Tarihi Sit Mevzii İmar Planı.....	60
Şekil 3.15.	Antakya Koruma Amaçlı İmar Planı (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü	61
Şekil 3.16.	2009 yılı Koruma Amaçlı İmar Planı (Hatay Büyükşehir Belediyesi, ...	62
Şekil 3.17.	Betonla Kaplanmış Sokaklar	63

Şekil 3.18.	Kemal Paşa Caddesi	63
Şekil 3.19.	Kurtuluş Caddesi	64
Şekil 3.20.	Gaziantep Gravürü	73
Şekil 3.21.	Gaziantep Kenti Tarihsel Gelişimi	74
Şekil 3.22.	Gaziantep Osmanlı Dönemi Yapıları ve Gelişimi	74
Şekil 3.23.	Farklı Dinlere Ait Grupların Yaşadığı Mahalleler	76
Şekil 3.24.	Prof. Dr. Hermann Jansen tarafından yapılan Gaziantep İmar Planı-1935	78
Şekil 3.25.	Kemal Ahmet Aru ve ekibinin hazırladığı Gaziantep İmar Planı-1950	79
Şekil 3.26.	1/25.000 Ölçekli Büyükşehir Nazım İmar Planı	80
Şekil 3.27.	Gaziantep Kentsel Sit Alanı	81
Şekil 3.28.	Koruma Amaçlı İmar Planı	82
Şekil 3.29.	1930-2000’li Yıllarda Sabuncu Caddesini Değişimi	83
Şekil 3.30.	Bey Mahallesinin Değişimi	83
Şekil 3.31.	Çalışma Alanı Olarak Seçilen Kentsel Sit Alanlarının Konumları	91
Şekil 3.32.	Çalışmada İzlenecek Yöntem Şeması	112
Şekil 4.1.	Araştırma Sahasındaki Koruma Altına Alınmış Yapıların Mekânsal Dağılımı	113
Şekil 4.2.	Antakya Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçerisinde Değerlendirilen Kimlik Öğelerinin Dağılımı	115
Şekil 4.3.	1929 Yılı Antakya Kenti Anıtsal Yapıların Dağılım Haritası	116
Şekil 4.4.	1980 Yılı Antakya Kenti Anıtsal Yapıların Dağılım Haritası	117
Şekil 4.5.	2009 Yılı Antakya Kenti Anıtsal Yapıların Dağılım Haritası	118
Şekil 4.6.	Antakya Kalesinin Mevcut Durumu	120
Şekil 4.7.	Kurşunlu Han Değerlendirme Formu	123
Şekil 4.8.	1929 Yılı Antakya Kenti Dini Yapı Dağılım Haritası	126
Şekil 4.9.	1980 Yılı Antakya Kenti Dini Yapı Dağılım Haritası	127

Şekil 4.10.	2009 Yılı Antakya Kenti Dini Yapı Dağılım Haritası.....	128
Şekil 4.11.	Ulu Camii Değerlendirme Formu.....	132
Şekil 4.12.	Yeni Camii Değerlendirme Formu.....	134
Şekil 4.13.	Habib-i Naccar Camii Değerlendirme Formu	136
Şekil 4.14.	Kurtuluş Caddesi Üzerinde Yer Alan Havranın Mevcut Durumu .	140
Şekil 4.15.	Ortodoks Kilisesi Değerlendirme Formu	141
Şekil 4.16.	Pencere ve Çıkma Detayları	146
Şekil 4.17.	Avlu Girişi ve Kapı Detayları	146
Şekil 4.18.	Çıkma Detayı.....	147
Şekil 4.19.	Avludaki Havuz Detayı.....	148
Şekil 4.20.	Fanus Takası Detayı	148
Şekil 4.21.	Kuyunun Genel Görünümü	149
Şekil 4.22.	Duvara Saplanmış Merdiven Örnekleri.....	149
Şekil 4.23.	147 Tescil Numaralı Yapı (Tıb. ve Ar. Bit. Müz.) Değerlendirme Formu	150
Şekil 4.24.	91 Tescil Numaralı Yapı (Kudeb Binası) Değerlendirme Formu ..	152
Şekil 4.25.	18 Tescil Numaralı Yapı (Jasmin Otel) Değerlendirme Formu	154
Şekil 4.26.	1929 Yılı Antakya Kenti Ulaşım Ağı Haritası	157
Şekil 4.27.	1980 Yılı Antakya Kenti Ulaşım Ağı Haritası	158
Şekil 4.28.	2009 Yılı Antakya Kenti Ulaşım Ağı Haritası	159
Şekil 4.29.	Eski Antakya Sokakları	160
Şekil 4.30.	Özgünlüğünü Koruyan Antakya Sokağı	160
Şekil 4.31.	Restorasyonu Yapılmış Sokak Örneği	160
Şekil 4.32.	Hürriyet Caddesi Değerlendirme Formu.....	161
Şekil 4.33.	Kastal, Kartal, Kabaltı, Eski Saray ve Kutlu Sk. Değerlendirme Formu	163
Şekil 4.34.	Kurtuluş Caddesi 1 Değerlendirme Formu.....	166
Şekil 4.35.	Kurtuluş Caddesi 2 Değerlendirme Formu.....	167
Şekil 4.36.	Uzun Çarşı Değerlendirme Formu	170

Şekil 4.37.	Yeni Cami ve Uncular Sokak Değerlendirme Formu	173
Şekil 4.38.	Çankaya ve Örnek Sokak Değerlendirme Formu.....	175
Şekil 4.39.	Kırk Asırlık Türk Yurdu Sokak Değerlendirme Formu	177
Şekil 4.40.	Meydan Değerlendirme Formu	179
Şekil 4.41.	Yapı Korunmuşluk Endeksi Haritası.....	190
Şekil 4.42.	Avlu Korunmuşluk Endeksi Haritası	191
Şekil 4.43.	Sokak Korunmuşluk Endeksi Haritası.....	192
Şekil 4.44.	Meydan Korunmuşluk Endeksi Haritası	193
Şekil 4.45.	Bütünleştirilmiş Korunmuşluk Haritası.....	195
Şekil 4.46.	1935 Yılı Gaziantep Kenti Anıtsal Yapıların Dağılım Haritası	201
Şekil 4.47.	1969 Yılı Gaziantep Kenti Anıtsal Yapıların Dağılım Haritası	202
Şekil 4.48.	2010 Yılı Gaziantep Kenti Anıtsal Yapıların Dağılım Haritası	203
Şekil 4.49.	Gaziantep Kalesinin Restorasyon Sonrası Görünümü	204
Şekil 4.50.	Gaziantep Kalesi Değerlendirme Formu	205
Şekil 4.51.	Zincirli Bedesten Değerlendirme Formu.....	208
Şekil 4.25.	Hışva Han Değerlendirme Formu	212
Şekil 4.26.	Tütün Hanı Değerlendirme Formu	214
Şekil 4.27.	Şire Han Değerlendirme Formu	216
Şekil 4.55.	Paşa Hamamı Değerlendirme Formu	219
Şekil 4.56.	1935 Yılı Gaziantep Kenti Dini Yapı Dağılım Haritası	221
Şekil 4.57.	1969 Yılı Gaziantep Kenti Dini Yapı Dağılım Haritası	222
Şekil 4.58.	2010 Yılı Gaziantep Kenti Dini Yapı Dağılım Haritası	223
Şekil 4.59.	Boyacı Camii Değerlendirme Formu	226
Şekil 4.60.	Kurtuluş Camii Değerlendirme Formu.....	228
Şekil 4.61.	Pişirici Kasteli Değerlendirme Formu.....	232
Şekil 4.62.	2010 Yılı Gaziantep Tescilli Sivil Yapı Dağılımı	235
Şekil 4.63.	2010 Yılı Gaziantep Yok Olan Yapıların Dağılımı.....	236
Şekil 4.64.	Avlu ve Dış Cephe Pencere Örnekleri.....	237
Şekil 4.65.	Kapı Örnekleri (Orijinal, 2018).....	238

Şekil 4.66.	Çıkma Örnekleri (Orijinal, 2018).....	238
Şekil 4.67.	Kapalı ve Açık Eyvan “Livan”	239
Şekil 4.68.	Yağmur Olukları(KAİP, 2010).....	239
Şekil 4.69.	Baca Çeşitleri (KAİP,2010)	239
Şekil 4.70.	Döşeme Deseni ve Materyali	241
Şekil 4.71.	Avluda Bulunan Gane	241
Şekil 4.72.	Merdiven	241
Şekil 4.73.	35 Tescil Numaralı Yapı (Atatürk Evi) Değerlendirme Formu	242
Şekil 4.74.	33 ve 34 Tescilli Yapı (Oyuncak Müz. ve Kudeb) Değerlendirme Formu	244
Şekil 4.75.	179 ve 180 Tescil Numaralı Yapı (Anadolu Evleri) Değerlendirme Formu	246
Şekil 4.76.	328 Tescil Numaralı Yapı (Tahmis Kahvesi) Değerlendirme Formu	248
Şekil 4.77.	1935 Yılı Gaziantep Kenti Ulaşım Ağı Haritası.....	251
Şekil 4.78.	1969 Yılı Gaziantep Kenti Ulaşım Ağı Haritası.....	252
Şekil 4.79.	2010 Yılı Gaziantep Kenti Ulaşım Ağı Haritası.....	253
Şekil 4.80.	Gaziantep Sokak Dokusu	254
Şekil 4.81.	Döşeme Malzemeleri	254
Şekil 4.82.	Su Oluklarının Görünümü	255
Şekil 4.83.	Kabaltıların Görünümü	255
Şekil 4.84.	Eyüboğlu Caddesi Değerlendirme Formu	258
Şekil 4.85.	Hamdi Kutlar Caddesi Bağlantılı Tarihi Doku Özelliğini Koruyan Sokakların Değerlendirme Formu	261
Şekil 4.86.	Hamdi Kutlar Caddesi Bağlantılı Tarihi Doku Özelliğini Korumayan Sokakların Değerlendirme Formu	264
Şekil 4.87.	Lala Paşa Caddesi Değerlendirme Formu	266
Şekil 4.88.	Belediye Caddesi Değerlendirme Formu	269
Şekil 4.89.	Gaziler Caddesi Değerlendirme Formu.....	272

Şekil 4.90.	Eski Saray Caddesi Değerlendirme Formu	275
Şekil 4.91.	Arasa Meydanı Değerlendirme Formu	279
Şekil 4.92.	Yapı Korunmuşluk Endeksi Haritası.....	290
Şekil 4.93.	Avlu Korunmuşluk Endeksi Haritası	291
Şekil 4.94.	Sokak Korunmuşluk Endeksi Haritası.....	292
Şekil 4.95.	Meydan Korunmuşluk Endeksi Haritası	293
Şekil 4.96.	Bütünleştirilmiş Korunmuşluk Haritası.....	295
Şekil 4.97.	Antakya Kurşunlu Han Avlusuna Yapılan Eklemeler.....	299
Şekil 4.98.	Gaziantep Hışva Han ve Şire Han Avlusuna Yapılan Eklemeler...	300
Şekil 4.99.	Trabzon Kanuni Evi ve Çevresi	300
Şekil 4.100.	Gaziantep Hışva Han ve Antakya Kurşunlu Han'a Yapılan Eklemeler	301
Şekil 4.101.	Gaziantep Şire Han'a Yapılan Eklemenin İç ve Dış Görünüşü.....	301
Şekil 4.102.	V. Murat Av Köşkü Hamamı'nın Restorasyon Öncesi ve Sonrası Görünümü.....	302
Şekil 4.103.	Şile Kalesi Restorasyon Öncesi ve Sonrası.....	302
Şekil 4.104.	Antakya Geleneksel Döşemesi ve Mevcut Durumunu Gösteren Örnekler.....	303
Şekil 4.105.	Gaziantep Geleneksel Döşeme ve Mevcut Durumunu Gösteren Örnekler.....	304
Şekil 4.106.	Oxford'da Bir Caddenin 1810 ve 2015 Yıllarındaki Görünümü....	304
Şekil 4.107.	Oxford'un Belirli Noktalardan Görünümü	305
Şekil 4.108.	Antakya Ulus Meydanı ve Gaziantep Arasa Meydanı	305
Şekil 4.109.	Bologna Maggiore Meydanı ve Şehrin Genel Görünümü	306
Şekil 4.110.	Nice Kenti Sokak ve Meydan Görünümü	306

SİMGELER VE KISALTMALAR

KK	: Koruma Kurulu
KBK	: Koruma Bölge Kurulu
TKTVKYK	: Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu
GEEAYK	: Gayrimenkul Eski Eserler Ve Anıtlar Yüksek Kurulu
MGM	: Meteoroloji Genel Müdürlüğü
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
KAİP	: Koruma Amaçlı İmar Planı
UNESCO	: Koruma Alanları Yönetim Birimi
ICOMOS	: Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi
ATSO	: Antakya Ticaret ve Sanayi Odası
KUDEB	: Koruma Uygulama Ve Denetim Bürosu
ABD	: Amerika birleşik devletleri
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

1. GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Önemi ve Amacı

İnsan gereksinimine bağlı olarak mekânsal boyutta sosyal ve ekonomik süreçlerle biçimlenen (Arslan, 1993) kent mekânları ve bu mekânlara yüklenen anlamların, toplum ve bireyler arasındaki iletişimin en önemli unsurlarından olduğu bilinmektedir. Toplumsal yaşam üzerinde büyük etkisi olan kentsel mekânları oluşturan sokaklar, meydanlar, parklar, açık alanlar, kentlinin toplanacağı birbiriyle karşılaşacağı, kaynaşacağı, kentli kültürünü yaratacakları alanlar olarak ifade edilmektedir (Erdönmez ve Akı, 2005).

Kimlik bir nesnenin diğer nesneler içerisinde fark edilebilir olma durumunu yaratan bir özellik iken, bireysel, teklik ve özgün olma halini de anlatan bir ifadedir. Kimlik öğeleri de, kentsel algılama ve kent imajının esas belirleyici öğeleridir (Lynch,1960). Bu anlamda değerlendirildiğinde geçmişte kendine özgü bir karaktere sahibi olan ve günümüze kadar ulaşmayı başarmış tarihi kent dokularında, yörenin kentsel karakterine, ekolojik koşullarına ve sosyo-ekonomik yapısına göre, yenileme ve düzenleme çalışmalarının oluşturulması büyük önem taşımaktadır.

Bu amaçla gerçekleştirilecek olan kentsel tarihi çevre yenileme çalışmaları sırasında, yeniden canlandırma, sağlıklılaştırma ve iyileştirme gibi tekniklere ihtiyaç duyulabilmektedir. Bu kapsamda tarihi yapıların, cadde ve sokakların, kentsel donatı elemanlarının iyileştirilmesi, yeni tasarımların eski doku ile uyum içinde olması, sosyal yapının iyileştirilmesi gibi hedefler yer almaktadır. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesi noktasında, koruma planlarının yapılması, planları hazırlarken konularında uzman kişilerin bir arada çalışabilmesi, maddi kaynakların temin edilmesi ve sistemli bir denetleme, zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır (Çelik, 2004).

Ülkemizde tarihi kent merkezlerinin çoğu günümüzde bakımsız durumdadır. Oysa kentin çekirdeği durumunda olan ve kente dair en temel

özellikleri içinde barındıran bu alanlar, birer çekim merkezi olma potansiyeline sahiptir. Son yıllarda bu amaçla yapılan iyileştirme çalışmaları değerlendirildiğinde ise bazı uygulamaların, kentin karakteri ile uyum sağlayamadığı, bozulma ve kayıplara yol açtığı görülmektedir. Gaziantep ve Antakya Kentsel Sit Alanı incelendiğinde yıllar içerisinde verilen yanlış kararlar ve buna bağlı olarak tahribatlar meydana geldiği görülmektedir. Kentsel Sit Alanı içerisinde yapılan yenileme çalışmaları ile özgün malzemelerin değiştirildiği, yapılara ve avlulara eklemeler yapıldığı görülebilmektedir. Bu çalışmanın amacı tarihi kent merkezlerinde kentin genel karakteriyle uyumlu olmayan uygulamalardan kaynaklı oluşabilecek kayıpların engellenmesi ve bu duruma sebebiyet veren faktörlerin belirlenmesidir.

Bu amaç çerçevesinde elde edilmek istenen sonuçlar ise şu şekilde özetlenebilir;

- Kent kimlik öğelerinin tespiti (kentsel donatı ölçeğinde ve yerleşim ölçeğinde) ve koruma ölçütleri aracılığıyla değişiminin belirlenmesi,
- Tarihi çevrelerin düzenleme çalışmalarında geleneksel doku karakterinin göz önüne alınmadığı durumlarda, oluşabilecek tahribatların ortaya konulabilmesi ve uygulama hatalarının minimum düzeye indirilebilmesi,
- Ülkemizdeki koruma çalışmalarının yurt dışı örneklerle karşılaştırılarak uygulama hatalarının sebeplerinin belirlenmeye çalışılması ve tekrarının önüne geçilmesini sağlayabilecek bir bilinç oluşturulabilmesi,
- Mesafe olarak çok yakın konumda bulunan Antakya ve Gaziantep kentlerinde geleneksel doku farklılığının var olduğunun ve her kentin kendi karakterine uyumlu ve bütüncül koruma çalışmaları gerektirdiğinin vurgulanması,
- Kentin sadece bir kimlik ögesi üzerinden yenilenmeye tabii tutulmasının bir yarar taşımadığının, gelecek kuşaklara aktarılacak bir kent mirası

sağlamak isteniyorsa bunun Avlu, Yapı, Sokak ve Meydan öğelerini içeren bir yaklaşımla yapılması gerekliliğinin ifade edilmesi,

- Kent içerisinde yapılan koruma çalışmalarının, korunmuşluk derecelerine göre kent üzerinde oluşturdıkları etkinin haritalar aracılığıyla göz önüne konulması ve önemine dikkat çekilmesini sağlayacak bir model önerisi oluşturulmasıdır.

Tüm bu bilgiler ışığında, çalışmada Gaziantep ve Antakya kentlerinin genel kent dokusu irdelenerek, kent kimlik öğeleri belirlenmiş, geçmişten günümüze kadar meydana gelmiş olan doku kaybı ve değişimler saptanmıştır. Çalışma alanını oluşturan Antakya ve Gaziantep tarihi kent dokusunda kentsel kimlik öğeleri bazında, yerleşim ölçeğinde ve donatı ölçeğinde olmak üzere iki grup halinde irdelenerek yapılmış olan yenileme ve düzenleme çalışmalarının korunmuşluk düzeyini belirlemek amacıyla çizelgeler oluşturulmuştur. Bu çizelgelere dayalı olarak incelenen anıtsal yapı, sivil mimarlık örnekleri, cadde-sokaklar ve meydanların korunmuşluk derecesi, yapılan restorasyon ve sağlıklılaştırma çalışmaları kapsamında değerlendirilmiştir. Elde edilen değerler uzman görüşleri doğrultusunda ağırlıklandırılmış, korunmuşluk endeks değerleri hesaplanmış ve haritalanmıştır.

Böylece kentsel mekânların kimliğinin korunmasında veri oluşturacak ölçütlerin oluşturulması ve yapılan koruma çalışmalarının aslına uygunluk durumunu değerlendirmeye yönelik bir model geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Çalışmanın bilimsel çalışmalara katkısı;

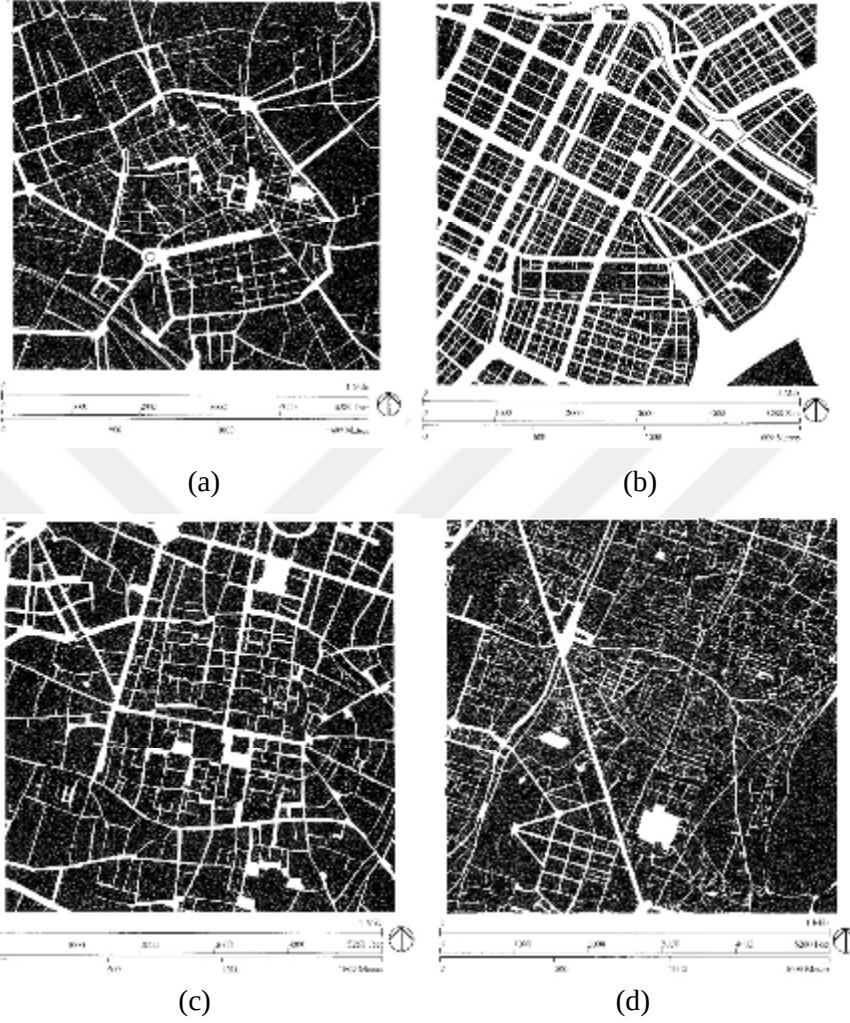
- ü Farklı kentler için de uygulanabilir bir model olması,
- ü Kentsel Sit Alanlarında yapılan iyileştirme çalışmalarının değerlendirilmesi ve takibine katkı sağlanması,
- ü Ülkemizde yapılan iyileştirme çalışmalarında, eksikliklerin tespit edilerek, alınması gereken önlemlerin tartışılması olarak ifade edilebilir.

Bu çalışmanın GİRİŞ bölümünde konunun önemi ve çalışmanın amacı irdelenmiş, kuramsal çerçeve incelenmiştir. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR bölümünde konu ile ilgili elde edilen literatür araştırması yapılmış, MATERYAL ve METOD bölümünde araştırma alanı tanımlanarak araştırmanın aşamaları açıklanmış, BULGULAR VE TARTIŞMALAR bölümünde çalışma metodunun alan uygulanması ile elde edilen bulgular aktarılmış ve literatür özeti temel alınarak tartışılmış, SONUÇLAR ve ÖNERİLER bölümünde ise tüm çalışma aşamaları göz önüne alınarak, uygulanabilirliği olan önerilerin getirilmesine çalışılmıştır.

1.2. Kuramsal Temeller

1.2.1. Kent Kimliği ve Bileşenleri

Kent ve Kent Kimliği: Kentlerin insanların toplumsal yaşamı üzerindeki etkilerinin son derece önemli olduğu, açık bir gerçektir. Sokaklar, meydanlar, parklar, açık alanlar, kentlinin toplanacağı birbiriyle karşılaşacağı kaynaşacağı alanlar olmasının yanı sıra, kendilerini ifade edecekleri, kendilerine özgü bir kentli kültürü yaratmalarına olanak sağlayacak alanlar olarak da öne çıkmaktadır. Çünkü yoğun olarak etkileşimin olduğu bu kent mekânları ve bu mekânlara yüklenen anlamlar toplum ve bireyler arasındaki iletişimin en önemli unsurlarındandır (Erdönmez ve Akı, 2005). Örneğin herhangi bir kente gelindiği zaman dikkati çeken tüm işlevlerin, kentin merkezinde yer aldığı görülmektedir. Kentin büyüklüğü, çevresiyle ilişkisi, sosyal yapısı hakkında pek çok bilgi kent merkezine bakılarak anlaşılabilir (Aslanoğlu, 1998). Biçimsel olarak ifade edilecek olursa, kent doluluk (Yapı) ve boşluklardan (Yollar) oluşmaktadır (Şekil 1.1).

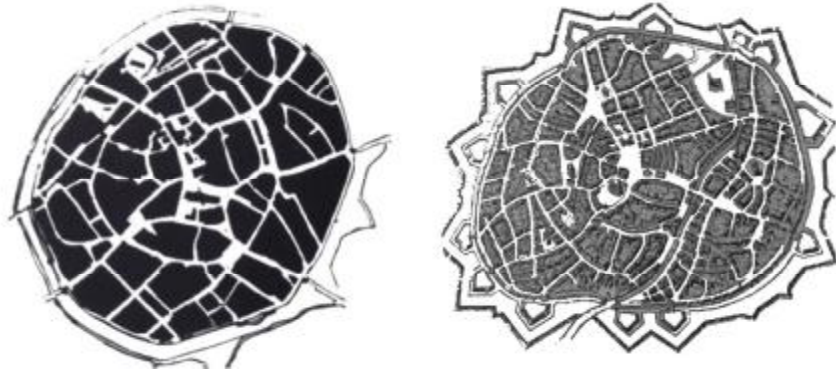

Şekil 1.1. (a) Provence , (b)Tokyo, (c) Bologna, (d) Kahire kenti doluluk-boşluk ve yolların görünümü (Jacobs, 1993)

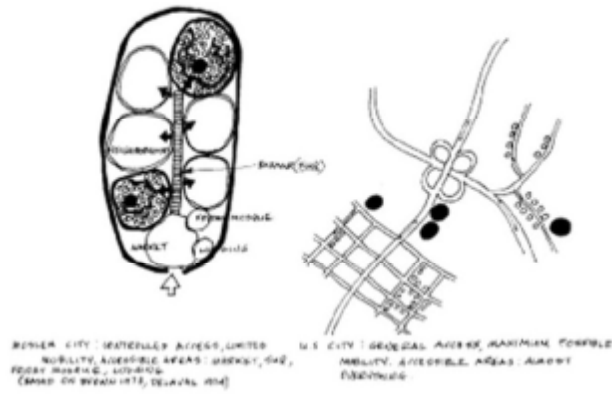
Yollar organik veya grid şeklinde olmakla birlikte kent formunu oluşturan ana etmenler olarak değerlendirilebilir (Şekil 1.2). Örneğin Ortaçağ kentinde son derece plansız olduğu düşünülen organik yol modeli bulunur ve bu yollar düzensiz ve değişken biçimdedir (Lewis, 1949) (Şekil 1.3). Aynı organik yol dokusu İslam kentini de görülmekte, cami merkezli bir ulaşım sistemi ve içe dönük bir konut anlayışıyla şekillenmektedir (Şekil 1.4.).

Şekil 1.2. 1854-1888 Paris ve 1920 yılı New York kenti yol dokusu (Lewis,1949)

Şekil 1.3. Ortaçağ Kenti Noerdingen ve Malines'e ait düzensiz yol dokusu (Saarinen,1943)

Şekil 1.4. İslam Kenti (Rapoport, 1977)

Kent kimliği ise, bir kenti, diğerlerinden ayırt etmeyi sağlayan kentsel öğeler olarak ifade edilmektedir (Lynch, 2010). Bu öğeler kent içerisinde yer alan yüzlerce yapı, sokak, bulvar, meydan, park ve bahçeler ile akarsular ve topografya oluşumları, kenti kurgulayan, tanımlayan ve kimliğini yaratan öğeleridir (Öztaş, 2007). Farklı bir tanımla ifade edecek olursak, kent kimliği o kentte ikamet edenlerin yaşadıkları yere yükledikleri anlam ve değerler kümesi olarak da nitelendirilebilir (Tekeli, 1991). Bu nedenle küreselleşen dünyaya ayak uydururken toplumlarda aidiyet ve bağlılık duygularını oluşturan kent kimliğini koruma konusu daha bir önem kazanmaktadır (Hergül ve Sayın, 2017). Bu anlamda kentleri sadece fiziksel varlık olarak mekân anlamında değerlendirmek yanlış bir yaklaşımdır. Çünkü kentler de her varlık gibi bir ruha, kimliğe sahiptirler. Yıllardır sosyo-ekonomik, ideolojik ve siyasi mücadelelere maruz kalmalarının sebeplerinden biri de bu durumdur (Esendemir, 2015). Dolayısıyla kentlerin bu yönü göz önüne alınarak bir süreklilik gerektiğinin algılanması ve kavranması önemli bir noktadır. Sonuç olarak kentlerin tarihsel kimliğinin sahip olduğu özelliklerin korunmasıyla süreklilik kazanacaktır (Velioğlu ve ark., 1993).

İnsanları yaşadıkları mekâna bağlayan en önemli unsurun, aidiyet duygusu olduğu bilinmektedir. Yaşanılan yeri diğer yerlerden farklı kılan özellikler, aynı zamanda mekânın kimliğini tanımlayan unsurlardır. Bu yüzden kentsel kimlik sorunsalına kentlilik bilinci ve aidiyet üzerinden bakmak doğru bir yaklaşım olacaktır (Akalin, 2015). Bu noktada kimliği olan bir kentin ne işe yaradığı ve o topluma ne kazandırdığına değinmek gerekmektedir. Şöyle ki;

- Kimliği olan bir kent diğerlerinden kolaylıkla ayırt edilir ve tanınır,
- Kent kimliğine uygun bir büyüme modeli gelişir,
- Kentin mevcut kimliğine zarar verecek kullanımlar en başta reddedilir,
- Kent kimliğine bağlı toplumsal duyarlılık artar,
- Yapılması düşünülen yatırımlarda nitelik ve uygunluk aranmaya başlanır,

- Kentsel kaynakların kullanımı kent kimliğine uygun hale gelir (Demir, 2008).

Kısacası tarihi kentsel alanlar şehirlerin tarih ve hafızasının bir parçası aynı zamanda kent peyzajının temel ögesi ve şehir stilinin mükemmel temsilcileridir. Özellikle binalar bütün olarak düşünüldüğünde tarihsel karakter oluşturmaktadır (Wang, 2011). Kentin görüntüsü uygulamalı bir sanat formundan ziyade, diğer görsel sanatlar paralelinde bir iletişim aracı olarak kabul edilmektedir. Şehir görüntüleri yapı biçimi, mekânsal biçim, aydınlatma yapısı ve renklendirme gibi belli bir dönemde şehirlerin karakterini sergileyen ve yüksek değer kazandıran bir birkaç mimari değişkene sahiptir (Saleh, 2001). Bir alanın görüntüsü soyutlanmış bir olay olarak düşünülemez (Rapoport,1990). Bu nedenle çevre ile ilgili görünüm fikrini içeren kararlar, durumsal değişkenler içinde düşünülmelidir. Kentsel alanlardaki işaret noktalarının geçmiş deneyimi, kişilik farklılıkları, bilişsel tarzlarından dolayı farklı insan grupları için bile zıtlık oluşturabilmektedir. Yapı çevreleri etkileşimi kolaylaştırabilmekte veya vazgeçirebilmekte, kimlik hissini beslemekte veya insanları çevresinden soğutabilmektedir (Lynch, 1978; Saleh, 2001).

Kentsel kimlik, sanayi öncesi dönemlerde korunabilen ve bu bağlamda sürekliliği sağlanabilen önemli bir niteliğe sahipken, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan plansız gelişmeler sonucu ortaya çıkan ve giderek artan düzensiz yapılaşmalar, kentsel doku üzerindeki belirginliğinin azalmasına neden olmuştur. Böylece özgünlükleri ile kentlere kimlik veren tarihi çevreler, sit alanı olarak koruma altına alınmış olmalarına rağmen bu özgünlüklerini kaybederek, birbirlerine benzemeye başladılar. Bu anlamda, kimliklerini hızla yitiren kentlerin şu etkiler ile değişime uğradığı söylenebilir:

- Doğal afetler
- Teknolojik gelişim
 - ü İşlevsel eskime
 - ü Çarpık kentleşme
 - ü Küreselleşme
- Demografik değişim
 - ü Yerleşim ölçeğinde
 - ü Toplumsal ölçekte
- İdari yaptırımlar
 - ü Halkın bilinçlenmesi
 - ü Maddi imkansızlıklar
 - ü Uzmanlaşma ve iş bölümü
 - ü Kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulları
 - ü Tek yapı ölçeğinde koruma
 - ü Planlama ve uygulama kararları
 - ü Restorasyon süreci
 - ü İmar affı
 - ü Yeni tasarımlar
- Vandalizm
 - ü Savaş
 - ü Kundaklama (Birlik, 2006).

Bu etkenler ülkemizde de sokaklar ve onların oluşturduğu kent imgeleri üzerinde son yıllarda etkisini arttırmıştır. Modernleşen ancak insana yabancılaşan uygulamalar ile kimliksizleşen sokakların ve çevresindeki kentsel mekân öğelerinin, yeniden ele alınarak değişen kültürel yaşamla birlikte değerlendirilmeleri gereklidir. Fakat bu yapılırken kent kimliklerinin ve

imgelerinin aslına uygun şekilde, modacı ve taklitçi olmayan, akılcı rasyonel çözümleri içermesi gerekmektedir (Ulu ve Karakoç, 2004).

Kent Kimliğinin Bileşenleri: Kent kimliğini oluşturan öğelerin doğru olarak belirlenebilmesi için öncelikle çevrenin doğru bir şekilde algılanması ve tanımlanmasına ihtiyaç vardır. Bu faktörlerin farklılığı, kentleri birbirinden ayırır, tanımlar, özgün kılar ve kente kimlik verir (Önem ve Kılınçarslan, 2005). Kentsel kimlik bir kentin, çevrenin doğal ve yapay elemanları ve sosyo-kültürel özellikleriyle tanımlanır. Doğal çevre kapsamı içerisinde coğrafi özellikler, bitki örtüsü, iklim, topografya bulunur. Yapay çevre kapsamında binalar, kent bölgeleri, yollar, meydanlar, anıt yapılar ve kent mobilyaları, kentsel kimliği oluşturan elemanlardır (Özer, 1998).

Kevin Lynch (1960) kentsel yerleşimleri oluşturan kavramları 5 ana başlıkta incelemiştir.

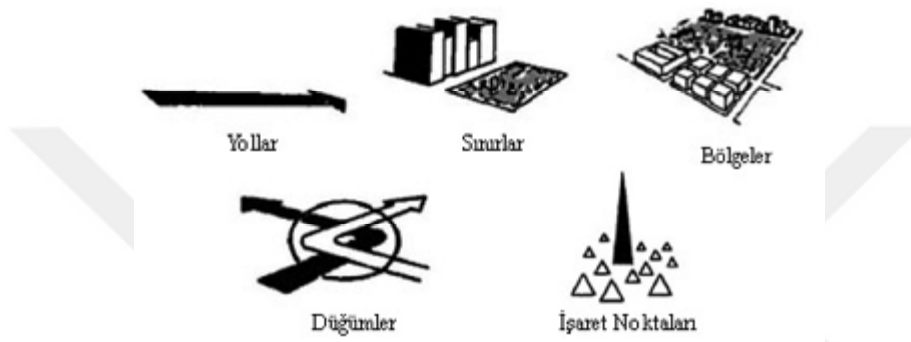
1.Yollar: Alışıldığı gibi izlenilen, bazen potansiyel taşıyıcı uzun kanallardır. Onlar sokaklar, kaldırımlar, transit hatlar, demir yolları olabilir. Birçok kişi için görüntüde baskın unsurlardır. Bunlar üzerinde hareket eden insanlar şehri gözlemler ve bu yollar boyunca diğer çevresel unsurları ilişkilendirir.

2.Sınırlar: Kullanıcılar tarafından ulaşım aksları gibi kullanılmayan doğrusal öğelerdir. Kentin bölgelerini birbirinden ayırırlar ancak yollar kadar baskın değildir. Kıyılar, demir yolları ve duvarlar kenar öğelerine örnektir. Bu kenar öğeleri pek çok kişinin yön bulmak için kullandığı önemli öğelerdir.

3.Bölgeler: İki Boyutlu alanlar olarak algılanır ve kentin orta veya büyük ölçekli kısmını oluşturur. Gözlemci zihinsel olarak içine girebilir. Kendilerine özgü, işlev, yoğunluk, biçimlendirme gibi kimlikleri vardır. Genel karakterleriyle ayırt edilebilirler.

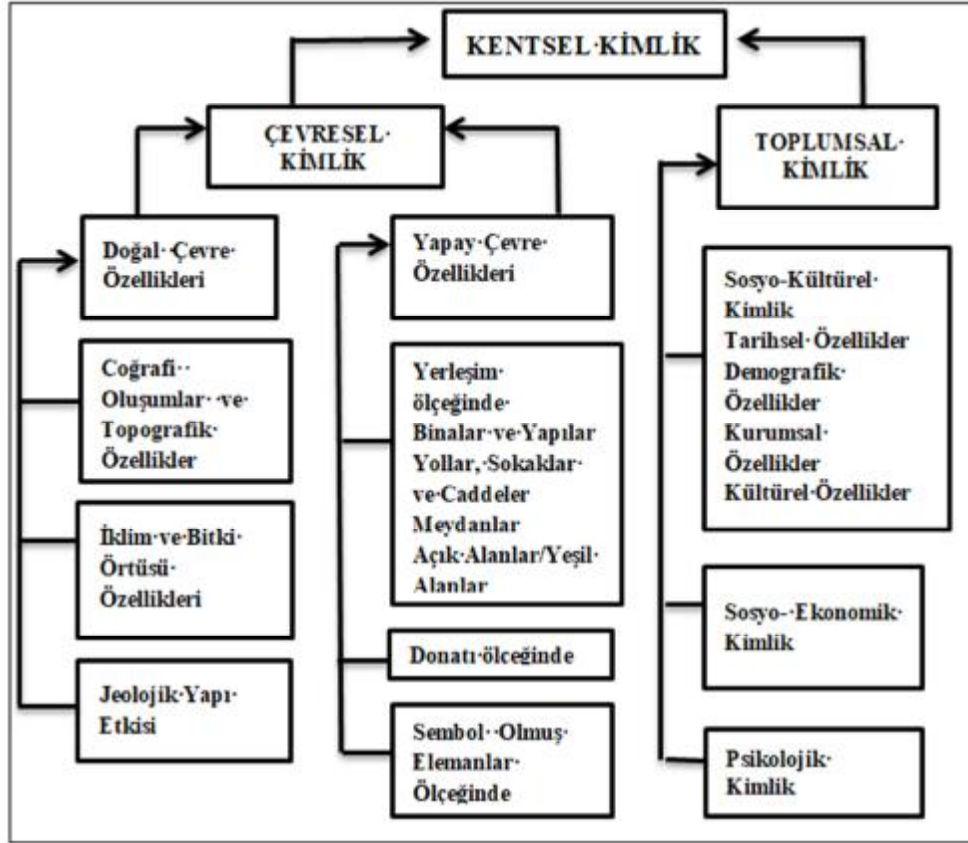
4.Düğümmler: Kullanıcıların kentte yönlendirilmesini sağlayan şehrin stratejik noktalarıdır ve bir noktadan diğerine yol alırken kullandığı yoğun odak noktalarıdır.

5.İşaret Noktaları: Kentin kolaylıkla fark edilen referans noktalarıdır. Bunlar çoğunlukla kolay tanımlanabilen fiziksel oluşumlardır; bir bina, bir işaret levhası, bir dükkân veya bir dağ gibi. Bazı işaret öğeleri, imgelerde kullanılan daha küçük ölçekli öğelere göre daha yüksekte yer alır ve genellikle birçok açıdan ve uzak mesafelerden görülebilir (Şekil 1.5).

Şekil 1.5. Kentim İmaj Öğeleri (Lynch, 1960)

Kent fiziksel çevresi dışında sosyal, kültürel ekonomik, politik gibi bir takım toplum kökenli bileşenlere de sahiptir ve bu bileşenler kent kimliğine farklı boyutlarda nitelikler kazandırır. Kentsel kimlik, çevresel ve toplumsal olmak üzere başlıca iki bileşenden oluşmaktadır. Bu iki bileşen daha alt açılımlardan başlamak üzere sıkı bir ilişki içindedir (Örer, 1993) (Şekil 1.6)

Şekil 1.6. Kent kimliğinin bileşenleri (Örer, 1993)

Kent kimliğinin belirleyicileri olarak ise Çöl (1998) aşağıdaki maddeleri vurgulamıştır.

- Kentin fiziksel yapısı
- Kentin sosyo-ekonomik yapısı
- Kentin kültürel birikimi ya da yapısı
- Kentin tarihi gelişimi
- Kentin mekânsal karakteristikleri
- Kentin biçimsel ve görsel karakteristikleri
- Kentlinin yaşam biçimi ve kalitesi

- Kentin işlevleri
- Kentin fiziksel çevresi ile toplumsal davranış ilişkisi
- Kent-doğa bütünlüğü
- Kentsel altyapı
- Kentsel tipoloji

1.2.2. Tarihi Çevre Koruma ve Yenileme

Avrupa Konseyi Kültürel İş birliği Konseyi Tarihi Çevreyi “Doğa ya da kişi tarafından oluşturulan bütünlüğü, artistik, estetik, tarihsel, etnoğrafik, bilimsel, edebi veya efsanevi özellikleriyle korunması ve değerlendirilmesi gereken bütünlükler” olarak tanımlamaktadır. Önemli olayların yaşandığı mekânlar, belirli bir dönemin sosyo-ekonomik-kültürel yapısına ve sanat anlayışına ilişkin mesajlar veren kent parçaları bu kapsamda değerlendirilmektedir (Aydemir ve ark., 2004). Bir başka ifadeyle tarihî çevre; “Kendi başlarına anıt olmayan, fakat bir arada tarihî, geleneksel, görsel değerler taşıyan kasabaların, kentlerin kendilerine özgü karakterlerini yaratan tüm öğelerin bir arada değerlendirilmesidir” (Yazgan ve Erdoğan, 1992)

Tarihi çevre denildiğinde daha çok kentsel sitler kastedilmekte, ancak kırsal, tarihi ve arkeolojik sitler de bu kapsam içinde değerlendirilmektedir. Belirli bir dönemin çeşitli üslup ve biçimlerini barındıran düzenlemeleri, kıvrımlı sokakları, özenli işçilikleriyle toplumların yaratıcılıklarını da gösteren, geçmişteki uygarlıkların birçok sosyal ve ekonomik yapısı, yaşam felsefesi, estetik duyarlılığı ile ilgili birçok ayrıntının bulunduğu alanlardır (Ahunbay,1996).

Aydemir ve ark. (2004)’na göre Tarihi Çevreler Sönmez (1987) tarafından ölçeğe bağlı olarak 3 gruba ayrılmaktadır;

Tarihi Çevre: Tarihsel, mimari, arkeolojik ve anıtsal değerlerin bir arada bulunduğu, bir veya birkaç sokağı içeren ve bütünlük gösteren dokulardır.

Tarihi Kent: Tarihsel, mimari, arkeolojik ve anıtsal değerlerin birlikte yer aldığı dokuların oluşturduğu kent yerleşmeleridir.

Tarihi Bölge: Birkaç kenti içeren tarihsel, mimari, arkeolojik ve anıtsal değerleri ile bütünlük gösteren bölgelerdir.

Tarihi Çevre Koruma: Tarihi çevreler toplumların sosyo-kültürel yapıları, ekonomik durumları, gelenek-görenekleri, yönetim şekilleri, dini inançları, teknoloji düzeyleri gibi detaylar hakkında bilgi veren alanlardır (Kuter, 2007). Bunun yansısı arazi kullanımları ve kalıpları, mekânsal organizasyon, görsel ilişkiler, topografya, toprak, bitki örtüsü ve teknik altyapı gibi tüm çekirdek kentsel unsurlar, karakteri tanımlayan önemli unsurlar olarak kabul edilmektedir (Dhingra et al., 2016). Ancak bahsettiğimiz bu özelliklere sahip tarihi çevreler günümüzde bakımsızlık, terk, bayındırlık etkinlikleri, rant baskısı gibi çeşitli tehditlerle karşı karşıya bulunmaktadır (Ahunbay,1996).

Tarihi çevreyi koruma sadece işlevsel bir yararlılık kazandırmak ya da hayranlık uyandıran genel görünümünden değil, aynı zamanda kimlik ve kültürün korunarak geçmişten geleceğe uzanan bir köprü durumunda olmasından dolayı önemlidir. Ancak bu alanların birbirinden kopuk ve kentin tamamına uyumlu bir şekilde koruma kararlarının alınmaması korumayı güçleştirmektedir (Özden ve Görgülü, 2006). Oysaki tarihi çevrelerin ilk şekillerine uygun, ancak günümüz koşullarında kullanılacak biçimde onararak ve bakımı yapılarak korunabileceği açıktır (Yazgan ve Erdoğan, 1992). Bu bakımdan değerlendirdiğimizde çok değişik niteliksel ve tarihsel farklılığa sahip yerleşmeleri barındıran tarihi çevrenin, sadece koruma sözcüğü ile tüm ihtiyaçlara karşılık verilmesi olanaksız olduğu için, koruma sözcüğünün sağlıklılaştırma, geliştirme, yenileme vb. sözcüklerle zenginleştirilmesi ve bütünleşmiş koruma politikaları ile ele alınması yararlı görülmektedir (TMMOB, 2009).

Okyay (1976) tarihsel çevrenin korunması gerekliliğinin nedenlerini;

1. Tarihsel çevreyi koruyarak yeniden bir işlevsel fayda sağlamak,
2. Tarihsel çevreyi koruyarak geçmişin içerdiği verileri yorumlayarak, eski kültürün en önemli öğelerini geleceğe dönük kuramları oluşturmak için kullanmak olarak belirlemiştir.

Tarihi çevrelerde yapılan yeni tasarımlarda tarihi çevrelerin taşıdığı değerlerin, anlamların, simgelerin korunamadığı durumda, bu alanların sürekliliği sağlanamaz. Bunun sonucunda tarihi çevrelerin karakterlerini, sürekliliğini bozan yapılaşmalar;

- Tarihi çevrelerin, dolayısıyla kentlerin kimlikleri olumsuz yönde değiştirmekte,
- Toplum açısından algılanması zor bir çevre oluşturmakta, bu çevrelere toplumun uyumu zorlaşmakta,
- Tarihi çevrelerin bulundukları alanlara, kattıkları anlamlar ve simgeleri yok etmekte,
- Tarihi çevrelerin belirginliğini yok ederek sürekliliğine olumsuz yönde etkilemektedir şeklinde sıralamıştır (Velioğlu, 1992).

Tarihi yerleşmelerin korunması ve sağlıklılaştırılmasına ilişkin yöntemin belli başlı nitelikleri şu şekilde ifade edilebilir;

- Birçok mesleği içeren çok disiplinli bir kadro,
- En iyi ve yeterli bulguları kullanan bilimsel araştırmalar,
- Uluslararası belgelerle uyumluluk,
- Çok düzeylilik,
- Süreklilik isteyen uzun vadeli yönelimlerdir (TMMOB, 2009).

Bu yöntemin geçerli olabilmesi için belgeleme, yönetim, normlar, planlama gibi bazı ön koşullar gereklidir. Ön koşulları sağlanmış bir koruma sürecinin aşamaları ise şöyle tanımlanabilir:

- **Mimari Etüd:** Sonraki tüm aşamaların temelini oluşturan ve dokümantasyon sürecinin en önemli parçası olan aşaması,
- **Mevcut Durumun Analizi:** Çok disiplinli bir çalışma,
- **Kültürel Varlıkların Gelişimiyle İlgili Bilgiler:** Tarihsel dönemlerin ayrıştırılması ve bilgilerin derlenmesi,
- **Değerlendirme:** Koruma önerilerinin bir sistem içinde ele alınması,
- **Plan ve Projeler:** Önceki aşamalardan yola çıkarak, teknik belgelerin oluşturulması,
- **Uygulama:** Plan ve projelerin, teknik özellikler ve standartlar da göz önüne alınarak uygulanması,
- **İzleme, Denetleme ve Yeniden Değerlendirme:** Uygulama sürecinde ve sonrasında, gerekli düzeltme ve düzenlemelerin yapılmasıdır (TMMOB, 2009).

Koruma planlamasının ülke genelinden tek yapı ölçeğine ve hatta kent mobilyalarına kadar ayrıntıya inebilen çok geniş boyutları vardır. Ülke, bölge, çevre, kent, mahalle, sokak, meydan ve yapı grupları ölçeğinde ele alınan koruma planlamasının, kentsel tasarım ile de sıkı ilişkileri vardır (Eruzun, 1992). Ayrıca tarihi bir alanı bütün olarak yüksek yoğunlukta korumak, onun kullanımını düzenleyen kapsamlı bir yaklaşım gerektirir (Kalamarova ve ark., 2015). Tarihi çevre korumanın amacının tarihi yerleşmeyi yok olmaktan kurtarmak ve günümüz yaşamıyla bütünleştirmek olduğu düşünüldüğünde, bu hedefe ulaşabilmek için tarihi çevrenin yaşam standartlarının yükseltilmesi, tarihi dokuyu bozan trafiğin ve olumsuz baskıların merkezden uzaklaştırılması gerekmektedir (Ahunbay, 1996).

1964 Venedik Tüzüğü'nün Atina Bildirgesini temel alarak korumaya ilişkin getirdiği ilkeler şöyle özetlenebilir:

- Tarihi eserler, sanatsal niteliklerinin yanı sıra tarihi belge değeri de taşımaktadır.
- Anıtsal eserlerin yanı sıra belge niteliği taşıyan tüm eserler koruma kapsamına alınmalıdır.
- Tarihi anıtlar tek başına değil çevreleriyle birlikte ele alınmalı ve korunmalıdır.
- Korunacak yapı/yapı grubunun, uygun bir işlevle ve çevresiyle birlikte yaşatılarak süreklilikleri sağlanmalıdır.
- Gereksinimlere, anıt tüm öğeleriyle birlikte bulunduğu yerde korunmalıdır.
- Korumada geleneksel tekniklere öncelik verilmeli, gerektiğinde çağdaş tekniklerinden yararlanılmalı, ancak yapılacak eklerin ayırt edilebilir olması sağlanmalıdır.
- Her onarım bilimsel çalışma ve araştırmalara dayandırılmalıdır.
- Tarih içerisinde anıta yapılmış olan eklere de saygı gösterilmeli, bunların da birer belge niteliği taşıdığı unutulmamalıdır.
- Arkeolojik alanlarda yapılan çalışmalarda yeniden inşa yapılmamalı, ancak yeni ve eski malzemenin bütünlenmesine dikkat edilmelidir.
- Çalışmaların her aşaması, ilgili raporlar ve görsel malzeme ile belgelenmeli, arşivlenmelidir (Göksu, 1993).

1987 tarihli “Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması İçin ICOMOS Bildirgesi” ile ise Amsterdam Deklarasyonu ile belirlenen genel ilkeler ayrıntılandırılmış ve korunması gerekli nitelikler tanımlanmıştır. En önemli katkısı koruma planının içeriğinin belirlenmesidir. Buna göre koruma planı:

- Disiplinler arası bir çalışma olarak yürütülmelidir,
- Temel hedefleri içinde plana ilişkin yasal, yönetsel ve parasal ölçütler açıkça tanımlanmalıdır,
- Tarihi kentsel alanlar ile kent arasındaki ilişkiyi uyumlu bir bütün olarak değerlendirilmelidir,
- Korunması gerekli yapılara ilişkin koruma koşulları ve yıkılması gerekli yapılar belirlenecektir. Bunun için alanda yaşayanların desteği alınmalıdır,
- Koruma planı uygulanıncaya kadar yapılacak herhangi bir uygulama Venedik Tüzüğü ilke ve hedeflerine göre gerçekleştirilmelidir,
- Alanın etkin kullanımının sağlanabilmesi için sürekli bir onarım programı önerilmelidir,
- Önerilen yeni fonksiyonlar tarihi alanın özelliklerine uygun olmalıdır,
- Alanın çağdaş yaşama uyarlanması için gerekli kamu hizmetlerinin özenle geliştirilmesi gereklidir.
- Önerilecek yeni binalarda veya mevcut yapının uyarlanmasında mevcut mekânsal doku, özellikle ölçek ve büyüklük anlamında dikkate alınmalıdır,
- Çevresiyle uyumlu çağdaş eleman ve malzemenin kullanılması alanın zenginliğine katkıda bulunacaksa söz konusu olabilir.
- Tarihi alanda, dokuyu ve çevresini olumsuz etkilemeyecek kontrollü trafik ve parklama alanları planlanmalıdır.
- Kent veya bölge planlamanın, önemli trafik yollarının yapımını öngörmesi durumunda söz konusu yollar tarihi dokunun içine girmeyecek, ancak alana ulaşılmasını kolaylaştırmalıdır (Göksu, 1993).

Bütüncül olarak ele alınan sürdürülebilirlik ve korumanın birliktelik ilkeleri oldukça basittir. Onların temininin sürekliliğini sağlamak amacıyla kaynakların akılcı kullanımı; yerel ve kültürel kimliğe (fiziksel, sosyal, ekonomik,

sanatsal) asgari müdahale ve yıkıcı değişikliklere karşı yapıcı değişimlerdir (Rodwell, 2014).

Tarihi Çevre Koruma Teknikleri:

Müze Anlayışıyla Koruma Teknikleri: Bu teknik gereği tarihi çevrenin dış etkenler sebebiyle bozulup tahrip olmaması için gerekli tüm önlemlerin alınması gerekmektedir. Yakın geçmişten günümüze kalan tarihi çevrelerde yeniden kullanım imkânı olduğundan genellikle uygulanmamaktadır.

Çevredeki Bozulmaları Önleme: Korunması gerekli kentsel tarihi çevreler gürültü ve hava kirliliği, çirkin yapılaşma gibi bazı olumsuz fiziksel etkenlere maruz kalabilmektedir. Bu etkilerin sürekli olması ve engel olacak bir önlem alınmaması halinde de eskime sürecine girilebilmektedir. Bu nedenle koruma planlamasıyla birlikte, etkilenme alanıyla ilgili alınacak kararlar da önemli rol oynar hale gelmektedir.

Koruma-Saklama: Genellikle tarihi kent merkezlerinde fazla tahrip olmamış ve küçük onarımlarla yaşayabilecek nitelikteki fiziksel mekânlarda ve yapılarda tercih edilmektedir (Aydemir ve ark, 2004).

Kentsel Yenileme Teknikleri: Genel bir çerçeve içinde kentsel yenileme, zaman içinde eskimiş, yıpranmış ya da terkedilmiş kentsel dokunun, günümüz koşulları göz önünde tutularak değiştirilmesi, ıslah edilmesi ve yeniden canlandırılması yoluyla kente kazandırılmasıdır (Özden 2001). Bunun yanı sıra yapılar, cadde, sokaklar, kentsel donatı elemanlarının iyileştirilmesi, eski kent dokusuna uyumlu bir yeni kent dokusu oluşturulması başarılı bir kentsel yenileme amacına katkı sağlar (Çelik, 2004). Bu konuda geniş bir eleştiri ortamı kurulmadığı ve önem gösterilmediği sürece, koruma ve onarım çalışmalarının katkıları şüphesiz olumsuz olacaktır. Bu nedenle sadece anıtları ve yerleşmeleri koruyarak, sınırlı alanların korunması düşüncesi yetersiz kalmaktadır (Erder,1975).

(Aydemir ve ark,2004), bir kentsel alanın yenilenmesine ilişkin karar sürecinde 3 ana ölçütü göz önüne almaktadır.

Fiziksel yapının uygunluğu; açık alanların ve gün ışığının kent mekânındaki kullanılabilirliği, konut alanlarındaki taşıt ve yaya ilişkileri,

Mevcut yapılaşma şartları; mevcut yapının sağlık ve emniyet standartları, yenileme maliyeti ve yenilemenin taşınmaz sahiplerine getireceği ekonomik kazanç,

Estetik ve kültürel ölçütler; tarihi çevrenin sahip olduğu karakterin artırılıp artırılmayacağı, mekânsal değişimin sonucunda kullanıcıların düşüncesi,

Bu ölçütlere göre verilecek kentsel yenileme karar sürecinde en önemli aşama, ölçeğe bağlı olarak yapı gruplarının, kentsel alanın ve kentin bütününe tanımlanmasıdır.

Bu değerlendirmeler ışığında belirlenen müdahale biçimleri Aydemir ve ark (2004) tarafından aşağıdaki gibi ifade edilmektedir.

- **Sağlamlaştırma (Consolidation):** İklimsel, fiziksel, tarihsel nedenlerden dolayı bir yapının ya da bir kentsel tarihi dokunun eskiyen parçalarının temizlenmesi, onarılması malzeme ve doku dayanıklılığının artırılması ve sahip olduğu renk, doku, strüktür, bezeme gibi karakterlerin yenilenmesini içermektedir.
- **Orijinal Durumun Canlandırılması (Restoration):** Yapı ölçeğinde bozulan parçaların yeni malzemeye yenilenmesi, strüktürel sorunların giderilmesi, yok olan kısımların tamamlanması gibi yenileme müdahalelerini kapsamaktadır
- **Kentsel İyileştirme ve Adaptasyon (Rehabilitation-Renovation):** Kentsel ölçekte doku yenileme, temizleme, canlandırma, yayalaştırma gibi müdahaleleri içermektedir.
- **Daha İyi Bir Çevreye Taşıma-Eskiyen Kısımların Kopya Edilmesi (Reproduction):** Bazı bayındırlık etkinlikleri, jeolojik yapı ya da doğal afetler, bir anıtın ya da kentsel tarihi çevrenin bulunduğu yerde

korunmasına imkân vermeyebilir. Bu durumlarda anıt veya yerleşmenin taşınması gerekebilir (Ahunbay, 1996).

· **Bilgi ve Belgelere Dayanarak Yeniden İnşa Etme (Reconstruction)**

:Yok olan veya belli bir kısmı günümüze ulaşan bir yapının ya da kentsel alanın elde kalan parçalarına, bilgilere, fotoğraflara dayanarak yeniden yapılmasıyla gerçekleştirilmektedir.

1.2.3. Tarihi Çevre Koruma ve Kent Kimliği İlişkisi

Tarihi çevreler bulundukları kentlerde, çoğunlukla vurgu noktaları ve düğümleri oluşturmalarına rağmen, tarihi çevrelerin yeni yapılaşmalar içinde ikinci plana itilmeleri sonucu, algılanmaları zorlaşmakta ve kent içinde pasif hale gelmektedirler. Oysaki bu çevrelerin sürekliliği, kentlerin kimliğinin belirlenmesi ve algılanmasında büyük rol oynamaktadır (Velioğlu, 1992). Bu anlamda dünyadaki pek çok şehir, tarihi ve kültürel ilişkileri aracılığıyla kimlik ve mekânın onlara anlam kazandırdığı bölgelere sahiptir. Onlar genellikle kentin imajının ve kültürünün ayrılmaz bir parçasıdır (Tiesdell et al, 1996). Tarihi kentlerin dokusu sadece fiziksel yapısına değil, çeşitli davranış ve faaliyetlere de bağlıdır ve insanla ilgili benzersiz bir kimlik sunmaktadır (Dhingra et al, 2016).

Sanayi devriminden beri tüm gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kentler niteliksiz tasarımlara, ekonomik dağılmalara, toplumsal kutuplaşmalara ve motorlu trafiğin hakimiyetine terk edilmektedirler (Oktay, 2001). Kentleşmeyle gelen hızlı değişim sonucu, dünya üzerinde farklı bölgelerde yer alan ancak birbirine benzer nitelik ve görünümde yapıların çoğalması, tarihi çevre konusunu gündeme getirmiştir. Kendilerini yaratan geçmişin tanıkları olarak günlük yaşama katılan ve çevreye özgün bir boyut katan geleneksel dokular 1960’lardan sonra ülkelerin koruma yasalarında yer almaya başlamıştır. Ayrıca geleneksel dokuların yeni işlevlerle canlandırılması ve bu yörelere ekonomik işlerlik kazandırılması amacıyla uluslararası düzeyde çok sayıda kongre, sempozyum vb. toplantı düzenlenmiştir (Akın, 1988).

Kimlik, herhangi bir nesneyi belirlemeye yarayan özelliklerin oluşturduğu bir bütün olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2016). Bir yerin kimliği ise, o yeri diğerlerinden ayıran, ancak kendi içinde tutarlı bir benzerliği olan özelliklere sahip olması olarak ifade edilebilmektedir (Köylü ve Kiper, 2007).

Oysa ki tarihi kent merkezleri çeşitli kültürel ve kentsel tabakaların oluşturduğu farklı periyotlardaki sokaklar ve binaların meydana getirdiği bir dokudur. Yüzyıllar boyunca onlar kent karakterini oluşturmuş ve şimdi ise kentsel kültür kalitesini gösterir hale gelmiştir. Doğru kentsel koruma ise tarihi şehirleri konuttan ziyade kültürel aktivite merkezleri haline dönüştürmektir (Cohen, 1999).

Bilimsel, nesnel ve evrensel olmayan davranış ile politikalar, tarihsel mirası sosyal, ekonomik ve toplumsal yaşama katamadığı gibi, tahribata neden olmasının yanında, kent kimliği ve kent kültürünün sürdürülmesinde kesintilere neden olmaktadır (Görgülü, 2007). Sorun, fiziksel, sosyal çevre kalitesi ile oluşan yaşam mekânı ve yaşam kalitesi sorunu yani kimlik ve kimliklendirme sorunudur. Kimliği oluşturan öğeler, ona nitelik veren, diğerlerinden ayırt edilebilir hale gelmesini sağlayan karakterler olarak adlandırılabilir. Karakterleri veren öğelerin, tek tek özelliklerinin yanı sıra, onların birlikteliği, birbirleriyle ilişkileri de kimliği ortaya koymaktadır (Çevik, 1991). Bu karaktere sahip mirasın kentsel belleğin bir parçası olduğunu düşündüğümüzde, sadece fiziki mekânların düzenlenmesi, fonksiyonunun değiştirilmesi, kullanıcısının değiştirilmesinin tartışılır bir konu olduğu görülebilmektedir. Günümüzde, kentlinin mekânı algılaması, benimsemesi ve yeniden kullanmaya istekli olması ile desteklenebilecek bir kent kimliği ve belleğinin korunması, yeniden canlandırılması, sosyal, ekonomik ve fiziki mekânların bütüncül olarak ele alınması ve planlanması gerekliliği artık çağdaş koruma anlayışının temelini oluşturmaktadır. Şüphesiz bu durumda merkezi yönetimin, yerel yönetimlerin, sivil toplum örgütlerinin politikalar ve araçlar üretmesi ayrıca katılımı sağlamalarıyla mümkün olabilecektir (Özden ve Görgülü, 2006).

1.2.4. Ülkemizde Tarihi Çevre Koruma Süreci ve Karşılaşılan Sorunlar

Türkiye’ de koruma yasası ve koruma kurumlarının geçmişi incelendiğinde;

- Osmanlı Döneminde 1869 tarihli Asar-ı Atika Nizamnamesi ilk yasal düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır.
- 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu (1973) ile başlayan süreç ‘sit’ kavramının ülkemizde yerleşmeye başladığı, anıtların yanı sıra kentsel dokuların da korunmasının bir gereklilik olduğu düşüncesinin var olduğunu gösterir niteliktedir.
- 1983 yılında ülkemizin de benimsediği ‘Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Sözleşmesi’ hükümleri ile kültür ve doğa varlıklarının korunmasını taahhüt etmiştir.
- 1983 yılında yürürlüğe giren 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu “Genel Gerekçesi” de Türkiye’nin insanlığın kültürel mirasının korunması konusunda önemine değinmektedir. Bunun yanı sıra Kentsel Sit Alanlarında yapılan uygulamaların koruma kurullarının denetiminde yapılması kararı büyük önem taşımaktadır
- Avrupa Konseyi ülkeleri ile 1985 yılında imzalanan “Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi” 1989 yılında bir kanun ile yürürlüğe girmiştir. (Tunçer, 2014).

Uluslararası platformda;

- Venedik Sözleşmesi (1964),
- Avrupa Konseyi (1965),
- Barcelona Sözleşmesi,
- Avrupa Mimari Mirası Sözleşmesi,
- Amsterdam Deklarasyonu (1975),

- 2. Mimari Mirastan Sorumlu Bakanlar Avrupa Konferansı (1985 Granada),
- 1987 Washington Sözleşmesi,
- Tarihi Kentler ve Kentsel Bölgeler İçin Koruma Sözleşmesi,
- 1965 yılında UNESCO tarafından kurulan ICOMOS’a üyelik sağlamıştır.

Bu uluslararası toplantı ve sözleşmelerde alınan önemli kararları benimsemiş ve ilke olarak kabul etmiştir. Bu ilke kararları ise;

- Kültür varlıklarının envanterlerinin çıkartılması,
- Kültür varlıklarının önemi hakkında toplum bireylerinin bilinçlendirilmesi,
- Kültür varlıklarının bütünleştikleri çevreyle bir bütün halinde korunmaları
- “Sit” kavramı ile değer kazanan kentsel bölgelerin korunmaları,
- Koruma konusunda olabildiğince evrensel ilke ve yaklaşımların benimsenmesidir (Ter, 2002).

Farklı ülkelerin kültürel mirasını, aynı dikkat ve saygınlık içinde koruması, kültürlerin birbirleri ile olan etkileşimini destekleyerek, zengin ve çok renkli bir kültür mozağının gelişmesine katkı sağlamaktadır (Tunçer, 2014). Bu anlamda birçok ülkede korumayla ilgili yürürlükte olan yasa ve ilkeler arasında fark bulunmamakta ve de kültür ve tabiat varlıkları devletin güvencesi altında tutulmaktadır. Ancak tüm bu ilkeler ve yasal düzenlemelere rağmen, ülkedeki sosyal ve ekonomik alanlardaki çarpıklıklar, kentsel planlama kararlarındaki eksiklikler, halkın bilinçsizliği, uygulamayla ilgili denetimsizlik ve yanlış verilmiş kararlar sebebiyle devlet uzun süredir belli bir koruma politikası sağlayamamıştır (Kuter, 2007). Bu sebeple yıllar öncesinde tarihi ve kültürel değeri fark edilerek koruma altına alınmış olan kentlerin bile, sahip oldukları kentsel dokuyu muhafaza edebilmeleri olanaklı görünmemektedir (Eyüpgiller, 2013). Çünkü kültür ve doğa varlıklarının korunmasındaki başarı, toplumsal bilinç, kaynak yaratma ve kamu

yararı-toplum yararı üçlüsünün politikalarınıza egemen olmasıyla mümkün olmaktadır (Görgülü, 2007).

Tarihi Çevre Korumada Karşılaşılan Sorunlar: Toplumsal değişme, kentleşme ve küreselleşme günümüzde büyük bir ivmeyle artmakta, endüstrileşme ve teknolojik gelişme ile birlikte yeni ihtiyaçlar ortaya çıkarmaktadır (Gür,1996). Değişen dünya ve yaşam koşulları karşısında, tarihi çevre korumanın başta gelen sorunlarından biri tarihi sürekliliğin sağlanmasının güçlüğüdür. Ancak bu güçlük aşılmadığında çevre ile uyum kaygısı olmadan, rant amaçlı yapılan binalar, kentsel çevrenin görünümünü tekdüzeleştirmekte, kimliksizleştirmekte ve yüzyılların birikimiyle ortaya çıkan tarihi sokak perspektifleri yok olmaktadır (Ahunbay, 1996). Öte yandan; her kent için fiziksel değerlere yönelik uygulanan kararların neredeyse aynı çerçevede olması, bu kararlar üzerinde kentlerin toplumsal ve mekânsal özgünlüklerinin göz önünde bulundurulmaması büyük bir sorun teşkil etmektedir. Bu anlamda genelleyici yaklaşımlar, kentleri bir örnek ve aynı kılan değerlendirmeler, birçok kentin özgün yapısının yok olmasına neden olmaktadır (Ömeroğlu, 2006).

Özellikle son 30 yılda kentsel sitlerde son derece sağlıklı yeni bir mimari ortam oluşmuş, kültür varlığı yapılar kendi hallerine terk edilerek yıkılma noktasına gelmişler, yıkılanların yerine ise niteliksiz yapılar inşa edilmiştir (Eyüpgiller, 2013).

Kentleşme sorunları, bakımsızlık, malzemenin yıpranması, doğal afetler, yeni yapılanma baskıları, ekonomik kaynakların yetersizlikleri gibi sebepler sonucu tarihi yapıların sayısı azalmaktadır (Ahunbay, 1996).

Kentlerin hızlı büyümesiyle, tarihsel kent dokularında ve tarihsel kent merkezleri üzerinde aşağıda özetlenen olgular ortaya çıkmıştır;

- Geleneksel dokuya uyumsuz yol açma, imar haklarını arttırma gibi koruma hedefi olmayan, hatta tamamen yıkıp ortadan kaldırmayı amaçlayan planlamalar yapılması,

- Bu planlar doğrultusunda, geleneksel kent dokularının yıkılarak yerine dokuya aykırı taban alanları ve yükseklikler ile çevreye uyumsuz yeni yapılaşmalar oluşturulması,
- Korumaya yönelik planlama ve uygulama çalışmalarının yetersizliği nedeniyle geleneksel dokularda bakımsızlık, korunamama, köhneleşme, terk edilme ve çöküntü bölgesine dönüşme olgusu,
- Giderek aşırı yapı ve nüfusun sebep olduğu ulaşım ve park sorunları,
- Mülk sahiplerinin geleneksel dokuları terk etmesi ile bu alanlarda oluşan sosyal dönüşüm gibi saptanan sorunlar yöreden yöreye nitelik değiştirmekle birlikte tarihsel çevrelerin genel sorunları olarak gözlenmiştir (Tunçer, 2014).

Bu durum karşısında özellikle son yıllarda “Kentsel Koruma” ve “Tarihi Çevre Koruma” kavramlarının toplumsal bilinçlenme oluşturmaya başlaması ve olumlu ilerlemeler kaydedilmesi, bu doğrultuda somut politikalar üretmeye katkı sağlamaktadır (Özyaba ve Sancar, 1993). Kentsel Korumanın restorasyon odaklı bir imar faaliyeti olarak ele alınması, uzun vadede tarihi dokuların içerdiği sosyal dinamiklerde bozulmalara sebep olabilmektedir (Arısoy, 2015). Şüphesiz doğal ve kültürel değerlerimizin korunması için bir ekonomi politikası, tarihi çevre bilinci ve yeterli maddi kaynak gerekmektedir. Kent kimliğinin tüm yapı taşlarında bulunan tarihi birikimin korunması ve doğru yansıtılması, kalkınmanın da bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Tarihi çevrelerin yeniden değerlendirilmesi, bir amaç ve kaynağı bulunan ve belirli bir sürece yayılacak olan bir program olmalı ve böylece uygulamalar ile somutlaşması gerekmektedir. Katı kurallar ve yasakçı hükümler yerine, temel evrensel ilkelere bağlı ve gelişmeleri izleyebilen bir tutum içerisinde gelecek nesillere aktarılmasını sağlayacak bir bilinç oluşturulması bunu mümkün kılabilir. Bu anlamda yeniden değerlendirme, sadece mimari mirasın korunması açısından değil, yeni yapılacak uygulamalara da bir örnek teşkil

etmesi açısından kültürel sürekliliğin de bir parçasıdır (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007). Bu nedenle özellikle Türkiye gibi hemen tüm yerleşmelerinde kültürel birikimin zengin olduğu bir ülkede, yarının kentlerini biçimleyecek planlama çalışmalarında, tek başına ne bir mimar, ne de bir şehir plancısının uzmanlığının yeterli olmayacağı, meslek disiplinleri arasında bir görüş alışverişi ve bütünlük arz eden bir çalışma anlayışı gerektiği açıktır (Ekinci, 1992). Konuyla ilgili Tekeli (2009) yaptığı çalışmada şu önerilerde bulunmaktadır:

- Koruma, her kuşağın bir önceki dönemden edindiği kültürel değer ve göstergeleri, onlara yenilerini ekleyerek bir sonraki kuşağa aktarma görev ve sorumluluğu temelinde şekillenmeli,
- Egemen koruma anlayışı, yaşam çevresini geçmişte dondurmaya çalışan bir anlayış değil, geçmişteki öğelerin korunarak ve geliştirilerek zenginleştirici bir çevre anlayışı olmalı,
- Koruma, seçkin bir istek değil, yaşamın bir gerçeği olacak şekilde ekonomik bir yapım süreci olarak örgütlenmelidir.

Bütün olarak değerlendirecek olursak, kültürel ve fonksiyondaki süreklilik birbirini takip eden bir süreçtir. Çünkü tarihi kent alanları insanlar için yaşam alanı olmasının yanında, kültürel eserlerin de biçimini yansıtmaktadır (Wang, 2011). Başka bir deyişle tarihi çevreler, toplumlararası ortak iletişim aracı olarak değerlendirilebilir. Zamanla değişen çevreler de, bir çevre imgesine sahip olmalıdır. Çünkü çevrenin karmaşık olması, insanların çevreyi algılamalarına engel olmasından dolayı çevreye uyumunu zorlaştırmaktadır (Velioğlu, 1992).

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Önceki çalışmalar kısmı Kent Kimliği Kavram ve Kuramları, Kentsel Koruma ve Tarihi Dokularda Kent Kimliği olmak üzere 3 başlıkta toplanmıştır.

A) Kent Kimliği Kavram ve Kuramları

Lynch (1960), çalışmasında kenti 5 ana başlıkta gruplamıştır. Kent kimlik bileşenlerini;

- 1) Yollar
- 2) Kenarlar/Sınırlar
- 3) Bölgeler
- 4) Düğüm/Odak Noktaları
- 5) Nirengi Noktaları olarak ifade etmiştir.

Boston, Jersey City ve Los Angeles şehirlerinde yaptığı çalışmalarda, gerek haritalarla gerekse yüz yüze yaptığı anket çalışmalarıyla, kentin kullanıcılar tarafından ne derece algılanabilir olduğunu tespit etmeye çalışmıştır. Aldığı cevaplar doğrultusunda haritalar oluşturmuştur. Yapılan planlama çalışmaları sonunda insanların yaşadıkları kenti algılayışlarının ne ölçüde farklılaştığını belirlemiştir.

Cullen (1961), “Townscape” isimli kitabında yaptığı çalışma ile mekânlar arasında hareket eden bir insanın, bu esnada çevrede algıladığı öğeleri değerlendirmiştir. İngiltere’de 8 ayrı kent üzerinde de çalışmalar yapan yazar, kent içerisindeki öğeleri görsel olarak da detaylı olarak incelemiş, harita ve fotoğraflarla desteklemiştir.

Eckbo (1969), “The Landscape We See” isimli kitabında mekânın görüntüsünü oluşturan elemanları yapılar ve sokaklar olarak iki ana başlığa ayırmaktadır. Sokakları, asfalt rengi, bordür, yağmur oluğu ve kaldırım, kent

mobilyası, yaya köprüleri, merdiven ve meydanlar, ağaçlar ve diğer bitkiler, açık alan donatıları, güzel sanat elamanları, işaretler olmak üzere alt sınıfta toplamıştır. Kullanıcıların Kent içerisindeki öğeleri nasıl algıladığı ve değerlendirdiğini bu alt sınıflar üzerinden değerlendirmiştir. Çalışma sonunda ise, mekân görüntüsüne katkının büyük ölçüde daha küçük öğelerde renk, zıtlık, ısıltı, canlılık gibi yerleşim kalitesi ile kısmen dengeli unsurlardan geleceğini belirtmiştir.

Nasar (1990), "The Evaluative Image of the City" isimli makalesinde kentin görünümünün iyileştirilmesi için öncelikle, kullanıcılar tarafından kentin imajının nasıl algılandığını belirlemek gerektiğini belirlemiştir. ABD'nin iki şehri, Knoxville ve Chattanooga' da yaptığı çalışmada 220 kişi ile telefonla, 180 kişi ile de yüz yüze görüşme yaparak görsel olarak sevdikleri ve sevmedikleri alanları belirtmelerini istemiştir. Bu doğrultuda şehrin yapısını ve özelliklerini gösteren bir değerlendirme haritası oluşturmuş ve beş adet beğenilen özellik olarak da "Doğallık", "Bakım", "Açıklık", "Düzen" ve "Tarihsel Önem" olarak belirlemiştir. Yapılan çalışma sonucunda her iki kentte de değerlendirilen özellikler, olumlu ve olumsuz olmak üzere değerlendirilmiştir. Sonuç olarak değerlendirilen özellikler doğrultusunda Knoxville' de görünüm olarak olumsuz değerlendirilen ilan panoları, döşeme ve bariyerlerle ilgili düzeltme çalışmaları başlamıştır.

Örer (1993), İstanbul'un kent yerleşiminin özellikleri, kentsel yerleşimleri oluşturan bileşenler ve kimlikteki değişime neden olan faktörleri irdelemiştir. İstanbul'un görsel kimliğinde yakın zamanda meydana gelen değişimleri değerlendirmeye çalışmıştır. Yerleşim ölçeğinde çevreyi binalar, yollar ve caddeler, meydanlar ve yerleşim bölgeleri olarak sınıflandırmıştır. Daha sonra ise kent kimliğini "Siluet" ve "Sokak" ölçeğinde değerlendirmek üzere deneklere sunmuştur. Farklı yıllar içerisindeki değişimleri de irdeleyen çalışma sonucunda, 2000'li yıllarda İstanbul'un kent kimliğini büyük ölçüde kaybedebileceği sonucuna varılmıştır. Kent Kimlik Öğelerinin belirlenmesi noktasında yararlanılan kaynak, günümüzden yola çıkarak bir öngöründe bulunan çalışma, değerlendirme yöntemiyle de çalışmaya katkıda bulunmuştur.

Violich (1995), ABD'nin Berkeley kentinin kimlik oluşumunu etkileyen faktörleri irdelemiştir. Çalışmasında kenti doğal ve kültürel kaynak değerlerinin biçimlendirdiğini, kentin biçimlenmesinde kampüsün ve onu saran kentin etkili olduğunu belirtmiştir. Çevrenin daha derinlemesine algılanabilmesi için 10 kimlik ögesi belirlemiştir. Bu ögeler; hiyerarşi ve ölçek, yerel düzeyde deneyimlerin kökleri, kentsel form ve kalitenin nadirliği, diğer kimlikler için ortak payda, hareketlilik ve topluluk oluşturma gücü, içsel ve dışsal etkiler, ikili ve çoklu kimlikler, mekânın birlik-bütünlüğü, mirasın kuşaklararası sürdürülebilirliği, maneviyat olarak ifade edilmiştir. Yapılacak olan planlama çalışmalarda kimlik öğelerinin göz önünde bulundurulması gerektiğini belirten çalışma, bu doğrultuda hem kent ve kampüsün sürdürülebilirliği desteklenecek, hem de kentin sosyal ve kültürel olarak zenginleşmesine katkıda bulunacağı sonucuna varmıştır.

Çöl (1998), kent kimliğinin belirleyicilerini ortaya koymaya çalışmıştır. İstanbul'da algısal imge ile ilgili bilgi toplama ve sonuçların tasarım sürecinde kullanılmasını sağlamayı amaçlamıştır. Bu amaçla Almanya, Hollanda, İngiltere ve İtalya'daki Kent Kimliği çalışmalarını ve uygulamalarını irdelemiştir. Bu aşamadan sonra İzmir ve Eskişehir kentlerinin kent kimlik belirleyicilerini ortaya koymuştur. Çalışma bir model oluşturulması ve örnek alanlar üzerinde uygulanmış olması önemli ve yol gösterici niteliktedir. Kentin tüm değerleri ile değişime uğramadan günümüze ulaşabilmesi için Tasarımda Denge Modeli'ni geliştirmiş ve yöntemin aşamalarını;

- 1) Bölgesel mekân analizi
- 2) Bölgesel kimlik faktörü analizi
- 3) Bölgesel etkileşim tablosu
- 4) Bölgelerarası denge kurulması
- 5) Denge modelinin kent bütününe yansıtılması olarak belirlemiştir.

Özer (1998), çalışması ile kimlik değişiminde, doğal ve tarihi geleneksel kimliğin yerine konulanın da sosyal ve fiziksel değerler taşıması gerektiğini, aksi takdirde kentlerin aynılaştığını ve kimliksizleştiğini belirtmektedir. Çalışma kullanıcı anketleri üzerinden sürdürülmüş ve desteklenmiştir. Bu amaçla çalışmasında Kimlik Çözümleme Rehberi oluşturarak, kentsel kimliğin sürekli olarak yeniden yorumlanması ve yaratılmasında etken olabilecek ölçütleri belirlemiştir. Ölçütleri;

- 1) Yerel karakter,
- 2) Mekân karakteri,
- 3) Mekân Etkileşimi,
- 4) Uyum,
- 5) Anlam olarak ifade etmiştir.

Stocker (1999), yaptığı çalışmada kent kimlik öğelerini yollar, sınırlar, bölgeler, düğüm noktaları ve işaret noktaları olarak sınıflandırmış, yapılacak olan tasarım ve mekânsal biliş çalışmalarında, yararlı bir hesaplama aracı için temel oluşturabileceğini ifade etmiştir. Tüm bu öğeler arasında görsel, mekânsal ve matematiksel olarak bir bağlantı kurulduğunda, kentin genel imajı ve bu imajı oluşturan kent bileşenlerinin bir bütün halinde algılanabileceğini belirtmiştir. Çalışma sonucunda Lynch'in kimlik öğelerinin topolojik olduğunu, ancak detaylandırma ve matematiksel altyapı ile oluşturulan bir görünüm bütünü, kent haritası ve çevre görüntüsü ile geliştirilebilir olduğu sonucuna varmıştır.

Polat (2011) kamusal dış mekânlarda mimari kimliği oluşturan öğeleri ve bunlar arasındaki ilişkiyi belirleyerek, dış mekânlarda mimari kimliği değerlendirmek amacıyla bir yöntem geliştirmeyi amaçlamıştır.

Çeşitli dönemlerdeki mimari kimlik;

- Planlama-tasarım-uygulama
- Kullanım-yönetim
- Anlam boyutları açısından analiz edilmiştir.

Bu bağlamda kentler ve kentsel alanlarda kimlik kaybını saptamak ve fiziksel müdahalelerin kimlik kaybını engelleme noktasında yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada tespit edilen 3 boyutu birlikte değerlendirmek gerekliliğine vurgu yapılmış ve bu başlıklar içerisinde farklı öneriler geliştirilmiştir.

Diker ve Erkan (2017), bir işaret ögesi olarak ibadet yapılarının, kent kimliği açısından önemini inceledikleri araştırmada, 9 adet ibadet yapısını analiz etmiş ve anket çalışması yürütmüştür. Değerlendirmede ibadet yapıları gözlem, tespit, belgeleme yöntemiyle belirlenmiş, kent dokusu içerisindeki algılanabilirliği ise uzman görüşüyle tespit edilmeye çalışılmıştır. İbadet yapıları Konum, Biçim, Boyut, Malzeme ve Renk özelliklerine göre değerlendirilerek, bu öğelerin algılanabilirliğe ne derece etki ettiği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu değerlendirme sonucunda en çok algılanan yapılar, Habib-i Naccar Camii, Sarımiye Camii ve Protestan Kilisesi olarak belirlenmiştir. Sonraki aşamada ise 100 kişiye anket uygulanmış ve ortaya çıkan verilerin uzman görüşleriyle uyumlu olduğu ortaya çıkmıştır. Anket sonucuna göre Habib-i Naccar Camii %93'lük bir oranla doğru tespit edilmiştir. Ulu Camii ve Ortodoks Kilisesi ise onu takip eden diğer yapılar olarak göze çarpmaktadır.

Çalışma sonunda kent kimliği ibadet yapıları üzerinden tanımlanmış ve bu yapıların kullanıcılar tarafından ne derece algılandığını ortaya konulmuştur. Dünya'nın ilk Kilisesine ve Anadolu'nun ilk Camisine sahip olan Antakya'nın inanç turizmi potansiyeline vurgu yapılarak, sahip olduğu kimliğin sürdürülebilmesi amacıyla ibadet yapılarının korunması gerektiği belirtilmiştir.

B)Kentsel Koruma

Yazgan ve Erdoğan (1992), korumanın gelişim sürecini irdeleyerek, tarihi çevrelerde peyzaj planlama ilkeleri ve tarihi çevrelerde peyzaj planlama projeleri ile ilgili bilgiler vermiştir. Koruma planları gerçekleştirilirken alana ilişkin göz önüne alınması gereken maddeleri: Doğal yapı, tarihi gelişim, görsel ve fiziksel özellikleri, ekonomik baskılar, işlevsel baskılar, ulaşım, mülkiyet durumu, altyapı, halkın sosyo-ekonomik yapısı, yasal, yönetsel ve mali olanaklar olarak ifade etmiştir. Bu ilkeler Kent Kimlik Değerlendirme Ölçütlerinin belirlenmesi noktasında göz önünde bulundurulmuş, ayrıca çalışma içerisinde puanlamaya tabii tutulan Avlu, Yapı, Sokak ve Meydan örneklerinin belirlenmesine de katkıda bulunmuştur.

Velioğlu ve ark. (1993), tarihi çevrede tasarım süreci ile ilgili bir model oluşturma amacıyla uzman akademisyenler ve serbest mimarlar ile anketler yapmıştır. Tüm bu sonuçlar doğrultusunda tasarım süreci modeli oluşturmuş ve genel aşamalar olarak "Sorun", "Bilgi Toplama", "Analiz", "Amaçlar", "Yaklaşım kararı", "Sentez", "Değerlendirme", "Geliştirme" ve "Mimari ürün" olarak belirlemiştir. Elde edilen 4 farklı tasarım süreci modellerinin tümünde de tarihi çevrelerin taşıdıkları değerler, çevre- çevre verilerine bağlı olarak oluşturulacak ürünün eski doku ile bütünlüğünün sağlanabilmesi amacının geçerli olduğunu belirtmiştir. Tasarım sürecinin hangi aşamalarda ilerlemesi gerektiğini detaylı şekilde ifade eden çalışma, özellikle yapılan restorasyon çalışmalarının değerlendirilmesi açısından fayda sağlamıştır.

Ahunbay (1996), koruma düşüncesinin gelişimi ve kuramsal temeli, korunacak değerler ve değerlendirme ölçütleri, anıtlarda bozulmaya neden olan etkenler, restorasyon öncesinde yapılan çalışmalar, restorasyon projesinin hazırlanması, restorasyon teknikleri, tarihi çevre koruma, kültür varlıklarının korunması ile ilgili örgütlenme ve korumayla ilgili uluslararası tüzükler ve ilke kararları gibi konulara yer vermiştir. Özellikle ülkemizdeki süreci ve korumanın gerekliliğini ifade etme anlamında çalışmaya katkısı olmuştur.

Cohen (1999), “Urban Conservation” isimli kitabında korumanın ilkeleri ile detaylı bilgiler vererek, farklı kentler üzerinde yapılan çalışmalara da yer vermiştir. Kent elemanlarını, kentin biçimlenmesine katkıda bulunan etkenleri detaylı bir biçimde açıklamıştır. Çalışma alanlarını Urban Mix tablosu ile değerlendirmiş ve sayısal bir değerlendirme çalışması yapmıştır. Tel Aviv, Capua gibi kentler üzerinde yaptığı irdelemede tipoloji, bina yaşları gibi kriterlere göre haritalar oluşturulmuş ve bu tarihi kentlerin korunma potansiyelleri belirlenmiştir. Değerlendirme ve puanlama sistemi incelenen çalışma belirli değerlendirme ilkeleri çerçevesinde kentlerin nasıl değerlendirildiği noktasında farklı bir örnek olarak çalışmaya geliştirici bir katkı sunmuştur.

Pendlebury (1999), şehir merkezinin nasıl korunduğunu, kamu kaynakları, politik dokümanları, gelişen çalışmaları incelemiştir. 1958-1998 yılları arasındaki süreci değişimleri irdeleyen çalışma bu yıllar arasında tarihi çevreye karşı kamusal davranış ve önemli politikalarda köklü değişimler oluştuğunu belirlemiştir. Farklı yıllar içerisinde yapılan uygulamalar ile tutarlı bir yaklaşımın eksikliğinin kent üzerinde de açıkça görülebileceği ifade edilmiştir. Merkezi hükümetin yaptığı çalışma ile Newcastle kentinde tespit ettiği bina sayısında önemli bir artış olduğu tespit edilmiştir. Çalışma koruma konusunda eleştirel bir yaklaşımda bulunarak mevcut durumu irdelemesi açısından, önemli bir örnek olarak yer almaktadır.

Kuban (2001), Gaziantep’in tarihsel yapısının genel özelliklerini belirleyerek koruma yöntemlerini geliştirmiştir. Kentlerle ilgili detaylı bilgiler veren kitap, ayrıca Gaziantep ile ilgili Koruma Raporunu detaylı bir şekilde açıklamış ve fotoğraf, çizim ve haritalar ile desteklemiştir. Genel koruma sorunları ve çözüm önerilerine yer verdiği çalışmada ayrıca yeni yapılacak binalar için de kurallar yer almaktadır. Kentle ilgili yapılan analizler fiziksel çevre, mimari öğeler ve tarihi gelişim anlamında da detaylı bilgiler içermektedir. Kentin nasıl bir yerleşim ve yayılım yaptığına dair bilgiler veren çalışma, kurulumdan itibaren bu dönemlerin ifade edilmesini sağlayan haritaların oluşturulmasına da büyük katkı sağlamıştır.

Özyaba (2004), koruma ve planlama tekniklerini irdelemiş, tarihi çevre ve temel öğeleri üzerinde bilgiler vermiştir. Tarihi çevre ve sit kavramları ile ilgili detaylı bilgi veren çalışma, Türkiye’de koruma gelişim sürecine, tarihi çevrelerdeki bozulmalara, koruma planlaması ile olan ilişkisine, tespit, tescil ve envanter sürecine, koruma yöntem ve tekniklerine, kentsel yenileme ve adaptasyon konularına da yer vermiştir.

Ömeroğlu (2006), kentsel sit alanındaki koruma sorunlarını belirlemeyi amaçladığı çalışmada anket, arazi çalışması ve gözlem yöntemiyle bazı tespitlerde bulunmuştur. Kentin kapasitesinin çok üzerinde bir trafik akışına maruz kalması, dokuya uygun olmayan yapılar, telefon ve elektrik bağlantılarının görsel kirliliğe sebebiyet vermesi, koruma alanındaki denetimsizlik ve alınan yanlış kararlar, sorunlarının başlıca sebepleri olarak ifade edilmiştir. Çok kültürlü bir yapıya sahip olan kentin özgünlüğüne vurgu yapan çalışma, gelecek kuşaklara aktarımını sağlayabilmemiz açısından öneriler geliştirerek sorunların uzun veya kısa vadede çözümüne yönelik tavsiyelerde bulunmuştur.

Sirisrisak (2009), Kültürel mirasın koruma hareketlerinin başlangıcını 1991-1992 yılları içerisinde Dünya Mirası Listesine giren 3 farklı alan ile başladığını vurgulayan çalışma, 1991 yılında yürürlüğe giren yasa ile kültürel mirasın korunma çabalarına yönelik ilk çabalardan biri olduğunu ifade etmiştir. 1997 ve 1999 yıllarında yürürlüğe giren diğer yasalarla yönetim anlamında da desteklenen koruma, kültürel miras yönetimi için bir sorumluluk getirmiş, bu durum da ülke turizminde turizm tanıtımının yaygınlaştırılması için bir fırsat oluşturmuştur. Son yıllarda yapılan planlama çalışmalarını irdeleyen çalışmada ulaşılan sonuçlar: Kentsel korumanın başarısının kentin kalkınması üzerinde büyük bir rol oynayabileceği, Tarihi kent sakinlerinin koruma süreci içerisinde büyük önem arz ettiği, koruma başarısı konusunda siyasi iradenin önemi, planlamayla ilgili gerek yerel sakinler gerekse diğer koruma aktörleri ile işbirliğinin gerekli olduğudur.

Kale (2011), korumanın kuramsal boyutunu incelemiş ve konu, gerekçe, teknikler, yasal işleyiş vb. yönleriyle detaylandığı çalışmada, mekânsal analiz yaparak Durum Analiz, Kütle- Boşluk İlişkisi, Kültürel Varlıklar, Yollar ve Kavşakları gösteren paftalar oluşturmuştur. Tüm bu çalışmalar doğrultusunda Koruma yasasındaki eksiklikler ile açık ve yeşil alanlara ilişkin eksikliklere değinerek öneriler geliştirmiştir.

Wang (2011), dünyada tarihi kentsel alanların korunması ile ilgili bilgiler vermiş, Çin’de koruma kanunları dahilinde olan tarihi kentsel alanların korunmasındaki problemler, ilkeler ve yöntemler üzerine odaklanmıştır. Tüm bu değerlendirmeler sonucunda öneriler geliştirmiştir. Tarihi kentsel alanların şehrin kültür ve tarihinin korunması konusunda anahtar unsurlar olduğunu ifade etmiştir. Tarihi kentsel alanların korunması konusunda yapılan çalışmaların ortak noktalarını şu şekilde ifade etmiştir;

- 1) Geleneksel peyzajın yanı sıra işlevler ve kültür de iyi korunmuştur.
- 2) Yavaş adımlarla ve kademeli olarak, toplum arasındaki anlaşmazlıkları önleyerek, kültürün devamını sağlamış, yerel sakinlerin gerçek ihtiyaçlarını karşılayıp ve yönetimin yükünü azaltmıştır.
- 3) Kendi yaşam koşullarını geliştirmekle sorumlu yerel sakinler ile çevre ve altyapının geliştirilmesinden sorumlu yönetim arasındaki işbirliği olumlu bir sonuç getirmiştir. Böylece kültür ve miras korunur, yerel sakinlerin çevre ve yaşam şartları iyileştirilir.

Lamprakos (2014), tarihi kent fikrinin kökenlerinin anlaşılması ve kentin dayandığı temellerin sorgulanması gerektiğini belirttiği çalışmada koruma fikrinin gelişimi ile ilgili bilgilere yer vermiş, 19. ve 20. yy. da korumanın bir meslek olmadığını, mimari uygulamaların bir parçası olduğunu ve 20. yy. ın ortasından itibaren tüm dünyada gelişmeye başladığını ifade etmiştir. Batı Avrupa, Fransa, Kuzey Afrika ve Amerika Birleşik Devletleri deneyimlerini kullanarak tarihi kent

fikrinin gelişme tarzını önermektedir. Çalışma sonucunda mimarlar, koruma uzmanları ve planlamacıların, şehir için yeni bir vizyon hazırlamak amacıyla bir araya gelmesi gerektiğini belirtmiştir.

Ebrahimi (2015), mimari değerler ile İran tarihi kentlerinin korunması ve kentsel gelişme arasındaki ilişkiyi irdelemiş, aynı zamanda koruma yaklaşım ve yöntemleri bulmayı amaçlamıştır. İsfahan kentini; İsfahan'ın kültürel tarihi bağlamında mevcut değerler, dini ve politik değerler, mimari değerler, çevresel değerler, ekonomik değerler olarak sınıflandırmıştır. Alan verileri ve kütüphane çalışmaları toplanarak, tarihsel yorumlayıcı bir yöntem içerisinde geliştirilen çalışma, nitel bir analiz temeline oturtulmaktadır. Kentin belirli dönemlerdeki form bilgilerini ve koruma müdahalelerini içeren bir tablo oluşturan araştırmacı, çalışma sonucunda bazı sonuçlara ulaşmıştır;

- 1) Değer zihinsel ve kavramsal bir konudur, ancak somut bir şekilde toplumların kültür ve kimliğinden ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden kentsel değerlerin etkisini ve unsurlarını iyi anlamak gereklidir.
- 2) Kentsel değerlerin anlaşılmasına ve değerlendirilmesine etki eden bileşenler için, çevre, ekonomik, turizm, kültür, sanat ve tarihsel değerlere başvurulabilir.
- 3) Mevcut değerler ve tarihi kentlerin içeriği dikkate alınmadan, koruma kapsamlı olmayacaktır.
- 4) İran şehirlerinde koruma konusundaki temel ilgi, tarihsel çekirdeklerde rehabilitasyon ve güçlendirme konularına odaklanmıştır.
- 5) Tarihi kent olan İsfahan'a ilk müdahale değerleri anlamadan yapılmış ve bu durum bölgesel ve uluslararası kimliğe sahip kent değerlerinin çoğunun tahrip olmasına neden olmuştur.

Yaldız ve Asatekin (2016), anıtsal yapıların zamanla değişen yaşam biçimine bağlı istek ve ihtiyaçlar doğrultusunda yeni işlevler kazanması konusunda

araştırma yapmış, Kayseri Sahabiye Medresesi'nin Kitapçılar Çarşısı olarak kullanımını mekânsal analiz yöntemiyle belirlemeye çalışmıştır.

Çalışmada kullanılan mekânsal analiz işlev için gerekli olan minimum (en-boy-yükseklik) alanlarının tespit çalışması olarak ifade edilmektedir. Araştırma sonunda yapının mekânsal dizginin korunmuş olduğu ancak, ana eyvan ve yan eyvanların kapatılması ile mekânsal kurgunun zarar gördüğü, mekânsal boyut ve biçim özelliklerinin ise yok edildiği belirlenmiştir. Bu veriler ışığında anıtsal yapıların yaşamlarını sürdürebilmeleri için, uluslararası koruma ilkeleriyle uyumlu ve özgün işlevine yakın olmak kaydıyla, tarihi ve estetik nitelikleri koruyarak kullanılması gerektiğini vurgulamaktadır.

C) Tarihi Çevrelerde Kent Kimliği

Çevik (1991), kent kimliği konusuna öznel, nesnel, fiziksel-sosyal bakış açılarına dayalı açıklık getirmeye, ölçütler belirlemeye çalışmıştır. Konuyu yaşayanlara ve yaşantılarına inerek sokak mekânında irdelemiş, kullanıcılarla yüz yüze görüşme yaparak mekânlara ait ne tür etkinliklerin olduğunu ve nerelerde gerçekleştiğini belirlemiştir. Çalışma sonunda değişen yaşam koşullarıyla birlikte mevcut konutların terk edildiğini, geçmişe oranla sokak üzerinde yer alan konutlarda yaşayanların birbirleriyle olan komşuluk ilişkilerinin de büyük oranda azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Ter (2002), Konya kent merkezinin tarihi ve mekânsal gelişimini arazi etüt çalışması ve anket yöntemiyle incelemiştir. Çalışma sonunda anket çalışmasına katılan 194 kişiden %76,3' ü en büyük sorun olarak yoğun taşıt trafiğini ifade etmiştir. Bunun yanı sıra yeşil alan eksikliği, otopark yetersizliği, altyapı eksikliği de verilen diğer yanıtları oluşturmaktadır. Bu değerlendirmeler ışığında benzer alanlara örnek teşkil etmesi açısından Kayalıpark için Kentsel Tasarım Projesi oluşturmuştur.

Çelik (2004), tarihi doku içerisinde yapılmış olan iyileştirme çalışmalarını irdelemiş, aynı zamanda anket çalışması ile kullanıcı değerlendirmelerini

belirlemiştir. 141 kişi ile yapılan anket çalışması ile kentsel tarihi çevre korumada cephe restorasyonu olarak yapılan koruma çalışmalarının yeterli olmadığı, tarihi yapıların korunması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Tüm bu bilgiler ışığında öneriler geliştirmiştir.

Deniz (2004), Konya Kentsel Sit Sınırı içinde bulunan ve yapay çevre karakteristikleri açısından farklı 3 kentsel mekânda kent kimliği üzerine yaptığı çalışmada, farklı mahalleler içerisinde mekânsal/yapay çevre karakterlerini incelemiştir. Yapay çevre kimlik bileşenlerini;

- 1) Yollar (yol kurgusu, yol dokusu),
- 2) Kentsel boşluklar (açık alanlar, meydanlar, yeşil alanlar, avlular)
- 3) Kentsel doluluklar (yapılar)
- 4) İmgesel elemanlar (sembol olmuş elemanlar) olarak irdelemiştir.

Kimlik bileşenleri doğrultusunda her 3 mahalle için de görsel haritalar oluşturmuştur. Bunun yanısıra mahalle bazında yapılan anketler sonucu en beğenilen ve en beğenilmeyen özellikleri belirlenmiştir, günümüzdeki kimlik oluşum sürecinde olumsuz görülen kriterleri ortaya koymuştur.

Birlik (2006), Kentsel sit alanı içerisindeki sivil mimari ve sokaklara yönelik tipolojik analiz doğrultusunda oluşturulan sanal bir sokak üzerindeki değişimlerin, kullanıcı üzerindeki etkisini belirleyerek ortaya çıkarmak ve bütünlük korumanın önemini vurgulamayı amaçlamıştır. Bu amaca yönelik olarak kimlik kavramının oluşumunu ele almış, daha sonraki aşamada ise Trabzon Kentsel Sit Alanlarında tipoloji çalışması yapmıştır. Veriler doğrultusunda ise korumaya yönelik öneriler geliştirmiştir.

Kahya (2007), Doğu Karadeniz Bölgesindeki birden fazla Kentsel Sit Alanının 2002 ve 2007 yılları arasında koruma sürecini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Kentsel Sit alanındaki koruma faaliyetlerini belirlemek amacıyla "Alan Çalışması Bilgi Formu" oluşturmuştur. Değerlendirme bileşenleri olarak

yapım tekniği, yapının işlevi, sağlamlık derecesine göre yapılar, koruma türü, müdahale şekli, restorasyon teknikleri, tasarım yaklaşımları, korumada üstlenici, korumada katılım olarak sınıflandırmış ve tüm bu verileri SPSS programıyla değerlendirmiştir. Tüm bu veriler ışığında 8 ayrı Kentsel Sit Alanı için koruma ve korunamama oranlarını tespit etmiştir.

Kuter (2007), tarihi çevre koruma, kentsel peyzaj tasarımı, açık ve yeşil alan kavramları ile tarihi kent merkezlerinin tarihi ve mekânsal gelişim süreçlerine değinmiştir. Araştırma alanı olan Çankırı tarihi kent merkezinde gerçekleştirilen etüt çalışmaları ve anket yöntemi ile elde edilen bulgular doğrultusunda kent merkezinde yer alan, doğal ve kültürel değerlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması için öneriler geliştirmiştir. Tarihi Kent sınırları içerisinde yapılan çalışma değerlendirme yaklaşımı ve geliştirilen öneriler anlamında çalışmaya katkı sunmuştur.

Kan (2009), Taraklı Kentsel Sit Alanı içerisinde gerçekleştirdiği çalışması ile eski kent dokusuna ait fiziksel özellikleri tespit etmiş, toplam 108 adet anıtsal eserin envanterini yapmıştır. Seçilen araştırma alanına ilişkin elde edilen veriler ışığında, mevcut doku ve sorunları belirlemiştir. Geleneksel dokuya uyumun sağlanması amacıyla sosyo-kültürel yaşamın desteklenmesi gerektiğini vurgularken, tarihi kent dokusunun korunması ve sürdürülebilirliğine yönelik öneriler geliştirmiştir. Bu önerileri Koruma Bölgeleri Önerisi, Ulaşım Planı Önerisi, Tarihi Dokuda Kentsel Koruma ve Geliştirme Stratejileri, Tarihi Dokuda Kentsel Tasarım Stratejileri, Binalarla İlgili Kentsel Tasarım Stratejileri olarak sınıflamıştır. Çalışma Tarihi Doku içerisindeki mevcut durumun analiz edilmesi noktasında örnek teşkil etmiş ve bu anlamda fayda sağlamıştır.

Kiper ve ark (2010), kent kimliğinin oluşumu ve korunması konularını inceleyerek, alanın mevcut durumu ve sirkülasyonuna yönelik sorunları belirlemeyi amaçlamıştır. Daha sonra ise tarihi çevrelerin kentin özgün kimliğinin oluşmasında etkisi vurgulanarak kimliğin sürekliliğine ilişkin olarak kentsel tasarımın rolünü araştırmıştır. Alan analizi, anket, yüz yüze görüşme yöntemi ile tarihi çevrelerin

kimliğinin korunarak canlandırılmasında, kentsel tasarımın bir uygulama aracı olarak önemli bir yere sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Gültekin ve Danacı (2011), Kaleiçi tarihi dokusu üzerinde yapılan restorasyon ve onarım çalışmaları sonucu kaybedilen, ekolojik koşulları tespit etmeye yönelik yaptığı çalışmada değerlendirme kriterlerini;

- 1)Yerleşim yapısı
- 2)Yapı formu ve kaplaması
- 3)Yer organizasyonu
- 4)Malzeme seçimi

Yenilenebilir temiz enerji kullanımı, su tasarrufu ve kullanımı şeklinde sınıflandırmıştır. Değerlendirmede literatür ve alan çalışmasına dayalı bir yöntem uygulanmış ve bu kriterlerin değişimi belirlenmiştir. Çalışma sonucunda ise 1970 yılı itibariyle turistik amaçlı kullanılan yapılara, farklı fonksiyonlar kazandırmak amacıyla yapılmış olan eklemelerin, ekolojik özelliklerde kayıplara sebep olduğunu tespit etmişlerdir. Çalışma sonucunda aslına uygun tamir ve restorasyon, yapıların kontrolü, malzeme, işgücü, finansal kaynaklar açısından büyük bakım gerektirdiği ifade edilmiş ve değişen kullanım koşullarına bağlı olarak orjinallik durumlarının tehlike altında olduğunu belirlemişlerdir.

Assari ve Assari (2012), Koruma ve kent ruhu arasındaki bağlantıyı ortaya koymak amacıyla yaptığı çalışmada, nitel ve nicel araştırma yöntemlerini kullanmış, kent ruhunu 4 temel başlıkta sınıflandırmıştır;

- 1) İklim ve çevre,
- 2) Tarihi kentlerin yapısı,
- 3) Kent alanlarının oluşumu
- 4) Diğer faktörler.

Çalışma sonunda İsfahan şehrinde kentsel koruma ve mirasın korunması noktasında, fiziksel özelliklerine ağırlık veren bir bakış açısı olduğunu ortaya koymuş ve bu duruma yönelik bazı önerilerde bulunulmuştur. Bunlar;

- Tarihi mekânlara bağlılığın artırılması ve yeni yapılan binalarda tarihi yapıların örnek olarak alınması,
- Şahsi araçların sınırlandırılması ve toplu taşıma sistemlerinin geliştirilmesi,
- Otopark ihtiyacının karşılanması, Şehir merkezi ve çarşıda çok katlı otopark kullanımı,
- Kültürel miras için turizmin çekiciliğinin kullanılması,
- Şehir merkezindeki kültürel miras ve çarşının değerini göz önüne alınarak planlama yapılması,
- Eski kentlerin yapısının temel unsurlarını tanınması ve yeni gelişmelerde onları korunması olarak ifade edilmiştir.

Radoslav ve ark.(2013), tarihi merkezlerin sürdürülebilir korunması için, bütüncül bir strateji geliştirmeyi amaçlamıştır. Bir bina-yapı yaklaşımı yerine, bütün alanı göz önünde bulundurmak, kentin özelliklerini ve kaynaklarını kimliğini korumak için aktif kullanıma açık olması önerisinde bulunmuşlardır. Bu amaçla kentin yeniden canlandırılması için kentsel modeller önermişlerdir.

İlk modele göre; Kent stratejisinin turizm, kültür, müzeler, eğlence, restorasyon ve ticaret gelişimi üzerine kurabileceği önerisinde bulunulmuştur. İkinci modele göre ise Girişimci stratejisi, en iyi yenilikleri uygulamak ve teknoloji yaratmak ve yenilikleri uygulamak için üniversitelerdeki girişimci kültüre dayandırılmıştır. Timioasa kentin %15'inden fazlası kampusun merkez alana yakın olması nedeniyle bu iki modeli birlikte barındırmaktadır. Öğrencilerin %70' den fazlasının diğer kentlerden geldiğini ifade eden araştırmacılar son derece aktif,

finansal ve sosyal olarak dinamik olduklarından merkezi canlandırabilecekleri için turistlerin yerini alabileceklerini ifade etmişlerdir.

Cvijic ve Guzijan (2013), Dubrovnik yakınında bulunan Trebinje kentinde yapmış oldukları çalışma ile;

1.Can Trebinje'nin güçlü kimliği şehrin bir marka haline getirilebilmesi amacıyla bir varlık olarak kullanılabilir mi?

2. Trebinje şehir markasını yaratmak için maddi, manevi, kültürel ve tarihsel miras nasıl kullanılabilir? sorularına yanıt aramayı amaçlamışlardır.

Çalışma ile bir kentin kimliğinin tarihsel bir süreç boyunca değiştiğini ve geliştiğini belirtmiş, şehir markası yaratabilmek için etkili bir sunumun önemi de değinerek belirli eylemler ve müdahaleler önermişlerdir.

Yaldız ve ark. (2014), kaybolmaya yüz tutan şehir kimliğinin belirlenmesini amaçlamıştır. Konya tarihi kent merkezinde yaşanan değişiklikler üzerine yoğunlaşan çalışma, bazı mimari eserlerin değişimi ve bunların kent kimliğine etkilerini belirlemeye çalışmıştır. Çalışma sonucunda kentin Selçuklular döneminde Medrese ve Cami merkezli bir yerleşiminin olduğu ve onun etrafında çevrelenen kamusal yapıların bulunduğunu ifade etmişlerdir. Demiryollarının gelişimi ile ikinci bir merkezin ortaya çıktığını belirleyen çalışma, Cumhuriyet yıllarında mimari kimliği oluşturan yapıların bu iki merkez içerisinde inşa edildiğini tespit etmiştir. İlerleyen yıllarda kentin farklı noktalarından geniş cadde açılması, yüksek katlı ve düzensiz yerleşimler sebebiyle, kentin tabakalaşmaya bağlı şekillenen yapı kültürü planlamada dikkate alınmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Planlama ve uygulama süreçlerindeki yetersizlikleri çağın dinamiklerinden uzaklaşılması, hızlı şehirleşme, yetersiz düzenlemeler ve organizasyon yapısı, planlama ve uygulama ayrımı, sağlıksız ve yasadışı inşaat nedeniyle kentlerin plansız gelişimi, kentlerimizin olumsuz bir kimlikle sağlıksız bir şekilde gelişmesine neden olması olarak ifade etmişlerdir.

Gören (2014), Beylerbeyi'nde fiziksel çevre analizi yaparak, doğal ve yapılaşmış çevreyi incelemiştir. Yapılaşmış çevrede yerleşimin özgün kentsel

dokusu, sokaklar, meydanlar, vistalar ve avlu, bahçe gibi çevresel değerleri ile birlikte incelemiştir. Beylerbeyi'ne karakterini veren anıtsal yapıları ve geleneksel mimariyi tanıtmıştır. Geleneksel sivil mimari örnekleri plan ve cephe özellikleri, yapım teknikleri ve dekoratif özellikleri ile birlikte incelemiştir. Çalışma alanında yapılan işlevsel dağılım, kat yüksekliği, yapı malzemesi, strüktürel durum, korunmuşluk durumu gibi analizlerle yerleşim bütüncül olarak değerlendirmiştir. Beylerbeyi yerleşim alanı içindeki ulaşım sistemi irdelenmiş, mevcut durumun tespitini yapmıştır. Kentsel Sit Alanı içerisinde yer alan tarihi ve doğal çevrenin korunmasına ilişkin çalışmaları kentsel doku ve tek yapı ölçeğinde değerlendirmiştir. Tarihsel ve doğal çevredeki değişim ile tehditler, mevcut ve yitirilmiş değerleri ele alarak, tespit etmeye çalışmış, yapılarda meydana gelen değişimleri belirlemiştir. Bu bağlamda yapılan değerlendirme doğrultusunda koruma yaklaşımı belirleyerek, kentsel ölçekte koruma önerileri geliştirip, tek yapı ölçeğinde koruma yöntemleri belirlenmeye çalışılarak yasal sürece ilişkin öneriler getirmiştir.

Kodal (2014), Trabzon kenti kimlik bileşenlerini doğal kimlik öğeleri ve yapay kimlik öğeleri olarak 2 temel başlıkta irdelemiştir. Yapay kimlik öğelerini ise yerleşim, donatı ve işaretler ölçeğinde incelemiştir. Araştırma aksı üzerinde ve yakın çevresinde kenti tanımlayıcı birçok yapay çevre kimlik bileşenlerinin bulunduğu ve bu bileşenlerin tanınırlığının, algılanabilirliğinin ve imgesel etkisinin yeteri kadar değerlendirilmediğini belirlemiştir. Bu anlamda tarihi aksın bulunduğu çalışma alanında çevre kimlik öğelerinin tanınırlığının, algılanabilirliğinin ve imgesel etkisinin artırılması ve korunması için çözüm önerileri getirmiştir.

Dhingra ve ark. (2016), Hindistan'da bulunan Alwar kentinde bir çalışma yürütmüş ve kentin yüksek duvarlı şehir yapısı, zengin bir kültürel geçmişi, eski mahalle yapılarıyla da dikkat çekici bir niteliğe sahip olduğunu belirtmiştir. Çalışma esnasında şekil zemin analizleri ve geliştirme eğilimleri belirlenmiş, aynı zamanda anketlere dayalı olarak, değişen konut ihtiyacı ve gereksinimleri ortaya konmuştur. Araştırma sonucunda konut kültürü ve zengin kent mirasının sadece

turizm ile değil, toplum temelli yenilenmeye odaklanarak, devletin kalkınma planlarına dahil edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

Ayyıldız ve Ertürk (2017), Kapanca Sokağı'nın sahip olduğu değerlerin gelecek kuşaklara iletilebilmesi, kimliğinin ortaya çıkarılabilmesi ve kayıt altına alınmasını amaçlamışlardır. Geleneksel sokak dokusu karakterini korumuş olması sebebiyle, Kocaeli'nin tarihi kimliğinde büyük bir yer teşkil eden sokak, kentsel kimlik bileşenleri açısından ele alınmış ve dört başlıkta sınıflandırılmıştır. Bu başlıklar;

- Doğal Çevre Bileşenleri (Arazi yapısı, İklim verileri vb.)
- Yapay Çevre Bileşenleri (Gestalt İlkeleri-Yakınlık, Benzerlik, Kapalılık, Süreklilik)
- Tarihsel Süreç (100 yıllık dönemi içeren planlar)
- Sosyo-Kültürel Süreç olarak ifade edilmiştir.

Her bir aşamada analiz yöntemiyle doğal çevre özelliklerinin ön planda tutulduğu yapıların, topografyayla uyumlu olduğu ve etkili bir şekilde kullanıldığı belirlenmiştir. Özgün fiziki yapıların büyük ölçüde korunduğu, ancak sosyo-kültürel kimliğin korunamadığı, yani dokusunun değişmemesine rağmen işlevinin değiştiği belirlenmiştir. Çalışma sonunda bütüncül yaklaşımlarla kent kimliğinin korunabileceği belirtilirken, geçmişle uyumlu planlamalar yapılmasının gerekliliği ifade edilmiştir.

3. MATERYAL VE METOD

3.1. Materyal

Antakya: Hatay İlinin merkezinde olup, doğusunda Reyhanlı ve Kumlu, batısında Samandağ ve Arsuz, güneyinde Defne ve Altınözü, kuzeyinde Belen İlçeleriyle sınır komşusudur. Tepelerin zirvelerine tırmanarak kenti çepeçevre saran sur kalıntıları ve kalesiyle kentin adeta simgesi olan ve eteklerinde Antakya'nın kurulu olduğu Habib-i Neccar Dağı, kenti güneybatı-kuzeydoğu istikametinde sınırlayan bir dizi tepelerin oluşturduğu doğal bir engeldir. Antakya'nın gelişim süreci boyunca doğa ile var olan ilişkisi, kentin stratejik açıdan öne çıkmasına ve sık sık istila edilmesine neden olmuştur. Bu durum kent formu üzerinde belirleyici olmuştur. Planlanarak kurulan bir kent olduğu için, doğal eşik ve sınırları planlama aşamasında göz önüne alınmıştır. Antik Antioch'un günümüzdeki yansıması olan Antakya da aynı coğrafi eşiklerle var olmaya devam etmektedir. Bugünün Antakya'sını anlamak için öncelikle Antioch'un coğrafi kısıtlarını gözden geçirmek gereklidir (Güzer,2007).

Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü Antakya'da yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçmektedir. Hatay ilinin tipik iklim özelliğinden biri güneybatı yönünden esen hâkim rüzgârdır. Antakya kentinin kuzey güney kısımlarının yüksek dağlarla çevrili ve kuzey rüzgârlarına kapalı oluşu yaz aylarının çok sıcak geçmesine neden olur (Demir,2008).

Gaziantep: Akdeniz Bölgesi'nden Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne geçiş alanında, ilk uygarlıkların doğduğu Mezopotamya ile Akdeniz arasında, kuzeye ve batıya giden yolların kavşak noktasındadır. İl 36° 28' ve 38° 01' doğu boylamı ve 36° 38' ve 37° 32' kuzey enlemleri arasında konumlanmıştır. İlin toplam yüzölçümü 6745 km²'dir. İl sınırları kuzeyde Kahramanmaraş, kuzeydoğusunda Adıyaman, güneyde Suriye Devleti ile Kilis İli, güneybatıda Hatay, doğuda ise Şanlıurfa ili ile çevrelenmiştir. Şehir Alleben deresi ve kolları tarafından yarılmış olan ve Gaziantep platosu olarak tanımlanan düzlük alanın nispeten alçak kesimlerinde

kurulmuştur (Sönmez,2012). Kendi adıyla anılan bir platonun merkezinde 850 rakımlı bir yükseltide kurulmuştur (Çam,2006).

Gaziantep ilinde iklim, Akdeniz ve Doğu Anadolu bölgeleri arasında bir geçiş iklimi özelliği göstermektedir. Daha çok Akdeniz ikliminin etkisindedir. İlin Güneyinde ve Batısında Akdeniz İkliminden mutedil yarı karasal iklim tipi özellikleri gözlenirken İl Merkezi ve çevresinde özellikle doğu ve kuzey kesimlerinde mutedil karasal iklim özellikleri görülmektedir. Bazı yıllar coğrafi konumu ve sıcaklık etkisiyle kışlar şiddetli geçer, nadiren Aralık-Ocak aylarında -1,-2 santigrat dereceye düşer (KAİP,2010).

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından hazırlanan istatistiksel verilere göre; Gaziantep ilinin 2007-2017 yılları arası nüfus artış hızı ortalaması % 25.12 tir. 2017 yılı nüfus yoğunluğu ise 294 kişi/hektar oranıyla, İstanbul (2.892), Kocaeli (521) ve İzmir (356)'den sonra gelmektedir (TUİK, 2018).

Çalışmada;

- Antakya ve Gaziantep Nazım imar planları,
- 1/1000 ölçekli Antakya ve Gaziantep Halihazır planları,
- 1/1000 ölçekli Antakya ve Gaziantep Koruma Amaçlı İmar planlar,
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'ndan ve Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nden alınan İl Kültür ve Turizm Envanterleri ve dokümanlar,
- Kentsel sit alanlarının tarihi ve mekânsal gelişim sürecini gösteren kroki, plan, harita, fotoğraflar, yerel halktan geçmişe yönelik bilgiler,
- Araştırma alanında çekilen eski ve güncel fotoğraflar, görsel inceleme ve izlenimler, konu ile ilgili daha önce yapılmış olan çalışmalar,
- Autocad 2014,
- ArcGIS 10.2 programlarından yararlanılmıştır.

3.1.1. Antakya**3.1.1.1 Antakya Kentinin Genel Karakteristikleri**

Tarihi Antakya kenti Asi nehri ile, denizden 440 m yükseklikteki Habib-i Neccar Dağı arasında kurulmuştur. 35°-52' / 37°-04' kuzey enlemleri ve 35°-40' / 36°-35' doğu boylamları arasında yer alan kent önemli bir konuma sahip olup Türk-İslam karakterli bir yerleşim merkezidir (Kara,2005).

Kentte başlıca ana yeryüzü şekillerini dağ, plato, graben alanı oluşturmaktadır ve yoğun tektonizmaya maruz kalmasından dolayı çeşitliliğe sahiptir (Korkmaz ve ark., 2011). Türkiye'nin sismik haritasında 1. derece deprem bölgesi içinde yer almakta olan Antakya'nın, Roma, Bizans, Arap ve Osmanlı uygarlıklarının görkemli anıtsal ve kültürel değerleri olan kent dokusuna sahip olmasının dışında değişmeyen bir özelliği de tarih boyunca birçok kez yerle bir olup yeniden kurulmasıdır (Ömeroğlu, 2006).

Yeryüzü şekilleri dışında kentin biçimlenmesinde etkili olan diğer bir faktör iklimdir. Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün (1950-2015) verilerine göre yağmurun en fazla kış aylarında, en az ise yaz aylarında düştüğü görülmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık 18,3 C° olarak belirlenmiş olan kentte, en yüksek sıcaklık değeri 43,9 C° en düşük sıcaklık değeri ise -14,6 C°'dir (MGM,2016).

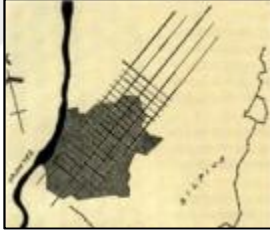
Güneyden esen rüzgarlar özellikle yaz dönemlerinde serinletici etkisinden dolayı son derece önemlidir ve kentin kurulumunda bu rüzgâr yönüne uygun bir konut yerleşim modeli benimsenmiştir.

Kent yerleşimciler açısından değerlendirildiğinde ise, 2015 yılında nüfus sayımına göre Antakya'da 360.652 kişi ikamet etmektedir. Bu sayı Hatay kentinin %23'üne tekabül etmektedir (ATSO,2015).

3.1.1.2. Antakya Kentinin Tarihsel Gelişim ve Değişim Süreci

Kurulduğu dönemden Osmanlı İmparatorluğu sonuna kadar farklı din ve kültürde insanların yaşam alanı olan Antakya'nın geçirdiği bu süreç Çizelge 3.1' de verilmiştir.

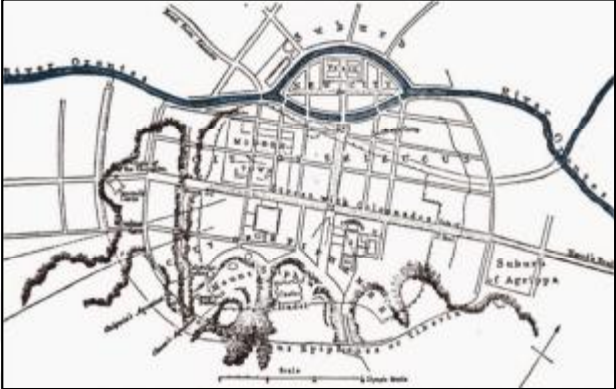
Çizelge 3.1. Antakya Tarihi ve Tarihsel Süreçte Kentsel Yapı Değişimi

Tarihi Dönem	Yerleşim Şekli
Selecus Dönemi M.Ö. 323-M.Ö.64	Antakya, Habib-i Neccar dağı ile Asi Nehri arasında kurulmuştur. Dikdörtgen şeklinde ve iki mahalleden oluşan kentin, Halep yoluna doğru olan bölümünde Makedonyalılar ile Yunanlılar, güneybatı tarafında yerli halk ve Yahudiler yerleşmiştir. M.Ö. 236 yılında imar edilen nehir yatağı içindeki ada da ise üçüncü bir iskân mahalli kurulmuştur (Salihlioğlu, 1991). Kent, mimar Xenarius tarafından Hippodamos Şemasının ilkelerine göre birbirlerine 112 x 56 m dik açılarla kesen sokakların oluşturduğu yapı adaları üzerine oturmaktadır (Rifaioğlu, 2015) (Şekil 3.1 Şekil 3.2). Şekil 3.1. Antakya Kentinin Kuruluşundaki Hippodamos Planı (Demir, 1996) Şekil.3.2. Seleucos Dönemi Haritası (Demir, 1996) Kent M.Ö. 148 yılında yaşanan depremde ağır tahribata uğramış ve yeniden inşa edilmiştir (Kaya ve Gündüz, 2011).

Çizelge 3.1. (Devam)

Roma Dönemi M.Ö.64-M.S. 395	MÖ 64'de Pompei döneminde Roma İmparatorluğu'nun egemenliğine girmiştir. Antakya da M.Ö. 67 yılında Asi üzerindeki adada inşa edilen bir saray ve bir Circus, Roma medeniyetinin ilk işaretleridir (Şekil 3.3) (Demir,1996). Mimari yapısı, nüfusu ve diğer özellikleri ile metropol konumunda olan Antakya'da tiyatro, sirk, hipodrom, sanat akademileri, hükümet binaları, su kanalları ve kemerleri gibi yapılar bu dönemin eserleridir (Gündüz ve Hiloğlu, 2010). Şekil 3.3. Roma Döneminde Kentin Kuzeybatı Görünümü (Anonymous, 2016c) Roma döneminde ızgara plan geliştirilmiş ve kenti kuzey-güney istikametinde 2.956 metre (2. Roma Mili) uzunluğunda sütunlu yol inşa edilmiştir (Rifaioğlu, 2015). Döşemesi mermer kaplı, bronz heykellerle süslü, kolonadları ise mozaiklerle bezeli olan cadde, üzeri örtülü ve iki kenarını sınırlayan sütun dizilerinden oluşmuştur (Şekil 3.4). Şekil 3.4 Kurtuluş Caddesi (http://www.hatayyenihaber.com/)

Çizelge 3.1. (Devam)

Roma Dönemi M.Ö.64-M.S. 395	Tarihte ilk aydınlatmanın kullanıldığı cadde şiddetli depremler sonucu yer yer toprağın altında kalıp asıl doğrultusunu kaybetmiş olsa da kenti boydan boya geçen bir aks olarak Osmanlılara kadar ulaşmıştır. Caddenin iki tarafında gelişen mahalleler ve çevredeki ticari yapılar merkez alanını genişletmiştir (Güzer, 2007) (Şekil 3.5 ve 3.6). Şekil.3.5. Müller tarafından çizilen Antakya Haritası (Anonymous, 2016a) Şekil.3.6. Roma Dönemi Antakya (Anonymous, 2016c) M.S. 1. yy. da İlk kilise kurulmuştur. Bu dönemde Roma ve İskenderiye'den sonra üçüncü büyük kenttir. M.S. 2. yy. da Antakya Suriye'nin yönetim merkezi olmuştur. Trajan'ın 2. yy'ın başında kente gelmesiyle şehre su getirilmiş ve büyük bir hamam yapılmıştır. Tüm bu imar faaliyetlerinden sonra M.S. 115 yılında meydana gelen şiddetli deprem Antakya ve Defne'de büyük tahribat yapmış, çok sayıda insan hayatını kaybetmiştir (Gündüz,2009).

Çizelge 3.1. (Devam)

Bizans Dönemi M.S. 395- M.S. 638	M.S. 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünmesiyle kent Doğu Roma sınırları içerisinde kalmıştır. Antakya'nın ızgara sokak sistemi bu dönemden itibaren değişmeye başlamıştır. Malalas MS 526 yılında, Antakya'da büyük bir felaket yaşandığını ve vatandaşların enkaz altına gömüldüğünü bildirmektedir. 250.000 kişinin hayatını kaybettiği depremde dağın eteğindeki evlerin kurtulduğunu, ancak geriye kalanların tamamen yok olduğunu belirtmektedir. Depremden sonra meydana gelen yangının ise Büyük Kiliseyi ve kalan evleri tahrip ettiğini ifade etmektedir (Sbeinati et. al, 2005).
İslami Dönem 636-968	Emeviler, Abbasiler, Tolunoğulları ve İhşitlerin hakimiyetine girmiştir. Kentin Roma, Bizans ve Hristiyanlık ile şekillenmiş olan mahalli özellikleri, İslam medeniyeti ile bugünkü İslam kenti karakterinin oluşmasına neden olacak yeni dönem başlamıştır (Gündüz, 2009)
Bizans Dönemi 968-1084	İkinci kez Bizans eline geçmiş bu dönemde surlar tamir edilmiştir. 1085 yılında Antakyalıların daveti ile Süleyman Şah'ın bu şehri fethetmesi (Turan,1971) ile kent Haçlı seferleri ile Bizanslıların elinden çıkmış ve Kudüs'e bağlı bir Antakya Prensiği kurulmuştur (Tekin, 2000)
Haçlı Dönemi 1098-1268	Haçlı orduları Antakya'yı 1098 yılında ele geçirmişlerdir. 170 yıl haçlıların egemenliğinde kalmıştır. Hristiyanlığın merkezi haline gelen kent Kudüs krallığına bağlı dükalık olarak yönetilmiştir (Kocaoğlu, 2016).
Memluk Dönemi 1268-1517	Kent Memluk Sultanı Baybars tarafından ele geçirilmiştir. İbn Batuta (1325) en sağlam surlara sahip olan kentin surlarının Sultan Baybars'ın fethi sırasında tahrip olduğunu belirtmiştir (Gökhan,2010). Bir kilisenin üzerine bugün Habib-i Neccar camisini inşa ettirmiştir. Cindi Hamamı da bu dönemde yapılmıştır. 1432 yılında Seyyah Bertrandon de la Broquiere Antakya'da 300 kadar evin varlığından bahseder (Yenipınar,2010).
Osmanlı İmparatorluğu Dönemi 1517-1918	17 yy 'da 8 sarayı, sağlam surları olan, üç adedinin üzeri kapalı 7 adet çarşısı bulunan kentte Osmanlı döneminde de depremler olmuştur. 1615 yılında yaşanan depremde kent büyük zarar görmüştür. Bizans döneminde değişmeye başlayan ızgara sistemli doku organik sokak dokusuna dönüşmüştür.

Çizelge 3.1. (Devam)

Osmanlı İmparatorluğu Dönemi 1517-1918	18.yy. da kentte ticaret ve el sanatları gelişmiştir. 1710 yılında kentte, 1161 esnaf faaliyet göstermektedir. 1772 yılında Abraham Parsons tarafından çizilen gravür ve yazılarından doğu kapısı tarafında yapılaşmanın olduğu ve şehir surlarının arasında altmışar adım mesafe ile sıralanmış olan kulelerin olduğu ve her birinin yüz kişi alabilecek büyüklüğe sahip olduğu belirtilmiştir (Demir, 1996) (Şekil 3.7). Şekil 3.7. Abraham Parsons'un Seyahatnamesinde Antakya (Demir, 1996). 1783 yılında Constantin François Volney kent kapıları ile kent yerleşimi arasında dut, üzüm, incir, zeytin bahçelerinin bulunduğunu belirtmiştir. 1835 yılında Rawdon Chesney modern kentin eski kentin küçük bir kısmını kapladığını geri kalan alanların ise dutluklar bağlar ve meyve bahçeleri ile çevrili olduğunu ifade ettiği sözleri, geçen süre içerisinde herhangi bir değişiklik olmadığına ve kentin yeşil alanlarının çokluğuna dikkat çekmektedir (Akkaya, 2013) (Şekil 3.8). Şekil 3.8. W. H. Bartlett tarafından Antakya Gravürü 1836 (Anonymous, 2016b)

Çizelge 3.1. (Devam)

Osmanlı İmparatorluğu Dönemi 1517-1918	1867 yılında 22 çarşı, 8 han, 4 mağaza, 1144 dükkân, 5 hamam, 24 cami, 28 mescit, 5 medrese, 3 kilise, 24 mektep ve 1 büyük çeşme bulunmaktadır (Budak, 2010). 19 yy. ortalarına kadar sur dışında yerleşim yoktur. 1822 ve 1872 yıllarında yaşanan depremler kente büyük zarar vermiştir. 1891 yılında 1 Kışla, 24 cami, 28 Mescit, 2 Tekke, muhtelif seviyede toplam 42 okul, 3 kilise, 5 hamam, 117 çeşme, 3374 hane, 1451 dükkân, 35 toptancı mağazası, 20 han, 3 otel, 14 kahvehane, 1 eczane, 25 fırın, 5 su değirmeni, 9 sabunhane, 13 ipek atölyesi ile kaymakamın resmi ikametgahı olan bir konak bulunmaktadır. (Demir, 1996). Kentin nüfusu 1838 yılında 6000, 1867'de 8775'i Müslüman, 1129'u gayrimüslim olmak üzere toplam nüfusun 9904 olduğu belirtilmiştir (Sahillioğlu, 1991). 1883 yılında 13.832'si Müslüman 2.984 kişisi gayrimüslim olmak üzere 16.816 kişi, 1886 -1889 tarihli salnamede ise 14.979 Müslüman 1498 gayrimüslim olmak üzere 16.477 kişinin yaşadığı belirtilmektedir (Kaya ve Gündüz, 2011). 1913 tarihli Meyers'in Seyahat Rehberi'nde ise, Antakya' da ortalama 28.000 kişi yaşadığını, nüfusun içerisinde 4000 Hristiyan ve birkaç Yahudi bulunduğunu, belirtmektedir (Demir, 1996). Antakya'nın farklı yıllara ait nüfus değişimi Çizelge 3.2' de gösterilmiştir. Çizelge 3.2. Antakya'nın 20. yy Başına Kadar Nüfus Değişimi (Sahillioğlu, 1991, Tekin, 2000, Gündüz ve Gülcü, 2009, Tozlu, 2009) Yahudi, Müslüman ve Hristiyanlar için önemli bir değere sahip Antakya'nın tarihi süreç içerisinde farklı uygarlıkların hakimiyeti altında kalmış olması, din ve kültür çeşitliliğinin artmasına sebep olmuştur. Birbirlerine çok yakın mesafede inşa edilen dini yapılar kendine özgü üslubu içerisinde, malzeme, biçim, boyut, yapı bölümü gibi faktörlerle, kentin kimliğine katkıda bulunduğu görülmektedir. (Şekil 3.9).

Çizelge 3.1. (Devam)

Osmanlı İmparatorluğu Dönemi 1517-1918	Şekil.3.9. Antakya'daki Topluluklar (Raymond, 1995' den geliştirilerek) Şehir mahalle bazında incelendiğinde, 7 mahallede Müslüman Türkler, Hristiyan Araplar, Hristiyan Rum ve Ermeniler ile Musevi Yahudiler'in bir arada yaşadığı, 30 mahallede ise sadece Müslüman Türklerin yaşadığı görülmektedir (Özdemir,1994). 1935 yılına gelindiğinde ise Weulersse'nin yaptığı incelemede, Antakya nüfusunun temel ögesini oluşturan Türklerin kentin 27 mahallesinde oturmakta olduğu, kentin toplam 45 mahalleden oluştuğu, toplam 30.000 olan kent nüfusunun 18.000'ini oluşturmakta olduklarını belirtir. Kentin bu dönemdeki mahalle sayılarında yıllar içerisinde meydana gelen değişimler Çizelge 3.3'de görülebilmektedir Çizelge 3.3. Antakya'nın 20. yy Başına Kadar Mahalle Sayısı Değişimi(Tekin,2000,Gündüz ve Gülcü,2009,Tozlu, 2009) Osmanlı Döneminde Antakya'nın Mahalle Sayılarının Değişimi <table border="1"> <thead> <tr> <th>Yıl</th> <th>Mahalle Sayısı</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1526</td> <td>21</td> </tr> <tr> <td>1536-1570</td> <td>22</td> </tr> <tr> <td>1584</td> <td>24</td> </tr> <tr> <td>1709</td> <td>23</td> </tr> <tr> <td>1736</td> <td>37</td> </tr> <tr> <td>1829</td> <td>29</td> </tr> <tr> <td>1867</td> <td>36</td> </tr> <tr> <td>1886-1876</td> <td>37</td> </tr> <tr> <td>1886-1902</td> <td>40</td> </tr> <tr> <td>1903-1901</td> <td>61</td> </tr> </tbody> </table> Sıkışık düzende evlerin, yuvarlak kiremitli alçak çatıların, taş döşeli dolambaçlı sokakların, güneşten ziyade yağmurların hâkim olduğu bir şehir olarak tasvir edilen kentin Arap kentlerinden çok, Anadolu Türk şehirlerine benzediğini ifade etmektedir (Demir, 1996).	Yıl	Mahalle Sayısı	1526	21	1536-1570	22	1584	24	1709	23	1736	37	1829	29	1867	36	1886-1876	37	1886-1902	40	1903-1901	61
Yıl	Mahalle Sayısı																						
1526	21																						
1536-1570	22																						
1584	24																						
1709	23																						
1736	37																						
1829	29																						
1867	36																						
1886-1876	37																						
1886-1902	40																						
1903-1901	61																						

3.1.1.3. Antakya İmar ve Koruma Amaçlı İmar Planları

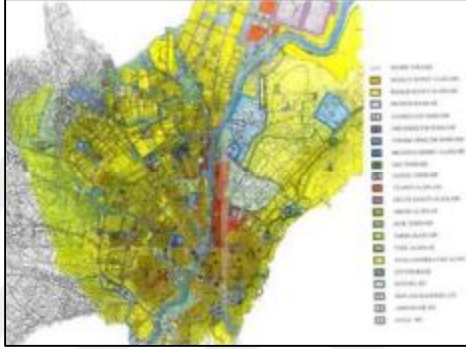
Ø Antakya İmar Planları

Antakya'da ilk planlama çalışması I. Dünya savaşından sonra Fransız döneminde kadastral çalışmalarla başlamıştır (Rifaioğlu, 2015)(Çizelge 3.4).

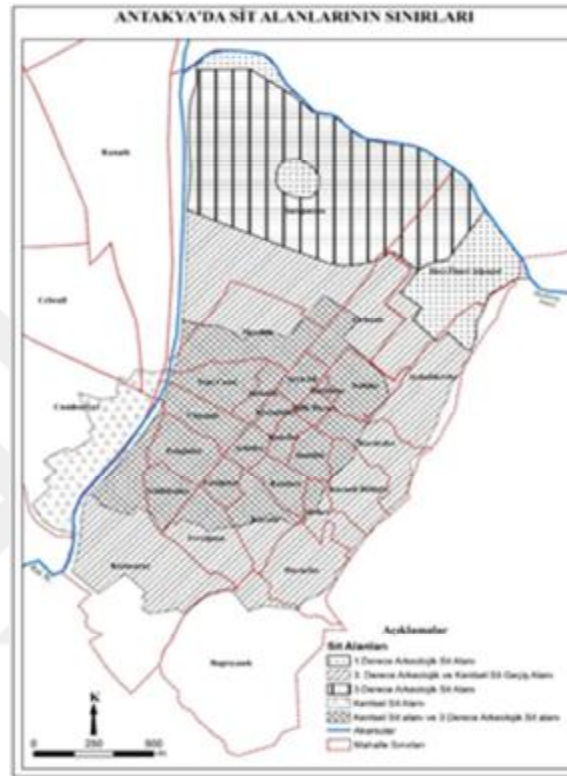
Çizelge 3.4. Antakya İmar Planları

Plan Dönemleri	İmar Planları ve Plan Notları
1918-1938 Dönemi	Antakya'da Fransız mandası tarafından birçok imar faaliyetinde bulunmuştur. Kent genelinde 1/500, 1/1000 ve 1/2000 ölçekli kadastral planlar üretilmiştir (Şekil 3.10). Şekil 3.10. Fransız Dönemi Antakya Haritası
1948 Planı Asım Kömürcüoğlu	Antakya için ilk İmar Planı İller Bankası tarafından yaptırılmıştır.
1957 Gündüz Özdeş Planı	İkinci imar planı ile Asi Nehri'nin karşı kısmında kalan yeni kentin gelişimi, eski kentin imarı ve eski kentin Reyhanlı ve Harbiye yönündeki büyümesi hedeflenmiştir (Arıman, 2002). Ancak 1957 Planının kentin kuzey-doğu, güney-batı yönünde yeni yerleşim alanlarına ilişkin kararları, geleneksel kent dokusunun büyük ölçüde değişmesine sebep olarak eski dokudaki yerleşim alanlarını Harbiye'ye doğru genişletmiştir. Dar sokakların genişletilmesi, yeni caddeler açılması ile yapı adalarında bozulmalar oluşmuş, sokak, avlu, konut ilişkisinin yok olmasına sebep olunmuştur (Güzer, 2007).

Çizelge 3.4 (Devam)

1978 Antakya Belediyesi tarafından Yavuz Taşçı'ya yaptırılmıştır.	Yeni imar planı çalışmaları sırasında, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu 12.07.1975 tarihli 8521 sayılı kararı ile Antakya'da korumaya ilişkin ilk ciddi adımları atmıştır. Bu kararın eki olan ve Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nce görevlendirilmiş olan tespit kurulunca hazırlanan takriben 1/2000 ölçekli bir harita üzerinde arkeolojik sit, kentsel sit ve doğal sit alaları ve sınırları belirlenmiş, anıtsal ve sivil mimarlık örneği 202 yapı tescil edilmiştir (Şekil 3.11). Şekil 3.11. Antakya İmar Planı (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Arşivi, 2007; Özalp,2008)
1997 yılı İlave Revizyon Nazım İmar Planı	İlave Nazım İmar planı 1997 yılında yapılmıştır (Şekil 3.12). Şekil 3.12. 1997 yılı İlave Revizyon Nazım İmar Planı (Antakya Belediyesi, 2017)

3. imar planında sınırları belirlenen Antakya sit alanları 1990 yılında 638 sayılı karar ile son şeklini almıştır (Şekil 3.13).

Şekil 3.13. Antakya'daki Sit Alanlarının Mekânsal Sınırları (Sargın ve Dinç, 2017)
Buna Göre:

Doğal Sit Alanı; Antakya kent merkezinin doğusunda ve kuzeyinde bulunan sur ve kale duvarlarının 100 m doğusundan geçen su kaynakları ile Reyhanlı – Harbiye (Daphne) Antik yolu doğal ve tarihî özellikleri olan alanlardır.

Kentsel Sit Alanı; Vilayet Caddesi, İstiklal Caddesi, Hürriyet Caddesi ile kuzey taraftaki 1. cadde, Fabrika Caddesi ile Ataker İlkokulu’nun güneyinden doğru Kazıklı Caddesi’ni takip eden ve güney tarafta dispanserin kuzey tarafından, Fevzi Çakmak İlkokulu’nun kuzeyinden, Arifiye Saray Emniyet Sokak’tan geçip, Hükümet Binasını da güneyden saran sınırlardır.

Arkeolojik Sit Alanı; Antakya sit alanının tamamı arkeolojik sit değeri taşımaktadır. Hâlihazır yerleşim sonucu ile doğal sitin dışındaki alanlar olarak belirtilmiştir.

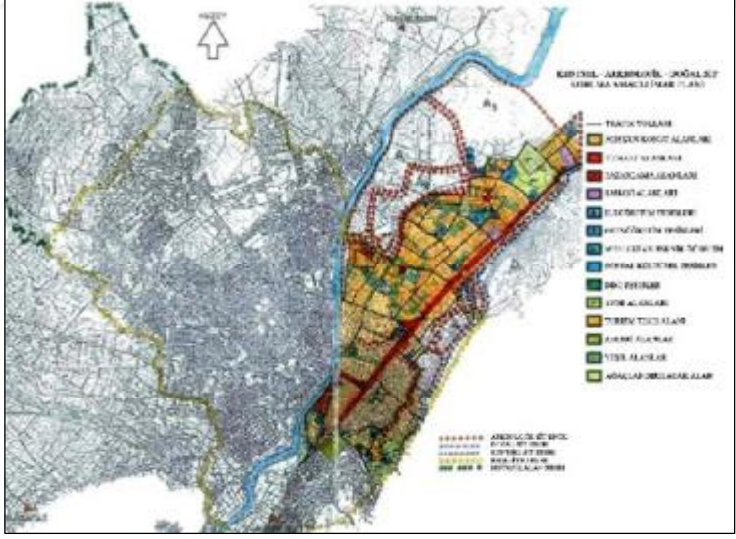
Ø Antakya Kenti Koruma Amaçlı İmar Planları

Antakya Koruma Amaçlı İmar Planları ile ilgili veriler Çizelge 3.5’de verilmiştir.

Çizelge 3.5. Koruma Amaçlı İmar Planları

Plan Dönemi	Koruma Amaçlı İmar Planı
1973 Antakya Tarihi Sit Mevzi İmar Planı	1973 yılında yapılan Tarihi Sit mevzi İmar Planı Şekil 3.14’de görülmektedir. Şekil 3.14. 1973 yılı Antakya Tarihi Sit Mevzii İmar Planı (Antakya Belediyesi, 2017)
1975	Yeni imar planı çalışmaları sırasında, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu 12.07.1975 tarihli 8521 sayılı kararı ile Antakya’da korumaya ilişkin ilk ciddi adımları atmıştır. 1. sınıf eski eserleri teşkil eden toplam 70 yapı, Anıtsal Eser, 132 ev de, Sivil Mimarlık Örneği olarak tescil edilmiş, arkeolojik, kentsel ve doğal sit sınırları belirlenmiştir (Özalp, 2008)

Çizelge 3.5. (Devam)

1987	“Koruma İmar Planı” yapılması hedefi doğrultusunda Antakya Belediyesi ile Ankara Devlet Mühendislik Mimarlık Akademisi Mimarlık Fakültesi Şehircilik Kürsüsü arasında bir sözleşme imzalanmıştır. Bu sözleşme gereğince yapılmış olan tespit çalışmaları sonucunda hazırlanan listeler 1982 yılında Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nca tescil edilmiştir. Seksenli yılların sonlarına doğru Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi çalışmalarını tamamlamış ve “Antakya Koruma İmar Planı” ve plan eki olan “Antakya Tarihi Sit Alanı Koruma İmar Planı Uygulama Yönetmeliği”, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Yüksek Kurulu’nun 23.01.1987 tarihli kararı ile onaylanarak yürürlüğe girmiştir.
1990	Daha sonra, 1990 yılında ise Antakya Belediyesi’nin yapmış olduğu başvurular doğrultusunda, Adana Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu tarafından “Koruma İmar Planı’nda ve Uygulama Yönetmeliğinde önemli değişiklikler yapılmıştır (Şekil, 3.15). Hatay İlinde büyükşehir belediyesi kurulana kadar, Antakya sit alanları içerisinde devam eden yapılaşma ve imar faaliyetleri bu plan ve uygulama yönetmeliği hükümlerine göre sürdürülmüştür (Demir, 1996). Şekil 3.15. Antakya Koruma Amaçlı İmar Planı (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Arşivi, 2007; Özalp,2008)

Çizelge 3.5. (Devam)

2009	2009 yılına ait Koruma Amaçlı İmar Planı 3.16'da görülmektedir. Şekil 3.16. 2009 yılı Koruma Amaçlı İmar Planı (Hatay Büyükşehir Belediyesi, KUDEB, 2017)

3.1.1.4. Geleneksel Dokuda Bozulmalar ve Kayıplar

Antakya tarihi kent dokusunda zaman içerisinde önemli kayıplar meydana gelmiştir.

Sokak ve Caddeler: Roma döneminde ızgara plan şemasına sahip olan kent planı zamanla değişim göstererek kıvrımlı dar sokaklar ve çıkmaz sokak yapısına dönüşmüştür.

Bu sokaklar Gayri Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun Tescil Tarihi 12.07.1975 tarih ve 8521 sayılı kararı ile koruma altına alınmıştır. "Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 18.7.1990 gün ve 638 sayılı kararı ile son şeklini almış olan Antakya Tarihi Sit Alanı İmar Planı eki "Uygulama Yönetmeliği"nin 3.1.2. maddesindeki "Tarihi Sit Alanı Tarihi Kentsel Sit Alanı içinde toplayıcı ve dağıtıcı yollar dışında kalan ara yol ve sokaklar zorunlu bir durum olmadıkça kadastral yönleri, eğimleri ve kaplama biçim

ve malzemeleri ile birlikte korunacaktır” hükmüne rağmen 1987 yılında bütün sokaklar betonla kaplanmıştır (Demir,1999) (Şekil 3.17).

Şekil 3.17. Betonla Kaplanmış Sokaklar (Orijinal, 2017)

Asi Nehri ile Kurtuluş Caddesini birbirine bağlayan Kemalpaşa Caddesinin genişletilmesi, yolun güney hattında çok katlı yapılaşma izni verilmiş olması tarihi dokunun parçalanmasına yol açmıştır (Şekil 3.18).

Şekil 3.18. Kemal Paşa Caddesi (Google Earth, 2018)

Yapılan imar planları ile Tarihi kent dokusunda aralarında Kurtuluş Caddesinin de olduğu sokakların genişletilerek yeni caddelerin açılması geleneksel dokuda Orhanlı Mahallesi ile Meydan Mahallesiinde yapı adaları hariç diğer alanlarda bozulmalara neden olmuştur (Şekil 3.19).

Şekil 3.19. Kurtuluş Caddesi (Google Earth,2018)

3.1.1.5. Antakya Kentinde Yapılan Koruma Çalışmaları

Antakya Kentsel Sit Alanı içerisinde Tescilli yapıların Restorasyonu yapılan Anıtsal Yapılar, restore edilerek farklı işlev yüklenen Sivil Mimarlık Örnekleri ve Sokak Sağıklaştırma Çalışmaları Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Valilik ve Hatay Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütölmektedir. Bu çalışmalar Çizelge 3.6’da görölmektedir.

Uzun Çarşı Sokak Sağıklaştırma Projesi: Yaklaşık 87.500 m² alana sahip çarşı 3500 metre uzunluğundadır. Projenin uygulandığı toplam uzunluk 215 metre olup 86 yapı bulunmaktadır. Bunların 32’si Tescilli Taşınmaz Kültür varlığıdır (Hatay Büyükşehir Belediyesi KUDEB, 2017)

Çankaya Sokak ve Örnek Sokak: Restore edilen yapıların 1 adet hamam, 1 adet mescit, 26 adet bina, 16 adet dükkân olmak üzere 44 adet taşınmazın 9 adedi tescilli yapıdan oluşmaktadır (Hatay Büyükşehir Belediyesi KUDEB,2017)

Yeni Cami ve Uncular Sokak:

Saray Caddesi Düzenleme Çalışması: Cadde trafiğe kapatılarak yaya alanına dönüştürülmüştür. Zemin kaplamasında Diabaz ve küp taş kullanılmıştır. Yapılan düzenleme 314 metredir. Altyapı çalışmalarında cadde üzerinde “su kemeri” bulunmuş ve restore edilerek koruma altına alınmıştır.

Kırk Asırlık Türk Yurdu Caddesi: Proje uzunluğu 414 metre proje kapsamında 65 adet yapı bulunmaktadır. 17’si Tescilli Taşınmaz Kültür varlığı 11 adet yapı ise çevreye uyumlu Geleneksel Yapı özelliğindedir.

Habib-i Neccar Camii Meydan Düzenlemesi: Meydan düzenlemesi projesi ile Camii çevresindeki yoğun yapılaşmanın önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Habib-i Neccar Camii etrafında bulunan ve betonarme 19 adet dükkan, 3 adet konut ile halk arasında Kuseyri Konağı olarak bilinen ve içinde 5 adet ev, avlu, müştemilat odaları barındıran iki adet eski eser konağın Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından kamulaştırılmıştır. Kamulaştırılan bu alan Meydan Projesi kapsamında ‘Meydan’ şeklinde düzenlenmiştir. Vakıf kültür varlığı niteliğindeki iki adet konak restore edilmiştir.

Ulucami Meydanı: Saray caddesi ile bütünleşik olarak yapılmıştır.

St. Pierre Kilisesi Restorasyonu ve Çevre Düzenlemesi Projesi: 2010 yılında restorasyonu başlayan kilise ve çevre düzenleme çalışmaları yapılmıştır.

Kurşunlu Han Restorasyonu: Tarihi kent merkezinde bulunan Kurşunlu Han yeniden işlevlendirilerek turizme kazandırılmıştır.

Valilik Önü (Arzuhalciler) Cephe Yenileme: Proje kapsamında 5 adet yapı bulunmakta bunların 3 adedi Tescilli Taşınmaz Kültür Varlığıdır. 1 bina çevreye uyumlu geleneksel yapı özelliğindedir. Projenin uygulandığı toplam uzunluk 194 metredir.

Kurtuluş Caddesi: Cadde üzerinde bulunan binalardan bazılarının restorasyonu tamamlanmıştır.

Eski Belediye Binası:

Medeniyetler Korosu Evi Restorasyonu: 3 ayrı yapıdan oluşan 561 m² kapalı alana sahip mekânda 8 oda bulunmaktadır. Avluda küçük gruplar için konser verilebilecek mekanlar yapılmıştır.

Tıbbi ver Aromatik Bitkiler Müzesi Restorasyonu: 22 odalı eski Antakya evi restorasyonu yapılarak Tıbbi Ve Aromatik Bitkiler Müzesi olarak işlevlendirilmiştir.

Valilik Binası Restorasyonu: Hatay Valiliği olarak kullanılan bu binanın inşasına 1927 yılında başlanmış ve 1928 yılında tamamlanmıştır. 2009 yılı sonlarında başlayan rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri 2010 yılında tamamlanmış ve hemen arkasından restorasyon uygulamasına başlanmıştır. Yapı, özgün haline sadık kalınarak onarılmış ve 2011 yılında Hatay Valiliği olarak yeniden hizmete açılmıştır. Yapının taşıyıcı sistemini; kaba yonu, moloz taş beden duvarları ve avlu etrafında iç çekirdeği oluşturan betonarme kolonlar oluşturmaktadır.

Çizelge 3.6. Antakya Kenti Koruma Çalışmaları Örnekleri

Koruma Çalışmaları	
Uzun Çarşı Sokak	 (a) (b) Uzun Çarşı Sokak Restorasyon Sonrası(a-Hatay Büyükşehir Belediyesi KUDEB,2017 b-Orijinal,2017)
Çankaya ve Örnek Sokak	 Çankaya ve Örnek Sokak (Hatay Büyükşehir Belediyesi KUDEB,2017)
Yeni Camii ve Uncular Sokak	 Yeni Camii ve Uncular Sokakta Yapılan İyileştirme Çalışmaları (Hatay Büyükşehir Belediyesi KUDEB,2017)

Çizelge 3.6. (Devam)

Koruma Çalışmaları	
Saray Caddesi	 (a) (b) a- Saray Caddesi Düzenleme Sonrası (https://www.haberler.com) b- Saray Caddesinde Bulunan Tarihi Su Kemerini (https://www.kayihanzeybek.com)
Kırk Asırlık Türk Yurdu Caddesi	 Kırk Asırlık Türk Yurdu Caddesinde Restore Edilmiş Evler (Hatay Büyükşehir Belediyesi KUDEB,2017)
Habib-i Neccar Cami Meydanı	 Habib-i Neccar Cami Meydanı Düzenleme Çalışması Sonrası (http://www.hataymahallihaber.com)

Çizelge 3.6. (Devam)

Koruma Çalışmaları	
St. Pierre Kilisesi	 St. Pierre Kilisesi Restorasyon Sonrası (Orijinal, 2017)
Kurşunlu Han	 Kurşunlu Han Restorasyon Sonrası Genel Görünüşü (Orijinal, 2017)
Valilik Önü Binalarda	 Valilik Önü Binalarda Cephe Yenileme Çalışmaları (http://www.tarihiKentlerBirligi.org)

Çizelge 3.6. (Devam)

Koruma Çalışmaları	
Kurtuluş Caddesi	 Kurtuluş Caddesi Restore Edilen Binanın Eski ve Yeni Hali (http://www.tarihkentlerbirligi.org)
Belediye Binası	 Restorasyonu Tamamlanan Belediye Binası (http://sergirehberi.com)
Medeniyetler Korosu Binası	 Medeniyetler Korosu Binası (http://www.hataypress.net)

Çizelge 3.6. (Devam)

Koruma Çalışmaları	
Tıbbi ver Aromatik Bitkiler Müzesi	 Tıbbi ver Aromatik Bitkiler Müzesi Restorasyon Sonrası (Orijinal,2017)
Hatay Valilik Binası	 Hatay Valilik Binası (http://mekan360.com/)

3.1.2. Gaziantep

3.1.2.1. Gaziantep Kentinin Genel Karakteristikleri

Gaziantep, 36° 28' ve 38° 01' doğu boylamı ve 36° 38' ve 37° 32' kuzey enlemleri arasında konumlanmıştır. İlin toplam yüzölçümü 6745 km² olup kuzeyde Kahramanmaraş, kuzeydoğusunda Adıyaman, güneyde Suriye Devleti ile Kilis İli, güneybatıda Hatay, doğuda ise Şanlıurfa ili ile çevrelenmiştir (TMMOB, 2009).

Gaziantep'te arazi yapısı genellikle dalgalı ve engebelidir (Akgül ve ark, 2012). Gaziantep platosu olarak tanımlanan düzlük alanın nispeten alçak kesimlerinde %0,5 eğime sahip bir alanda kurulmuştur (İller Bankası, 1972). Alleben deresi ve kolları tarafından yarılmış olup ortalama yükseltisi 850 m dir (Sönmez, 2012).

Akdeniz ve Doğu Anadolu bölgeleri arasında bir geçiş iklimi özelliği bulunan bölgede olan Gaziantep daha çok Akdeniz ikliminin etkisindedir.

Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün (1950-2015) verilerine göre iklim istatistikleri incelendiğinde yıllık ortalama sıcaklık 14.7 °C'dir. Kaydedilen en yüksek sıcaklığın 44 °C olduğu Gaziantep'te en düşük sıcaklık değeri-17.5 °C ölçülmüştür. En sıcak ayın Temmuz en soğuk ayın ise ocak ayı olduğu görülmektedir (MGM, 2016).

Gaziantep'de kışın yağış getiren kuzey doğu (poyraz) rüzgârları yaz aylarında kuzey batı (karayel), eylül ve ekim aylarında güney batı (lodos) ve batı rüzgârı hâkimdir. Kasım ayında kuzeydoğu (poyraz) rüzgârı diğer rüzgârlardan daha fazla hissedilir (KAİP,2010).

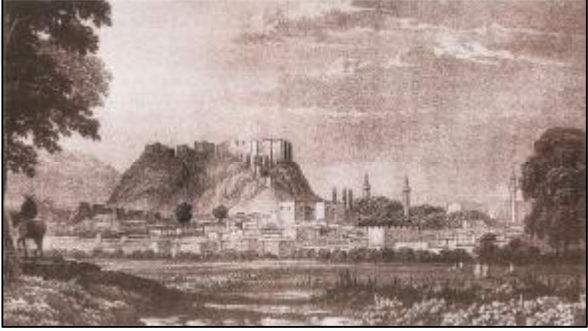
Gaziantep, eski bir jeolojik kıta olan Arap Yarımadası'nın, yeni bir oluşum olan Toros sıradağları ile birleştiği yerde kurulmuş olması sebebiyle kalkır taşlarla yeni oluşuma ait bazalt taşın kolayca bir arada bulunmaktadır. Bu sebeple Gaziantep civarında, mimari yapılarda da kullanılan renkleri sarıdan pembeye kadar değişen renklerde mermer benzeri başka taşlara da rastlanmaktadır (Çam, 2006).

Türkiye'nin ise 8. büyük kenti olan Gaziantep. 1927 yılı nüfus sayımında 214.499 olan il nüfusu 70 yıl içerisinde %534 oranında artış göstermiştir. Aşırı göç alan Gaziantep'in 2014 yılı toplam nüfusu 1.889.466 kişidir (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı,2014). TÜİK 2016 verilerine göre ise bu sayının 1 974 244 olduğu görülmektedir.

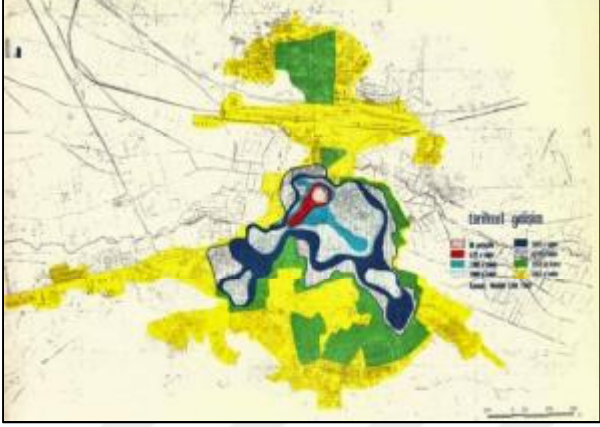
3.1.2.2. Gaziantep Kentinin Tarihsel Gelişim ve Değişim Süreci

Anadolu'nun ilk yerleşim yerlerinden biri olan Gaziantep'in Tarih Öncesi çağlardan günümüze kadar olan tarihi süreç Çizelge 3.7'de verilmiştir.

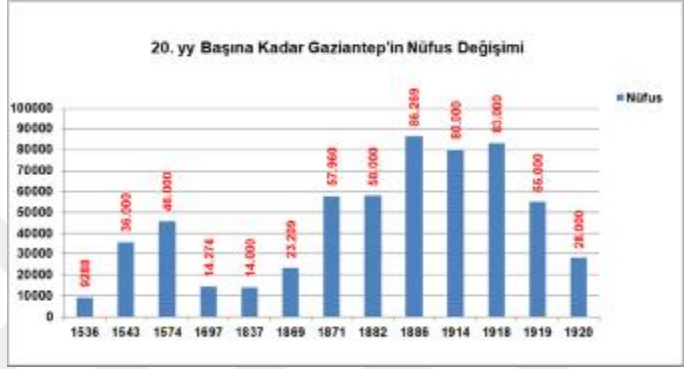
Çizelge 3.7. Gaziantep Tarihi ve Tarihsel Süreçte Kentsel Yapı Değişimi

Tarihi dönem	Yerleşim Şekli
Geç Kalkolitik M.Ö.3750	İlk yerleşim kent merkezindeki höyüğün güney kısmına kurulmuştur
Geç Hitit Dönemi 588 yıl	M.Ö.1200-612
Pers Dönemi 279 yıl	M.Ö.612-333
Selevkos Dönemi 397 yıl	M.Ö.333-30 M, S.64
Roma Dönemi 459 yıl M.Ö.64 M.S.395	Antep Kalesinin Kuzey kesiminde Küçük bir kale inşa edilmiş ve birkaç kule yapılmış. Bölgede "Teba" adında bir yerleşim yeri bulunmaktadır.
Bizans Dönemi 243 yıl	M.S.395-698
Emevi ve Abbasi Dönemi 439 yıl	M.S. 638-1077
Anadolu Selçuklu Beylikleri 439 yıl M .S. 1077-1516	14.yy başlarında kuzeyde Alleben deresine, batıda Ömeriye Cami'nin batısında Maarif semtine, güneybatıda Eyüpoğlu Cami'sine ulaşmıştır(Şekil 3.20). Şekil 3.20.Gaziantep Gravürü (Çınar, 2012)
Osmanlı Dönemi 407 Yıl M.S. 1516-1923	İller Bankası tarafından hazırlanan Kentin tarihsel gelişim haritası incelendiğinde kentin sınırları ve kale merkezli bir yayılmanın söz konusu olduğu görülmektedir (İller Bankası, 1972). Kent Kalenin hemen güneyi ile Türktepe güney yamacında Boyacı camiine kadar uzanan dar bir kuşak, kale arkasında Ali Nacar Mahallesi'nin ve onlardan bağımsız Eyüboğlu, Eblehan, Akyol ve Bey'i içine alan ve Beytepe yamacında oluşan bir ikinci grup ile kale dışında yayılım göstermeye başlamıştır. Kentin kalenin kuzeyinde Tabakhane, Ali Neccar Camisi çevresine, batıda ise Seferoğlu Mahallesi'ne kadar uzanmış olduğu tahmin edilmektedir (Kuban, 2001) (Şekil 3.21).

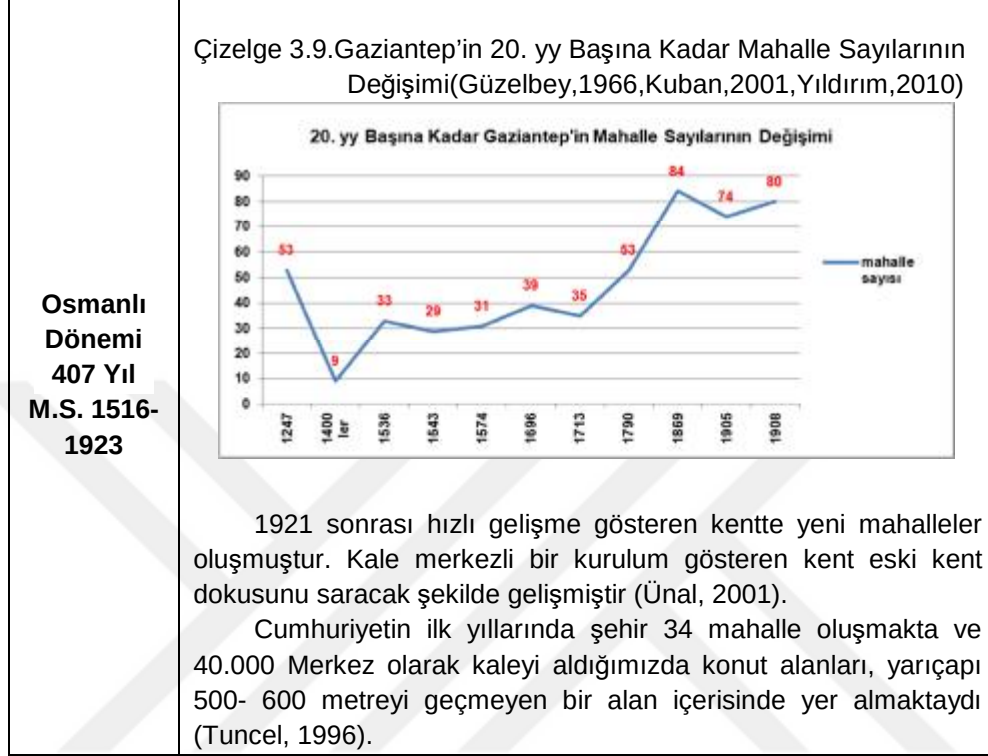
Çizelge 3.7. (Devam)

Osmanlı Dönemi 407 Yıl M.S. 1516-1923	 Şekil 3.21. Gaziantep Kenti Tarihsel Gelişimi (İller Bankası, 1972) Şekil 3.22. Gaziantep Osmanlı Dönemi Yapıları ve Gelişimi (Evliya Çelebi, Uğur, 2004, Kuban, 2001'den geliştirilerek) Tahrir defterine göre Antep'te 1536 yılında 34, 1543 yılında 29, 1574 yılında ise 21 mahalle bulunmaktadır (Köroğlu, 2009) 15.yy. da şehirde 9 cami, 120 mescit, 20 Hamam, 15 Medresenin bulunduğunu, şehre " Küçük Buhara" denildiğini belirtmektedir (Çınar, 2012). Antep'te 1818 kuraklığı, 1821 depremi, 1826 veba salgını ve 1831 Mısırlı İbrahim Paşa'nın saldırısı kenti hasara uğratmıştır (İller Bankası, 1972).

Çizelge 3.7. (Devam)

Osmanlı Dönemi 407 Yıl M.S. 1516- 1923	Antep'te 1871 yılında 9742 hane bulunmaktadır. Bunların 47.599'u Müslüman, 9833'ü Hristiyan, 544'ü Musevi olmak üzere 57.976 kişi yaşamaktadır. 1889 'da nüfus 81.040 kişiye, 1899'da ise 85.053 olarak belirtilmiştir (Özdeğer,1966) (Çizelge 3.8). Çizelge 3.8.Gaziantep'in 20. yy Başına Kadar Nüfus Değişimi (Güzelbey,1966,Başgelen,1999,Çam,2006) Ulaşım ve ticari akslar dere boyunca olmuştur. 1874 yılında Amerikan Koleji Tıp Fakültesi, 1879-1884 yıllarında Amerikan Hastanesi inşa edilmiştir. Halep Eyaletine Bağlanmıştır. Halep'ten sonra en kalabalık şehir olan Antep'te de Müslüman, Hıristiyan ve Musevi nüfus yaşamaktadır. Bu dönemde dini ve etnik kimliklerin belirleyici olduğu farklı mahalleler oluşmuştur (Şekil 3.23). Ancak Şehreküstü, Akyol, çukur ve Tarla-i Atık mahallelerinde Müslim ve Gayrimüslimler bir arada yaşamaktadır (Kuzucu, 2006). Gayrimüslim nüfus şehrin batısını, Müslüman nüfus ise kale ve çevresini içine alan esimde yerleşmiştir. Ermeni nüfusun yerleştiği Kayacık ve Bey mahallerinde evler 2-3 katlı ve ihtişamlıdır. Bu dönemde 1 Ermeni Gregoryan Kilisesi, 1 Ermeni Katolik Kilisesi, 1 Latin Katolik Kilisesi, 3 Protesten Luteryan Kilisesi ve 1 Angalikan Kilisesi yapılmıştır (Başgelen,1999), Müslüman nüfusun yaşadığı yerlerde evler kerpiç duvarlı, toprak damlı iken dini yapılar ihtişamlıdır (Yakar, 2015). Kentte medrese, kitaplık, han, bedesten, çarşı, kastel, hamam, su yolu, cami yapılmıştır. Mahalle sayısı 53'dür.

Çizelge 3.7. (Devam)

3.1.2.3. Gaziantep İmar ve Koruma Amaçlı İmar Planları

Ø Gaziantep İmar Planları

Gaziantep'te ilk planlama çalışmaları 1935 yılında Hermann Jansen tarafından hazırlanan imar planı ile başlamıştır. Günümüze kadar yapılan imar planları Çizelge 3.10'da verilmiştir.

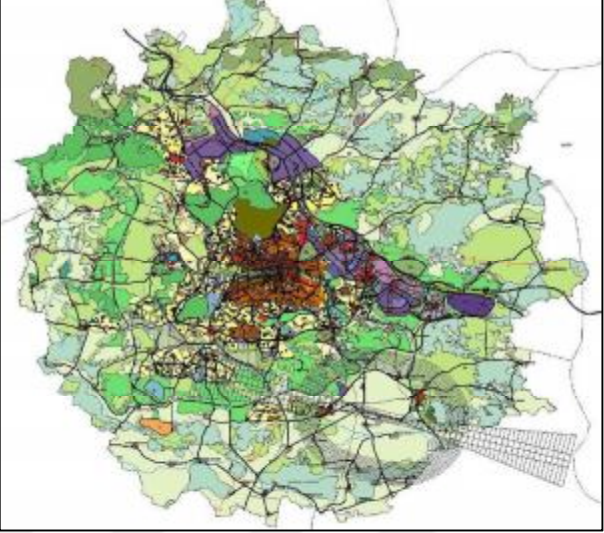
Çizelge 3.10. Gaziantep İmar Planları

Plan Dönemleri	İmar Planları ve Plan Notları
1935 Hermann Jansen İmar Planı	Kent Nüfusu 50.000 Öngörülen Nüfus 150-200 bin Kent merkezindeki ana ulaşım aklarında genişletme kararı ana arterlerde kısmen uygulanmıştır. Kent merkezi iş alanı genişerek geleneksel sınırların dışına gelişmeye başlamıştır. Şekil 3.24. Prof. Dr. Hermann Jansen tarafından yapılan Gaziantep İmar Planı-1935
1950 Kemal Ahmet Aru ve Hamit Kemal Söylemezoğlu Planı	Kentin nüfusu 70.000 İlk göç sonucu Karşıyaka mahallesi oluşmuş üst gelir grubu Kavaklık mevkiinde gelişmiştir. Garaj ve küçük sanatların geliştiği İnönü Caddesi açılmıştır. Kent merkezi güneye ve batıya doğru büyümüştür. Eski kent merkezinin yolları taşıt trafiğine uygun olacak şekilde genişletilmiştir. Kontrolsüz yapılaşma başlamış hazine arazileri üzerinde 40'a yakın mahalle oluşmuştur.

Çizelge 3.10. (Devam)

1950 Kemal Ahmet Aru ve Hamit Kemal Söylemezoğlu Planı	 Şekil 3.25. Kemal Ahmet Aru ve ekibinin hazırladığı Gaziantep İmar Planı-1950
1974 İller Bankası tarafından yarışma yolu ile elde edilmiş Zühtü Can ve Ekibi	Kent nüfusunun 1995 yılında 1 milyona ulaşacağı öngörülmüş. 1995 yılında hedefin gerisinde kalmıştır. Bu yaklaşım yeni gelişme alanlarının açılmasını hızlandırmış toplu konut kaçak yapılaşma alanları büyümüş. O güne kadar korunmuş tarım alanları yapılaşmaya açılmıştır.
1990 sonrası	İlave alanları içeren ve en kapsamlı planlama çalışması H. Oğuz Aldan tarafından hazırlanmıştır. Planlı alan büyüklüğü 21.000 hektar Gelişme alanları olarak kentin Güneybatı ve Kuzey yönleri seçilmiştir.
2011 yılı 1/25.000 Büyükşehir Nazım İmar Planı	Gaziantep Büyükşehir Belediyesi sınırları valilik merkezinden başlayarak 20 km. yarıçap içinde kalan alan olarak genişletilmiştir. Yapılan yasal düzenleme gereğince Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından 1/25.000 ölçekli Nazım İmar Planı çalışması, 1/100.000 ölçekli İl Çevre Düzeni Planı ile birlikte ihale edilmiş ve Ege plan Planlama Ltd. Şti. tarafından hazırlanarak Aralık-2011 dönemi Gaziantep Büyükşehir Belediye Meclisi tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Planın alansal büyüklüğü 160.151 hektardır (Şekil 3.26)

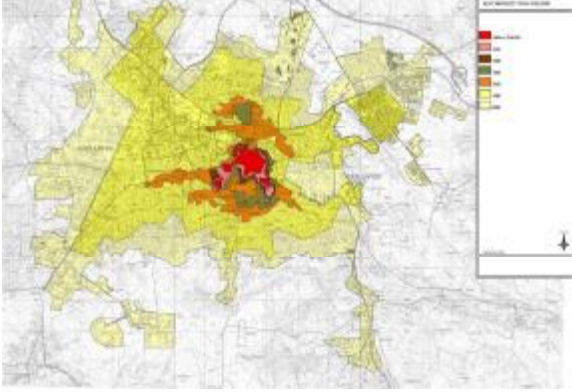
Çizelge 3.10. (Devam)

2011 yılı 1/25.000 Büyükşehir Nazım İmar Planı	 Şekil 3.26. 1/25.000 Ölçekli Büyükşehir Nazım İmar Planı(www.gantep.bel.tr)
Gaziantep- 2040 İl Çevre Düzeni Planı	Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda yapılan değişiklik sonrasında, 30 Mart 2014 tarihinden başlayarak Gaziantep Büyükşehir Belediyesi sınırları haline gelen Gaziantep il sınırları içindeki alanların tamamını kapsayacak biçimde hazırlanmıştır.

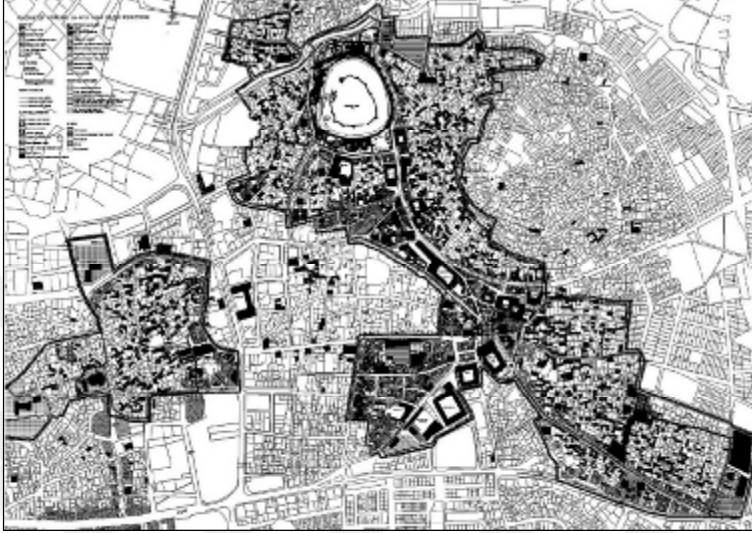
Ø Gaziantep Kenti Koruma Amaçlı İmar Planları

1980 yılında kentsel sit alanlarının belirlenmesi ile başlayan koruma çalışmaları 2010 yılında yapılan Koruma Amaçlı İmar Planı ile tarihi kent dokusu koruma altına alınmış ve bu doğrultuda çalışmalar başlatılmıştır (Çizelge 3. 11)

Çizelge 3.11. Koruma Amaçlı İmar Planları

Plan Dönemi	Koruma Amaçlı İmar Planı
13.11.1980 A-2508 sayılı karar	Şehitkamil ve Şahinbey Merkez ilçelerinde bulunan Kentsel Sit Alanı GEEAYK tarafından onaylanmıştır (Şekil 3.27). Şekil 3.27. Gaziantep Kentsel Sit Alanı
17.07.1987 3579 sayılı karar	Kentsel sit alanının sınırları yeniden belirlenmiştir. Koruma amaçlı İmar Planının yeniden hazırlanmasına karar verilmiştir. Bu süre içinde "Gaziantep geçici dönem, sit alanları ile korunması gerekli taşınmaz kültür varlığına ilişkin uygulama koşulları" belirlenmiştir
10.03.1997 tarih ve 2732 sayılı karar	Koruma Amaçlı İmar Planı Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından kabul edilmiştir. Hazırlanan plan 83.62 hektar alanı kapsamaktadır. Tarihi dokuda imar planları ile meydana gelen doku parçalanmaları sonucu tarihi doku iki bölüme ayrılmıştır. Koruma amaçlı imar planı sınırları içinde I. Bölge kale ve hanlar tarafından tanımlanmıştır. Planlama alanın yaklaşık %78'ini kapsamaktadır. II. Bölge ağırlıklı olarak konut dokusunun hâkim olduğu kesim olup toplam alanın 22'sini oluşturmaktadır. Alanın %34'ü konut alanı, %33'ü yol ve %16'sı ise ticaret alanı olarak planlanmıştır. Planlama alanının %34'ü konut alanı, yaklaşık %33'ü yol ve %16'sı ticaret alanı olarak planlanmıştır. Planla 8.295 m²'lik park alanı ayrılmıştır. İlkokul (9.743 m²), camiler (25.679 m²), hanlar (40.058 m²), hamamlar (1.281 m²) ve Gaziantep Kalesi (32.578 m²) plan kararları ile korunmuştur. Kalesi çevresinde 24.128 m²'lik <i>Özel Proje Alanı</i> ayrılmıştır.

Çizelge 3.11. (Devam)

2008	Kentte bulunan kentsel sit alanı için koruma amaçlı imar planının revizyonuna ilişkin çalışmalar
28.05.2010	1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı
21.10.2010	Hazırlanan Koruma Amaçlı İmar Planı Şekil 3.28' de verilmiştir.

Şekil 3.28. Koruma Amaçlı İmar Planı (KAİP,2010)

3.1.2.4. Geleneksel Dokuda Bozulma ve Kayıplar

Gaziantep tarihi kent dokusunda zaman içerisinde önemli kayıplar meydana gelmiştir.

Sabuncu Caddesi: 1960 yılında Sabuncu caddesi yer yer yıkımlar, geleneksel dokuda bulunmayan 4 kat ve üzeri yapılaşmalar başlamıştır. 2000 yıllarda İmar planı kararıyla 7-8 kat betonarme yapılar Sabuncular Caddesinin Görünümünü tamamen değiştirmiştir. Yeni ulaşım aksları Sit alanının iki parça haline gelmesine neden olmuştur (Şekil 3.29).

Şekil 3.29. 1930-2000’li Yıllarda Sabuncu Caddesini Değişimi (KAİP,2010)

Bey Mahallesi Kurtuluş Cami Çevresi: Koruma Amaçlı İmar Planı ile desteklenen yol genişletme çalışması Dokuda parçalanma parçalanmalara neden olmuştur (Şekil 3.30).

1990’lı yıllar

1990 Sonrası

Şekil 3.30. Bey Mahallesinin Değişimi (KAİP,2010)

3.1.2.5. Gaziantep Kentinde Yapılan Koruma Çalışmaları

2863 Sayılı Koruma Kanununun 2004 yılında yapılan değişiklikler doğrultusunda Kültürel Mirasın Korunması ve Yaşatılması hususunda yerel yönetimlere de çeşitli yetkiler verilmesiyle Gaziantep Büyükşehir Belediyesi koruma çalışmalarına başlamıştır. Yapılan çalışmalar Çizelge 3.12’de verilmiştir.

Gaziantep Kalesi: 1989-2004 yılları arasında yürütülen kazı çalışmalarında hamam, kale camii ve koğuşlar ortaya çıkartılmıştır. Yapılan restorasyon çalışmalarıyla kale çevresine koruma duvarı yapılmış, çıkış yoluna taş döşenmiş, yaklaşık 150 m uzunluktaki galeri temizlenmiş, sur bedenleri onararak yükseltilmiş, ana kapılar aslına uygun olarak yapılmış ve diğer kapı girişleri, demir parmaklıklarla kapatılarak, kontrollü olarak ziyarete açılmıştır.

Gaziantep Sokak Sağıklaştırma ve Çevre Düzenleme Projesi: Tarihi kent merkezinde tescilli kültür varlıklarının yoğun olduğu kentsel sit alanında 27 tescilli yapı ile Tahtani, Millet, Eski Telgraf, Seyisoğlu, Simitçi, Güllü, Güllüoğlu, Güceğilioğlu, Şekeroğlu ve Kocaoğlu Sokaklarında cephe ve avlu duvarları ile müstemilatlar, sokak dokusunu tanımlayan öğeler ele alınmıştır.

Gaziantep Tarih ve Kültür Yolu Projesi: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından gerçekleştirilen koruma çalışmalarının en önemli bölümü, Kale çevresinden başlayarak Hanlar bölgesine kadar uzanan ve “Gaziantep Tarih ve Kültür Yolu” olarak isimlendirilen projedir. Bu kapsamda tarihi yapıların ve çevresinin düzenlenmesi amacıyla kale etrafında çevre düzenleme çalışmaları, WC, yürüyüş yolları, kafeterya ve danışma bürosu, otopark vb. sosyal donatı alanı oluşturulmuştur. Proje kapsamında ayrıca kale’nin giriş meydanının düzenlenmesi, gişeler, giriş-çıkış turnikeleri, turizm bilgilendirme ofisi, hediyelik eşya üniteleri, seyir mekânları ve bilgilendirme panolarının yapımı sağlanmış, 550 ev, 1100 dükkan cephesi restore edilmiştir. Düzenleme yapılan sokaklar;

- o Şirvani Camii Sokak,
- o Köprübaşı Sokak,
- o Naib Hamamı Sokak,
- o Keçehane Caddesi
- o Lala Paşa Caddesi
- o Derekenarı Sokak,
- o Çamurcu Sokak,
- o Uzun Çarşı,
- o Hamdi Kutlar Caddesi (Boyacı Camine kadar),
- o Gümrük Caddesi,
- o Alaüddevle Sokak,
- o Meyvacı Çarşısı,
- o Eski Saray Caddesi,

- o Bakırcılar Çarşısı ve bu kapsamda Eskici Çarşısı, Atar Çarşısı, Haphapçı Çarşısı, Kendirci Çarşısı, Külekçi Çarşısı, Pirsefa Çarşısı, Köşker ve Hasırcı Çarşısı
- o Buğday Arasası,
- o Almacı Pazarı,
- o Tuz Hanı Caddesi,
- o Nasıroğlu Sokak,
- o Belediye Caddesidir. (Yemiş Han ve Şire Han'a kadar uzanmakta),

Bey Mahallesi:

- o Hıdır Sokak,
- o Mehmet Tevfik Uygunlar Sokak,
- o Abdullah Edip Sokak,
- o Eyüboğlu Cami Sokak
- o Hanıfioğlu Sokak,
- o Tepe Sokak,
- o Noter Sokak,
- o Kayacık Sokak
- o Eski Sinema Sokak,

İki Kapılı Hamam Sokakları;

- o Eyüboğlu,
- o Eblehan,
- o Tufan Hamamı Sokak,

Dr. Mecit Barlas Caddelerinde;

- o Karagöz Mahallesi Çamurcu Sokak
- o Gümrük Caddesi arasında kalan sokaklarda sağlıklaştırma çalışmaları yapılmıştır.

Tek yapı ölçeğindeki fonksiyona yönelik restorasyonlar kapsamında 11 adet tescilli yapı restore edilerek işlevlendirilmiştir.

- o Naib Hamamı,
- o Kır Kahvesi, Kumandan Kahvesi olarak ta bilinen yapı adına 1917 yılında inşa edilen Kumandan Çeşmesi'nden alır. Kapalı alanda 34 kişi, açık alanda 136 kişi olmak üzere toplam 170 kişilik kapasitesindedir
- o Butik Otel,

KUDEB Daire Başkanlığı Binası: 19. yy sonlarında Ermeni Kız Koleji olarak inşa edilen yapı restore edilmiştir. Koruma Uygulama Denetim Bürosu (KUDEB) ve Tarihi Çevre Koruma Şubesi olarak kullanılmaktadır.

Ömer Ersoy Kültür Merkezi: Aziz Bedros Kilisesi, restore edilerek kültür merkezi olarak hizmete açılmıştır.

Metin Sözen Eğitim ve Kültür Merkezi:

Bayazhan Kent Müzesi: 2009 yılında restore edilerek müze olarak kullanılmaktadır. Han içinde el sanatları sergi alanı ile kafe ve restoranlar bulunmaktadır.

Gaziantep Savunması Panorama Müzesi:

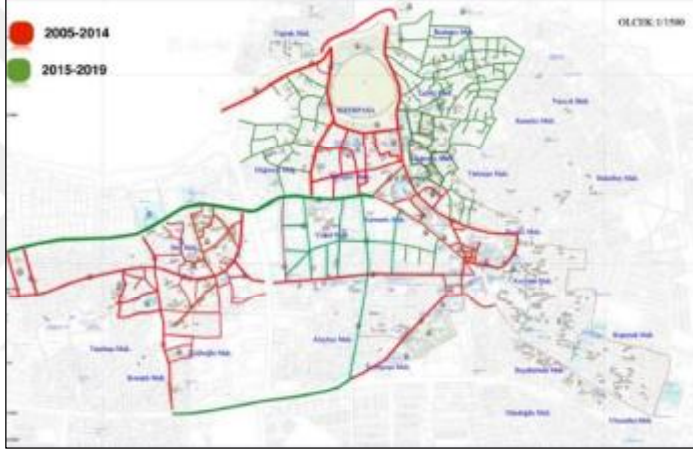
Emine Göğüş Mutfak Müzesi: 1917 yılında yapılmış olan Kethücazade Göğüş Efendi Konağı restore edilmiş ve “Emine Göğüş Gaziantep Mutfak Müzesi olarak kullanılmaktadır.

Atatürk Anı Müzesi: Bey Mah. 1074 ada 3 parsel üzerindeki 35 envanter numaralı yapıdır.

Şehreküstü Konakları: 4 tescilli yapıdan oluşmaktadır. Temmuz 2012 yılında Şahinbey Belediyesi tarafından kamulaştırma çalışmaları tamamlanarak restorasyon uygulama projeleri Mayıs 2013 yılında tamamlanmıştır. Yapıların restorasyon süreci ve yeni fonksiyonları şu şekildedir.

1. Ev 438 Envanter nolu tescilli yapı / **Kütüphane,**
2. Ev 292 Envanter nolu tescilli taşınmaz yapı / **Kültür Evi**
3. Ev 437 Envanter nolu tescilli taşınmaz yapı/ **Bayan Okuma Salonu**
4. Ev 291 Envanter nolu tescilli taşınmaz yapı / **Derneklere tahsis** edilmiştir

Çizelge 3.12. Gaziantep Kenti Koruma Çalışmaları Örnekleri

Koruma Çalışmaları	
Gaziantep Kalesi	 (a) (b) Gaziantep Kalesinin Restorasyon Sonrası Durumu (a-Uğurluer,2012 b-Orijinal,2017)
Gaziantep Sokak Sağıklaştırma ve Çevre Düzenleme Projesi	 Sokak Sağıklaştırma Alanları (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi KUDEB, 2016)
Gaziantep Tarih ve Kültür Yolu Projesi	 Gaziantep Tarih ve Kültür Yolu Projesi ve Proje Alanları (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi KUDEB, 2016)

Çizelge 3.12. (Devam)

Koruma Çalışmaları			
Bey Mahallesi			Bey Mahallesinde Restorasyonu Tamamlanmış Sokaklar (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi KUDEB,2016)
Ömer Ersoy Kültür Merkezi		Metin Sözen Eğitim ve Kültür Merkezi	
	Ömer Ersoy Kültür Merkezinin Restorasyon Sonrası Durumu (Orijinal,2017)		Metin Sözen Eğitim ve Kültür Merkezinin Genel Görünümü (http://wowturkey.com)
Bayazhan		Panorama Müzesi	
	Bayazhan Kent Müzesi Restorasyon Sonrası Durumu(http://gaziantepmetgold.com/)		Gaziantep Kalesinde Kurulan Savunma Panorama Müzesi (http://wowturkey.com)

Çizelge 3.12. (Devam)

Koruma Çalışmaları			
Emine Göğüş Mutfak Müzesi		Atatürk Anı Müzesi	
	Emine Göğüş Mutfak Müzesi Restorasyon Sonrası Durumu (Orijinal,2017)		Atatürk Anı Müzesi Restorasyon Sonrası Durumu (http://www.mygaziantep.com)
Oyuncak Müzesi		Ali İhsan Göğüş Müzesi	
	Oyuncak Müzesi Sonrası Durumu (KUDEB,2016)		Ali İhsan Göğüş Müzesi Sonrası Durumu (KUDEB,2016)
Şehreküstü Konakları		Hışva Han	
	Şehreküstü Konakları (http://www.sahinbey.bel.tr)		Hışva Han Görünümü (Orijinal,2017)

3.2. Metod

Çalışmanın metodu dört aşamadan oluşmaktadır:

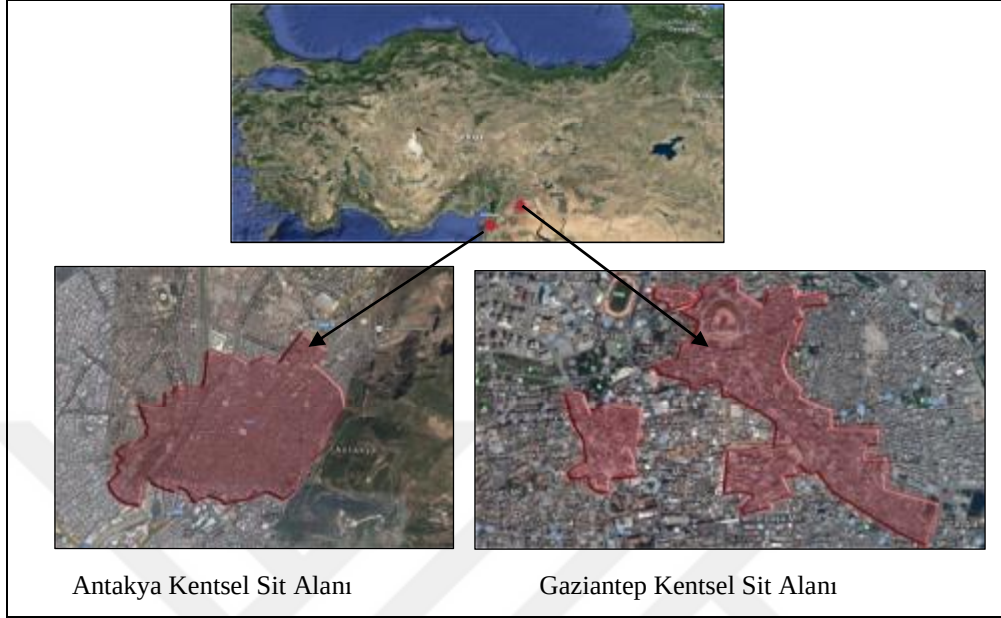
- 1- Çalışma alanlarının sınırlarının belirlenmesi,
- 2- Çalışma alanlarının mekansal gelişim haritalarının hazırlanması ve geleneksel doku analizleri,
- 3- Kent kimlik öğeleri ve tarihi kent koruma ölçütlerinin belirlenmesi,
- 4- Korunmuşluk düzeylerinin sayısal değerlendirmesi, ağırlıklandırılması, korunmuşluk endeks değerlerinin hesaplanması ve korunmuşluk endeksi dağılım haritalarının oluşturulması.

3.2.1. Çalışma Alanının Sınırlarının Belirlenmesi

Çalışma alanı olarak 1/1000 ölçekli Antakya Koruma Amaçlı İmar Planında yer alan Kentsel Sit Alanı ve 1/1000 ölçekli Gaziantep Koruma Amaçlı İmar Planında yer alan Antakya Kentsel Sit Alanı olarak seçilmiştir. Kentsel Sit Alanlarının konumları Şekil 3.31’de verilmiştir.

Çalışma sırasında literatür incelemeleri ve alan seçimine ilişkin ölçütler değerlendirilmiştir. Ancak ilk aşamada alan seçiminde aşağıda sıralanan ölçütler dikkate alınmıştır.

- 1- Yerleşim karakteri bakımından bölgeyi ağırlıklı olarak temsil edebilmesi,
- 2- Konumları nedeniyle günlük kullanımının yoğun olması,
- 3- Tarihi ve kültürel zenginlik anlamında çeşitlilik içermesi,
- 4- Kentin kimliğini oluşturan öğelerin önem derecesinin yüksek olması ve Kentsel Sit Alanı içerisinde yapılan yenileme çalışmalarında baş aktör olmaları ve koruma ve yenileme çalışmalarının tamamlanmış olması.

Şekil 3.31. Çalışma Alanı Olarak Seçilen Kentsel Sit Alanlarının Konumları

Antakya Kentsel Sit Alanı: 1975 yılında Kentsel Sit ilan edilen Antakya Kentsel Sit Alanı 70 hektardır. Alan, farklı medeniyetlere ve topluluklara ait pek çok tarihi ve kültürel varlığı içermektedir. Bu anlamda sit alanı içerisinde yer alan kent kimlik öğeleri Avlu, Yapı, Sokak ve Meydan başlıkları altında sınıflandırılmış, aktif kullanımın olması ve restorasyon çalışmalarının tamamlanmış olmasına dikkat edilmiştir.

5'i anıtsal 3'ü sivil mimarlık örneği olmak üzere toplam 8 adet yapı ve avlu, 22 adet cadde ve bağlantılı sokak, 1 adet meydan değerlendirilmiştir.

Anıtsal Yapılar ve Avlular

- Ortodoks Kilisesi
- Kurşunlu Han
- Yeni Cami
- Habib-i Neccar Cami

Sivil Mimarlık Örnekleri

- 147 Tescil Numaralı Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi
- 91 Tescil Numaralı KUDEB Binası
- 18 Tescil Numaralı Jasmin Otel
- Cadde ve Bağlantılı Sokaklar
- Hürriyet Caddesi
- Kurtuluş Caddesi ve Bağlantılı Sokaklar (Aysel, Sakarya, Ulus, Meydan, Turan, Beyazıt ve Ayyıldız Sokak)
- Uzun Çarşı Caddesi ve Bağlantılı Sokaklar (Terziciler, Hasırcılar Çarşısı, Yeni Camii, Uncular, Örnek, Çankaya Sokak)
- Kırk Asırlık Türk Yurdu Caddesi ve Bağlantılı Sokaklar (Kastal, Kartal, Kabaltı, Eski Saray, Kutlu Sokak)
- Meydan
- Ulus Meydan

Gaziantep Kentsel Sit Alanı: 1979 yılında Kentsel Sit ilan edilen Gaziantep Kentsel Sit Alanı 83,86 hektardır. Alan çok sayıda ticari özellikleri içeren yapı içermekte ve yenileme çalışmaları yapılan örnekler içermektedir. % 4'ü Şehitkamil, % 96'sı Şahinbey Belediyesinde olmak üzere iki ayrı belediye sınırında yer almaktadır.

Bu bağlamda restorasyon çalışmaları tamamlanmış ve aktif kullanımı olan 9'u anıtsal 4'ü sivil mimarlık örneği olmak üzere toplam 13 adet yapı ve 13 adet avlu, 5 adet cadde ve 52 adet bağlantılı sokak, 1 adet meydan değerlendirilmiştir.

Anıtsal Yapılar ve Avlular

- Gaziantep Kalesi
- Zincirli Bedesteni

- Hışva Han
- Tütün Han
- Şire Han
- Paşa Hamamı
- Boyacı Camii
- Kurtuluş Camii
- Pişirici Kasteli

Sivil Mimarlık Örnekleri ve Avlular

- 35 Tescil Numaralı Atatürk Anı Evi
- 33 ve 34 Tescil Numaralı Oyuncak Müzesi ve KUDEB
- 179 ve 180 Tescil Numaralı Anadolu Evleri
- 328 Tescil Numaralı Tahmis Kahvesi

Cadde ve Bağlantılı Sokaklar;

- Eyüboğlu Caddesi ve Bağlantılı Sokaklar (Hanifioğlu, Eski Sinema, Tepe, Bay, Bay Arif, Noter, Eyüboğlu Camii, Hıdır, Şerefoğlu, Harap Mescid Sokak)
- Hamdi Kutlar Caddesi ve Bağlantılı Sokaklar (Tahtani Camii, Eski Telgrafhane, Seyisoğlu, Millet, Kemerli, Güceyli, Güllüoğlu, Köroğlu, Kazancı, Simitçi, Hafız Ali, Çubukçu, Mazlum, Musulluoğlu, Yusufuğlu, Bumbuç, Mantar ve Yokuş Sokak. Bay Ali, Abdullah, Uzunoglu, İçli ve Pürsefa Çıkmazı)
- Lala Paşa Caddesi ve Bağlantılı Sokaklar (Köprübaşı, Şirvani Camii, Çekirdek, Dayı Ahmet Ağa, Çamurcu, Hasırcı, Sadık Dayı, Boz Ağa, Kazaz, Behram, Bedesten Sokak)

- Belediye Caddesi ve Bağlantılı Sokaklar (Tuzhan, Hacı Veli, Kızılcaoba, 43017, Karslıgil, Samlıoğlu Sokak)
- Gaziler Caddesi ve Bağlantılı Sokaklar (Şıhcan Sokak)

Meydan

- Arasa Meydanı

3.2.2. Çalışma Alanının Mekansal Değişim Haritalarının Oluşturulması

Yöntemin ilk aşamasında seçilen çalışma alanlarıyla ilgili plan, proje, resim, uydu görüntüsü, restorasyon çalışmasına ait veriler, Koruma Amaçlı İmar Planı, Koruma çalışmaları, Taşınmaz Kültür Varlıklarının belirli dönemlere ait durumunu gösteren harita ve fotoğraflar, yerinde inceleme ve analiz, resmi kurumlardan alınan raporlar, yurt dışı ve yurt içi yayın ve bilimsel yayınlar incelenmiş ve değişim haritaları oluşturulmuştur. Gaziantep Kenti için 1935-2010, Antakya için ise 1929-2009 yılları arasındaki değişimin ve kayıpların belirlenebilmesi amacıyla:

- Anıtsal Yapılar,
- Tescilli Sivil Mimarlık Örnekleri,
- Ulaşım Ağı,
- Dini ve Ticari Yapıları gösteren haritalar Bilgisayar Destekli Tasarım yazılımları kullanılarak oluşturulmuştur.

3.2.3. Kent Kimlik Öğeleri ve Tarihi Kent Koruma Ölçütlerinin Belirlenmesi

Yöntemin üçüncü aşamasında kent kimlik öğeleri ve tarihi kent koruma ölçütleri belirlenmiştir. Değerlendirme ölçütlerinin belirlenmesinde Lynch (1960), Eckbo (1969), Güremen (2011) kaynakları temel alınarak geliştirilmiştir. Bu bilgiler ışığında araştırma alanının kent kimlik öğeleri, yerleşim ölçeğinde ve

kentsel donatı ölçeğinde temel alınan toplam 19 ana ölçüt, 61 alt ölçüt belirlenmiştir. Bu ölçütler aşağıda açıklanmıştır:

Yerleşim Ölçeğinde: Anıtsal Yapılar, Sivil Mimarlık Örnekleri, Uyumluluk Açısından Tarihi Değeri Olmayan Yapılar, Sokak-Cadde, Avlu ve Meydan,

Donatı Ölçeğinde: Altyapıya Bağlı Donatı Elemanları, Altyapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları ve Yeşil Doku,

Değerlendirme Ölçütleri: Korunmuşluk Derecesi, Müdahale Derecesi, Orijinal Yapı Ve Materyal, Yenilenmiş Yapı ve Materyal, İşçilik, Yapı Malzemesi, Mimari Özellik, Kat Yüksekliği, Cephe Düzeni, Orjinallik Durumu, Yeni Düzenleme, Tarihi Dokuya Uyum, İşçilik, Estetik olmak üzere gruplanmış ve tüm ölçütler çizelgeler halinde verilmiştir (Çizelge 3.13-3.18).

Oluşturulan çizelgeler araştırmacı tarafından geleneksel doku analiz çizelgesi ve düzeylendirilen değerlendirme ölçütleri doğrultusunda puanlanmıştır.

Çizelge 3.13. Yerleşim Ölçeğinde Kent Kimlik Öğeleri Değerlendirme Ölçütleri (Yapı)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Anıtsal Yapı	Yapı Materyali						
	Cephe Yapısı						
	Giriş (Kapı)						
	Pencere						
	Kat Sayısı						
	Üst Örtü						
	Yağmur Suyu Tahliye Elemanları						
Sivil Mimarlık Örneği	Yapı Materyali						
	Pencere	Dış Cephe Penceresi					
		Bardak Altı Pencere					
		Kuş Taası					
		Çıkma Pencereleri					
	Çıkmalar						
	Çatı ve Saçaklar						
	Bacalar						
	Yağmur Suyu Tahliye Elemanları						

Çizelge 3.14. Yerleşim Ölçeğinde Kent Kimlik Öğeleri (Uyumluluk Açısından Tarihi Değeri Olmayan Yapılar) Değerlendirilme Ölçütleri

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri				Genel Değer
	Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	
Tarihi Değeri Olmayan Yapılar					

Anıtsal ve Sivil Yapılar merkez olmak üzere, 200 m çapındaki alan içerisinde yer alan Tarihi Değeri Olmayan Yapılar değerlendirmeye alınmıştır. Değerlendirme ile tarihi doku içerisinde yer alan yapıların etkisinin belirlenmesine çalışılmıştır.

Çizelge 3.15. Yerleşim Ölçeğinde Kent Kimlik Öğeleri Değerlendirme Ölçütleri (Avlu)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Avlu (Anıtsal Yapı)	Planı						
	Revak						
	Avlu Sayısı						
	Döşeme Materyali						
	Havuz						
	Kuyu						
	Çeşme						
	Merdiven						
	Korkuluk						
Avlu (Sivil Yapı)	Döşeme Materyali						
	Havuz (Gane)						
	Kuyu (Livas)						
	Çeşme						
	Yeşil Alan						
	Merdiven						
	Eyvan						
	Korkuluk						

Çizelge 3.16. Yerleşim ve Kentsel Donatı Ölçeğinde Kent Kimlik Öğeleri Değerlendirme Ölçütleri (Meydan)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Meydan	Yol Döşemesi						
	Kaldırım						
	Bordür						
	Sınır Elemanları						
	Şekli						
	Genişliği						
Alt Yapıya Bağlı Donatı Elemanları	Yol Aydınlatması						
	Telefon Kabinleri						
	Trafik Lambaları						
	Çeşme						
	Satış Birimleri						
	Alt Yapı Tesisleri						
	Bakım Kapakları						
	Otobüs Durakları						
Izgaralar-Su Olukları							
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları						
	Trafik İşaretleri						
	Kaldırım Bariyerleri						
	Reklam Panoları						
	Sokak Levhaları						
	Dükkan Tabelaları						
	Gölgelek ve Tenteler						
	Yönlendiriciler						
	Çöp Kutuları						
	Oturma Elemanları						
	Ağaç Izgaraları						
Yeşil Doku	Ağaçlar ve Bitkiler						

Çizelge 3.17. Kentsel Donatı Ölçeğinde Kent Kimlik Öğeleri Değerlendirme Ölçütleri (Cadde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Cadde	Yol Döşemesi						
	Kaldırım						
	Bordür						
	Sınır Elemanları						
	Şekli						
	Genişliği						
Alt Yapıya Bağlı Donatı Elemanları	Yol Aydınlatması						
	Telefon Kabinleri						
	Trafik Lambaları						
	Çeşme						
	Satış Birimleri						
	Alt Yapı Tesisleri						
	Bakım Kapakları						
	Otobüs Durakları						
	Izgaralar-Su Olukları						
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları						
	Trafik İşaretleri						
	Kaldırım Bariyerleri						
	Reklam Panoları						
	Sokak Levhaları						
	Dükkan Tabelaları						
	Gölgelik ve Tenteler						
	Yönlendiriciler						
	Çöp Kutuları						
	Oturma Elemanları						
	Ağaç Izgaraları						
Yeşil Doku	Ağaçlar ve Bitkiler						

Çizelge 3.18. Yerleşim ve Kentsel Donatı Ölçeğinde Kent Kimlik Öğeleri Değerlendirme Ölçütleri (Sokak)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme					
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Sokak	Döşeme Materyali						
	Merdiven ve Basamak						
	Kabaltı						
	Su Olukları						
	Şekli						
	Genişliği						
	Sokağı Sınırlayıcı Unsurlar						
Altyapıya Bağlı Donatı Elemanları	Çeşme						
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları						
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları						
	Sokak Levhaları						
	Dükkan Tabelaları						

Çalışma alanlarında belirlenen kent kimlik öğelerinin değerlendirilmesinde kullanılan bu çizelgelerin 5'li Likert ölçeğine göre değerlendirilebilmesi amacıyla Geleneksel Doku Analiz çizelgeleri oluşturulmuştur. Geleneksel doku çizelgelerinin oluşturulmasında;

Antakya için Asarcıklı (1989), Erdoğan (1996), Demir (1996), Tekin (2000), Arıman (2002), Rifaioğlu (2003), Akbay (2006), Ömeroğlu (2006), Güzer (2007), Özalp (2008), Yoldaş (2014) ,

Gaziantep için Erdoğan (1996), Başgelen (1999), Ünal (2001), Çetin (2001), Başel (2004), Tatlıgil (2005), Dik (2006), Yüce (2010), Kıratlı (2013)'nın çalışmalarından yararlanılmıştır.

Gaziantep ve Antakya için, Avlu, Yapı, Sokak, Meydan başlıkları altında analizler yapılmıştır. Toplam 22 ölçüt üzerinden yapılan bu analizler Çizelge 3.19 ve Çizelge 3.20’de detaylı olarak yer almaktadır.

Çizelge 3.19. Gaziantep Geleneksel Doku Analiz Tablosu

AVLU	Biçim		Kare, dikdörtgen
	Döşeme	Malzeme	Taş, mozaik, karataş, beyaz taş, pembe mermer
	Merdiven	Genişlik	80-110 cm
		Biçim ve Malzeme	Dik, paralel, dik+paralel biçimli ve Keymik Taşı
	Avlu sayısı		Genellikle 1 nadiren 2 ve daha fazla
	Korkuluk	Malzeme ve Biçim	Demir S biçimli
	Kapı	Tipi	Tek kanatlı nadiren çift kanatlı
		Malzeme	Ahşap veya ahşap üstü çinko kaplama
		Ölçü	1.00-1.20 m genişlik 2.00- 2.25 m yükseklik
	Yeşil Alan		Değişken biçimli ve avlu çevresi veya ortasında
	Havuz	Biçim	Dikdörtgen, kare, sekizgen veya elips
		Malzeme	Genellikle taş, nadiren mermer
		Ölçü	60-70 cm yükseklik 150-250 cm genişlik
	Çeşme Kuyu	Biçim ve Malzeme	Avlu veya yapı duvarında ve Taş malzeme
YAPI	Revak		Avluya bakan şekilde ve eşit ölçülerde sıralı
	Eyvan	Biçim	3 yanı ve üzeri kapalı, dikdörtgen
		Malzeme	Avlu cephesi ahşap doğrama ve cam ile kapalı
	Yapım Tekniği		Yığma sistem
	Kat Yüksekliği		Çoğunlukla 2 nadiren 3 katlı
	Malzeme ve Taş ölçüsü		Havara, Keymik, Topak, Minare kayası, 21 x 27 cm
	Cephe Yapısı		Avluya dönük, sokağa sağır duvarlı, çıkma mevcut
	Çıkma		Ahşap veya taş, gönye veya düz biçimli ve 40-90 cm
	Kapı		Ahşap, bazen işlemeli
	Pencere	Dış Cephe	Ahşap kapaklı, demir korkuluklu, 4 kanatlı
		Bardak Altı	Ahşap malzeme
		Kuş Penceresi	Kare, dikdörtgen, oval 35-60 cm
SOKAK	Duvar	Kalınlık ve Malzeme	70-100 cm ,Topak, Keymik, Havara taşı
	Çatı ve saçaklar		Kiremit veya ahşap malzeme
	Bacalar		Taş malzeme
	Malzeme		Arnavut kaldırımı
	Biçim ve Genişlik		Kıvrımlı dar, geniş ve düzenli, ızgara biçimli ve 3-7 m
	Duvar		Dar ve 3 m yükseklik, sıvasız
MEYDAN	Merdiven-Basamak		Eğimli sokaklarda iki yanda yer alacak şekilde
	Kabaltı		180-250 cm yüksekliğinde, taş veya ahşap malzeme
	Su Olukları		Sokağın iki yanında olacak şekilde
	Biçim		Sokakların kesişme noktalarında yer alan biçimde

Çizelge 3.20. Antakya Geleneksel Doku Analiz Tablosu

AVLU	Biçim		Kare, dikdörtgen	
	Döşeme	Malzeme	Kesme taş, nadiren karo veya dökme mozaik, mermer	
	Merdiven	Genişlik	80-110 cm	
		Biçim ve Malzeme	Dik, paralel, duvara birleşik ve taş	
	Avlu sayısı		Genellikle1 nadiren 2 ve daha fazla	
	Korkuluk	Malzeme ve Biçim	Demir düz biçimde	
	Kapı	Tipi	Kesme taştan yapılmı kemerli, 2-3 m aralıklı 2 kapı	
		Malzeme	Tahtadan yapılmı, üzeri madeni levha kaplı	
		Ölçü	Bir insanın geçebileceğı kadar	
	Yeşil Alan		Değişken biçimli ve avlu çevresi veya ortasında	
	Havuz	Biçim	Avlu ortasında	
		Malzeme	Mermer veya taş	
		Ölçü	Değişken	
	Çeşme Kuyu	Biçim ve Malzeme	Avlu veya yapı duvarında, merdiven altında ve Taş malzeme	
Revak		Avluya bakan şekilde ve eşit ölçülerde sıralı		
Eyvan	Biçim	Avludan 25-30 cm yüksekte, üstü kapalı ve avluya dönük		
	Malzeme	Ahşap		
YAPI	Yapım Tekniğı		Kagir	
	Kat Yüksekliğı		Genellikle 2 katlı	
	Malzeme		1. kat taş kagir, 2. kat ahşap iskelet arası tuğla döşeme	
	Cephe Yapısı		Avluya dönük, sokağı sağır duvarlı, çıkma mevcut	
	Çıkma		Taş, taş+ahşap ve dökme, demir konsollu Cephe boyunca, kapalı, köşe, , gönye, açık çıkma ve 60 cm ölçüsünde	
	Kapı		Ahşap, bazen işlemeli	
	Pencere	Dış Cephe	Zeminde kare dikdörtgen, dairesel, üstte dikdörtgen 2 veya 4 kanatlı,1 kanat sabit	
		Kuş Penceresi	50-60 cm duvar içinde yerden 3-4 m yüksekte ve desenli	
	Duvar	Kalınlık ve Malzeme	50-100 cm kalınlıkta Taş ve ahşap	
	Çatı ve saçaklar		Kiremit örtülü, beşik ve kırma çatı	
	Bacalar		Taş malzeme	
	SOKAK	Malzeme		Taş döşemeli, 100-130 cm genişlikte kaldırıma sahip
		Biçim ve Genişlik		Dar ve organik, bazen çıkmaz, ortasında 6-10 cm x 60-100 cm su kanalı var ve 3-3.5 m genişlikte
		Duvar		Dar ve 3 m yükseklikte taş ve sağır yüzeyli
Merdiven -Basamak		Eğimli sokaklarda iki yanda yer alacak şekilde		
Kabaltı		180-250 cm yüksekliğinde, taş veya ahşap malzeme		
Su Olukları		Sokağın iki yanında olacak şekilde		
MEYDAN	Biçim		Çok fazla ortaya çıkamamış, kavşak olan açık alanlarda	

Sayısal değerlendirme yapabilmek amacıyla geleneksel doku analiz çizelgesi doğrultusunda, değerlendirme ölçütleri düzeylendirilmiştir. Bu düzeylendirmeler Çizelge 3.21- 3.26’ da verilmiştir.

Çizelge 3.21. Yerleşim Ölçeğinde Kent Kimlik Öğeleri Değerlendirme Ölçütlerinin Düzeylendirilmesi (Yapı)

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri									
	Korunmuşluk Derecesi		Restore Edilmiş Yapılarda							
			Müdahale Derecesi		Orijinal Yapı ve Materyal		Yenilenmiş Yapı ve Materyal		İşçilik	
Anıtsal Yapı Sivil Mimarlık Örneği	Tamamen korunmuş	5	Mevcut tamamen korunmuş	5	Tamamen korunmuş	5	Dokuyula uyumlu	5	Çok uygun	5
	Aslına uygun biçimde yenilenmiş	4	Asgari müdahale, aslına uygun değiştirme	4	Kısmen zarar görmüş	4	Büyük ölçüde uyumlu	4	Kısmen Uygun	4
	Eklemeler yapılmış veya kısmen değiştirilmiş	3	Kısmi müdahale ve ilaveler	3	Kısmen değişmiş	3	Kısmen uyumlu	3	Orta düzeyde uygun	3
	Büyük ölçüde değiştirilmiş	2	Aslına uygun olmayan değişiklik ve yenileme	2	Farklı malzeme ilaveleri yapılmış	2	Uyumlu değil	2	Az uygun	2
	Tamamen değiştirilmiş	1	Büyük ölçüde müdahale (yeniden yapma)	1	Büyük ölçüde değişmiş	1	Tamamen uyumsuz	1	Uygun değil	1

Çizelge 3.22. Yerleşim Ölçeğinde Kent Kimlik Öğelerine Uyumluluk Açısından Tarihi Değeri Olmayan Yapıların Değerlendirilme Ölçütlerinin Düzeylendirilmesi

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri							
	Yapı Malzemesi		Mimari Özellik		Kat Yüksekliği		Cephe Düzeni	
Tarihi Değeri Olmayan Yapılar	Geleneksel malzeme kullanımı(Taş)	5	Dokuyula uyumlu	5	Dokuyula uyumlu (1-2 katlı)	5	Dokuyula uyumlu	5
	Karma (geleneksel- çağdaş) malzeme	4	Büyük ölçüde uyumlu	4	Büyük ölçüde uyumlu (3 katlı)	4	Büyük ölçüde uyumlu	4
	Geleneksel olmayan ancak renk-doku açısından çevre ile uyumlu	3	Kısmen uyumlu	3	Kısmen uyumlu (4 katlı)	3	Kısmen uyumlu	3
	Renk-doku açısından çevre ile uyumsuz	2	Uyumlu değil	2	Uyumlu değil (5katlı)	2	Uyumlu değil	2
	Renk-doku açısından çevre ile çok uyumsuz	1	Tamamen uyumsuz	1	Tamamen uyumsuz (6 ve üzeri)	1	Tamamen uyumsuz	1

Çizelge 3.23. Yerleşim Ölçeğinde Kent Kimlik Öğeleri Değerlendirme Ölçütlerinin Düzeylendirilmesi (Avlu)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri									
		Korunmuşluk Derecesi		Restore Edilmiş Yapılarda							
				Müdahale Derecesi		Orijinal Yapı ve Materyal		Yenilenmiş Yapı ve Materyal		İşçilik	
Avlu (Anıtsal Yapı)	Plan yapısı ve cephe düzeni	Özgün plan yapısı ve cephe düzeni korunmuş	5	Mevcutu koruma	5	Tamamen korunmuş	5	Dokuyula uyumlu	5	Çok uygun	5
		Plan yapısına kısmen müdahale edilmiş, cephe düzeni korunmuş	4								
		Plan yapısı ve cephe düzeni kısmen değiştirilmiş	3	Asgari müdahale , aslına uygun değiştirm e	4	Kısmen zarar görmüş	4	Büyük ölçüde uyumlu	4	Kısmen Uygun	4
		Plan yapısı ve cephe düzeni büyük ölçüde değişikliğe uğramış	2								
		Plan yapısı tamamen değişmiş ve cephe düzeni bozulmuş	1	Kısmen müdahale (ilave)	3	Kısmen değişmiş	3	Kısmen uyumlu	3	Orta düzeyde uygun	3
		Tamamen korunmuş	5								
Avlu (Sivil Yapı)		Aslına uygun yenilenmiş	4	Uyumsuz değişiklik ve yenileme	2	Farklı malzeme ilaveleri yapılmış	2	Uyumlu değil	2	Az uygun	2
		Korunmuş ancak ilaveler yapılmış	3								
		Büyük ölçüde değişmiş	2	Büyük ölçüde müdahale (yeniden yapma)	1	Büyük ölçüde değişmiş	1	Tamamen uyumsuz	1	Uygun değil	1
		Tamamen bozulmuş veya değiştirilmiş	1								

Çizelge 3.24. Yerleşim ve Kentsel Donatı Ölçeğinde Kent Kimlik Öğeleri Değerlendirme Ölçütlerinin Düzeyleştirilmesi (Meydan)

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri							
	Orijinallik Durumu		Yeni Düzenleme		Tarihi Dokuyla Uyum		İşçilik	Estetik
Meydan Bileşenleri	Tamamen korunmuş	5	Tamamen korunmuş	5	Dokuyla uyumlu	5	Çok uygun	5
	Kısmen zarar görmüş özgün materyal	4	Eklemeler yapılmış ve kısmen değiştirilmiş	4	Büyük ölçüde uyumlu	4	Büyük ölçüde uygun	4
	Eklemeler yapılmış ve kısmen değiştirilmiş	3	Günümüz koşullarına göre yerleştirilmiş ve çevre ile uyumlu	3	Kısmen uyumlu	3	Orta düzeyde uygun	3
	Büyük ölçüde değiştirilmiş	2	Büyük ölçüde değiştirilmiş	2	Uyumlu değil	2	Az uygun	2
	Tamamen değiştirilmiş	1	Günümüz koşullarına göre yerleştirilmiş ve çevre ile uyumsuz	1	Tamamen uyumsuz	1	Uygun değil	1
Alt Yapıya Bağlı Donatı Elemanları	Tamamen orijinal	5	Orijinal malzeme korunmuş	5	Dokuyla uyumlu	5	Çok uygun 5	5
	Eklemeler yapılmış ve kısmen değiştirilmiş	4	Eklemeler yapılmış ve kısmen değiştirilmiş	4	Büyük ölçüde uyumlu	4	Büyük ölçüde uygun	4
	Günümüz koşullarına göre yerleştirilmiş ve çevre ile uyumlu malzeme ve biçim	3	Günümüz koşullarına göre yerleştirilmiş ve çevre ile uyumlu	3	Kısmen uyumlu	3	Orta düzeyde uygun	3
	Büyük ölçüde değiştirilmiş	2	Büyük ölçüde değiştirilmiş	2	Uyumlu değil	2	Az uygun	2
	Yeşil Doku	Günümüz koşullarına göre yerleştirilmiş ve çevre ile uyumsuz malzeme ve biçim	1	Günümüz koşullarına göre yerleştirilmiş ve çevre ile uyumsuz malzeme ve biçim	1	Tamamen uyumsuz	1	Uygun değil

Çizelge 3.25. Kentsel Donatı Ölçeğinde Kent Kimlik Öğeleri Değerlendirme Ölçütlerinin Düzeleştirilmesi (Cadde)

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri							
	Orijinallik Durumu		Yeni Düzenleme		Tarihi Dokuyla Uyum		İşçilik	Estetik
Cadde	Tamamen korunmuş	5	Tamamen korunmuş	5	Dokuyla uyumlu	5	Çok uygun	5
	Kismen zarar görmüş özgün materyal	4	Eklemeler yapılmış ve kısmen değiştirilmiş	4	Büyük ölçüde uyumlu	4	Büyük ölçüde uygun	4
	Eklemeler yapılmış ve kısmen değiştirilmiş	3	Günümüz koşullarına göre yerleştirilmiş ve çevre ile uyumlu	3	Kismen uyumlu	3	Orta düzeyde uygun	3
	Büyük ölçüde değiştirilmiş	2	Büyük ölçüde değiştirilmiş	2	Uyumlu değil	2	Az uygun	2
	Tamamen değiştirilmiş	1	Günümüz koşullarına göre yerleştirilmiş ve çevre ile uyumsuz	1	Tamamen uyumsuz	1	Uygun değil	1
Alt Yapıya Bağlı Donatı Elemanları	Tamamen orijinal	5	Orijinal malzeme korunmuş	5	Dokuyla uyumlu	5	Çok uygun	5
	Eklemeler yapılmış ve kısmen değiştirilmiş	4	Eklemeler yapılmış ve kısmen değiştirilmiş	4	Büyük ölçüde uyumlu	4	Büyük ölçüde uygun	4
	Günümüz koşullarına göre yerleştirilmiş ve çevre ile uyumlu malzeme ve biçim	3	Günümüz koşullarına göre yerleştirilmiş ve çevre ile uyumlu malzeme ve biçim	3	Kismen uyumlu	3	Orta düzeyde uygun	3
	Büyük ölçüde değiştirilmiş	2	Büyük ölçüde değiştirilmiş	2	Uyumlu değil	2	Az uygun	2
	Günümüz koşullarına göre yerleştirilmiş ve çevre ile uyumsuz malzeme ve biçim	1	Günümüz koşullarına göre yerleştirilmiş ve çevre ile uyumsuz malzeme ve biçim	1	Tamamen uyumsuz	1	Uygun değil	1
Yeşil Doku								

Çizelge 3.26. Kentsel Donatı Ölçeğinde Kent Kimlik Öğeleri Değerlendirme Ölçütlerinin Düzeleştirilmesi (Sokak)

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri							
	Orijinallik Durumu		Yeni Düzenleme		Tarihi Dokuyla Uyum		İşçilik	Estetik
Sokak	Tamamen korunmuş	5	Tamamen korunmuş	5	Dokuyla uyumlu	5	Çok uygun	5
	Kısmen zarar görmüş özgün materyal	4	Eklemeler yapılmış ve kısmen değiştirilmiş	4	Büyük ölçüde uyumlu	4	Büyük ölçüde uygun	4
	Eklemeler yapılmış ve kısmen değiştirilmiş	3	Günümüz koşullarına göre yerleştirilmiş ve çevre ile uyumlu	3	Kısmen uyumlu	3	Orta düzeyde uygun	3
	Büyük ölçüde değiştirilmiş	2	Büyük ölçüde değiştirilmiş	2	Uyumlu değil	2	Az uygun	2
	Tamamen değiştirilmiş	1	Günümüz koşullarına göre yerleştirilmiş ve çevre ile uyumsuz	1	Tamamen uyumsuz	1	Uygun değil	1
Alt Yapıya Bağlı Donatı Elemanları	Tamamen orijinal	5	Orijinal malzeme korunmuş	5	Dokuyla uyumlu	5	Çok uygun	5
	Eklemeler yapılmış ve kısmen değiştirilmiş	4	Eklemeler yapılmış ve kısmen değiştirilmiş	4	Büyük ölçüde uyumlu	4	Büyük ölçüde uygun	4
	Günümüz koşullarına göre yerleştirilmiş ve çevre ile uyumlu malzeme ve biçim	3	Günümüz koşullarına göre yerleştirilmiş ve çevre ile uyumlu malzeme ve biçim	3	Kısmen uyumlu	3	Orta düzeyde uygun	3
	Büyük ölçüde değiştirilmiş	2	Büyük ölçüde değiştirilmiş	2	Uyumlu değil	2	Az uygun	2
	Günümüz koşullarına göre yerleştirilmiş ve çevre ile uyumsuz malzeme ve biçim	1	Günümüz koşullarına göre yerleştirilmiş ve çevre ile uyumsuz malzeme ve biçim	1	Tamamen uyumsuz	1	Uygun değil	1
Yeşil Doku								

3.2.4. Sayısal Değerlendirme

Çalışmanın değerlendirme aşamasında, kent kimliği öğeleri değerlendirme ve doku analiz çizelgelerinde ulaşılan bulgular sayısal olarak değerlendirilmiştir. Değerlendirmelerde çalışma alanlarındaki yapıların (sivil mimari örnekleri, anıtsal yapılar, tarihi değeri olmayan yapılar) avlu, sokak ve meydanların kent kimliğine uyum özelliklerinin 5'li Likert ölçeğine göre puanlaması yapılmıştır.

Kentsel sit alanında yapılar (sivil mimari örnekleri, anıtsal yapılar, tarihi değeri olmayan yapılar) avlu, sokak ve meydanların kent kimliğine uygunlukları açısından almış olduğu puanlar, alandaki dağılım oranları (%) ile çarpılarak ham puanları elde edilmiştir. Ancak tüm öğelerin önem düzeylerinin eşit olmayacağı düşüncesinden hareketle ham puanların ağırlıklandırılması gereği ortaya çıkmıştır.

Ağırlıklandırma işlemi her kimlik öğesi için ağırlık katsayıları oluşturulması yoluyla gerçekleştirilmiştir. Ağırlık katsayıları uzman görüşü alınarak belirlenmiştir. Bu amaçla 3 ayrı meslek disiplininden Peyzaj Mimarı, Mimar ve Şehir Bölge Planlama Uzmanından görüş alınmıştır.

Belirlenen ağırlık katsayıları ham puanlarla çarpılarak "Ağırlıklı Değerler" hesaplanmıştır. Ağırlıklı değerler, araştırma alanlarındaki korunmuşluk düzeylerinin belirleyicisi kabul edilmiştir.

3.2.5. Korunmuşluk Endekslerinin Hesaplanması ve Korunmuşluk Endeksi Haritalarının Oluşturulması

Kent kimlik öğelerinin genel değerlerini birbiriyle karşılaştırabilmek için endeksleme yöntemi uygulanmıştır. Bu amaçla her bir özellik için alınabilecek en yüksek değerin 100 olduğu kabul edilmiş ve her bir özellik değeri bu değer üzerinden oranlanarak korunmuşluk endeks değerleri hesaplanmıştır. Bulunan bu değerler belirli aralıklara göre sınıflandırılmış ve uygunluk durumları açısından değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede değer aralıkları (%) Çizelge 3.27'de verildiği gibi belirlenmiştir.

Çizelge 3.27. Korunmuşluk Endeks Değerlerinin Uygunluk Durumları

% 0-20	% 20.01-40	% 40.01-60	% 60.01-80	% 80.01-100
Uygun Değil	Kısmen Uygun	Orta Düzeyde Uygun	Oldukça Uygun	Uygun

Bir sonraki aşamada belirlenen kent kimlik öğeleri korunmuşluk endeks değerleri doğrultusunda yorumlanmış ve Duymuş (2018)'in kullandığı Ters Ağırlıklandırma Yöntemi kullanılarak haritalar oluşturulmuştur. Korunmuşluk endeksi haritalarının oluşturulması için, bir önceki aşamada belirlenen değerler CBS ortamına aktarılmış ve sayısal hava fotoğrafı üzerine işlenmiştir. Böylece çalışma sınırları içerisinde belirlenen kent kimlik öğelerinin, diğer noktalara olan uzaklığına göre eğrilere dönüştürülmüş ve renklendirilmiştir. Antakya ve Gaziantep Kentsel Sit Alanı içerisinde belirlenen öğeler için ayrı olacak şekilde Yapı, Avlu, Sokak ve Meydan korunmuşluk endeksi haritaları oluşturulmuştur. Değer aralıkları %0-20, %20.01-40, %40.01-60, %60.01-80, %80.01-100 olarak belirlenmiş ve farklı tonlar ile ifade edilmiştir.

Son olarak tüm bu kimlik öğelerinin bir arada bulunduğu bütünleştirilmiş korunmuşluk haritası oluşturulmuş ve her iki kent için sit alanı içerisinde belirlenen kimlik öğelerinin bir arada değerlendirilebilmesi sağlanmıştır. Harita oluşturulurken 100x100 m alan içerisinde yer alan seçili kimlik öğelerinin endeks değerlerinin toplanmasıyla elde edilmiş ve CBS programına aktararak en yüksek ve en düşük aralıklar üzerinden sınıflandırılarak farklı renklerle ifade edilmiştir. Değer aralıkları, en büyük değer 100 kabul edilerek orantılanmış, oluşturulan bu haritalar ile her iki kent için de belirlenmiş olan mekanlara ait yorumlara taban oluşturacak verilere ulaşılmıştır. Bu veriler kent kimlik öğelerinin, hem kent bazında hem de birbirleriyle karşılaştırılabilir sonuçlar içermektedir.

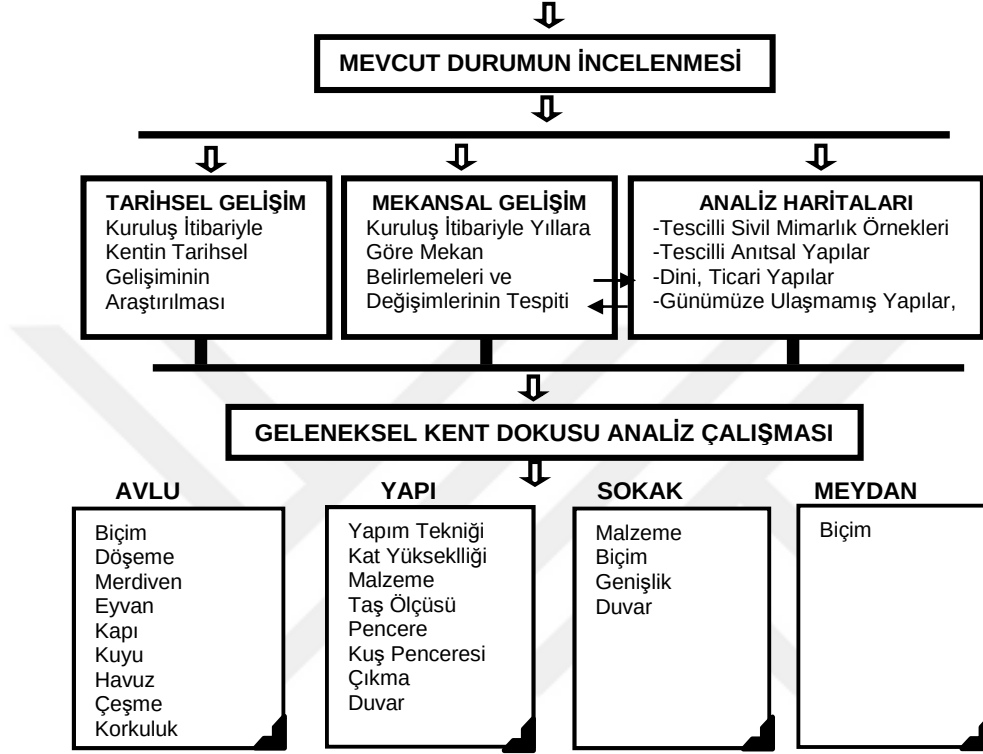
Çalışma sonunda belirlenen korunmuşluk endeksi değerleri ile Antakya ve Gaziantep Kentsel Sit Alanı içerisinde çalışma kapsamında belirlenmiş olan kent kimlik öğelerinin durumları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu haritalar kentsel

planlama ve tasarım çalışmalarına altlık oluşturabilecek sonuçlar içermesi açısından önemlidir. Bu bağlamda kentin sahip olduğu kimliği koruması noktasında, var olan tarihi veya kültürel değerlerin korunmasına bağlı olarak yaşanılabilir olumlu sonuçları gösterdiği gibi korunamayan örneklerin etkisini de gösterir bir niteliktedir.

Araştırmada uygulanacak yöntemin akış şeması Şekil 3.32’de verilmiştir.

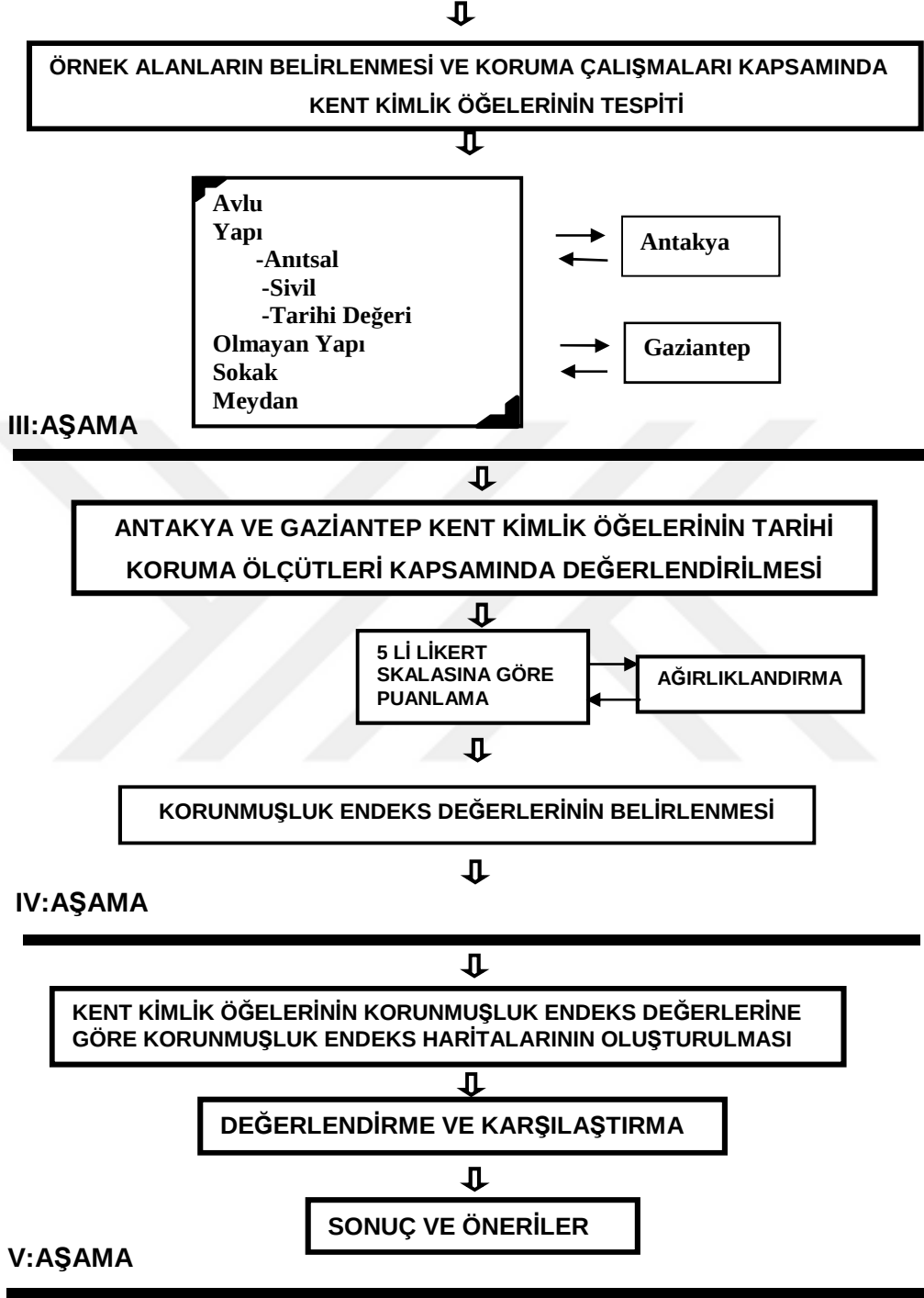

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ

I. AŞAMA

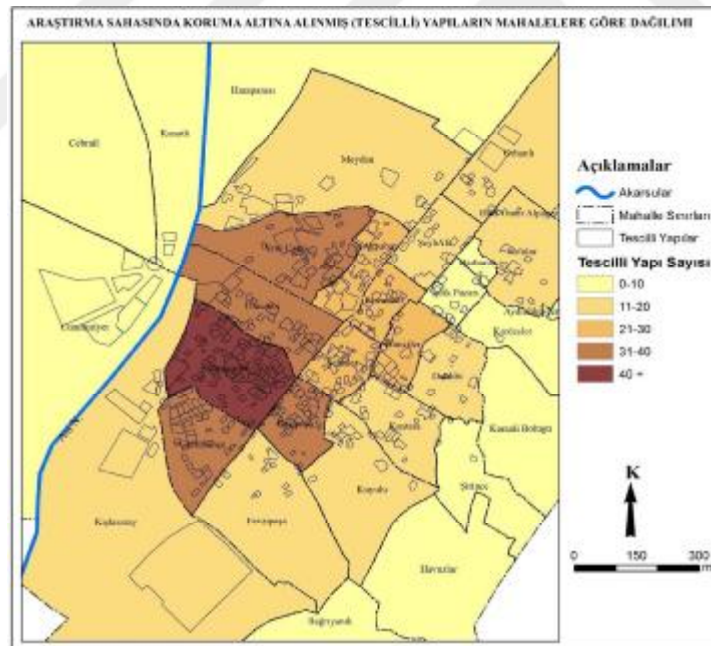
Şekil 3.32. Çalışmada İzlenecek Yöntem Şeması

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Antakya

4.1.1. Antakya Kentinin Mekânsal Özellikleri

Tarih boyunca birçok uygarlığın yerleşim alanı olması dolayısıyla zengin tarih ve kültür mirasına sahip olan Antakya çok kimlikli kent özelliğindedir. Ancak modern kentleşme süreci eski dokuyu hızla değiştirmekte, bu nedenle geleneksel yerleşim dokusunun ve mimari örneklerinin asıl kimlikleri ve işlevleri korunamamaktadır. Günümüze kadar korunagelmış ve kent kimliğini oluşturan Anıtsal ve Sivil Mimarlık örnekleri çeşitli tarihlerde koruma kurulları tarafından tescillenmiştir. Tescilli yapıların mahallelere göre ve genel dağılımı Şekil 4.1, Çizelge 4.1’de verilmiştir.

Şekil 4.1. Araştırma Sahasındaki Koruma Altına Alınmış Yapıların Mekânsal Dağılımı (Sargın ve Dinç, 2007)

Çizelge 4.1.Tescilli Yapıların Genel Dağılımı (Adana KTVKK, 2018)

Kullanım Türü	Koruma Amaçlı İmar Planı (Adet)	Kullanım Türü	Antakya Kent Geneline (Adet)
Cami	21	Dinsel Yapı	106
Konut	261	Sivil Mimarlık Örneği	516
Çeşme	27	Kültürel Yapı	108
Hamam	5	İdari Yapı	45
Türbe	12	Askeri Yapı	15
Han	3	Endüstriyel Ve Ticari Yapı	42
Havra	1	Mezarlıklar	35
Kilise	3	Şehitlikler	3
Sabunhane	9	Anıt Ve Abideler	3
Mescid	14	Kalıntılar	42
Su Kemerli	2	Korunmaya Alınan Sokaklar	2
TOPLAM	358		917

Tüm bu veriler doğrultusunda değerlendirmeye alınan kent kimlik öğeleri aşağıda başlıklar halinde verilmekte ve Şekil 4.2’de görülmektedir.

Anıtsal Yapılar ve Avlular

- Ortodoks Kilisesi
- Kurşunlu Han
- Yeni Cami
- Habib-i Neccar Cami

Sivil Mimarlık Örnekleri ve Avlular

- Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi
- KUDEB Binası

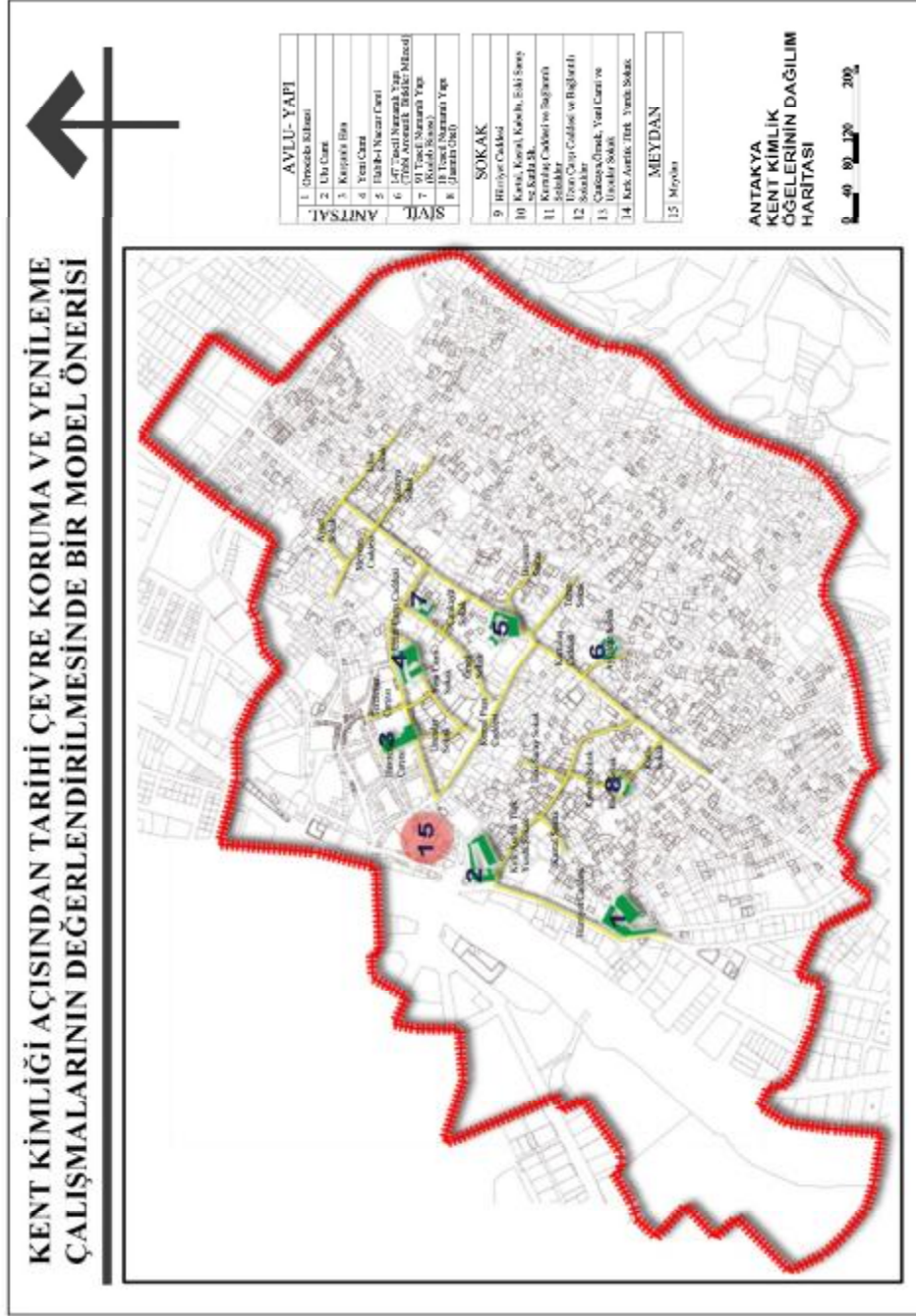
Jasmin Otel

Cadde ve Bağlantılı Sokaklar

- Hürriyet Caddesi ve Bağlantılı Sokaklar
- Kurtuluş Caddesi ve Bağlantılı Sokaklar
- Uzun Çarşı Caddesi ve Bağlantılı Sokaklar
- Kırk Asırlık Türk Yurdu Caddesi ve Bağlantılı Sokaklar

Meydan

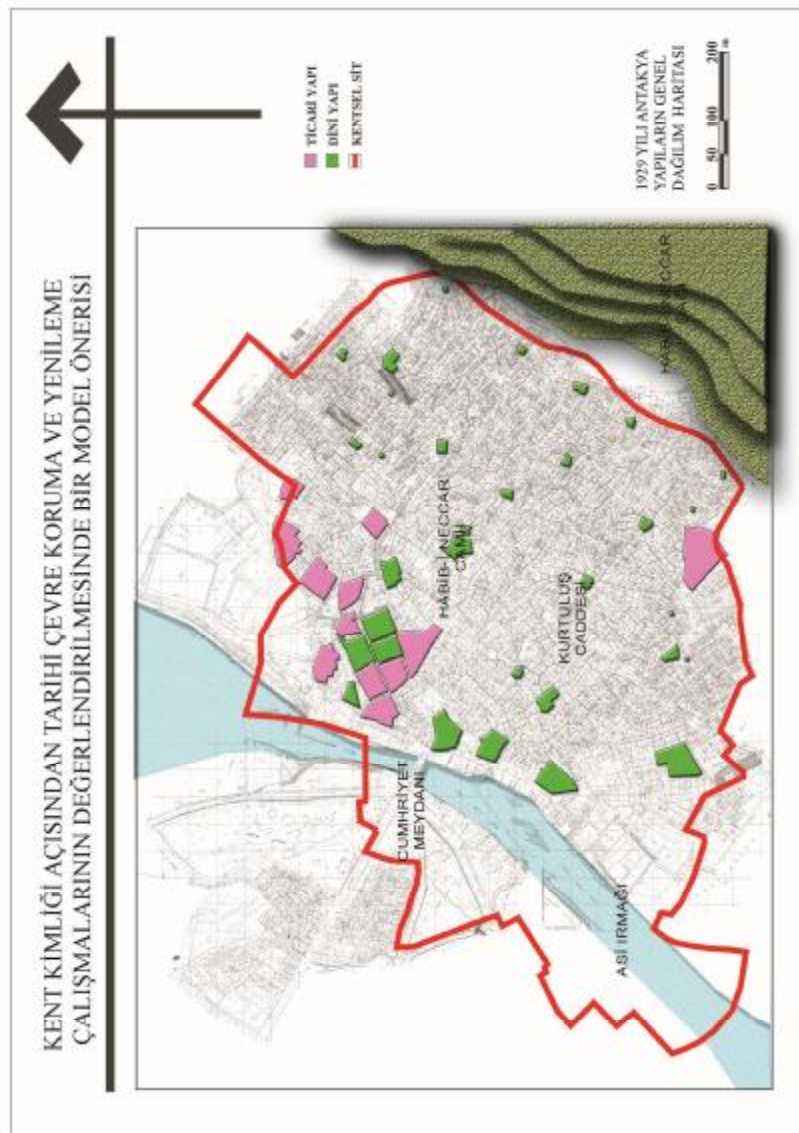
- Ulus Meydan

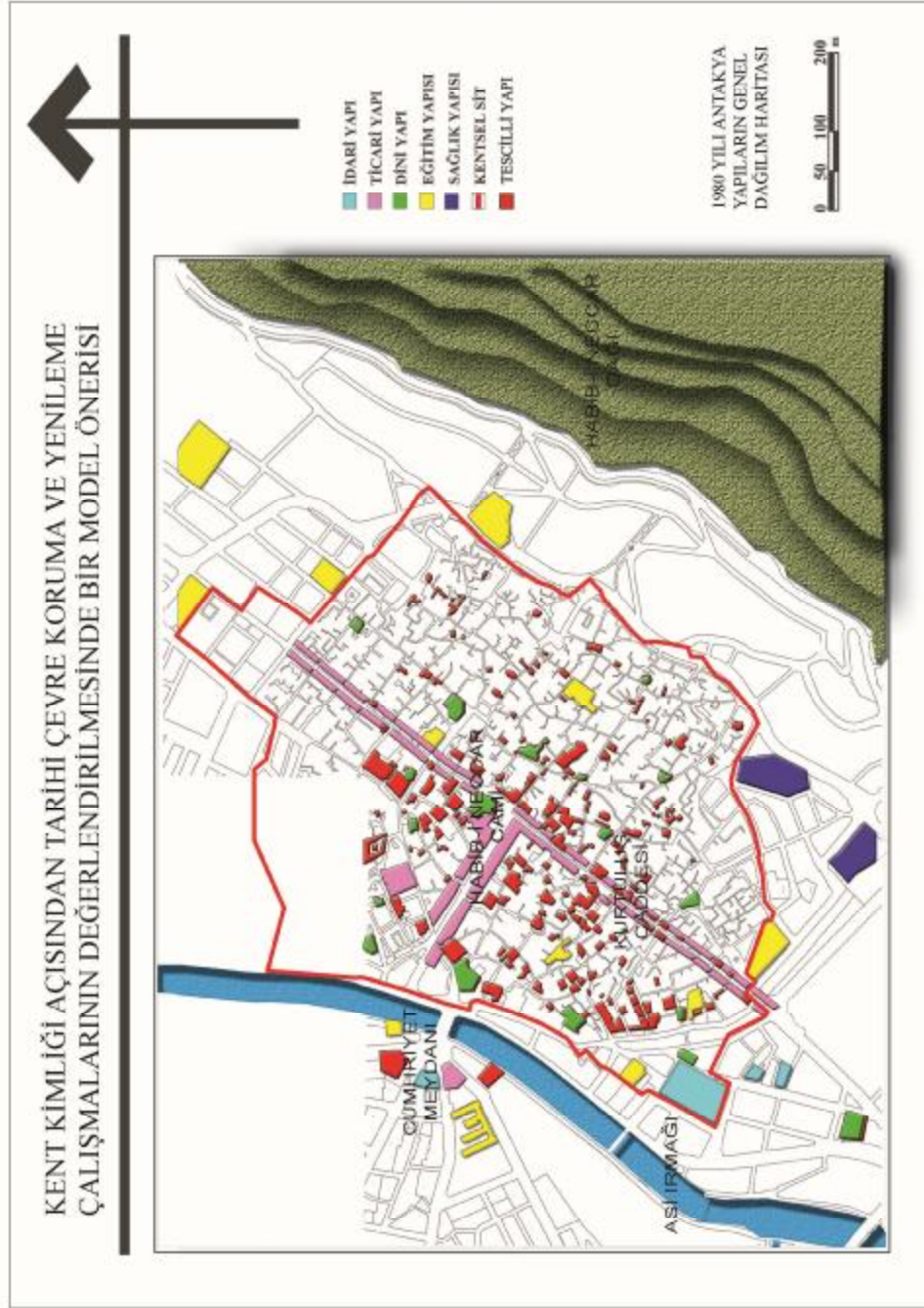
Şekil 4.2. Antakya Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçerisinde Değerlendirilen Kimlik Öğelerinin Dağılımı

4.1.1.1. Anıtsal Yapılar

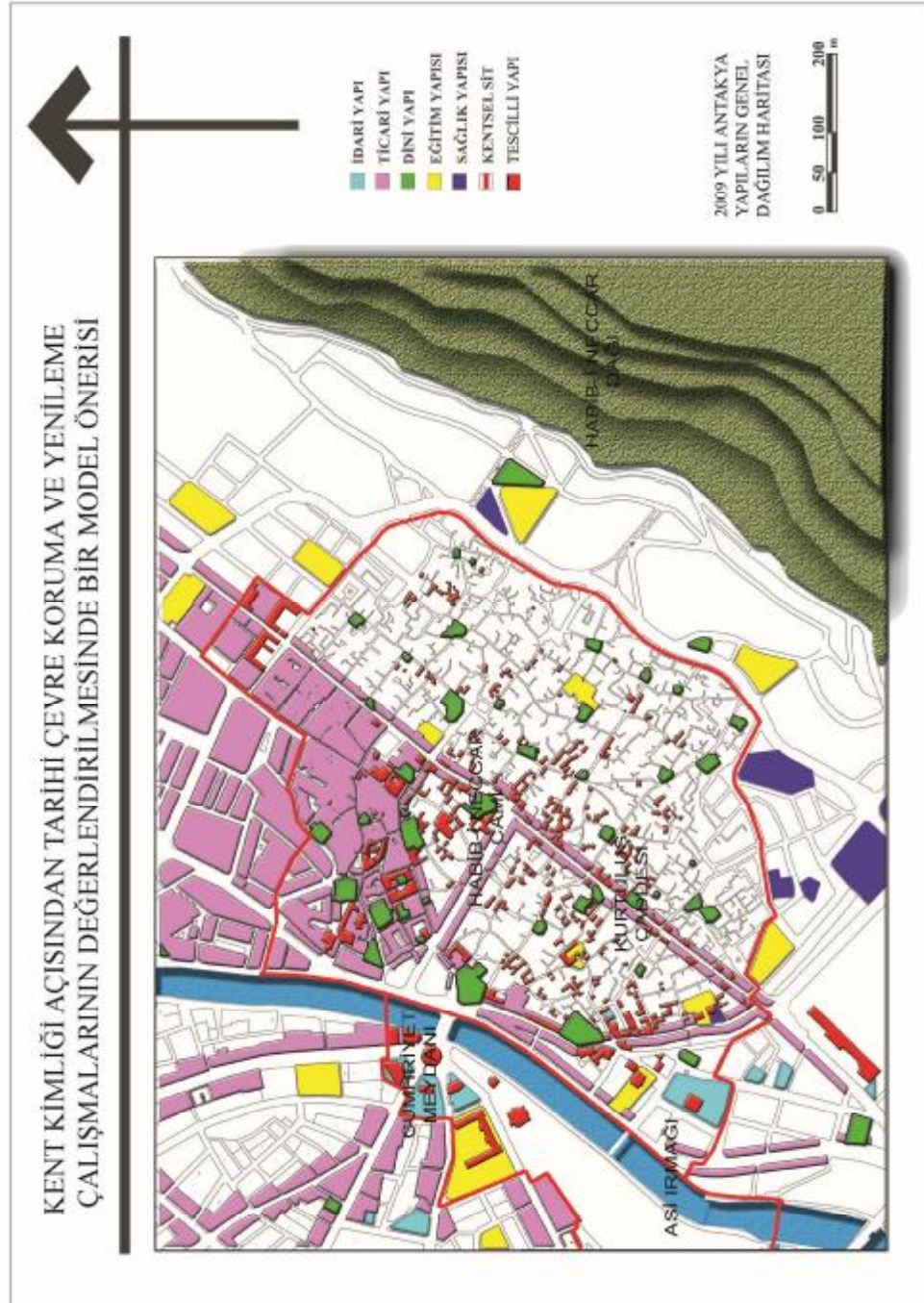
Anıtsal yapıların 1929, 1980 ve 2009 yılına ait dağılım haritaları oluşturulmuş ve bu süreçteki değişimleri tespit edilmeye çalışılmıştır (Şekil 4.3-4.5).

Şekil 4.3. 1929 Yılı Antakya Kenti Anıtsal Yapıların Dağılım Haritası

Şekil 4.4. 1980 Yılı Antakya Kenti Anıtsal Yapıların Dağılım Haritası

Şekil 4.5. 2009 Yılı Antakya Kenti Anıtsal Yapıların Dağılım Haritası

Antakya içerisindeki Anıtsal yapılara ilişkin detaylı bilgiler aşağıda verilmektedir.

Antakya Kalesi: Geçmişin en önemli yapılarından biri olan Antakya Kalesi, geçirdiği depremler ve savaşlar sonrasında ciddi tahribata uğramış kale surlarından günümüze kalan kısmı, henüz tam olarak restore edilmemiştir (Şekil 4.6) Bu nedenle değerlendirmeye alınmamıştır. Kalenin genel özellikleri Çizelge 4.2’de verilmiştir.

Çizelge 4.2. Antakya Kalesinin Genel Yapısal Özellikleri (<https://www.kulturportali.gov.tr>)

Kale	Genel Yapısal Özellikler
Yapım Yılı	M.Ö.300 yıllarında Büyük İskender’in generallerinden Seleucos I. Nikator tarafından yaptırılmıştır. Bizans döneminde ilaveler yapılmıştır.
Plan	Asi nehrinin kenarından başlayarak Silpius dağları arasında dolanıp, Küçük Dalyan’da tekrar nehre kavuşmakta idi.
Sur Uzunluğu	12 km (Günümüzde 8 km kısmı kalmıştır.) Yüksekliği 50-60 metre, Asi Nehri kıyısında 70 metreye kadar yükselmiştir.
Duvar	2-2,5 metre
Yapı Materyali	Kesme taş
Kule ve burç sayısı	360
Giriş	Kuzeyde Halep Kapısı (St. Paul), doğuda Demir Kapı, güneyde Şam Kapısı, batıda Köprü kapısı ve kuzeybatıda Köpek Kapısı olmak üzere 5 kapısı vardır.
Geçirdiği Onarımlar	Bugün ayakta kalan duvarların büyük bir kısmı M.S.6.yy’da Bizans İmparatoru Justianus tarafından yaptırılmıştır.
Bugünkü Durumu	Kısmen onarım geçirmiş

Şekil 4.6. Antakya Kalesinin Mevcut Durumu

(<http://www.hataykulturturizm.gov.tr>) (Google Earth,2018)

Sabunhaneler: Günümüzde çoğu kapanmış, harap olmuş ya da işlev değişikliği ile farklı kullanımlara dönüştürülmüştür. Antakya’da Kentsel Sit Alanı içerisinde 9 adet sabunhane bulunmaktadır. Sabunhanelerin isimleri, tescil tarih ve tescil sayısı Çizelge 4.3’de, genel yapısal özellikleri Çizelge4.4’de, Sabunhaneler ile ilgili bilgiler Ek 1’de verilmiştir.

Çizelge 4.3. Sabunhanelerin Adı, Tescil Tarihi ve Sayısı (Adana KTVKK, 2018)

Sabunhane Adı ve Konum	Kurum	Tescil Tarih ve Sayısı
Pazar Sok. Köşesi	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Fabrikalar Cad. No:2	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Kuseyri Sabunhanesi kentsel ve arkeolojik sit alanında 5-3. Mıntıka	ADANA KBK	25.2.2009 4626 27.12.2016-7264(1.grup olarak belirlenmesi)
kentsel ve arkeolojik sit alanında 5-3. Mıntıka	ilk tescili? ADANA KBK	27.5.2010 6058(kor.g.2)
Hasan Ökten Sabunhanesi (env.no:336) kentsel+3.derece arkeolojik sit alanı içinde,5.mıntıka	ilk tescil? ADANA KBK	29.7.2011 7439(K.G.2)
Aselcioğlu Sabunhanesi Kentsel+3.derece arkeolojik sit alanı içinde,5.mıntıka)	ilk tescil? ADANA KBK	23.2.2012 617(K.G.2)
Kurtuluş Cad.	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Kentsel Sit alanında	ADANA KBK	24.11.2005 1140
Kurtuluş Cad. No:1	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558

Çizelge 4.4. Sabunhanelerin Genel Özellikleri (<https://hataytarhihi.wordpress.com>)

Sabunhane	Genel Yapısal Özellikler
Yapı Materyali	Kesme Taş
Mimari Özellikleri	Plan şeması hanlara benzemektedir. Avlu çevresinde kapalı mekanlar bulunur. Bu mekanlar sabun pişirme, yapın depolandığı kuyular, yönetici odaları, odun deposu, ahır bulunmaktadır. Üst kat sabun kurutma ve kesme ve istifleme alanıdır.
Kat Sayısı	2 katlı
Avlu	Dörtgen ya da yamuk planlıdır. Üst kata çıkan taş merdiven bulunmaktadır.
Kapı	Kemerli kapı biçimindedir.
Pencere	Kuzeydoğu köşesinde bulunan idare binasının, iki penceresi avluya, bakarken birer kapı ve penceresi kuzey sahnına açılmaktadır
Üst Örtü	Ahşap konstrüksiyonlu, altı açık, üstü kiremit kaplı beşik çatılıdır.

Hanlar: Kentsel sit alanı içerisinde 3 adet han yer almaktadır. Sit alanı içerisinde bulunan hanların isimleri ve tescil tarih ve sayıları Çizelge 4.5 ‘de, hanların genel yapısal özellikleri Çizelge 4.6’da, Hanlarla ilgili bilgiler Ek 2’de verilmiştir.

Çizelge 4.5. Hanların Adı, Tescil Tarihi ve Sayısı (Adana KTVKK, 2018)

Han Adı	Kurum	Tescil Tarih ve Sayısı
Yeni Han (Han-ı Cedit- Otuzbir Hanı)		
Kurşunlu Han	GEEAYK ¹ TKTVYK ² ADANA KBK ³	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558 26.7.2012 1150 (K.G.2)
Tütün Hanı (Kuyumcular Çarşısı)	GEEAYK TKTVYK ADANA KK ⁴ ADANA KBK ADANA KBK ADANA KBK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558 11.3.1997/ 2746 26.1.2012 502 (k.g.2) 28.3.2013 2052 (K.G.2) 25.9.2014 4203 (513 ve 514 parsellerin sehven kültür varlığı olarak gösterildiği, parseller üzerinde yer alan taşınmazların kültür varlığı özelliği göstermediği anlaşıldığından, parsellerde yer alan “korunması gerekli taşınmaz kültür varlığıdır”şerhinin kaldırılarak kentsel-III. Derece arkeolojik sit alanıdır” şerhinin verdirilmesi kararı

¹ GEEAYK: Gayrimenkul Eski Eserler Ve Anıtlar Yüksek Kurulu² TKTVKYK: Taşınmaz Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu³ ADANA KBK: ADANA Koruma Bölge Kurulu⁴ ADANA KK: ADANA Koruma Kurulu

Çizelge 4.6. Hanların ve Han Avlularının Genel Yapısal Özellikleri

Yapı Elemanları	Yapısal Özellikleri
Yapı Materyali	Kesme Taş
Mimari Özellikler	Kare ya da yamuk planlı
Kat Sayısı	Kurşunlu han ve Yeni han İki katlı Kuyumcular çarşısı ise tek katlıdır.
Giriş	Kemerli bir giriş biçimindedir
Pencere	Üst katta dikdörtgen
Üst Örtü	Ahşap
Han Avluları	
Avlu sayısı	Bir avlulu
Planı	Genellikle yamuk planlı. Etrafında dükkanlar bulunmakta
Döşeme materyali	Taş döşeme
Giriş	Farklı cephelerden giriş vardır. Genellikle giriş dehlizi bulunmaktadır.
Havuz	Genellikle avlu ortasında kesme taş biçiminde
Kuyu	Avlu içerisinde veya yapı içerisinde
Merdiven	Taş basamaklı merdiven
Çeşme	Duvara bitişik veya avlu içerisinde

Yapılan alan çalışmaları doğrultusunda değerlendirmeye alınan Kurşunlu Han için hazırlanan Değerlendirme formu Şekil 4.7’ de verilmiştir. Değerlendirme Ölçütleri doğrultusunda değerlendirilmesi amacıyla çizelge oluşturularak puanlama yapılmıştır. Bu puanlama 5’li likert ölçeğine göre yapılmış, puanlamada hanlar ve avlularının genel yapısal özelliklerinin tespit edildiği Çizelge 4.6’dan yararlanılmıştır.

Tarihi yapı değerlendirildiği gibi, çevresinde yer alan ancak tarihi değeri bulunmayan yapılar da tarihi dokuya uyumlulukları açısından değerlendirmeye tabii tutulmuştur (Çizelge 4.8).

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ	
ANITSAL YAPI - AVLU DEĞERLENDİRME FORMU	
Yapının Adı: Kurşunlu Han Yapım Yılı: 17. yy Özgün Kullanım: Han Günümüz Kullanımı: Sosyal Tesis Tescil Durumu: Tescilli	 Vaziyet Planı
 RESTORASYON ÖNCESİ (a)	 RESTORASYON SONRASI
 AVLUNUN GENEL GÖRÜNÜMÜ a: http://wikipedia.org/36087232/tr/Kurşunlu-Han	 HİZMET BİRİMİ

Şekil 4.7. Kurşunlu Han Değerlendirme Formu

Çizelge 4.7. Kurşunlu Han Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Anıtsal Yapı	Yapı Materyali	5	5	5	-	4	4.75
	Cephe Yapısı	4	3	4	3	4	3.6
	Giriş (Kapı)	4	4	4	-	4	4
	Pencere	3	4	-	4	4	3.75
	Kat Sayısı	5	-	-	-	-	5
	Üst Örtü	3	3	-	4	4	3.5
	Yağmur Suyu Tahliye Elemanları	-	-	-	3	4	3.5
Genel Değer		4	3.8	4.33	3.5	4	4.01

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Avlu	Planı	3	3	-	-	-	3
	Revak	-	-	-	-	-	-
	Avlu Sayısı	4	4	-	-	-	4
	Döşeme Materyali	4	4	4	4	4	4
	Havuz	4	3	-	3	3	3.25
	Kuyu	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Merdiven	5	3	5	1	2	3.2
	Korkuluk	-	-	-	2	3	2.5
Genel Değer		4	3.4	4.5	2.5	3	3.48

Çizelge 4.8. Kurşunlu Han Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri				Genel Değer
	Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	
Tarihi Değeri Olmayan Yapılar	1	1	3	1	1.5

Kurşunlu Han için yapılan değerlendirmede yapı olarak (4.01), avlu olarak ise (3.48) uygunluk değerine sahip olduğu görülmektedir. Bu durumun, yeni işlev gereği yapılan eklenti ve farklı malzeme seçimlerinden kaynaklı olduğu düşünülebilir. Tarihi değeri olmayan yapılar için yapılan değerlendirmede ise, kötüye yakın (1.5) bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

Hamamlar: Antakya’da Kentsel Sit Alanı içinde günümüze ulaşabilen 5 adet hamam bulunmaktadır. Hamamların isimleri, tescil tarih ve sayıları Çizelge 4.9’da verilmiştir. Hamamların genel özellikleri Çizelge 4.10’da, Koruma amaçlı imar planı sınırları içinde bulunan hamamlara ait bilgiler Ek 4 ’de verilmiştir.

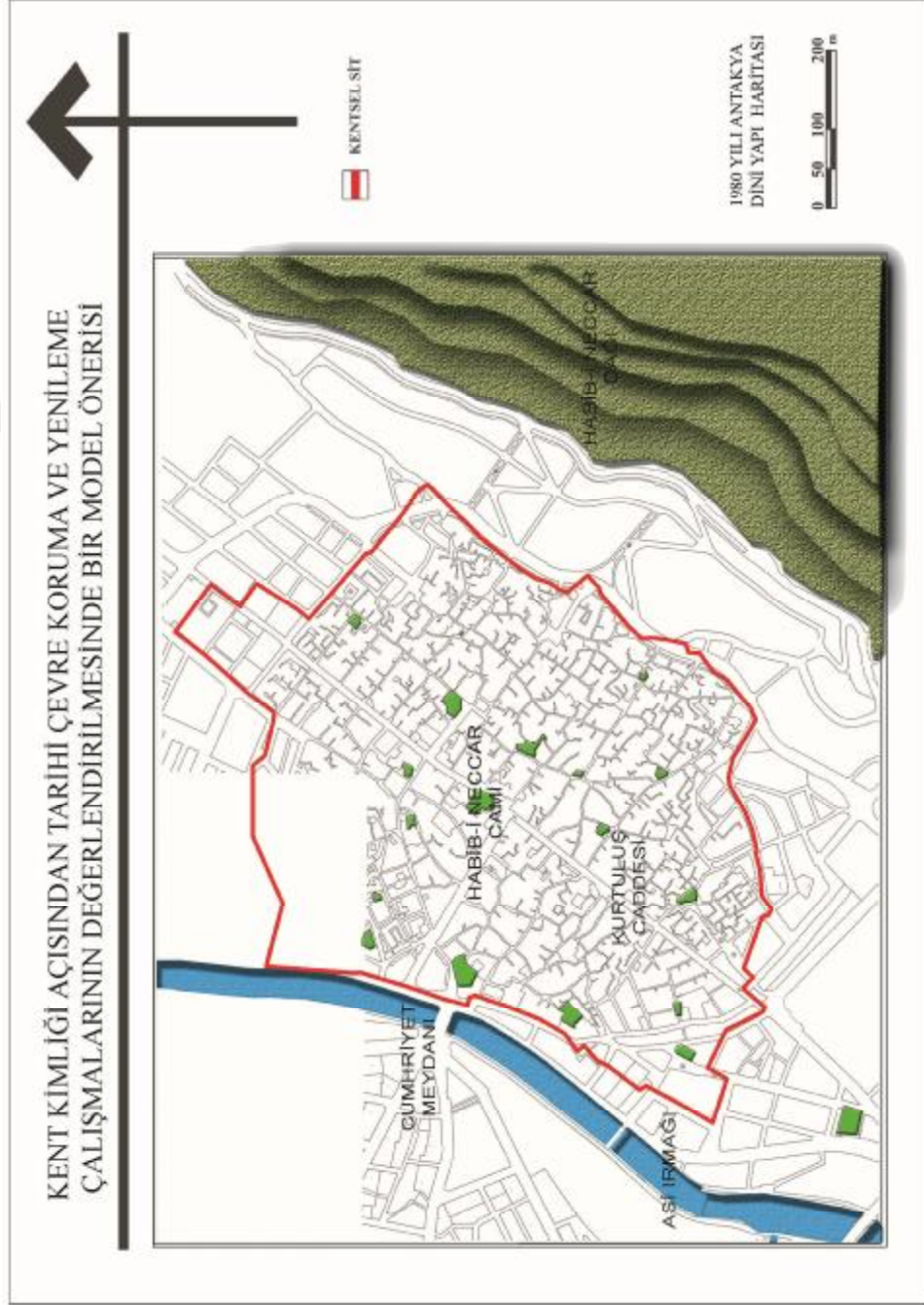
Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları içerisinde bulunan mevcut hamamlar içerisinde, değerlendirme kriterlerimize uygun Hamam bulunmadığı için değerlendirmeye alınamamıştır.

Çizelge 4.9. Hamamların Adı, Tescil Tarih ve Sayıları (Adana KTVKK, 2018)

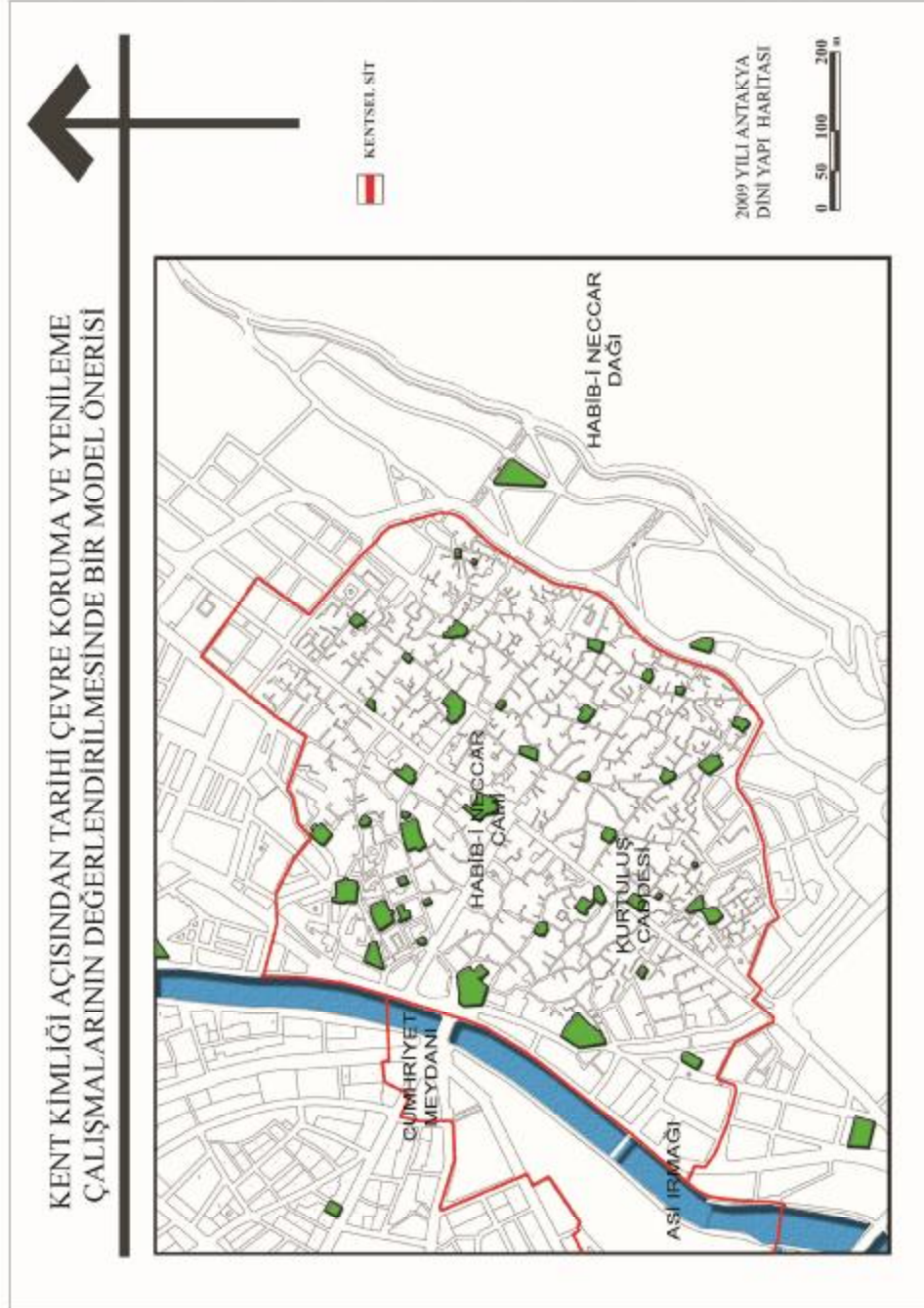
Hamam Adı	Kurum	Tescil Tarih ve Sayısı
Beyseri Hamamı		
Cindi Hamamı		
Meydan Hamamı	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Saka Hamamı	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Yeni Hamam	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558

Çizelge 4.10. Hamamların Genel Özellikleri

Yapı Elemanları	Genel Özellikler
Yapı Materyali	Taş
Mimari Özellikler	Soyunmalık, ılıkılık, sıcaklık ve külhan bölümlerinden oluşmaktadır.
Cephe Yapısı	Sağır cepheye sahip pencereler oldukça küçük
Giriş	Cindi ve Yeni hamamda kadınlar ve erkekler için ayrı giriş vardır. Diğerleri tek girişlidir.
Üst Örtü	Kubbeli yapıda ve üzerinde ışıklıklar bulunur.

Şekil 4.9. 1980 Yılı Antakya Kenti Dini Yapı Dağılım Haritası

Şekil 4.10. 2009 Yılı Antakya Kenti Dini Yapı Dağılım Haritası

Camiler: Koruma Amaçlı İmar Planı içinde bulunan ve çeşitli tarihlerde tescillenen 21 adet cami bulunmaktadır. Bu camilerin isimleri, tescil tarih ve sayıları çizelge 4.11’de, camiler ile ilgili genel yapısal özellikleri Çizelge 4.12’de, genel özellikleri ise Ek 5’de verilmiştir.

Çizelge 4.11. Camilerin Adı, Tescil Tarihleri ve Sayıları (Adana KTVKK,2018)

Camii Adı	Kurum	Tescil Tarih ve Sayısı
Habib-i Neccar Camii	GEEAYK ,TKTVYK ADANA KBK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558 16.9.2010 6332
Ulu Camii	GEEAYK TKTVYK ADANA KBK ADANA KBK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558 25.2.2009 4626 27.5.2010 6057(Kor.g.2) 29.11.2012 1603(13 parcele verilen şerhin kaldırılması)
Sofular Camii	GEEAYK, TKTUYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Şeyh Ali Camii	GEEAYK TKTVYK, ADANA KBK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558 25.2.2009 4626
Nakipzade Camii	GEEAYK, TKTUYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Meydan Camii	GEEAYK TKTVYK, ADANA KBK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558 26.3.2015 4827(K.G.1)
Yeni Camii	GEEAYK , TKTUYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Kantara Camii	GEEAYK TKTVYK, ADANA KBK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558 25.2.2009 4626
Servili Camii	GEEAYK, TKTUYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Sarımsı Camii	GEEAYK,TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Mahremiye Camii	GEEAYK TKTVYK, ADANA KBK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558 27.2.2014 3292(K.G.1)
Kiremitli Camii	GEEAYK TKTVYK ,ADANA KBK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558 25.2.2009 4626
Tufaki Camii (Kürt Fakih Camii)	GEEAYK ,TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
İhsaniye (Ağalar) Camii	GEEAYK TKTVYK ADANA KBK , ADANA KBK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558 26.1.2009 4560 28.3.2013 2052(K.G.1)
Zülfikar Camii	GEEAYK TKTVYK ADANA KBK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558 25.2.2005 4626
Ahmediye Camii	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558 31.10.1990/690
Emirler Camii (Şirince)	GEEAYK ,TKTVYK ADANA KBK,ADANA KBK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558 15.9.2008 4182 15.10.2010 6432(kor.alanı)
Ertuğrul Affan Camii	GEEAYK, TKTUYK ADANA KBK , ADANA KBK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558 23.2.2006 1389 25.2.2009 4626

Antakya eski kent dokusunda var olan ancak günümüze tamamen yenilenmiş ve belirli kısımları kalmış camiler ise (Şancı,2006);

- Orhanlı Camii tamamen yenilenmiştir. Caminin orijinalinden minaresi ve kitabesi günümüze ulaşabilmiştir.
- Halil Ağa Camiden günümüze ulaşabilen kısmı kuzey duvarına yerleştirilmiş kitabesidir.
- Osmaniye Camisi de tamamen yenilenmiş olup kitabesi caddeye bakan cepheye yerleştirilerek muhafaza altına alınmıştır. Cami 1982 yılında tescil edilmişken Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu Başkanlığının 6.1.1984 tarih ve 44. sayılı kararı ile kitabesinin muhafazası şartıyla tescili kaldırılmıştır.
- Şeyh Muhammed Camisin de ise alt kata bir fırın yerleştirilerek cami üst kata çekilmiştir.
- Şekercik Camii günümüze sadece minareli taç kapısı ve bitişiğindeki çeşmesi ile gelmiş olup avlunun kuzeyine çekilmiş olan harim kısmı yakın zamanda yenilenmiştir
- Halil Ağa Camii Cami 1958 ve 1992 yıllarında tamamen yenilenmiştir. Eserden yalnızca kuzey cephesine yerleştirilmiş kitabesi kalmıştır. Kitabe şöyledir Cami 1958 ve 1992 yıllarında tamamen yenilenmiştir. Eserden yalnızca kuzey cephesine yerleştirilmiş kitabesi kalmıştır.

Çizelge 4.12. Camilerin Genel Yapı Özellikleri (Şancı,2006)

Yapı Elemanları	Genel Özellikler
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Genellikle bir avluya sahip ve külliye şeklindedir.
Cephe Özellikleri	Cephelerini avlu taçkapıları, harim taçkapıları ve pencere düzenleri belirlemektedir
Avlu	Kare, dikdörtgen biçimli ve taş döşeli
Giriş	Taçkapılar esere avlu girişinden itibaren hüviyet kazandırmaktadır. Hatay'da bulunan taçkapıların ağırlıklı kısmını; eyvan türü taçkapılar oluşturmaktadır. Bu tür taçkapılar, sivri kemerli bir kavsara içerisindeki basık kemerli kapı açıklığı ve bunun iki yanında eyvan derinliğince uzanan sekilerden oluşmaktadır. diğer kapı tipi ise yüzeyden girinti veya taşıntı yapmayan basık kemerli kapı açıklıklarından meydana gelmektedir. Eyvan türü taçkapılarla minarelerin birleştirilmesi ile elde edilen minareli taçkapılar Hatay'daki Türk mimarisinin en önemli özelliklerinden birini oluşturmaktadır. Minareli taçkapiya sahip sekiz cami bulunmaktadır.
Pencere	Alt sırada basık kemerli altlık, üst sırada ise aynı üslupta ele alınmış küçük üstlük pencereleri oluşturmaktadır
Üst Örtü	Her mahallenin adıyla özdeş bir camisi bulunan Antakya'da Şeyh Ali Camii, Yeni Camii, Habib-i Neccar Camii gibi kubbeli camiler, Ulu Caii gibi erken döneme ait tonoz örtülü cami, Meydan, Nakib ve mahremiye camileri gibitaş duvarlar üzerine kiremit örtülü ahşap çatılı camiler bulunmaktadır.
Çatı ve Saçaklar	Ahşap
Cepheler	Sade ve pencere boşlukları yer almaktadır.
Minareler	Gövde biçimleri farklılık gösteri. Sekizgen geniş gövdeli şerefesi olmayan üzeri şemsiye biçiminde bir çatı ile örtülü alçak minareler İnce ve yuvarlak gövdeli minareler Anadolu cami minare tipindedir. Çokgen ve silindirik gövdeli minareler.

Camilerin genel yapı özellikleri doğrultusunda değerlendirmeye 3 adet camii alınmıştır. Ulu, Yeni ve Habib-i Neccar Camii'ye ait değerlendirme formları Şekil 4.11-4.13'de görülmektedir. Değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri ve yakın çevresinin tarihi dokuya uyumluluk açısından değerlendirilmesi ise Çizelge 4.13-4.18'da görülmektedir.

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ	
ANITSAL YAPI - AVLU DEĞERLENDİRME FORMU	
Yapının Adı: Ulu Camii	
Yapım Yılı: 16. yy	
Özgün Kullanım: Cami	
Günümüz Kullanımı: Cami	
Tescil Durumu: Tescilli	
Vaziyet Planı	
(b) (a) (c) (d)	
RESTORASYON ÖNCESİ DURUM	
(e) (f)	
RESTORASYON SONRASI MEVCUT DURUM	
a-https://www.facebook.com/hataytube/photos/a.540138562677681.124220.222795794411961/1865415916316599/?type=3&theater b-http://www.mptasari.net/wp-content/uploads/2013/09/antakyalicami_resim2.jpg c-http://www.mptasari.net/wp-content/uploads/2013/09/antakyalicami_resim1.1030x330.jpg	

Şekil 4.11. Ulu Camii Değerlendirme Formu

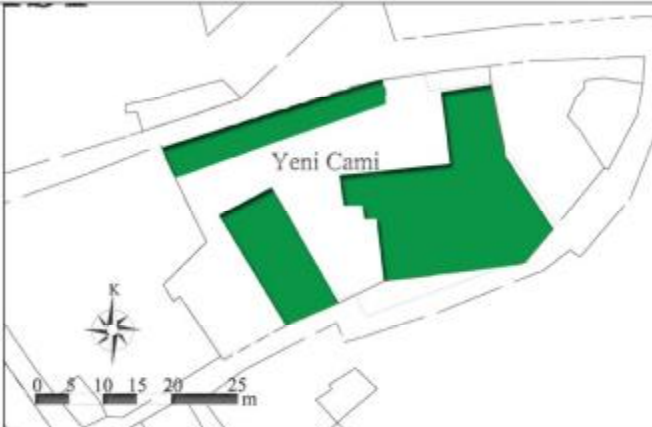
Çizelge 4.13. Ulu Camii Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Anıtsal Yapı	Yapı Materyali	4	4	4	-	4	4
	Cephe Yapısı	5	4	4	2	5	4
	Giriş (Kapı)	4	4	4	-	4	4
	Pencere	4	4	4	3	4	3.8
	Kat Sayısı	5	-	-	-	-	5
	Üst Örtü	4	4	-	4	4	4
	Yağmur Suyu Tahliye Elemanları	-	-	-	3	4	3.5
Genel Değer		4.33	4	4	3	4.16	3.9

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Avlu	Planı	5	5	-	-	-	5
	Revak	-	-	-	-	-	-
	Avlu Sayısı	5	5	-	-	-	5
	Döşeme Materyali	5	5	5	-	4	4.75
	Havuz	-	-	-	-	-	-
	Kuyu	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	3	3	3	2	3	2.8
	Merdiven	3	2	3	-	4	3
	Korkuluk	-	-	-	-	-	-
Genel Değer		4.2	4	3.66	2	3.66	3.5

Çizelge 4.14. Ulu Camii Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri				Genel Değer
	Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	
Tarihi Değeri Olmayan Yapılar	1	1	1	1	1

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ	
ANITSAL YAPI - AVLU DEĞERLENDİRME FORMU	
Yapının Adı: Yeni Cami Yapım Yılı: 18. yy Özgün Kullanım: Cami Günümüz Kullanımı: Cami Tescil Durumu: Tescilli	 Vaziyet Planı
 RESTORASYON ÖNCESİ (a)	 RESTORASYON SONRASI
 AVLUNUN GENEL GÖRÜNÜMÜ	 AVLU GİRİŞ KAPISI

a- <http://www.anakayituru.com/index.php?okod=210>

Şekil 4.12. Yeni Camii Değerlendirme Formu

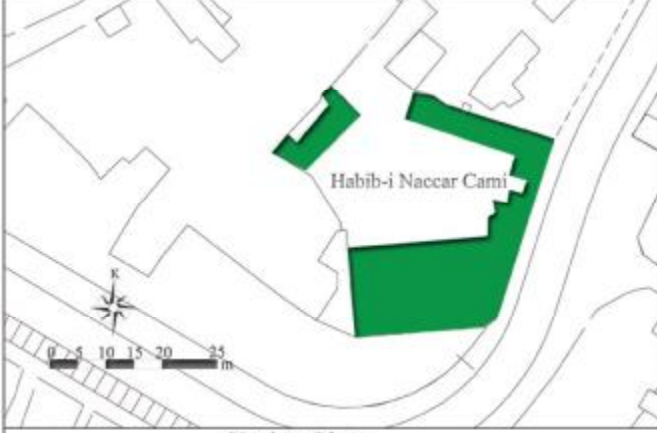
Çizelge 4.15. Yeni Camii Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Anıtsal Yapı	Yapı Materyali	5	5	5	-	5	5
	Cephe Yapısı	5	5	5	4	4	4.6
	Giriş (Kapı)	4	4	4	3	3	3.6
	Pencere	4	3	-	4	4	3.75
	Kat Sayısı	5	-	-	-	-	5
	Üst Örtü	4	4	-	4	4	4
	Yağmur Suyu Tahliye Elemanları	-	-	-	2	3	2.5
Genel Değer		4.5	4.2	4.66	3.4	3.83	4.12

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Avlu	Planı	5	5	-	-	-	5
	Revak	5	5	5	-	4	4,75
	Avlu Sayısı	5	5	-	-	-	5
	Döşeme Materyali	5	5	5	-	4	4.75
	Havuz	-	-	-	-	-	-
	Kuyu	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	5	3	3	3	3	3.4
	Merdiven	5	4	5	-	4	4.5
	Korkuluk	4	2	-	3	3	3
Genel Değer		4.85	4.14	4.5	3	3.6	4.02

Çizelge 4.16. Yeni Camii Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri				Genel Değer
	Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	
Tarihi Değeri Olmayan Yapılar	1	2	2	3	2

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ	
ANITSAL YAPI - AVLU DEĞERLENDİRME FORMU	
Yapının Adı: Habib-i Naccar Camisi Yapım Yılı: M.S 636 Özgün Kullanım: Cami Günümüz Kullanımı: Cami Tescil Durumu: Tescilli	 Vaziyet Planı
    ÇEVREDEKİ YAPILAR (b) AVLUYA GİRİŞ (c) AVLU GÖRÜNÜMÜ a-<u>http://www.antakiyagazetesi.com/restorasyon-sona-erdi</u> b-<u>https://www.facebook.com/hataytube/photos/a.340138562677681.12-4220.222795794411961/1888644494493741/?type=3&theater</u> c-<u>http://www.kayhanazeybek.com/genel_antakiya_halep.htm</u>	

Şekil 4.13. Habib-i Naccar Camii Değerlendirme Formu

Çizelge 4.17. Habib-i Naccar Camii Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Anıtsal Yapı	Yapı Materyali	5	4	5	-	4	4.5
	Cephe Yapısı	5	3	5	-	3	4
	Giriş (Kapı)	5	5	5	-	4	4.75
	Pencere	4	4	-	4	4	4
	Kat Sayısı	5	-	-	-	-	5
	Üst Örtü	4	4	-	4	4	4
	Yağmur Suyu Tahliye Elemanları	-	2	-	2	3	2.33
Genel Değer		4.66	4.16	5	3.33	3.66	4.06

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Avlu	Planı	5	5	-	-	-	5
	Revak	5	4	4	3	4	4
	Avlu Sayısı	4	4	-	-	-	4
	Döşeme Materyali	4	4	4	-	4	4
	Havuz	-	-	-	-	-	-
	Kuyu	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	4	3	-	3	3	3.25
	Merdiven	4	3	4	-	3	3.5
	Korkuluk	-	-	-	-	-	-
Genel Değer		4.33	3.83	4	3	3.5	3.73

Çizelge 4.18. Habib-i Naccar Camii Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri				Genel Değer
	Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	
Tarihi Değeri Olmayan Yapılar	1	2	2	2	1.75

Yapılan değerlendirme sonunda uygunluk değeri en yüksek olan Camii, Yeni Camii (4.12) iken, onu Habib-i Naccar Camii (4.06) ve Ulu Camii (3.9) takip etmektedir. Avlu olarak değerlendirildiğinde ise, en yüksek değerin Yeni Camii (4.02), en düşük değerin ise Ulu Camii'ye (3.3) ait olduğu belirlenmiştir. Habib-i Naccar Camii'nin hem avlu hem de yapı olarak orta değerlere sahip olması, önem derecesinin büyük olmasına rağmen aslına uygun korunması noktasında bazı noktaların atlanmış olabileceğini düşündürebilmektedir.

Mescitler: Antakya'da Camilerden hariç tescilli 14 adet Mescit bulunmaktadır. Mescitlerin isimleri, tescil tarihleri ve sayıları Çizelge 4.19'da, mescitlerle ilgili genel bilgiler ise Ek 6'da verilmektedir. Kentsel sit alanı içerisindeki Mescitlerden değerlendirme kriterlerimize uygun bir yapı bulunmadığı için değerlendirmeye alınamamıştır.

Çizelge 4.19. Mescit Adı, Tescil Tarihleri ve Sayıları (Adana KTVKK,2018)

Mescit Adı	Kurum	Tescil Tarih ve Sayısı
Ali Çavuş Mescidi		
Uçtım Mescidi	GEEAYK TKTVYK ADANA KBK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558 25.2.2009 4626
Akça Mescid	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Develi Mescidi	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Heybeli Mescit	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Hacı Nihat Ağa Mescidi	GEEAYK TKTVYK ADANA KBK ADANA KBK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558 25.2.2009 4626 30.5.2011 7112(K.g.1)
Debruz Mescidi	ADANA KBK	29.6.2009 5072
Zoveroğlu Mescidi	ADANA KBK	29.6.2009 5058
Kerhan Mescidi	ADANA KBK	29.01.2015 4625
Rıfat Ağca Mescidi	ADANA KBK ADANA KBK ADANA KBK	28.7.2005 866 24.11.2005 1136 27.2.2014 3294(k.g.2)
Semerciler Mescidi		
Hünkâr Mescidi	ADANA KBK	26.2.2015 4717
Hedbe Mescidi		
Kurşunlu Han Mescidi		

Türbeler: Türbelerin isimleri, tescil tarihleri ve sayıları Çizelge 4.20'de, türbelerin genel özellikleri ise Ek 7'de verilmiştir. Kent içerisinde bulunan mevcut

türbeler içerisinde değerlendirme kriterlerimize uygun türbe bulunmadığı için değerlendirmeye alınamamıştır.

Çizelge 4.20. Türbe Adı, Tescil Tarih ve Sayıları (Adana KTVKK,2018)

Türbe Adı	Kurum	Tescil Tarih ve Sayıları
Türbe Yolbaşı Mah.		
Şeyh Ahmet Kuseyri Türbesi	ADANA KTVKK ADANA KTVKK	10.10.1991/964
Türbe Gümürlü Sokak		
Şeyhoğlu Türbesi	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Türbe Süvari Sokak	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Türbe Bağ Yolu		
Şeyh İsa ve Şeyh Ali Bağdadi Türbesi	ADANA KBK	29.6.2009 5071 24.08.2016 6673(Şeyh İsa 2.Grup)
Şeyh Abdurrahman Türbesi	ADANA KBK	26.2.2015 4718
Şeyh Hüseyin Efendi Türbesi		
Hamza Peygamber Türbesi		
Hıdır Türbesi	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Şeyh Hasan Türbesi	ADANA KBK	29.6.2009 5074

Kilise ve Havra: Antakya’da yaşayan Hristiyanların ibadet ettikleri Aziz Piyer- Aziz Paul Kilisesi, Ortodoks Kilisesi, Protestan Kilisesi ve Katolik kilisesi olmak üzere 4 adet kilise ile Hristiyan inancının en eski kilisesi olan St. Pierre (Aziz Petrus) Kilisesi bulunmaktadır.

Kiliselerin yapı olarak ortak özellikleri bulunmamaktadır. Katolik kilisesi eski Musevi mahallesinde eski bir evden, Protestan kilisesi ise Konsolosluk binası ve Banka olarak kullanıldıktan sonra kiliseye dönüştürülmüştür.

Yahudi toplumunun ibadet mekânı olan Havra Antakya Musevi cemiyetinin kullandığı bir binadır. Kurtuluş Caddesi üzerinde sıradüzen yapılardan olan Havra’nın 1700 yıllarında yapılmış olduğu tahmin edilmektedir (Şekil 4.14). Büyük bayramlarda ve önemli günlerde törenler düzenlenmektedir.

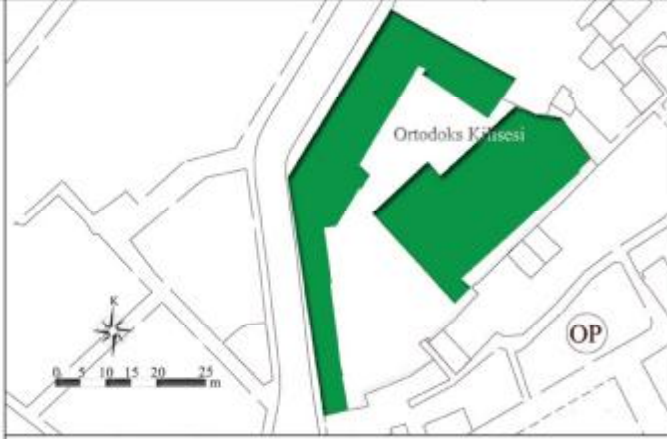
Şekil 4.14. Kurtuluş Caddesi Üzerinde Yer Alan Havranın Mevcut Durumu
(www.iskenderuntv.com)

Kilise ve Havraya ait tescil sayıları Çizelge 4.21’de, detaylı bilgiler ise bilgiler Ek 8 ‘de verilmiştir.

Çizelge 4.21. Kilise ve Havra Adı, Tescil Tarih ve Sayıları (Adana KTVKK,2018)

Kilise Adı	Kurum	Tescil Tarihi
Rum Ortodoks Kilisesi	ADANA KBK	15.10.2010
Havra	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982 15.11.1985
	ADANA KBK	25.2.2009 24.11.2010

Çalışma kapsamında Rum Ortodoks Killisesi değerlendirmeye alınmıştır. Kiliseye ait değerlendirme formu Şekil 4.15’de, Kilise ve yakın çevresinde bulunan tarihi değeri olmayan yapılara ait bulgular Çizelge 4.22 ve 4.23’de verilmiştir.

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ		
ANITSAL YAPI - AVLU DEĞERLENDİRME FORMU		
Yapının Adı: Ortodoks Kilisesi Yapım Yılı: 19. yy Özgün Kullanım: Kilise Günümüz Kullanımı: Kilise Tescil Durumu: Tescilli	 Vaziyet Planı	
 RESTORASYON ÖNCESİ (a)	 RESTORASYON SONRASI	 GİRİŞ KAPISI
 AVLUNUN GENEL GÖRÜNÜMÜ a-http://www.kayshanzeybek.com/gezi_antakya_halep.htm		

Şekil 4.15. Ortodoks Kilisesi Değerlendirme Formu

Çizelge 4.22. Ortodoks Kilisesi Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Anıtsal Yapı	Yapı Materyali	5	5	5	-	4	4.75
	Cephe Yapısı	5	3	4	3	4	3.8
	Giriş (Kapı)	5	5	4	-	4	4.5
	Pencere	5	4	5	4	4	4.4
	Kat Sayısı	5	-	-	-	-	5
	Üst Örtü	4	4	4	4	4	4
	Yağmur Suyu Tahliye Elemanları	-	2	-	3	2	2.33
Genel Değer		4.83	3.83	4.4	3.5	3.66	4.04

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Avlu	Planı	5	4	-	-	-	4.5
	Revak	5	5	5	-	4	4.75
	Avlu Sayısı	5	5	-	-	-	5
	Döşeme Materyali	5	4	5	3	4	4.2
	Havuz	3	3	-	3	3	3
	Kuyu	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	5	4	5	-	4	4.5
	Merdiven	4	3	4	2	3	3.2
	Korkuluk	3	3	3	2	3	2.8
Genel Değer		4.37	3.87	4.4	2.5	3.5	3.73

Çizelge 4.23. Ortodoks Kilisesi Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri				Genel Değer
	Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	
Tarihi Değeri Olmayan Yapılar	1	1	3	1	1.5

Ortodoks Kilisesi'ne ait değerlendirme çizelgesi incelendiğinde hem yapı (4.04) hem de avlu (3.73) değeri olarak orta değerlerde, ancak yapı için korunmuşluk derecesi olarak değerlendirildiğinde ise, iyi değere (4.83) sahip olduğu görülmektedir. Çevresinde bulunan tarihi olmayan yapıların ise kötü durumda olduğu ve yapıyı olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır.

Çeşmeler: Cumhuriyet Dönemi'ne kadar dış mekânın önemli yapılarından olan eski kent dokusunda bulunan sokak çeşmeleri konutlar ve işyerlerine suyun getirilmesi sonucunda işlevlerini kısmen kaybetmişlerdir. Camii avlularında bulunan şadırvanlar ya da yakın çevresinde bulunan sokak çeşmeleri işlevini sürdürse de çeşmelerin çoğu bakımsız durumdadır. Araştırma alanında toplam 27 adet tescilli çeşmenin bulunduğu görülmektedir (Çizelge 4.24).

Çalışma alanındaki mevcut çeşmeler içerisinde değerlendirmeye alınacak kriterlere sahip çeşme bulunamamıştır. Alanda bulunan çeşmelerin genel yapısal özellikleri Çizelge 4.25'de, genel özellikleri ise Ek 9 'da verilmiştir.

Çizelge 4.24. Çeşmelerin İsimleri Bulundukları Konum, Tescil Tarih ve Sayıları (Adana KTVKK, 2018)

Çeşme Adı	Kurum	Tescil Tarih ve Sayısı
Ulu camii Çeşmesi	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734
Ulucami Köşesi		15.11.1985/1558
Kalealtı Çeşmesi	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734
Kalealtı Sokak Köşesi		15.11.1985/1558
Çeşme	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734
Gazipasa Caddesi		15.11.1985/1558
Çeşme	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734
Atila Sokak		15.11.1985/1558
Çeşme	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734
Kökşer Sokak		15.11.1985/1558
Çeşme	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734
Kurşunlu Han Uzunçarşısı Caddesi		15.11.1985/1558
Kurtuluş Caddesi	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734
		15.11.1985/1558
Çankaya Sokak	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734
		15.11.1985/1558

Çizelge 4.24. (Devam)

Çeşme Adı	Kurum	Tescil Tarih ve Sayısı
Saldıray Sokak	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Akcurun Mahallesi	ADANA KK ADANA KBK	26.05.2016/6438
kentsel ve arkeolojik sit alanında 4-4. Mıntıka	ADANA KBK	25.2.2009 4626
kentsel ve arkeolojik sit alanında 5-1. Mıntıka	ADANA KBK	25.2.2009 4626
Genco Çeşmesi kentsel ve arkeolojik sit alanında 5-1. Mıntıka	ADANA KBK	25.2.2009 4626
Debruz Çeşmesi Kentsel ve 3.derece arkeolojik sit alanı koruma amaçlı imar planında	ADANA KBK	29.6.2009 5072
Şenköy Beldesi,kentsel sit alanı içinde	ADANA KBK	27.6.2013 2470
Şeyh Ali Çeşmesi Selçuk Sok. Seyhan Sok. Köşesi	GEEAYK TKTVYK ADANA KBK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558 25.2.2009 4626
Efeler Sok. Beyazıt Sok. Köşesi	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Buğday Pazarı	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Akıncılar Sok.	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Kurtuluş cad. No:170	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Meydan Cad. Fabrikalar Cad. Köşesi	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Sofular Çeşmesi Barbaros Sok. Gümüş Sok. Köşesi	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Köprüpınar Çeşmesi Yokuş Sok. No:38	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Ulus Cad. Güngör Sok. Köşesi	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Karaali Cad.	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Dutdibi Çeşmesi Mete Caddesi	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Develi Çeşmesi Develi Çeşmesi Gökben Sok. No:20	GEEAYK TKTVYK GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558
Kurtuluş Cad. No:93	GEEAYK TKTVYK	11.6.1982/3734 15.11.1985/1558

Çizelge 4.25. Çeşmelerin Genel Yapısal Özellikleri

Yapı Elemanları	Genel Özellikleri
Yapı Materyali	Genellikle kesme taş. Son yüzyılda yapılan birkaç Cami çeşmesi mermerdir.
Kitabe	Nişin içinde yer alır.
Bulunduğu Konum	Genel olarak tek cepheli sokak çeşmesi vardır. Bir meydan çeşmesi iki adet köşe çeşmesi bulunmaktadır.
Çeşme aynası	20.yy kadar sivrikemerli daha sonra Sepetkulpu kemerlidir. Bunlarda taş nişi bulunmaz
Musluk	Metal ve süslemeli

Sivil Mimarlık Örnekleri: Osmanlı sivil mimarisinin örneklerini barındıran Eski kent dokusundaki evler Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'na koruma altına alınmıştır. İklim koşulları, halkın gelenekleri, yaşam biçimleri ile belirlenen Antakya sivil mimarlık örneklerinin genel özellikleri Çizelge 4.26'da verilmiştir.

Çalışmada restore edilerek farklı işlev yüklenen, 3 adet sivil mimarlık örneği değerlendirmeye alınmıştır. Bu yapılardan 147 tescil numaralı yapı Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi, 91 tescil numaralı yapı KUDEB binası, 18 tescil numaralı yapı Jasmin Otel değerlendirmeye alınmıştır.

147 tescil numaralı yapının değerlendirme formu Şekil 4.23'de, Değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri ise Çizelge 4.28'de, 91 tescil numaralı yapıya ait değerlendirme formu Şekil 4.24'de, değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri Çizelge 4.30.'da, 18 tescil numaralı yapının değerlendirme formu ise Şekil 4.25'de, değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri ise Çizelge 4.32'de verilmiştir.

Çizelge 4.26. Antakya Sivil Mimarlık Örneklerinin Genel Özellikleri (Arıman, 2002)

Konut	Genel Özellikleri
Binanın Yapı Materyali	Zemin kat ince yonu taş, üst kat ahşap karkas
Mimari Özellikleri	Avlunun kuzeyinde odalar yan yana sıralanmıştır. Evin cephe tarafında ikinci katta ahşap direkli, ahşap yapılı sofalıdır.
Kat sayısı	Genellikle iki katlıdır.
Pencere	Sokak cephesinde zemin katta pencere bulunmaz. Daha çok üst katlarda görülür. Pencereleri $\frac{1}{2}$ oranında 80 cm genişliğinde 120-150 cm yüksekliğinde, kemerli ya da düz biçimdedir. Eski dönemde giyotin pencere yakın dönemde çift kanatlı pencere vardır. “Taka” denilen pencerelerde panjur, kepenk, parmaklık bulunur. Pencere sövelerinde süslemeler bulunur. Çıkmalarda (Cumbalarda) dörtlü, üçlü ya da ikili biçimde pencere bulunmaktadır (Şekil 4.16). Şekil 4.16. Pencere ve Çıkma Detayları (Demir,1996)
Kapı	Sokaktan 40-50 cm'lik basamakla avluya girilmektedir. Sokaktan avluya doğrudan geçilebildiği gibi “zokmak” denilen dar ve taş bir geçit ile geçilerek avluya ulaşılabilir (Şekil 4.17). Şekil 4.17. Avlu Girişi ve Kapı Detayları (Orijinal,2017) Kapılar geniş olup üzerinde basık kemer bulunmaktadır. Genellikle dövme demirden yapılmış iri başlı çivilerle desteklenmiştir. Bazı kapıların üzerinde demirle süslenmiş bir boşluk bulunmaktadır. Ahşap olan sokak kapıları iki kanatlı ve sokak kotundan bir iki basamak yukardadır. Avluya bakan oda kapıları 2,5 m uzunluğunda ve 1 metre genişliğindedir. ve ahşaptır. Kemerli olanlar yanında düz olanlarda bulunmaktadır (Şekil 4.17).

Çizelge 4.26. (Devam)

Çıkmalar "Cumba" "Şahnişin"	Dikdörtgen biçimli cephenin ortasında ya da binanın köşesinde konumlanmıştır. Dairesel çıkmalar ise 20.yy başında Fransız dönemi evlerinde görülmektedir. Erken dönemde ahşap kirişler, geç dönemde çelik putreller kullanılarak oluşturulmuştur. Çıkmaların derinliği 60-80 cm arasındadır. Sokağın yapısına göre düz çıkmaların yansıra zigzaglı biçimde olan çıkmalarda görülmektedir(Şekil 4.18). Şekil 4.18. Çıkma Detayı(Orijinal,2017)
Çatı ve Saçaklar	Dik ve eğimli kırma ahşap çatılar, alaturka kiremit kaplı. Saçak altlarının sokağa taşkındır.
Yağmur Suyu Tahliye Elemanları	Yağmur oluşu bulunmamaktadır.

4.1.1.2. Avlu

Yapının merkezi konumunda bulunan avlunun bir, iki ya da üç tarafı odalarla çevrilmektedir. Odalar, avludan merdivenle çıkılan üst katta avluya bakan taş kolonlar üzerine ahşap kirişlerle oturtulan balkonun arkasında sıralanır. Antakya evlerinin avlularına ait genel özellikler Çizelge 4.27’de verilmiştir. Sivil Mimarlık Örnekleri başlığı içerisinde belirlenmiş olan 3 adet yapının avlusu bu geleneksel özellikler üzerinden değerlendirilmiştir. Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi, KUDEB binası ve Jasmin Otel yapılarının avlusuna ait değerlendirmeler Çizelge 4.28, 4.30 ve 4.32’de verilmiştir.

Çizelge 4.27. Antakya Geleneksel Konut Avlularının Genel Özellikleri (Arıman, 2002, Dik, 2006)

Avlu (Havuş)	Özellikleri
Planı	Genellikle dikdörtgen ya da kare biçimindedir.
Döşeme Materyali	Mermer, düzgün kesme taş, dökme mozaik
Seki	Oda önünde ve köşede yerden 40-50 cm yükseklikteki sekinin üzeri taş ya da mermer kaplıdır. Günlük hayatta oturma ve yemek yeme yeri olarak kullanılır.
Soku	Avlunun bir köşesinde biber ve buğday dövmeye yarayan havan bulunur.
Bellaa	Sokak tarafına bakan duvarın altında avlu yıkama suyunun tahliye eden kanal
Hazin	Avludan taş merdivenle inilen kapalı mekân
Llvan	Yazın oturma yeri olarak kullanılan mekân
Havuz	Bürke adı verilen havuzlar fiskiyelidir. Mermer ya da taştan yapılmıştır (Şekil 4.19).
Duvar	İç duvarlar süslemelidir. Fanus takaları ve kuş takaları "kafa pencere" "tepe penceresi" bulunmaktadır. Şekil 4.20. Fanus Takası Detayı (Demir, 1996) Fanus takaları "sebil takası" ve "cefe" denilen halk arasında aydınlatma takası olarak bilinen kuyudan çekilen suyun konulduğu küçük bir depodur (Şekil 4.20).

Çizelge 4.27. (Devam)

Pencere	Ana pencereler kemerli, sokak tarafındaki pencereler küçük ve dikdörtgen taş işçiliği Pencereler arasında rozet motifler bulunmaktadır.
Kuyu	Mutfak ve tuvalete yakın konumlanan kuyu yontulmuş iki ayak üzerine oturan ahşap çıkırıktan oluşur (Şekil 4.21) Şekil 4.21. Kuyunun Genel Görünümü (Demir, 1999) (Orijinal,2017)
Çeşme	Merdiven altındaki niş içerisinde
Merdiven	Üst kata çıkan merdivenin bir ucu evi komşu evden ayıran duvara saplanmış desteksiz bir merdiven yapısı vardır (Şekil 4.22). Şekil 4.22. Duvara Saplanmış Merdiven Örnekleri(Orijinal,2017)
Yeşil alan	Meyve ağaçları, "Hayma" denilen ahşap ve kamıştan yapılmış üzeri asma ile kaplanmış kameriye bulunmaktadır.

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ	
SİVİL YAPI - AVLU DEĞERLENDİRME FORMU	
Yapının Adı: 147 Tescil Numaralı Sivil Yapı (Tıbbi Aromatik Bitkiler Müzesi) Yapın Yılı: 19. yy Özgün Kullanım: Konut Günümüz Kullanımı: Müze Tescil Durumu: Tescilli	Vaziyet Planı
YAPI DETAYLARI	
AVLUNUN GENEL GÖRÜNÜMÜ	

Şekil 4.23. 147 Tescil Numaralı Yapı (Tıb. ve Ar. Bit. Müz.) Değerlendirme Formu

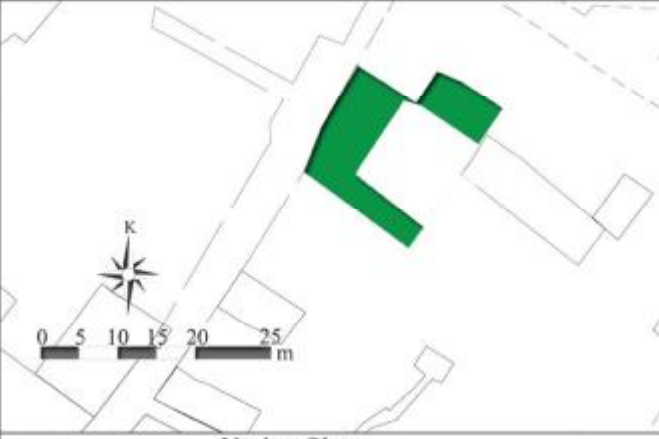
Çizelge 4.28. 147 Tescil Numaralı Yapı (Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi)
Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer	
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda					
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik		
Sivil Mimarlık Örneği	Yapı Materyali	5	4	4	-	4	4.25	
	Pencere	Dış Cephe Penceresi	4	4	4	4	4	4
		Bardak Altı Pencere	-	-	-	-	-	-
		Kuş Taası	5	4	5	-	4	4.5
		Çıkma Pencereleri	-	-	-	-	-	-
	Çıkma	-	-	-	-	-	-	
	Çatı ve Saçaklar	4	4	1	4	4	3.4	
	Bacalar	4	4	2	4	4	3.6	
	Yağmur Suyu Tahliye Elemanları	-	-	-	3	4	3.5	
Genel Değer		4.4	4	3.2	3.75	4	3.87	

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Avlu	Döşeme Materyali	5	4	5	-	4	4.5
	Havuz (Gane)	-	-	-	-	-	-
	Kuyu (Livas)	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Yeşil Alan	3	2	3	4	4	3.2
	Merdiven	3	4	4	4	4	3.8
	Eyvan	-	-	-	-	-	-
	Korkuluk	-	-	-	3	3	3
Genel Değer		3.66	3.33	4	3.66	3.75	3.68

Çizelge 4.29. 147 Tescil Numaralı Yapı (Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi)
Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından
Değerlendirilmesi

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri				Genel Değer
	Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	
Tarihi Değeri Olmayan Yapılar	1	1	2	1	1.25

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ	
SİVİL YAPI - AVLU DEĞERLENDİRME FORMU	
Yapının Adı: 91 Tescil Numaralı Sivil Yapı (Koruma Uygulama ve Denetim Bürosu) Yapım Yılı: 19. yy Özgün Kullanım: Konut Günümüz Kullanımı: Hatay Büyükşehir Belediyesi Kudeb Birimi Tescil Durumu: Tescilli	 Vaziyet Planı
 YAPI DETAYLARI	
 AVLUNUN GENEL GÖRÜNÜMÜ	

Şekil 4.24. 91 Tescil Numaralı Yapı (Kudeb Binası) Değerlendirme Formu

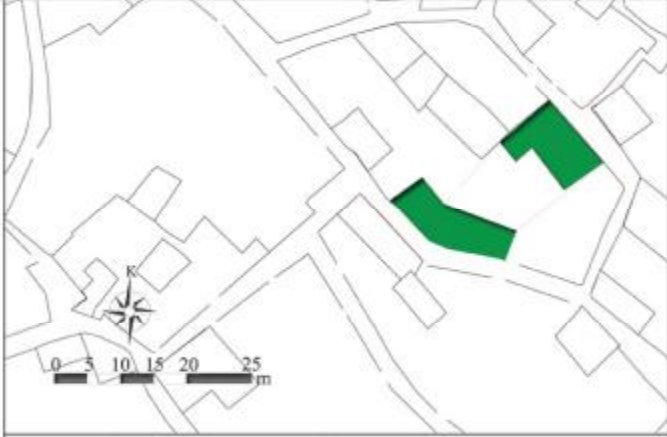
Çizelge 4.30. 91 Tescil Numaralı Yapı (Kudeb Binası) Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer	
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda					
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik		
Sivil Mimarlık Örneği	Yapı Materyali	5	5	5	-	4	4.75	
	Pencere	Dış Cephe Penceresi	-	-	-	-	-	
		Bardak Altı Pencere	-	-	-	-	-	
		Kuş Taası	4	5	5	-	4	4.5
		Çıkma Pencereleeri	4	5	-	4	4	4.25
	Çıkma	4	5	5	3	4	4.2	
	Çatı ve Saçaklar	4	4	-	4	4	4	
	Bacalar	3	4	3	-	4	3.5	
	Yağmur Suyu Tahliye Elemanları	3	4	-	4	4	3.75	
Genel Değer		3.85	4.57	4.5	3.75	4	4.13	

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Avlu	Döşeme Materyali	5	5	5	-	4	4.75
	Havuz (Gane)	-	-	-	-	-	-
	Kuyu (Livas)	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Yeşil Alan	3	3	3	-	4	3.25
	Merdiven	5	5	5	-	4	4.75
	Eyvan	-	-	-	-	-	-
	Korkuluk	-	3	-	4	3	3.33
Genel Değer		4.33	4	4.33	4	3.75	4.08

Çizelge 4.31. 91 Tescil Numaralı Yapı (Kudeb Binası) Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri				Genel Değer
	Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	
Tarihi Değeri Olmayan Yapılar	2	1	3	2	2

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ			
SİVİL YAPI - AVLU DEĞERLENDİRME FORMU			
Yapının Adı: 18 Tescil Numaralı Sivil Yapı (Jasmin Otel) Yapım Yılı: 19. yy başı Özgün Kullanım: Konut Günümüz Kullanımı: Otel Tescil Durumu: Tescilli	 Vaziyet Planı		
 AVLUNUN GENEL GÖRÜNÜMÜ	 YAPININ AVLUDAN GÖRÜNÜMÜ		
 MERDİVEN DETAYI	 PENCERE VE KAPI DETAYLARI	 ÇEŞME	 AVLU GİRİŞ KAPISI

Şekil 4.25. 18 Tescil Numaralı Yapı (Jasmin Otel) Değerlendirme Formu

Çizelge 4.32. 18 Tescil Numaralı (Jasmin Otel) Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer	
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda					
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik		
Sivil Mimarlık Örneği	Yapı Materyali	5	5	5	-	4	4.75	
	Pencere	Dış Cephe Penceresi	5	3	-	3	3	3.5
		Bardak Altı Pencere	-	-	-	-	-	-
		Kuş Taası	-	-	-	-	-	-
		Çıkma Pencereleri	-	-	-	-	-	-
	Çıkma	4	4	4	4	4	4	
	Çatı ve Saçaklar	4	4	-	4	4	4	
	Bacalar	3	3	-	4	4	3.5	
	Yağmur Suyu Tahliye Elemanları	-	3	-	2	3	2.66	
Genel Değer		4.2	3.66	4.5	3.4	3.66	3.88	

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Avlu	Döşeme Materyali	4	3	4	3	3	3.4
	Havuz (Gane)	-	-	-	-	-	-
	Kuyu (Livas)	4	4	4	-	4	4
	Çeşme	5	4	5	-	4	4.5
	Yeşil Alan	4	2	-	2	3	2.75
	Merdiven	5	4	5	-	4	4.5
	Eyvan	4	4	4	3	3	3.6
	Korkuluk	-	3	-	3	3	3
Genel Değer		4.33	3.42	4.4	2.75	3.42	3.66

Çizelge 4.33. 18 Tescil Numaralı (Jasmin Otel) Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri				Genel Değer
	Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	
Tarihi Değeri Olmayan Yapılar	2	2	3	1	2

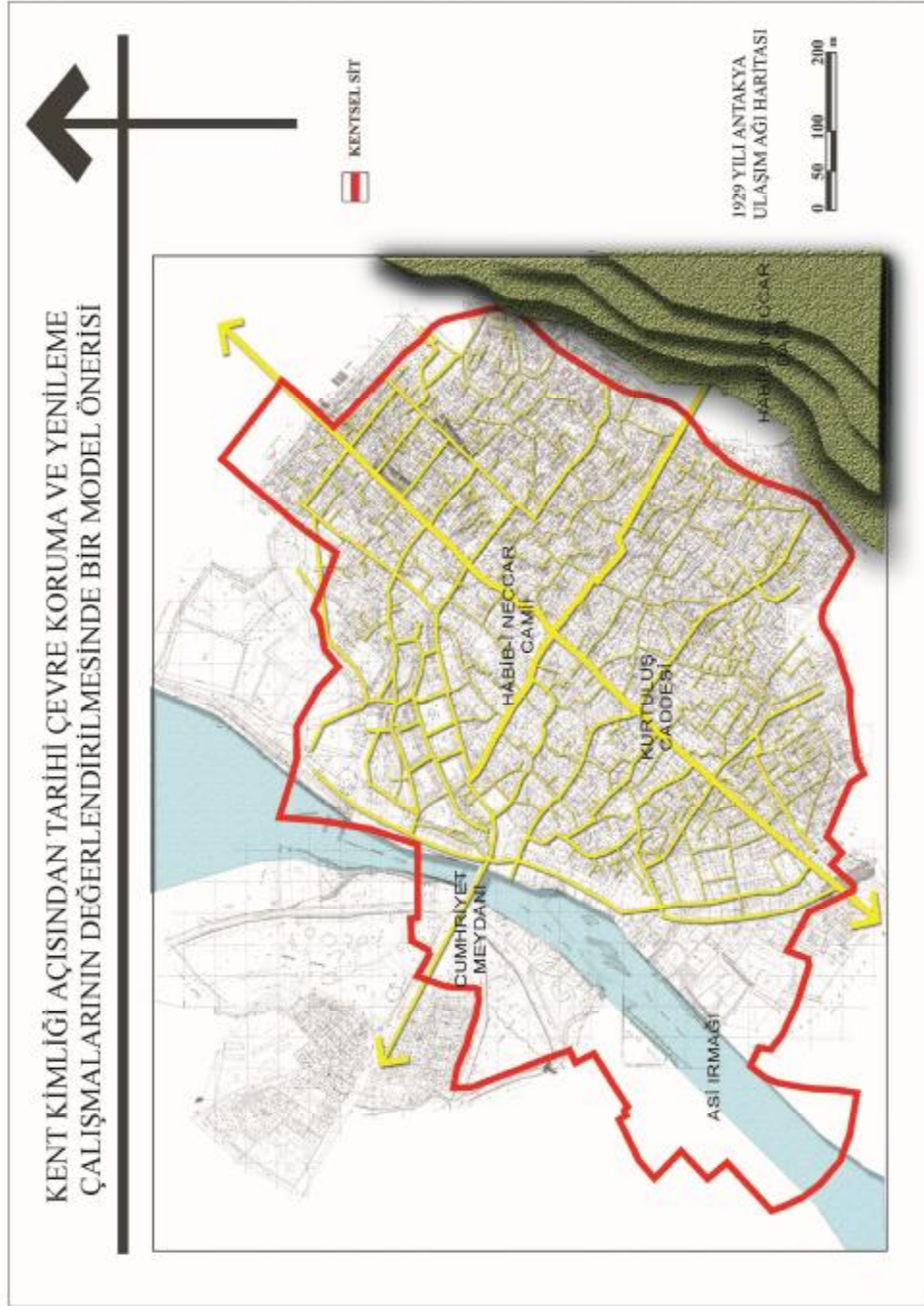
Sivil yapıların değerlendirilmesi sonucunda, en yüksek değere sahip yapının KUDEB binası (4.13) olduğu belirlenmiştir. Bunu Jasmin Otel (3.88), Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi (3.87) takip etmektedir. Avlu değerlendirmesinde de KUDEB binası en yüksek değere (4.08) sahiptir.

4.1.1.3. Cadde ve Sokak

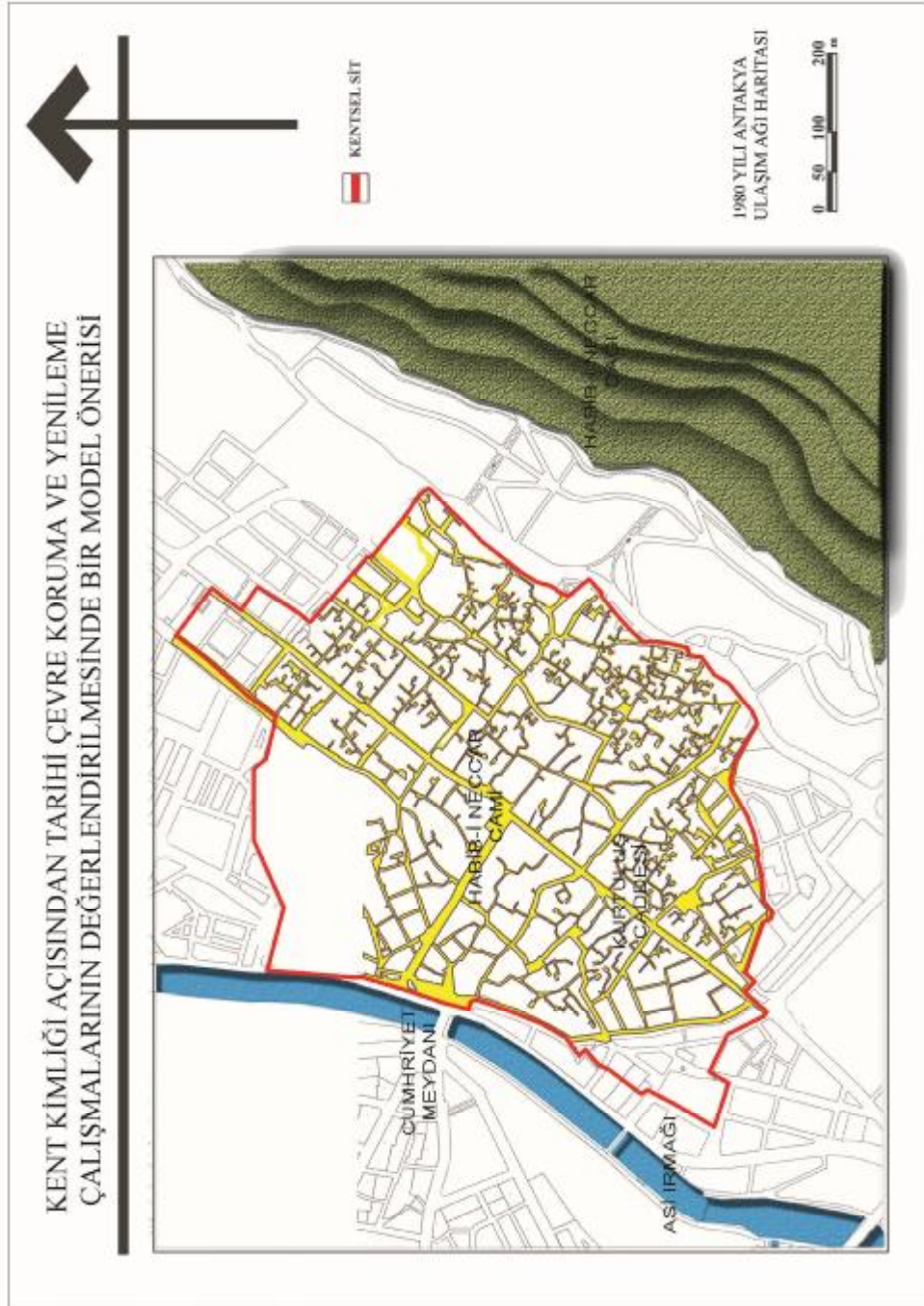
Eski çağların taşıt araçları için yeterli genişlikte olan ve yapım tarzı olarak Roma dönemine uzanan sokaklar farklı genişlikte daralıp genişleyerek devam etmektedir. Sokakların ortasında “Tarık” adı verilen 10-15 cm derinliğinde kenarları kesme taşlarla belirlenmiş su kanalları bulunmaktadır. Tarıkların her iki yanında 50-100 cm arasında değişen genişlikte kaldırımlar bulunmaktadır (Tekin, 2000). Alan içinde farklı bölümlerde rastlanan kabaltılar da geleneksel dokunun önemli öğeleri arasında yer almaktadır. Gölge verme özelliğinin yanı sıra röper noktası olmaları nedeniyle de kabaltılar büyük öneme sahiptir.

Roma döneminde ızgara plan şemasına sahip olan kent planı zamanla değişim göstererek kıvrımlı dar sokaklar ve çıkmaz sokak yapısına dönüşmüştür. Gayri Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun Tescil Tarihi 12.07.1975 tarih ve 8521 sayılı kararı ile koruma altına alınmıştır. “Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu’nun 18.7.1990 gün ve 638 sayılı kararı ile son şeklini almış olan Antakya Tarihi Sit Alanı İmar Planı eki “Uygulama Yönetmeliği”nin 3.1.2. maddesindeki “Tarihi Sit Alanı” “Tarihi Kentsel Sit Alanı” içinde toplayıcı ve dağıtıcı yollar dışında kalan ara yol ve sokaklar zorunlu bir durum olmadıkça kadastral yönleri, eğimleri ve kaplama biçim ve malzemeleri ile birlikte korunacaktır” hükmüne rağmen 1987 yılında bütün sokaklar betonla kaplanmıştır (Demir,1999).

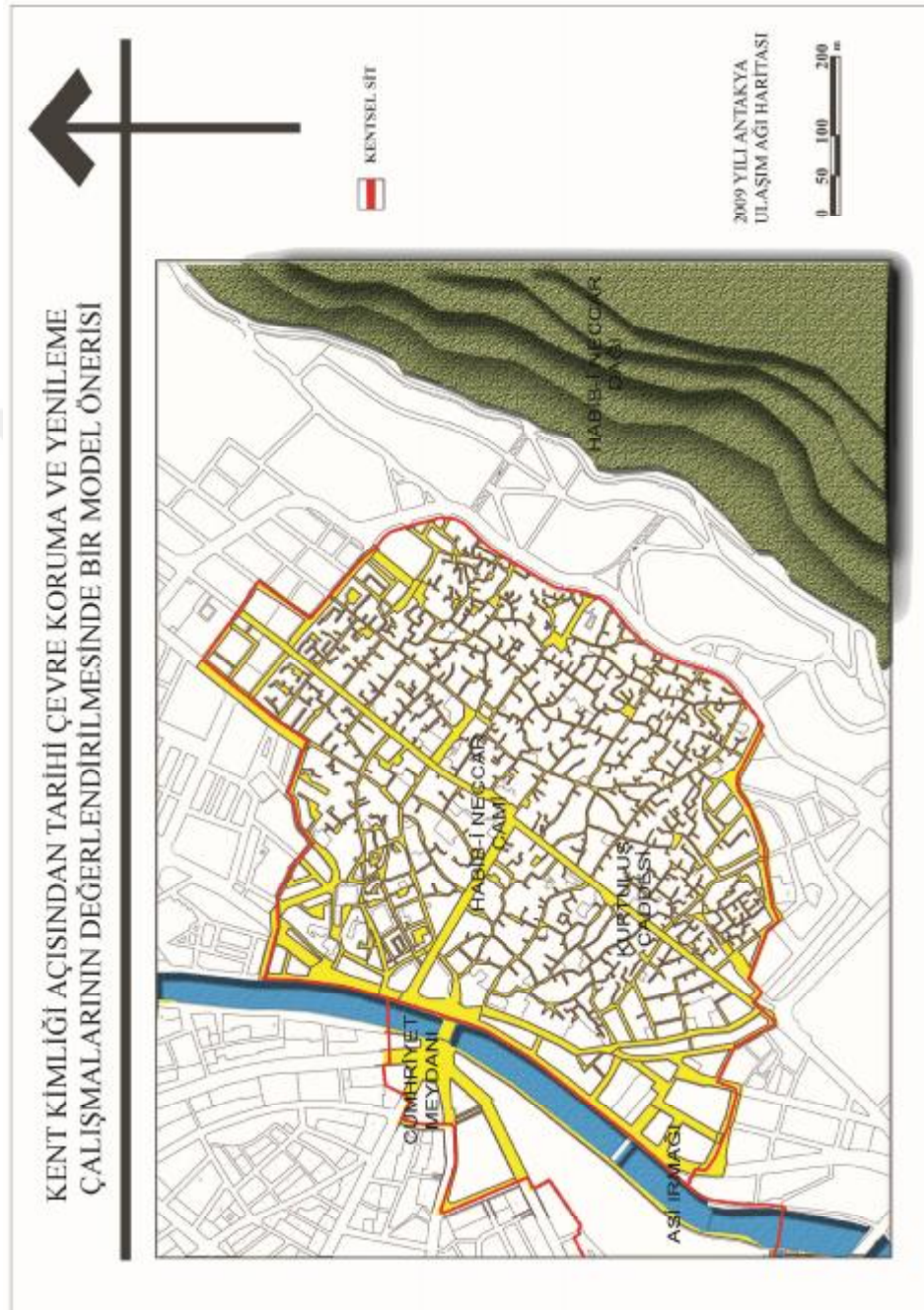
Ulaşım ağının 1929 yılı itibariyle gösterdiği değişim Şekil 4.26, 4.27 ve 4.28’ de verilmiştir.

Şekil 4.26. 1929 Yılı Antakya Kenti Ulaşım Ağı Haritası

Şekil 4.27. 1980 Yılı Antakya Kenti Ulaşım Ağı Haritası

Şekil 4.28. 2009 Yılı Antakya Kenti Ulaşım Ağı Haritası

Antakya kentinin orijinal sokak dokusunun tüm özellikleri Çizelge 4.34’de verilmiştir.

Çizelge 4.34. Antakya Sokaklarının Genel Özellikleri

Sokak Elemanları	Genel Özellikler
Şekli	Kıvrımlı, dar sokaklar ile çıkmaz sokaklar
Genişlik	Oluğun her iki yanında 1,00 m ile 1.35 m arasındadır.
Döşeme Şekli ve Malzemesi	Çapları 10-50 cm arasında değişen ortaya doğru eğimli, blok taş kaplama,
Sokağı Sınırlayıcı Unsurlar	Avlu duvarları
Su Olukları (Arık)	Derinliği 6-10 cm, genişliği 60-90 cm arasında
Kabaltı	Bazı sokaklarda vardır.

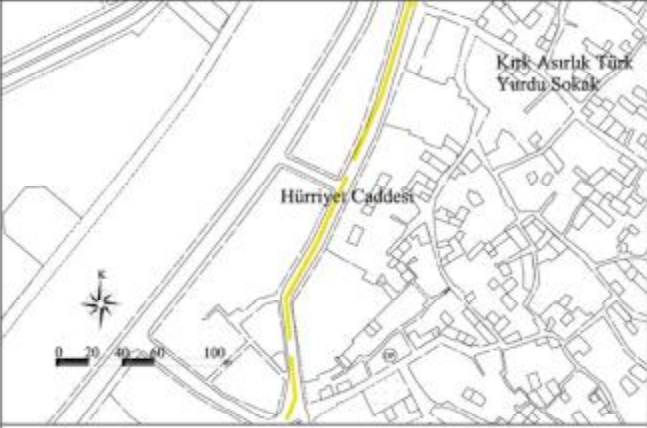
(a)

(b)

(c)

Şekil 4.29. Eski Antakya Sokakları (Tekin, 2000)
 Şekil 4.30. Özgünlüğünü Koruyan Antakya Sokağı (Orijinal, 2018)
 Şekil 4.31. Restorasyonu Yapılmış Sokak Örneği

Değerlendirmeye alınacak sokakların, bu genel özellikleri büyük ölçüde taşıyor olmasına dikkat edilmiştir. Çalışmada değerlendirmeye; Hürriyet Caddesi (Şekil 4.32, Çizelge 4.35), Kastal, Kabaltı, Kutlu, Eski Saray, Kartal (Şekil 4.33, Çizelge 4.36 ve 4.37), Kurtuluş Caddesi, Meydan, Ulus, Sakarya, Aysel Turan, Beyazıt, Ayyıldız Sokak (Şekil 4.34, 4.35, Çizelge 4.38 ve 4.39), Uzun Çarşı Caddesi, Hasırcılar Çarşısı ve Terziciler Çarşısı (Şekil 4.36, Çizelge 4.40 ve 4.41), Uncular Sokak, Yeni Camii Sokak (Şekil 4.37, Çizelge 4.42), Çankaya Sokak, Örnek Sokak (Şekil 4.38, Çizelge 4.43) ve Kırk Asırlık Türk Yurdu Sokak (Şekil 4.39, Çizelge 4.44) alınmıştır.

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ	
CADDE - SOKAK DEĞERLENDİRME FORMU	
Cadde Adı: Hürriyet Caddesi	 Kırk Ayrılk Türk Yurdu Sokak Hürriyet Caddesi Vaziyet Planı
 Hürriyet Caddesi Eski Hali (a)	 Hürriyet Caddesi Ortodoks Kilisesi Önü(b)
 Hürriyet Caddesi Yeni Hali	 Döşeme ve Kentsel Donatı Detayı
a-http://www.turkey.com/t.php?p=tr80/ama/Erdoğan_0059_resize_resize.jpg b-https://www.facebook.com/hataytube/photos/a.234630393228501.65229.22795794411961/241489165875957/?type=3&theater	

Şekil 4.32. Hürriyet Caddesi Değerlendirme Formu

Çizelge 4.35. Hürriyet Caddesi Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri
(Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Cadde	Yol Döşemesi	1	2	4	4	4	3
	Kaldırım	-	-	-	-	-	-
	Bordür	-	-	-	-	-	-
	Sınır Elemanları	3	3	2	3	2	2.6
	Şekli	3	4	4	-	4	3.75
	Genişliği	4	4	4	-	-	4
Alt Yapıya Bağlı Donatı Elemanları	Yol Aydınlatması	-	2	3	2	3	2.5
	Telefon Kabinleri	-	-	-	-	-	-
	Trafik Lambaları	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Satış Birimleri	-	-	-	-	-	-
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	3	3	3	3	3
	Otobüs Durakları	-	-	-	-	-	-
	Izgaralar-Su Olukları	-	3	3	3	2	2.75
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	3	4	4	4	3.75
	Trafik İşaretleri	-	-	-	-	-	-
	Kaldırım Bariyerleri	-	-	-	-	-	-
	Reklam Panoları	-	1	1	1	1	1
	Sokak Levhaları	-	3	2	2	2	2.25
	Dükkan Tabelaları	-	1	1	3	2	1.75
	Gölgelik ve Tenteler	-	3	3	3	3	3
	Yönlendiriciler	-	1	2	2	2	1.75
	Çöp Kutuları	-	3	4	3	4	3.5
	Oturma Elemanları	-	3	4	3	4	3.5
	Ağaç Izgaraları	-	-	-	-	-	-
Yeşil Doku	Ağaçlar ve Bitkiler	-	4	4	4	4	4
Genel Değer		2.75	2.68	3	2.85	2.93	2.84

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ

CADDE - SOKAK DEĞERLENDİRME FORMU

Sokak Adı:
Kastal Sokak
Kartal sokak
Kabaltı Sokak
Kutlu Sokak
Eski Saray Sokak

Vaziyet Planı

Eski Saray Sokak **Eski Saray Sokak** **Kartal Sokak**

Kartal Sokak: Jasmin Otel Girişi **Kabaltı Sokak** **Kastal Sokak (a)**

a-<http://www.medyahatay.com/ozel-haber-kulturel-formatiyle-eski-antakya-sokaklari-b5633.html>

Şekil 4.33. Kastal, Kartal, Kabaltı, Eski Saray ve Kutlu Sk. Değerlendirme Formu

Çizelge 4.36. Kartal. Kabaltı ve Kutlu Sokak Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

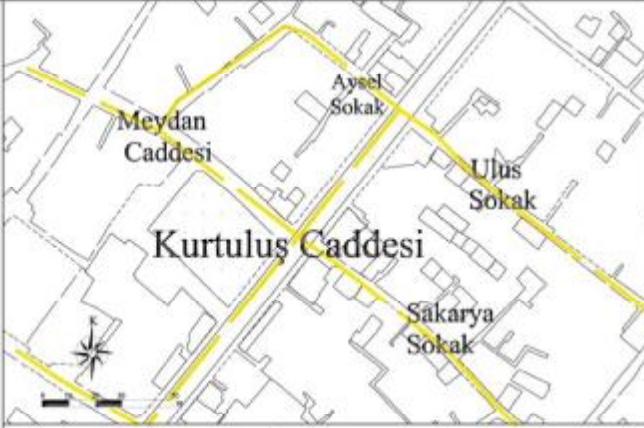
Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Sokak	Döşeme Materyali	1	1	1	1	1	1
	Merdiven ve Basamak	-	-	-	-	-	-
	Kabaltı	-	-	-	-	-	-
	Su Olukları	-	1	1	1	1	1
	Şekli	4	4	3	-	3	3.5
	Genişliği	4	4	4	-	-	4
	Sokağı Sınırlayıcı Unsurlar	3	4	2	2	2	2.6
Altyapıya Bağlı Donatı Elemanları	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	1	2	3	2	2
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	1	1	1	1	1
	Sokak Levhaları	-	1	3	3	2	2.25
	Dükkan Tabelaları	-	1	3	3	3	2.5
Genel Değer		3	2	2.22	2	1.87	2.21

Çizelge 4.37. Kastal ve Eski Saray Sokak Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Sokak	Döşeme Materyali	4	4	5	4	5	4.4
	Merdiven ve Basamak	4	4	5	4	4	4.2
	Kabaltı	-	-	-	-	-	-
	Su Olukları	4	4	4	4	4	4
	Şekli	4	4	4	-	4	4
	Genişliği	4	4	4	-	-	4
	Sokağı Sınırlayıcı Unsurlar	4	-	3	3	2	3
Altyapıya Bağlı Donatı Elemanları	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	3	3	3	2	2.75
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	4	5	4	5	4.5
	Sokak Levhaları	-	3	4	3	4	3.5
	Dükkan Tabelaları	-	3	4	4	4	3.75
Genel Değer		4	3.66	4.1	3.62	3.77	3.83

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ

CADDE - SOKAK DEĞERLENDİRME FORMU

Cadde Adı: Kurtuluş Caddesi 1 Bağlantılı Sokaklar Meydan Caddesi Ulus Sokak Sakarya Sokak Aysel Sokak	 Vaziyet Planı		
 Kurtuluş Caddesi Genel Görünüşü			
 Meydan Caddesi	 Aysel Sokak	 Sakarya Sokak	 Ulus Sokak

Şekil 4.34. Kurtuluş Caddesi 1 Değerlendirme Formu

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ

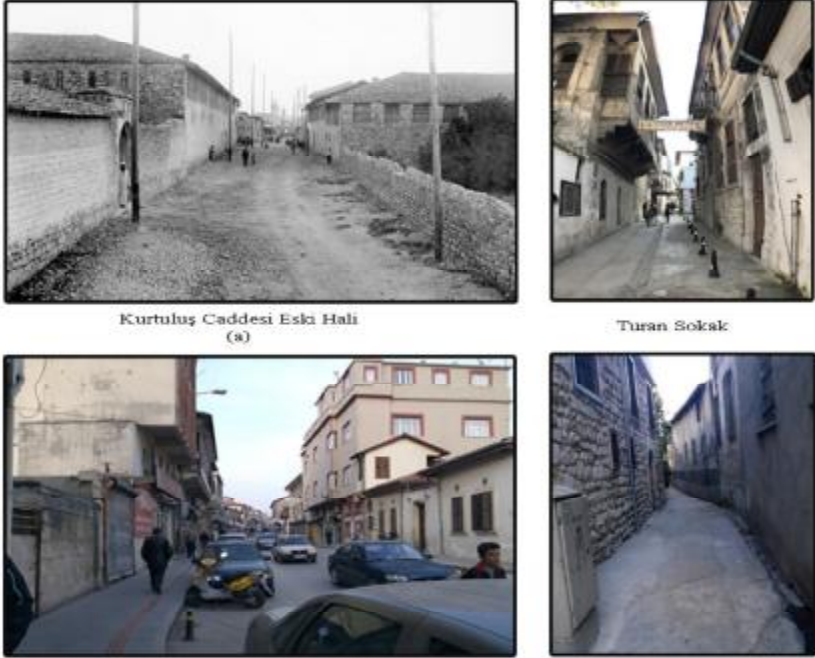
CADDE - SOKAK DEĞERLENDİRME FORMU

Cadde Adı:
Kurtuluş Caddesi 2

Bağlantılı Sokaklar
Turan Sokak
Beyazıt Sokak
Ayyıldız Sokak

Vaziyet Planı

Kurtuluş Caddesi Eski Hali (a)

Turan Sokak

Kurtuluş Caddesi Mevcut Durum

Ayyıldız Sokak

a-<http://www.facebook.com/hataytube/photos/pcb.1803643229660335/1803644889660369/?type=3&theater>

Şekil 4.35. Kurtuluş Caddesi 2 Değerlendirme Formu

Çizelge 4.38. Kurtuluş Caddesi Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri
(Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Cadde	Yol Döşemesi	1	1	1	2	1	1.2
	Kaldırım	-	2	3	3	2	2.5
	Bordür	-	2	3	3	2	2.5
	Sınır Elemanları	3	3	2	2	2	2.4
	Şekli	3	3	4	-	3	3.25
	Genişliği	4	3	4	-	-	3.66
Alt Yapıya Bağlı Donatı Elemanları	Yol Aydınlatması	-	2	2	3	2	2.25
	Telefon Kabinleri	-	-	-	-	-	-
	Trafik Lambaları	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Satış Birimleri	-	1	1	1	1	1
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	3	3	3	3	3
	Otobüs Durakları	-	-	-	-	-	-
	Izgaralar-Su Olukları	-	1	1	1	1	1
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	1	1	2	1	1.25
	Trafik İşaretleri	-	1	2	2	2	1.75
	Kaldırım Bariyerleri	-	-	-	-	-	-
	Reklam Panoları	-	1	1	1	1	1
	Sokak Levhaları	-	1	1	1	1	1
	Dükkan Tabelaları	-	1	1	1	1	1
	Gölgelik ve Tenteler	-	1	1	2	1	1.25
	Yönlendiriciler	-	-	-	-	-	-
	Çöp Kutuları	-	-	-	-	-	-
	Oturma Elemanları	-	-	-	-	-	-
	Ağaç Izgaraları	-	-	-	-	-	-
Yeşil Doku	Ağaçlar ve Bitkiler	-	-	-	-	-	-
Genel Değer		2.75	1.68	1.93	1.92	1.6	1.98

Çizelge 4.39. Aysel, Ulus, Sakarya, Meydan, Turan, Beyazıt, Ayyıldız Sokak Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Sokak	Döşeme Materyali	1	1	1	1	1	1
	Merdiven ve Basamak	-	-	-	-	-	-
	Kabaltı	-	-	-	-	-	-
	Su Olukları	1	1	1	1	1	1
	Şekli	3	4	1	-	1	2.25
	Genişliği	4	4	1	-	-	3
	Sokağı Sınırlayıcı Unsurlar	3	-	2	1	1	1.75
Altyapıya Bağlı Donatı Elemanları	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	1	2	2	2	1.75
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	1	1	1	1	1
	Sokak Levhaları	-	1	2	2	2	1.75
	Dükkan Tabelaları	-	-	1	2	1	1.33
Genel Değer		2.4	1.85	1.33	1.42	1.25	1.65

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ

CADDE - SOKAK DEĞERLENDİRME FORMU

Cadde Adı:
Uzun Çarşı Caddesi

Bağlantılı Sokaklar
Hasırcılar Çarşısı
Terziciler Çarşısı

Vaziyet Planı

Eski Hali(a)

Yeni Hali

Hasırcılar Çarşısı

Terziciler Çarşısı

Kurtuluş Caddesi Girişi

Ust Örtü Detayı

Döşeme Detayları

Ust Örtü

a: http://www.kayitnasyonek.com/gos_antakya_halep.htm

Şekil 4.36. Uzun Çarşı Değerlendirme Formu

Çizelge 4.40. Uzun Çarşı Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri
(Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Cadde	Yol Döşemesi	3	3	3	2	2	2.6
	Kaldırım	-	-	-	-	-	-
	Bordür	-	-	-	-	-	-
	Sınır Elemanları	-	-	-	-	-	-
	Şekli	4	4	4	-	-	4
	Genişliği	4	4	4	-	-	4
Alt Yapıya Bağlı Donatı Elemanları	Yol Aydınlatması	-	2	2	2	2	2
	Telefon Kabinleri	-	-	-	-	-	-
	Trafik Lambaları	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Satış Birimleri	-	3	3	3	3	3
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	3	2	2	2	2.25
	Otobüs Durakları	-	-	-	-	-	-
	Izgaralar-Su Olukları	-	1	1	1	1	1
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	3	3	2	2	2.5
	Trafik İşaretleri	-	-	-	-	-	-
	Kaldırım Bariyerleri	-	-	-	-	-	-
	Reklam Panoları	-	-	-	-	-	-
	Sokak Levhaları	-	1	1	1	1	1
	Dükkan Tabelaları	-	1	1	2	2	1.5
	Gölgelik ve Tenteler	-	3	3	2	2	2.5
	Yönlendiriciler	-	-	-	-	-	-
	Çöp Kutuları	-	-	-	-	-	-
	Oturma Elemanları	-	-	-	-	-	-
	Ağaç Izgaraları	-	-	-	-	-	-
Yeşil Doku	Ağaçlar ve Bitkiler	-	3	4	3	3	3.25
Genel Değer		3.66	2.58	2.58	2	2	2.56

Çizelge 4.41. Terziciler ve Hasırcılar Çarşısı Sokak Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Sokak	Döşeme Materyali	2	2	2	2	1	1.8
	Merdiven ve Basamak	-	-	-	-	-	-
	Kabaltı	-	-	-	-	-	-
	Su Olukları	-	-	-	-	-	-
	Şekli	3	4	4	-	4	3.75
	Genişliği	3	4	4	-	-	3.66
	Sokağı Sınırlayıcı Unsurlar	3	3	2	2	2	2.4
Altyapıya Bağlı Donatı Elemanları	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	-	-	-	-	-
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	2	2	2	2	2	2
	Sokak Levhaları	-	1	2	3	2	2
	Dükkan Tabelaları	-	1	1	2	2	1.5
Genel Değer		2.6	2.42	2.42	2.2	2.16	2.36

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ

CADDE - SOKAK DEĞERLENDİRME FORMU

Sokaklar Uncular Sokak Yeni Cami Sokak	 Vaziyet Planı
 Yeni Camii Sokak Uncular Sokak Uzun Çarşı Girişi Doşeme	 Kemalpaşa Caddesi Kemalpaşa Caddesinden Habib-i Naccar Camii Görünüşü Yeni Camii Sok. Kemalpaşa Cad. Girişi

Şekil 4.37. Yeni Cami ve Uncular Sokak Değerlendirme Formu

Çizelge 4.42. Yeni Camii ve Uncular Sokak Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Sokak	Döşeme Materyali	1	1	1	1	1	1
	Merdiven ve Basamak	-	-	-	-	-	-
	Kabaltı	-	-	-	-	-	-
	Su Olukları	1	1	1	1	1	1
	Şekli	4	4	4	-	3	3.75
	Genişliği	4	4	4	-	-	4
	Sokağı Sınırlayıcı Unsurlar	4	4	3	3	3	3.4
Altyapıya Bağlı Donatı Elemanları	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	1	2	2	2	1.75
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	1	1	1	1	1
	Sokak Levhaları	-	1	2	2	2	1.75
	Dükkan Tabelaları	-	1	1	2	1	1.25
Genel Değer		2.8	2	2.11	1.71	1.75	2.07

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ

CADDE - SOKAK DEĞERLENDİRME FORMU

Sokak Adı:
Çankaya Sokak
Örnek Sokak

Vaziyet Planı

Çankaya Sokak

Çankaya Sokak
Kemalpaşa Caddesi Girişi

Örnek Sokak
Kurtuluş Cad. Girişi

Örnek Sokak

Örnek Sokak

Şekil 4.38. Çankaya ve Örnek Sokak Değerlendirme Formu

Çizelge 4.43. Çankaya ve Örnek Sokak Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Sokak	Döşeme Materyali	2	3	3	3	3	2.8
	Merdiven ve Basamak	-	-	-	-	-	-
	Kabaltı	-	-	-	-	-	-
	Su Olukları	-	1	1	1	1	1
	Şekli	3	4	4	-	3	3.5
	Genişliği	3	4	4	-	-	3.66
	Sokağı Sınırlayıcı Unsurlar	4	4	4	3	4	3.8
Altyapıya Bağlı Donatı Elemanları	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	1	3	3	3	2.5
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	3	3	3	3	3
	Sokak Levhaları	-	1	1	1	1	1
	Dükkan Tabelaları	-	1	1	1	1	1
Genel Değer		3	2.44	2.66	2.14	2.37	2.52

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ

CADDE - SOKAK DEĞERLENDİRME FORMU

Cadde Adı:
Kırk Asırlık Türk Yurdu Sokak

Vaziyet Planı

Kırk Asırlık Türk Yurdu Sokak
Kurtuluş Caddesi Girişi

Kırk Asırlık Türk Yurdu Sokak

Eski Saray Sokakına Bağlantısı

Döşeme Materyali

Şekil 4.39. Kırk Asırlık Türk Yurdu Sokak Değerlendirme Formu

Çizelge 4.44. Kırk Asırlık Türk Yurdu Sokak Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Sokak	Döşeme Materyali	5	5	5	5	5	5
	Merdiven ve Basamak	3	4	4	3	3	3.4
	Kabaltı	-	-	-	-	-	-
	Su Olukları	4	5	5	4	5	4.6
	Şekli	4	4	5	-	5	4.5
	Genişliği	4	4	5	-	-	4.33
	Sokağı Sınırlayıcı Unsurlar	4	3	4	3	3	3.4
Altyapıya Bağlı Donatı Elemanları	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	-	-	-	-	-
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	5	5	5	5	5
	Sokak Levhaları	-	3	2	3	3	2.75
	Dükkan Tabelaları	-	3	3	3	3	3
Genel Değer		4	4	4.22	3.71	4	3.98

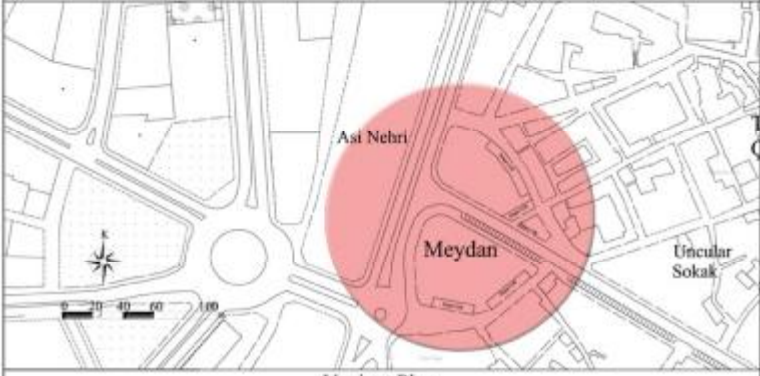
Cadde ve Sokakların değerlendirmelerinde en düşük değere sahip olan Aysel, Sakarya, Ulus, Meydan, Turan, Beyazıt ve Ayyıldız Sokak (1.65) iken, en yüksek değere sahip olan ise orijinal dokusunu hala koruyan Kırk Asırlık Türk Yurdu Sokak (3.98) tır. Diğer sokak değerleri ise Hürriyet Caddesi (2.84), Kastal, Eski Saray (3.83) Kabaltı, Kutlu, Kartal (2.21) Kurtuluş Caddesi (1.98), Uzun Çarşı Caddesi, (2.56) Hasırcılar Çarşısı ve Terziciler Çarşısı (2.36) Uncular ve Yeni Camii Sokak (2.07) Çankaya, Örnek Sokak (2.52) şeklindedir. Genel olarak değerler incelendiğinde sokakların çoğunun orijinal özelliğini büyük ölçüde kaybettiği görülmektedir.

4.1.1.4. Meydan

Ulus Meydanına ait değerlendirme formu Şekil 4.40'da değerlendirme ölçütleri ise Çizelge 4.46'da verilmiştir.

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ

MEYDAN DEĞERLENDİRME FORMU

Vaziyet Planı

MEYDANIN ESKİ HALİ (a)

KOPRU BAĞLANTISI (c)

MEYDANIN MEVCUT DURUMU (b)

MEYDANIN GENEL GÖRÜNÜŞÜ (d)

KENTSEL DONATILAR (e,f,g)

a. <http://www.hataycazde.org.tr/cerkez.php?layfaid=45718797>
b. <https://www.facebook.com/hataytuluphotos/a.234630393228501.63220.222793794411961/234630416561832/?type=3&theater>
c. <https://www.facebook.com/hataytuluphotos/a.235021041056103.63322.222793794411961/191088398938017/?type=3&theater>
d. <https://www.ulusdag.com.tr/cerkez-vandalya-5112311>
e. <http://www.hataygazetesi.com/haber/Deney-2476-hibis-hatayseferine-devam-ediyor>
f. <http://www.ulusdag.com.tr/haber/34384-bir-agac-kend-disi-agac-diktirdi.html>
g. <http://www.ulusdag.com.tr/haber/34384-bir-agac-kend-disi-agac-diktirdi.html>

Şekil 4.40. Meydan Değerlendirme Formu

Çizelge 4.45. Meydan Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Meydan	Yol Döşemesi	1	2	3	3	3	2.4
	Kaldırım	-	-	-	-	-	-
	Bordür	-	3	3	3	3	3
	Sınır Elemanları	-	3	3	3	3	3
	Şekli	2	3	4	-	3	3
	Genişliği	2	4	4	-	-	3.33
Alt Yapıya Bağlı Donatı Elemanları	Yol Aydınlatması	-	2	3	3	4	3
	Telefon Kabinleri	-	-	-	-	-	-
	Trafik Lambaları	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Satış Birimleri	-	2	2	2	2	2
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	3	2	3	3	2.75
	Otobüs Durakları	-	3	3	3	2	2.75
	Izgaralar-Su Olukları	-	2	3	3	3	2.75
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	2	3	3	2	2.5
	Trafik İşaretleri	-	1	2	1	1	1.25
	Kaldırım Bariyerleri	-	3	3	3	2	2.5
	Reklam Panoları	-	1	2	2	2	1.75
	Sokak Levhaları	-	1	1	1	1	1
	Dükkan Tabelaları	-	1	1	2	1	1.25
	Gölgelik ve Tenteler	-	1	1	2	1	1.25
	Yönlendiriciler	-	3	2	3	2	2.5
	Çöp Kutuları	-	3	3	4	3	3.25
	Oturma Elemanları	-	2	4	3	4	3.25
	Ağaç Izgaraları	-	-	-	-	-	-
Yeşil Doku	Ağaçlar ve Bitkiler	-	3	4	3	4	3.5
Genel Değer		1.66	2.28	2.66	2.63	2.45	2.34

4.1.2.Antakya Kent Kimlik Öğelerinin Koruma Ölçütleri Kapsamında Korunmuşluk Endeks Değerleri ve Korunmuşluk Endeksi Haritaları

Ağırlıklandırma çalışması yöntemde ifade edildiği gibi kent kimlik öğelerinin genel değerlerinin, uzman görüşleri doğrultusunda belirlenen katsayılar ile çarpılması sonucunda elde edilmiştir. Bu değerler;

<u>Kimlik Öğeleri</u>	<u>Ağırlık Katsayıları</u>	
Tarihi Yapı	4.88	
Tarihi Sokak	4.25	
Tarihi Avlu	3.63	
Tarihi Meydan	3.75	
Tarihi Olmayan Yapı	1.88	olarak belirlenmiştir.

Kent kimlik öğeleri Yapı (Anıtsal, Sivil, Tarihi Değeri Olmayan), Avlu, Sokak ve Meydan olarak sınıflandırılmış ve sonuçlar bu başlıklar üzerinden yorumlanmıştır. Ağırlıklandırma çalışması bulgularına göre:

- ü Tescilli Anıtsal Yapı değerlendirmesinde en yüksek değer en yüksek değer Yeni Camii (20.1) en düşük değer Ulu Camii (19.03), Tescilli Sivil Yapı en yüksek değer KUDEB Binası (20.18) en düşük değer Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi (18.88) olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.46).
- ü Yapı olarak değerlendirilen bu örnekler Avlu olarak da değerlendirilmiş Tescilli Anıtsal Yapı avluları içerisinde en yüksek değer Yeni Camii (10.57) en düşük değer Kurşunlu Han (9.15) olarak belirlenmiştir Tescilli Sivil Yapı avluları içerisinde en yüksek değer KUDEB Binası (10.73) en düşük değer ise Jasmin Otel (9.64) olarak belirlenmiştir

Çizelge 4.46. Antakya Kent Kimlik Öğelerinin Ağırlıklandırılması

	Birim	Korunmuşluk Derecesi	Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	Genel Özellik
TESCİLLİ ANITSAL VE SİVİL YAPI	Ortodoks Kilisesi	23.58	18.7	21.47	17.08	17.89	19.74
	Ulu Camii	21.14	19.52	19.52	14.64	20.33	19.03
	Kurşunlu Han	19.52	18.54	21.14	17.08	19.52	19.58
	Yeni Camii	21.96	20.49	22.77	16.59	18.7	20.1
	Habib-i Naccar Camii	22.77	17.89	24.4	16.26	17.89	19.84
	147 Tescil Numaralı Yapı (Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi)	21.47	19.52	15.61	1.83	19.52	18.88
	91 Tescil Numaralı Yapı (Kudeb Binası)	18.82	22.3	21.96	18.3	19.52	20.18
	18 Tescil Numaralı Yapı (Jasmin Otel)	20.49	17.89	21.96	16.59	17.89	18.96
	Birim	Korunmuşluk Derecesi	Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	Genel Özellik
AVLU	Ortodoks Kilisesi	11.5	10.19	11.57	6.57	9.2	9.8
	Ulu Camii	11.04	10.52	9.64	5.26	9.64	9.22
	Kurşunlu Han	10.52	8.94	11.83	6.57	7.89	9.15
	Yeni Camii	12.77	10.89	11.83	7.89	9.46	10.57
	Habib-i Naccar Camii	11.39	10.08	10.52	7.89	9.2	9.81
	147 Tescil Numaralı Yapı (Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi)	9.64	8.76	10.52	9.64	9.86	10.73
	91 Tescil Numaralı Yapı (Kudeb Binası)	11.39	10.52	11.39	10.52	9.86	10.73
	18 Tescil Numaralı Yapı (Jasmin Otel)	11.39	9.01	11.57	7.23	9.01	9.64

Çizelge 4.46. (Devam)

		Birim	Orjinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuya Uyum	İşçilik	Estetik	Genel Özellik
SOKAK	KENTSEL DONATI VE YERLEŞİM ÖLÇEĞİNDE	Hürriyet Caddesi	11.68	11.42	12.75	12.14	12.46	12.09
		Kartal, Kabaltı ve Kutlu Sok.	12.75	8.5	9.44	8.5	7.96	9.43
		Kastal ve Eski Saray Sok.	17.00	15.58	17.42	15.4	16.05	16.29
		Kurtuluş Caddesi	11.68	7.17	8.19	8.19	6.8	8.41
		Aysel,Sakarya Ulus, Meydan, Turan, Beyazıt ve Ayyıldız Sokak.	10.2	7.89	5.66	6.07	5.31	7.02
		Uzun Çarşı Caddesi	15.58	10.97	10.97	8.5	8.5	10.90
		Terziciler ve Hasırcılar Çarşısı Sokak	11.05	10.32	10.32	9.35	9.2	10.05
		Yeni Camii ve Uncular Sokak	11.9	8.5	8.97	7.28	7.43	8.81
		Çankaya ve Örnek Sokak	12.75	10.38	11.33	9.1	10.09	10.73
		Kırk Asırlık Türk Yurdu Sokak	17.00	17.00	17.94	15.78	17.00	16.94

Ü Sokak başlığı altında incelenen örneklerden, Kırk Asırlık Türk Yurdu Sokağın 16.94 değeri ile en yüksek değeri, Aysel,Sakarya Ulus, Meydan, Turan, Beyazıt ve Ayyıldız Sokağın 7.02 değeri ile en düşük değeri aldığı belirlenmiştir. Sokak değerlendirme ölçütleri açısından incelendiğinde ise en yüksek tarihi dokuya uyum değeri Kırk Asırlık Türk Yurdu Sokak (17.94), en düşük estetik değeri Aysel, Sakarya, Ulus, Meydan, Turan, Beyazıt ve Ayyıldız Sokak (5.66) olarak belirlenmiştir.

Çizelge 4.46. (Devam)

Birim		Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni		Genel Özellik
TARİHİ DEĞERİ OLMAYAN YAPI	Ortodoks Kilisesi Çevresi	1.88	1.88	5.64	1.88		2.82
	Ulu Camii Çevresi	1.88	1.88	1.88	1.88		1.88
	Kurşunlu Han Çevresi	1.88	1.88	5.64	1.88		2.82
	Yeni Camii Çevresi	1.88	3.76	3.76	5.64		3.76
	Habib-i Naccar Camii Çevresi	1.88	3.76	3.76	3.76		3.29
	147 Tescil Numaralı Yapı (Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi) Çevresi	1.88	1.88	3.76	1.88		2.35
	91 Tescil Numaralı Yapı (Kudeb Binası) Çevresi	3.76	1.88	5.64	3.76		3.76
	18 Tescil Numaralı Yapı (Jasmin Otel) Çevresi	3.76	3.76	9.4	1.88		3.76
Birim		Orjinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuya Uyum	İşçilik	Estetik	Genel Özellik
MEYDAN	Ulus Meydanı	6.25	8.57	10.00	9.86	9.18	8.77

Ü Çizelge 4.46’da yer alan Jasmin Otel çevresi 6.11 ile en yüksek genel özellik değerine sahiptir. Bu durum çevresinde yer alan tarihi yapıların korunmuş olması, bir kısmının ticari amaçlı kullanılıyor olması ile açıklanabilir. En düşük değer ise Ulu Camii çevresinde 1.88 olarak belirlenmiştir.

Ü Meydan değerlendirmesinde genel özellik değerinin 8.77 olduğu, orjinallik değerinin ise 6.25 olduğu belirlenmiştir.

Belirlenen değerlendirme ölçüt değerleri, en yüksek değer 100 kabul edilerek oranlanmış ve endeks değerleri oluşturulmuştur. Kent kimlik öğelerine ait korunmuşluk endeks değerleri Çizelge 4.47’de verildiği gibi düzenlenmiş ve belirlenen uygunluk aralıklarına göre renklendirilmiştir.

Çizelge 4.47. Antakya Kent Kimlik Ögelerinin Korunmuşluk Endeks Değerleri

Birim		Korunmuşluk Derecesi	Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	Genel Özellik
TESCİLLİ ANITSAL VE SİVİL YAPI	Ortodoks Kilisesi	96.66	76.66	88	70	73.33	80.93
	Ulu Camii	86.66	80	80	60	83.33	78
	Kurşunlu Han	80	76	86.66	70	80	80.28
	Yeni Camii	90	84	93.33	68	76.66	82.4
	Habib-i Naccar Camii	93.33	73.33	100	66.66	73.33	81.33
	147 Tescil Numaralı Yapı (Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi)	88	80	64	75	80	77.4
	91 Tescil Numaralı Yapı (Kudeb Binası)	77.14	91.42	90	75	80	82.71
	18 Tescil Numaralı Yapı (Jasmin Otel)	84	73.33	90	68	73.33	77.73
Birim		Korunmuşluk Derecesi	Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	Genel Özellik
AVLU	Ortodoks Kilisesi	90.1	79.8	90.61	51.48	72.08	76.81
	Ulu Camii	86.49	82.38	75.51	41.19	75.51	68.1
	Kurşunlu Han	82.38	70.02	92.67	51.48	61.78	71.67
	Yeni Camii	100	85.32	92.67	61.78	74.14	82.79
	Habib-i Naccar Camii	89.24	78.94	82.38	61.78	72.08	76.88
	147 Tescil Numaralı Yapı (Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi)	75.51	68.65	82.38	75.51	77.23	75.85
	91 Tescil Numaralı Yapı (Kudeb Binası)	89.24	82.38	89.24	82.38	77.23	84.09
	18 Tescil Numaralı Yapı (Jasmin Otel)	89.24	70.61	90.61	56.63	70.61	75.54
% 0-20		% 20.01-40	% 40.01-60		% 60.01-80	% 80.01-100	
Uygun Değil		Kısmen Uygun	Orta Düzeyde Uygun		Oldukça Uygun	Uygun	

Çizelge 4.47. (Devam)

Birim			Orjinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuya Uyum	İşçilik	Estetik	Genel Özellik
SOKAK	KENTSEL DONATI VE YERLEŞİM ÖLÇEĞİNDE	Hürriyet Caddesi	65.14	63.66	71.07	67.68	69.49	67.41
		Kartal. Kabaltı ve Kutlu Sok.	71.07	47.38	52.64	47.38	44.41	52.57
		Kastal ve Eski Saray Sokak	94.76	86.86	97.12	85.87	89.49	90.82
		Kurtuluş Caddesi	65.14	39.97	45.89	45.68	37.9	46.92
		Aysel.Sakarya Ulus. Meydan. Turan. Beyazıt ve Ayyıldız Sokak.	56.85	43.16	31.58	33.84	29.61	39.17
		Uzun Çarşı Caddesi	86.86	61.19	61.19	47.38	47.38	60.8
		Terziciler ve Hasırcılar Çarşısı Sokak	61.59	57.53	57.53	52.11	51.32	56.02
		Yeni Camii ve Uncular Sokak	66.33	47.38	50.01	40.61	41.45	49.15
		Çankaya ve Örnek Sokak	71.07	57.9	63.17	50.76	56.26	59.83
		Kırk Asırlık Türk Yurdu Sokak	94.76	94.76	100	87.99	94.76	94.45

% 0-20	% 20.01-40	% 40.01-60	% 60.01-80	% 80.01-100
Uygun Değil	Kısmen Uygun	Orta Düzeyde Uygun	Oldukça Uygun	Uygun

Çizelge 4.47. (Devam)

Birim		Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	Genel Özellik	
TARİHİ DEĞERİ OLMAYAN YAPI	Ortodoks Kilisesi Çevresi	20	20	60	20	30	
	Ulu Camii Çevresi	20	20	20	20	20	
	Kurşunlu Han Çevresi	20	20	60	20	30	
	Yeni Camii Çevresi	20	40	40	60	40	
	Habib-i Naccar Camii Çevresi	20	40	40	40	35	
	147 Tescil Numaralı Yapı (Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi) Çevresi	20	20	40	20	25	
	91 Tescil Numaralı Yapı (Kudeb Binası) Çevresi	40	20	60	40	40	
	18 Tescil Numaralı Yapı (Jasmin Otel) Çevresi	40	40	100	20	40	
Birim		Orjinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuya Uyum	İşçilik	Estetik	Genel Özellik
MEYDAN	Ulus Meydanı	62.5	85.71	100	98.68	91.87	87.75

% 0-20	% 20.01-40	% 40.01-60	% 60.01-80	% 80.01-100
Uygun Değil	Kısmen Uygun	Orta Düzeyde Uygun	Oldukça Uygun	Uygun

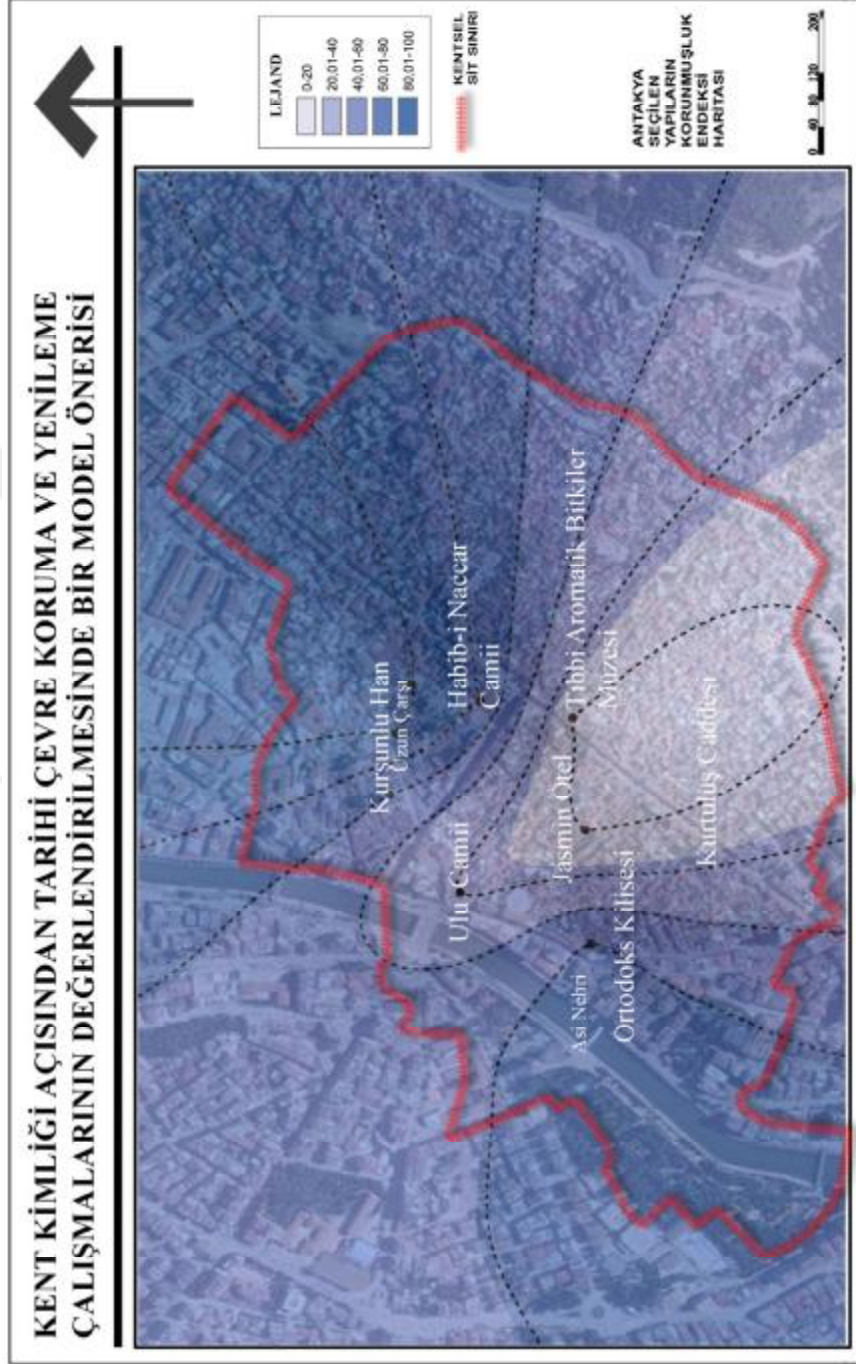
Çizelge 4.47’de yer alan Korunmuşluk Endeks Değerleri yorumlandığında aşağıda belirtilen genel sonuçlara ulaşılabilir:

- ü Tescilli Anıtsal Yapı değerlendirmesinde en yüksek **korunmuşluk endeks değeri** olarak **Yeni Camii (% 82.4)** en düşük değer Ulu Camii (% 78), Tescilli Sivil Yapı en yüksek değer **KUDEB binası (% 82.71)** en düşük değer **Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi (% 77.4)** belirlenmiştir. Yapıların tümü değerlendirme ölçütleri olarak değerlendirildiğinde en yüksek ölçüt **orijinal yapı ve materyal Habib-i Naccar Camii (%100)**, en düşük ölçüt **yenilenmiş yapı ve materyal Ulu Camii (%60)** olarak tespit edilmiştir.
- ü Tescilli Anıtsal Yapı ve Sivil Yapılarda yapılan restorasyon çalışmalarında kentin özgün dokusuyla uyumlu olmayan malzeme değişiklikleri ve eklemelerin yapıların değerinde kayıp oluşturulduğu görülmektedir. Bu anlamda mekânsal birikimleri yansıtan düzenlemelerin önemi elde edilen sayısal değerlerde görülebilmektedir. Orijinal yapı ve materyal olarak en düşük değer **Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi (% 64)** olarak kullanılan yapıda belirlenmiştir.
- ü Avlu olarak da değerlendirilen yapılardan Tescilli Anıtsal Yapı avluları içerisinde en yüksek **korunmuşluk endeks değeri** olarak **Yeni Camii (%82.79)** en düşük değer **Ulu Camii (%68.1)** olarak belirlenmiştir. Sivil Yapılara ait avlularda ise en yüksek değer **KUDEB binası (%84.09)**, en düşük değer **Jasmin Oteldir (%75.54)**. Avluların tümü değerlendirme ölçütleri üzerinden karşılaştırıldığında, en yüksek ölçüt **korunmuşluk derecesi Yeni Camii (%100)**, en düşük ölçüt **yenilenmiş yapı ve materyal Ulu Camii (% 41.19)** olarak tespit edilmiştir.
- ü Avlu içerisine yapılan eklemeler ve malzeme değişikliklerinin yapıyı olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılabilir. Bu durum **yenilenmiş yapı**

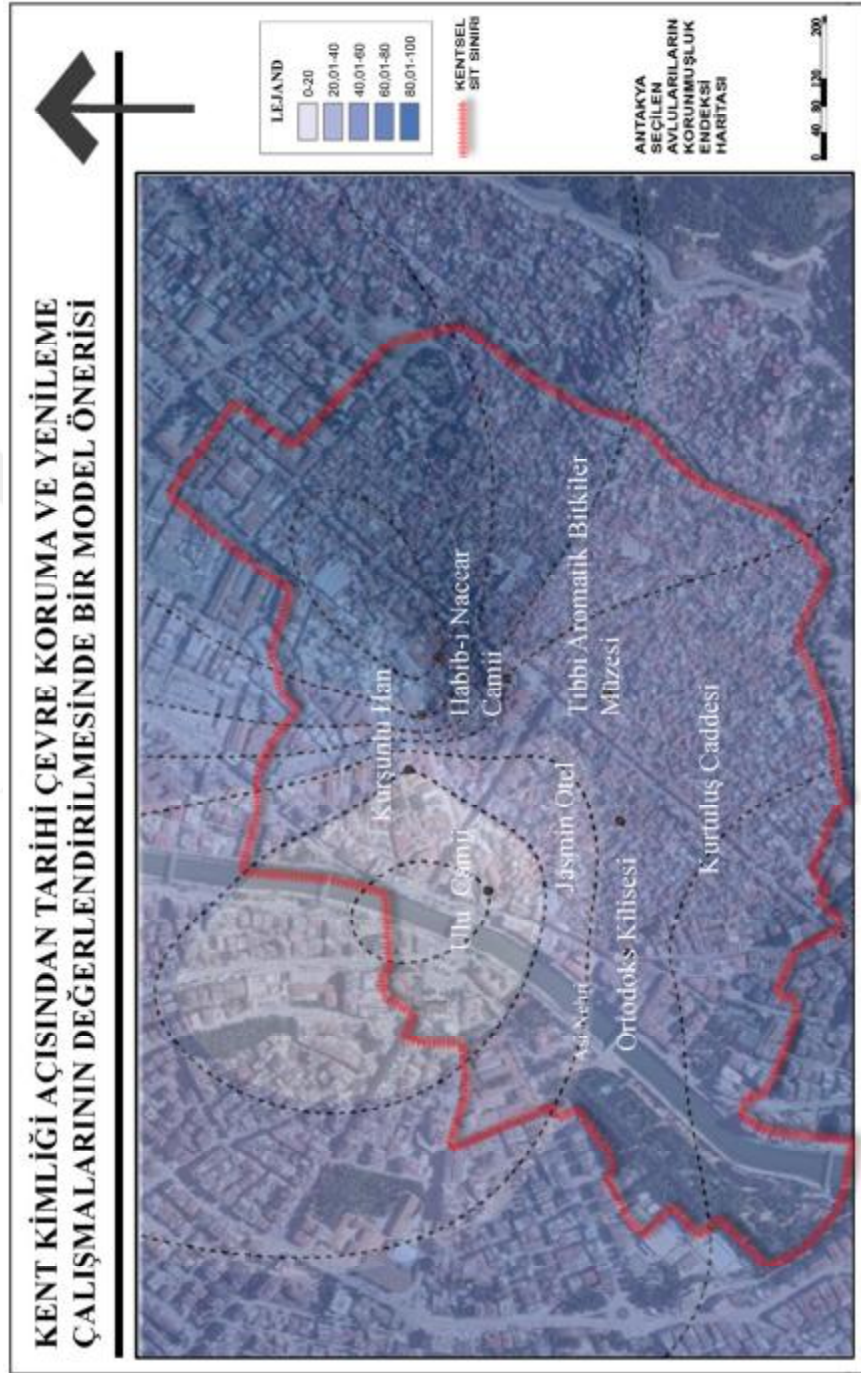
materyal değerinin **Kurşunlu Han** (% 51.48) ve **Jasmin Otel** (% 56.63) avlusunda düşük değerlerde olması ile desteklenir niteliktedir.

- ü Sokak başlığı altında incelenen örneklerden, **korunmuşluk endeks değeri en yüksek olan Kırk Asırlık Türk Yurdu Sokak** (%94.45) **en düşük olan ise Aysel, Sakarya, Ulus, Meydan, Turan, Beyazıt ve Ayyıldız Sokaktır** (%39.17). Sokak değerlendirme ölçütleri açısından incelendiğinde ise en yüksek **tarihi dokuya uyum Kırk Asırlık Türk Yurdu Sokak** (%100), en düşük **estetik** ölçütü **Aysel, Sakarya, Ulus, Meydan, Turan, Beyazıt ve Ayyıldız Sokak** (%29.61) olarak belirlenmiştir. Geleneksel karakterine uygun hale dönüştürülen Kırk Asırlık Türk Yurdu Sokağın aldığı değerlerin yüksek olması, sokaklarda yapılacak olan yenileme çalışmalarına örnek teşkil edebileceği sonucuna ulaşılabilir (Çizelge 4.48).
- ü Tarihi değeri olmayan yapılar ise **Ulu Camii çevresinde (%20)** ile en düşük değere sahiptir.
- ü **Ulus Meydanı** % 87.75 değerine sahiptir. En düşük değeri içeren ölçüt ise **orjinallik durumudur** (% 62.5).

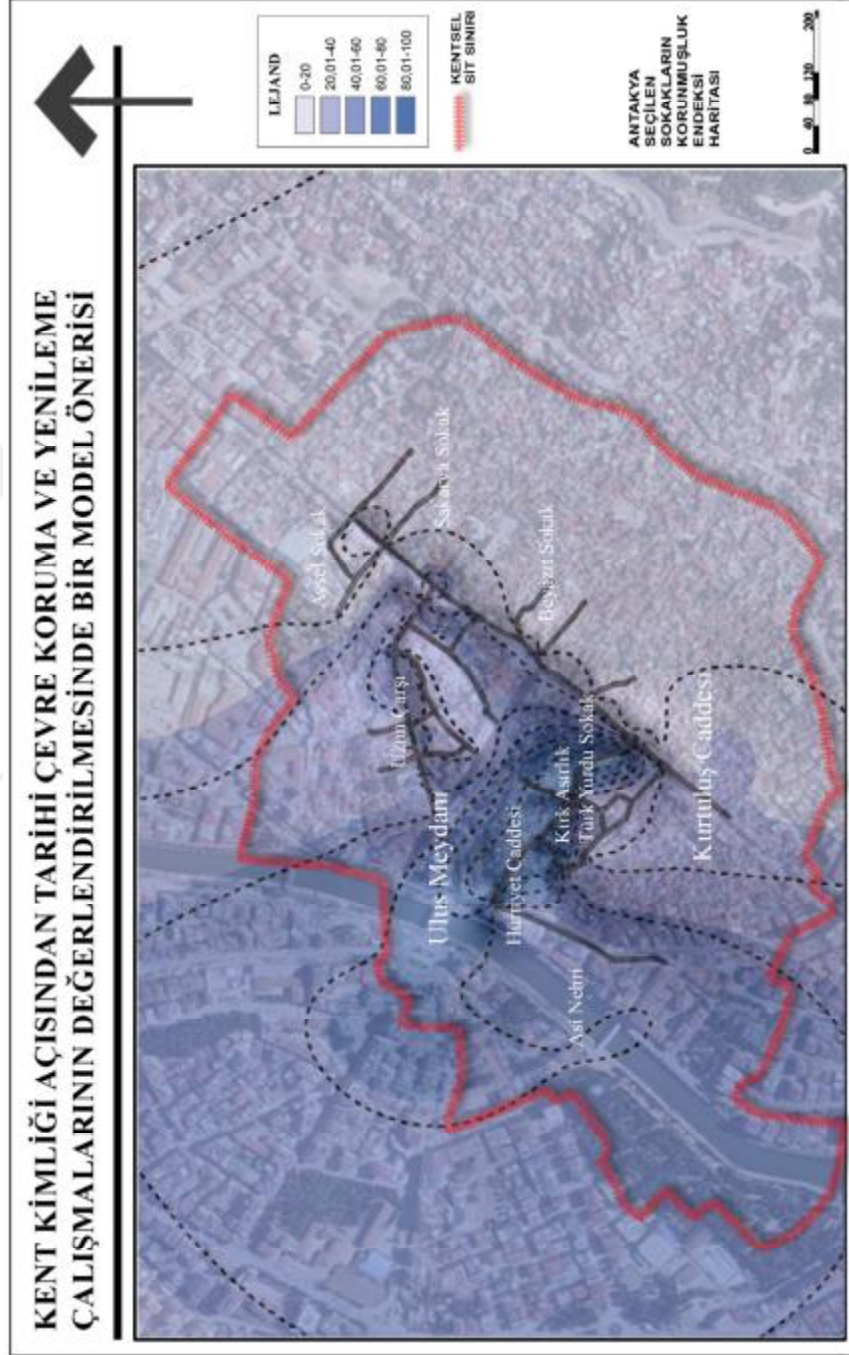
Çalışmanın bu aşamasında korunmuşluk endeks değerleri doğrultusunda CBS ortamına aktarılan kent kimlik öğelerinin korunmuşluk endeksi haritaları Ters Ağırlıklandırma yöntemi ile oluşturulmuştur. Avlu, Yapı, Sokak ve Meydan olarak oluşturulan haritalar hava fotoğrafı ile karşılaştırılmış ve değer aralıklarına göre farklı renk tonlarıyla ifade edilmiştir (Şekil 4.41-4.44). Sonrasında ise Avlu, Yapı, Sokak ve Meydan korunmuşluk endeks değerlerinin, bütün olarak değerlendirildiği, bütünleştirilmiş korunmuşluk haritası oluşturulmuştur (Şekil 4.45)

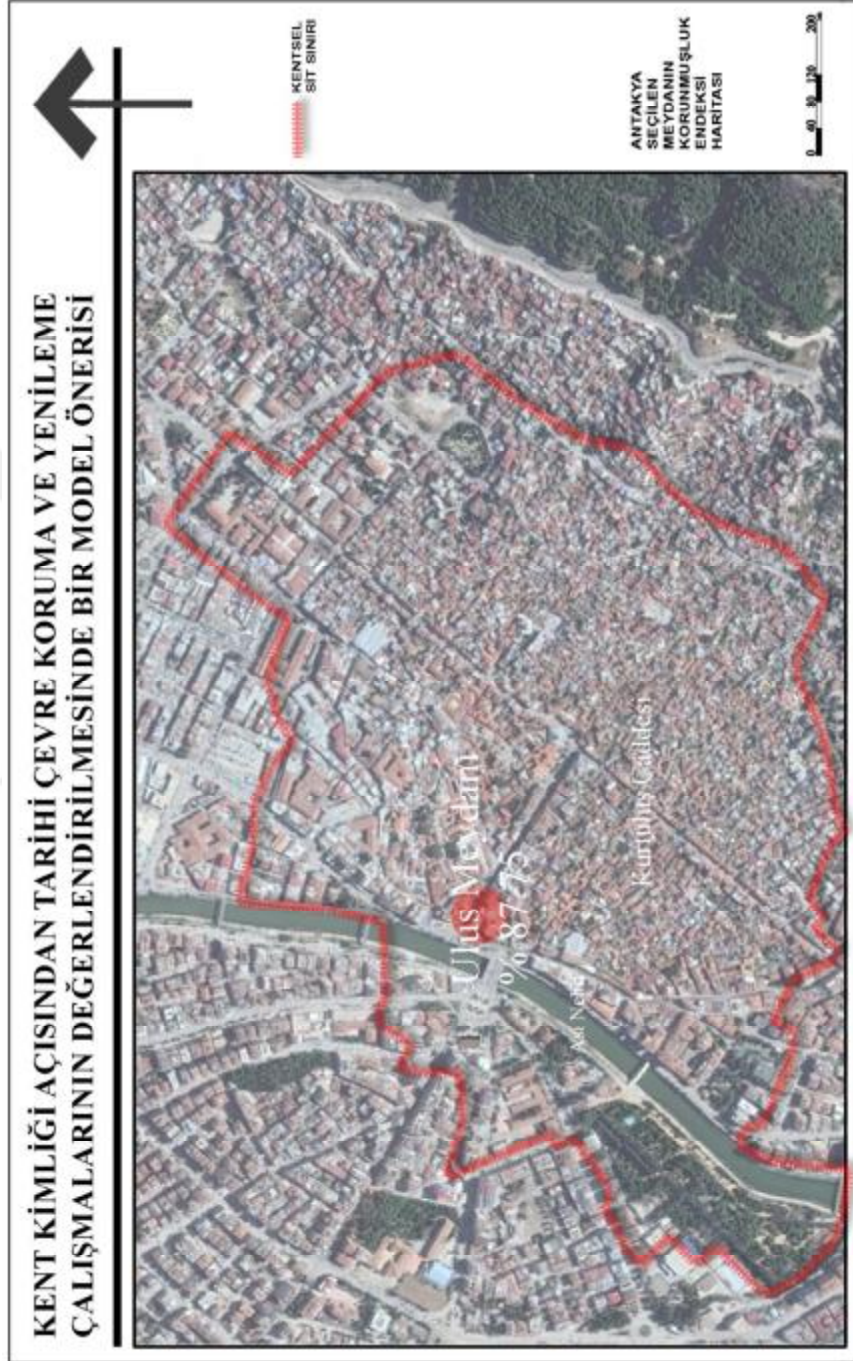
Şekil 4.41. Yapı Korunmuşluk Endeksi Haritası

Şekil 4.42. Avlu Korunmuşluk Endeksi Haritası

Şekil 4.43. Sokak Korunmuşluk Endeksi Haritası

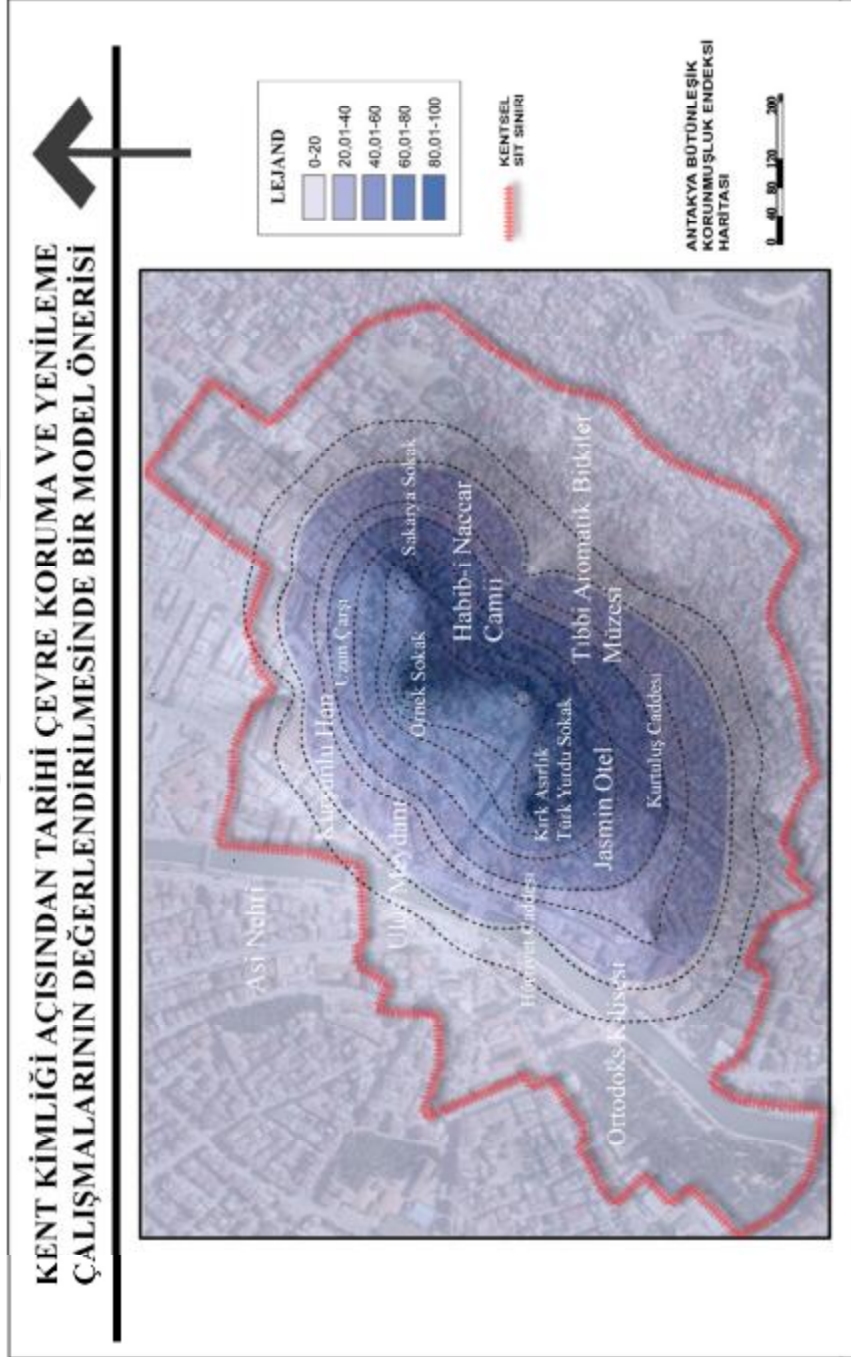
Şekil 4.44. Meydan Korunmuşluk Endeksi Haritası

Şekil 4.41-4.44 değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılabilir:

- Korunmuşluk Endeks değeri en yüksek olan Yapı **Yeni Camii**, Avlu **KUDEB**, Sokak **Kırk Asırlık Türk Yurdu Sokak** olarak belirlenmiştir.
- En düşük değere sahip olan Yapı **Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi**, Avlu **Ulu Camii**, Sokak **Aysel, Sakarya, Ulus, Meydan, Turan, Beyazıt ve Ayyıldız Sokak** olarak belirlenmiştir.

Çalışma sonunda tüm kimlik öğelerinin değeri göz önüne alınarak bir harita üzerine işlenmiş ve sonuç haritası olarak ifade edilmiştir. Şekil 4.45'deki bulgular irdelendiğinde:

- Kimlik öğelerine ait endeks değerlerinin **67 ile 654** arasında değiştiği görülmektedir. Bu bağlamda en yüksek değer **Uzun Çarşı** civarında **654** olarak belirlenmiştir. Bu değeri **576** endeks değeri ile **Kırk Asırlık Türk Yurdu Sokak** çevresi takip etmiştir. En düşük değer ise **67** ile **Hürriyet Caddesi** çevresinde belirlenmiştir.
- Endeks değerlerinin en yüksek olduğu **Uzun Çarşı** bölgesinden itibaren aşamalı bir azalma göstermekte **Hürriyet Caddesi** yanısıra **Aysel, Ulus, Meydan, Turan, Beyazıt Sokak** itibariyle en düşük değerlere ulaşmaktadır.

Şekil 4.45. Bütünleştirilmiş Korunmuşluk Haritası

4.2. Gaziantep

4.2.1. Gaziantep Kentinin Mekânsal Özellikleri

Gaziantep kent merkezinde geleneksel dokunun bulunduğu alan kentsel sit alanı olarak belirlendikten sonra anıtsal yapılar ve sivil mimarlık örnekleri tescil edilerek koruma altına alınmıştır.

Gaziantep Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu’ndan alınan verilere göre Gaziantep genelinde toplam 823 adet Tescilli Yapı bulunmaktadır. Bu yapıların 147’si Anıtsal Yapı, 672’si Sivil Mimarlık Örneği, 4’ü ise grubu olmayan olarak ifade edilmektedir. 2018 yılı itibariyle kullanımına göre kültür varlıklarının sayısı ise Çizelge 4.48’ de görülmektedir

Çizelge 4.48. Gaziantep Kültür Varlıkları (Gaziantep KTVKK, 2018)

Kullanım Türü	Gaziantep Kent Genelinde (Adet)	Koruma Amaçlı İmar Planı (Adet)
Cami	40	19
Konut	672	573
Çeşme	10	8
Hamam	13	10
Türbe	4	1
Han	21	21
Kastel	1	2
Cami ve Kastel	3	-
Bedesten	3	2
Okul	1	-
Köprü	5	-
Havra	1	-
Kilise	2	2
Hastane	1	-
Kale	1	1
Mescid	2	2
Kabaltı	2	-
Kamu Binası	20	-
Sanayi Yapıları	1	-
Kaya Mezarı	4	-
Sarnıç	5	-
Diğer	18	-
TOPLAM	797	641

Tarihi kent dokusunu oluşturan ve aynı zamanda kent kimliğini belirleyen anıtsal ve sivil mimarlık örneklerinin malzeme ve yapım tekniği, kat yüksekliği, yapısal durumu, geleneksel dokuya uyumluluk, avlu ve bahçe kullanımı, yapı kullanım biçimleri olarak değerlendirilmiştir (Çizelge 4.49). Alanda bulunan toplam 5295 adet binanın 4517 adedi birinci bölgede, 778 adedi II. Bölgede bulunmaktadır. Toplam binaların 39 adedi harap, 63 adedinin tespiti yapılamayan ve 549 binanın ise müstemilat olarak saptanmıştır (KAİP, 2010)

Çizelge 4.49. Kentsel Sit Alanı İçinde Yapı Niteliği (KAİP.2010)

YAPI NİTELİĞİ	I.BÖLGE		II. BÖLGE		ALAN BÜTÜNÜ	
	Adet	Oran%	Adet	Oran%	Adet	Oran%
MALZEME VE YAPIM TEKNİĞİ						
Taş Yığma Yapılar	1507	33.36	402	51.67	1909	36.05
Eklentili Taş Yığma Yapılar	45	1.00	2	0.26	47	0.89
Diğer Yığma yapılar	1904	42.15	216	27.76	21.20	40.40
Betonarme yapılar	468	10.36	100	12.85	568	10.73
KAT YÜKSEKLİĞİ						
1Katlı	973	21.54	123	15.81	1096	20.70
2 katlı	2366	52.38	451	57.97	2817	53.20
3 katlı	390	8.63	91	11.70	481	0.08
4 ve daha yüksek (Betonarme yapı)	183	4.04	58	7.46	241	4.56
YAPISAL DURUM						
İyi Durumda	831	18.40	174	22.37	1005	18.98
Orta Durumda	2711	60.02	471	60.54	3182	60.09
Kötü Durumda	379	8.39	78	10.03	457	8.63
GELENEKSEL DOKUYA UYUMLULUK						
Tescilli yapılar	468	10.36	145	18.64	613	11.58
Geleneksel dokuyu oluşturan yapılar	611	13.53	76	0.77	687	12.97
Geleneksel Dokuya aykırı yapılar	259	5.73	70	9.00	329	6.21
Geleneksel dokuyla uyumu sağlanabilecek diğer yapılar	2586	57.25	429	55.14	3015	56.94

Alan içinde evlerin bir bölümünde bozulmalar ve değişim sonucu avluların sayısında azalmalar görülmektedir. İmar planı kararlarıyla getirilen bitişik nizam yapılaşma önerisi bozulmaya öncülük etmiştir. Avlusunu koruyan konutların I. Bölgede %66,8 oranında II Bölgede ise %72 oranında olduğu belirlenmiştir (KAİP,2010).

Koruma amaçlı imar planı sınırları içinde yapıların büyük bir bölümü konut ya da ticaret amaçlı kullanılan tek fonksiyonlu yapılardan oluşmaktadırlar. Bölgede yer alan tek fonksiyonlu yapıların %74,74'ü konut %4.57'si ticaret amaçlı kullanılan yapılardan oluşmaktadır. II. Bölgede ise yapıların %84,87'si konut, %5.35 ise ticaret amaçlı kullanılmaktadır. Zemin katı ticaret (979 adet) üst katı konut kullanımında olan yapılarda bulunmaktadır. Bu yapılar genel olarak yeni yapılmış bölümlerde yer almaktadır (KAİP, 2010).

Farklı uygarlıkların meydana getirdikleri mimarı ürünler ile zaman içinde gelenekselleşen kent dokusu kentin kimliğini belirleyen en önemli etkenlerdir (Ünal, 1999). Bu bağlamda çalışmada Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 5.11.1999 tarih ve 660 sayılı kararı doğrultusunda Koruma Amaçlı İmar Planı sınırları içinde bulunan ve aynı zamanda tarihi kent kimliğini de oluşturan sokaklar, sivil mimarlık örnekleri ve anıtsal yapıların genel özellikleri incelenmiştir.

Çalışma kapsamında 2010 yılı Gaziantep Koruma Amaçlı İmar Planına göre Kentsel sit alanında bulunan anıtsal yapılar, sivil mimarlık örnekleri, cadde ve sokaklar ile meydan belirlenmiş ve değerlendirmeye alınmıştır. Değerlendirmeye alınan Kent kimlik öğeleri Anıtsal Yapı-Avlu, Sivil Yapı-Avlu, Cadde ve Bağlantılı Sokaklar, Meydan olmak üzere 4 grupta değerlendirilmiştir.

Buna göre belirlenen mekanlar Şekil 4.45'de verilmiştir.

Anıtsal Yapılar ve Avlular

- Gaziantep Kalesi,
- Zincirli Bedesteni,
- Hışva Han,
- Tütün Han,
- Şire Han,
- Paşa Hamamı,

- Boyacı Cami,
- Kurtuluş Cami,
- Pişirici Kasteli,

Sivil Mimarlık Örnekleri ve Avlular

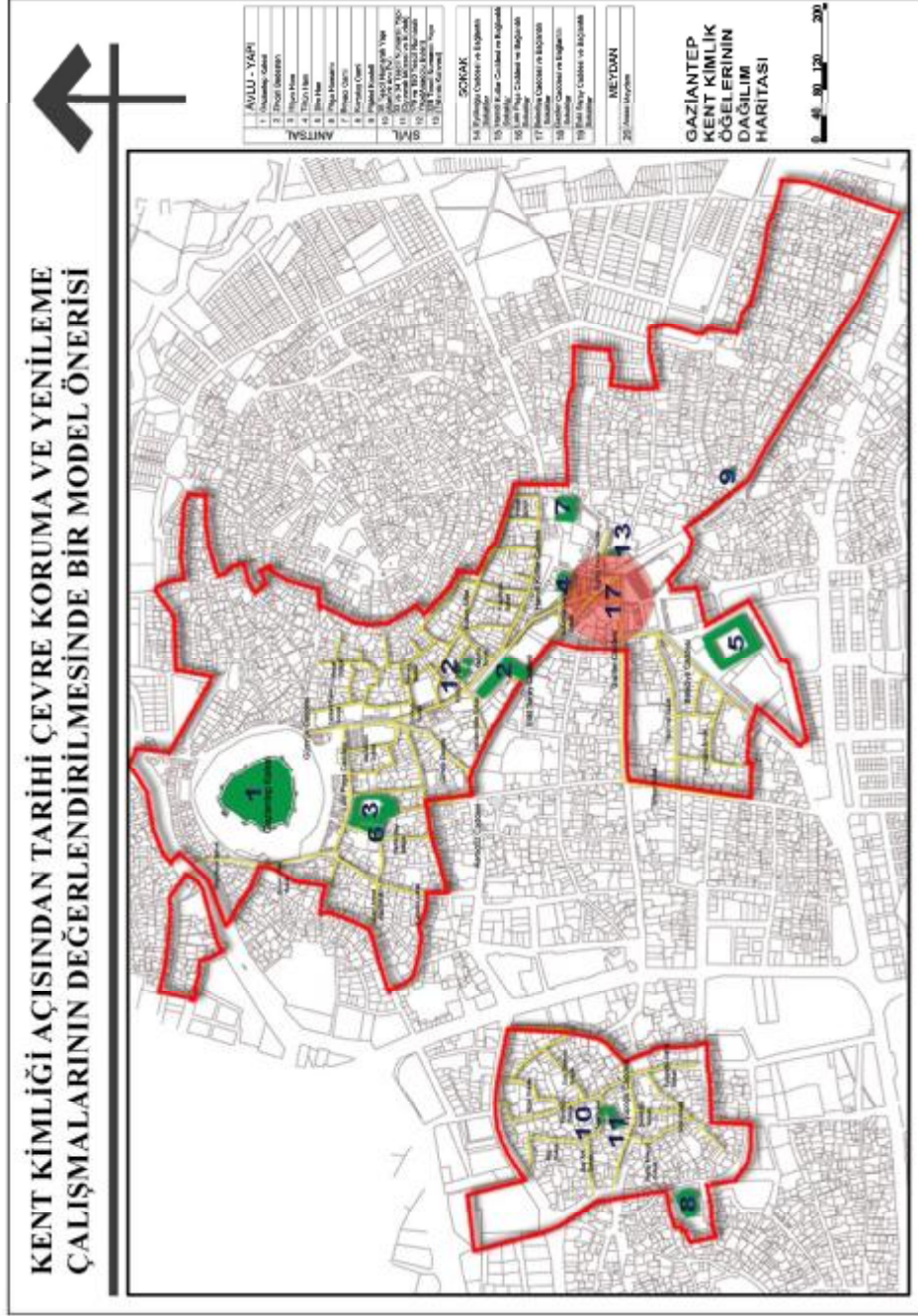
- Atatürk Anı Evi,
- Oyuncak Müzesi ve KUDEB birimi,
- Anadolu Evleri,
- Tahmis Kahvesi,

Cadde ve Bağlantılı Sokaklar;

- Eyüboğlu Caddesi,
- Hamdi Kutlar Caddesi ve Bağlantılı Sokaklar,
- Lala Paşa Caddesi ve Bağlantılı Sokaklar,
- Belediye caddesi ve Bağlantılı sokaklar,
- Gaziler Caddesi ve Bağlantılı sokaklar,

Meydan

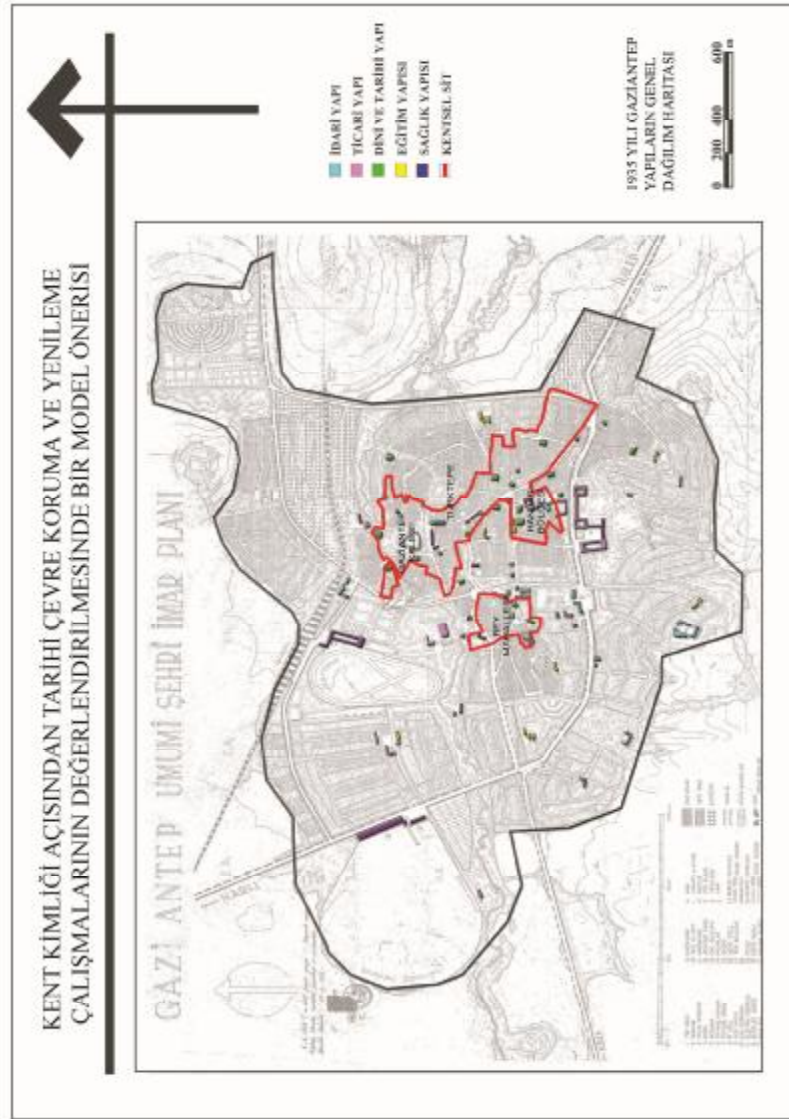
- Arasa Meydanı

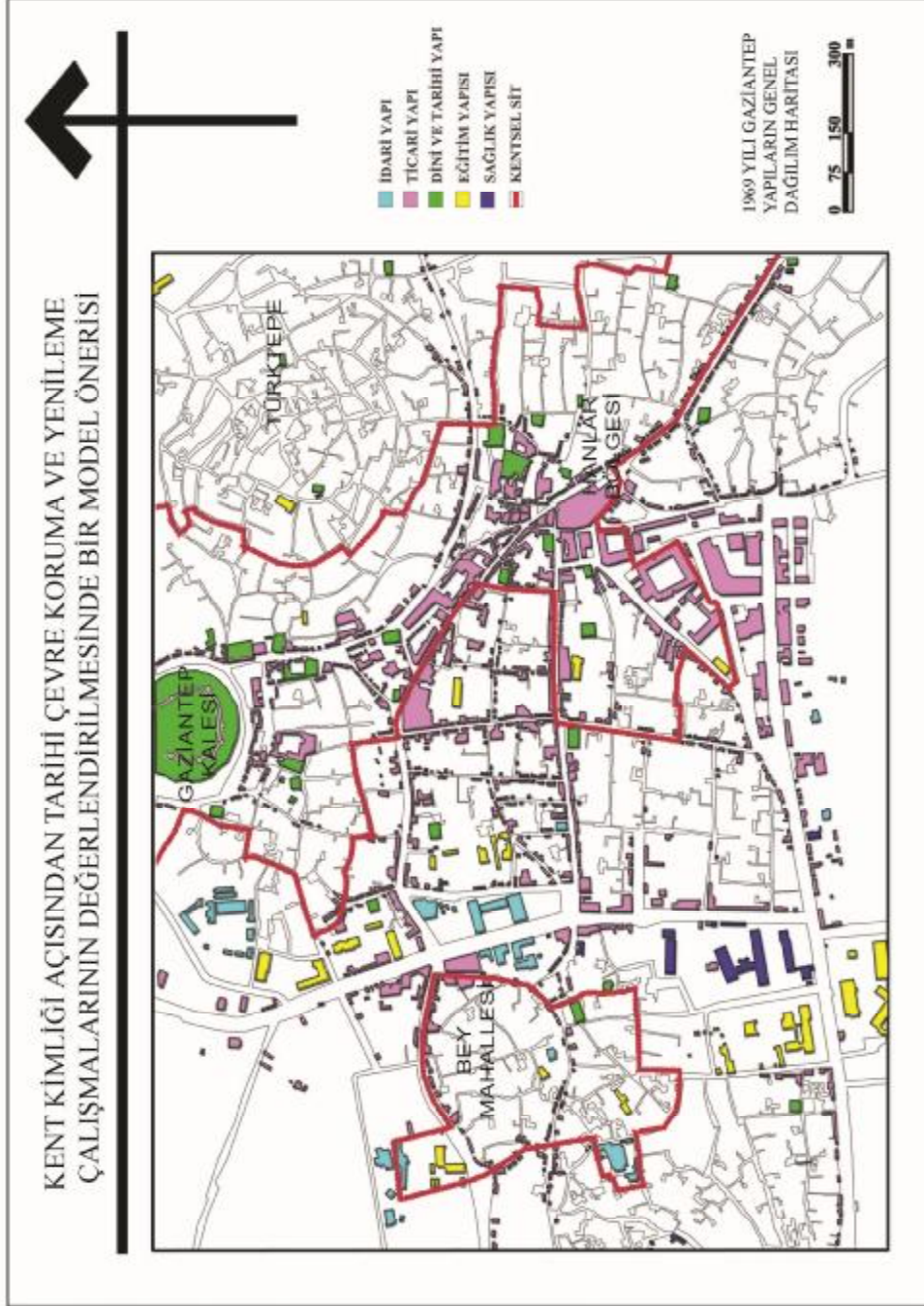
Şekil 4.45. Gaziantep Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçerisinde Değerlendirilen Kimlik Öğelerinin Dağılımı

4.2.1.1.Anıtsal Yapılar

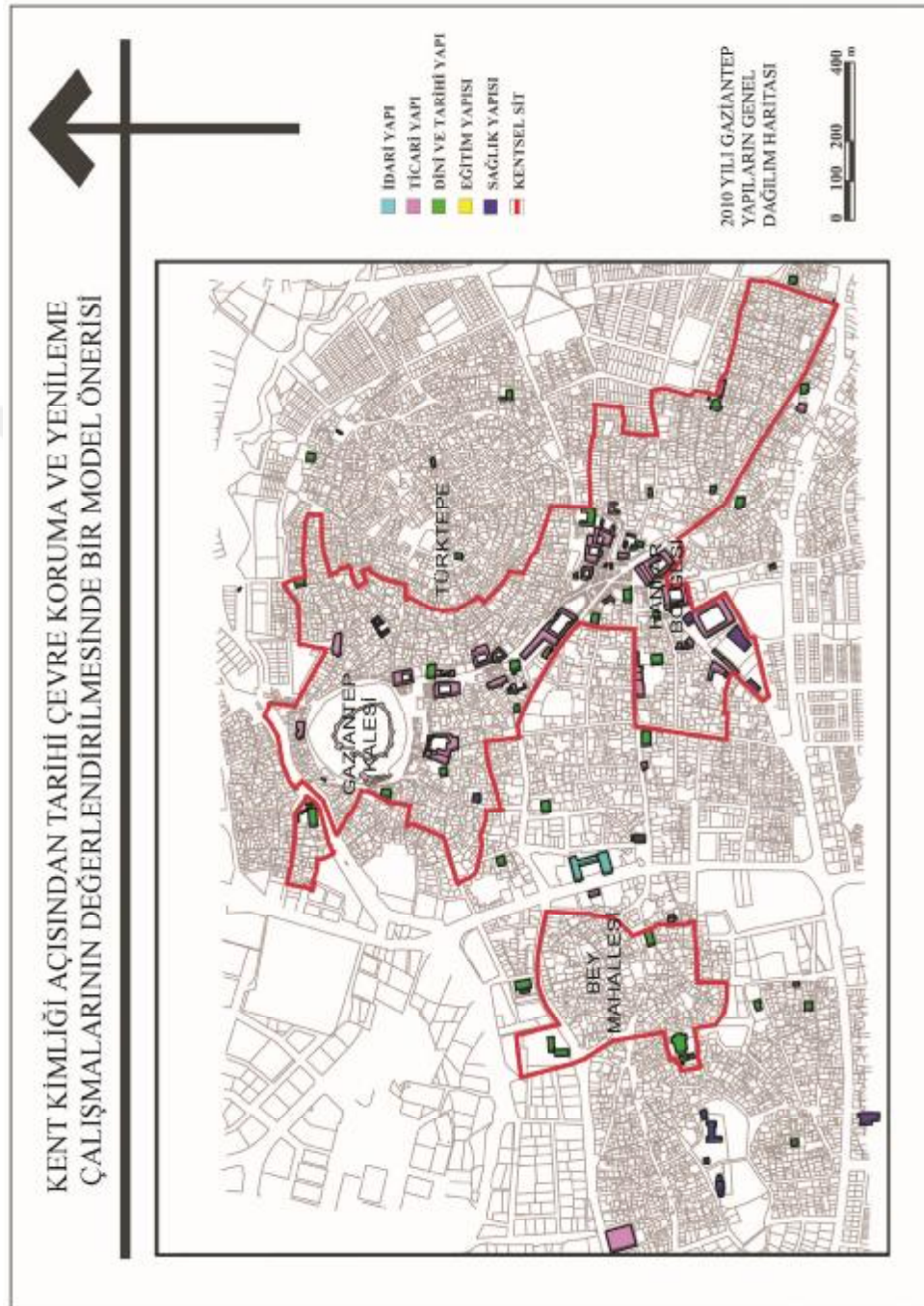
Gaziantep içerisinde yer alan anıtsal yapılar zaman içerisinde alınan kararlar doğrultusunda değişiklik geçirmiştir. 1935 yılından itibaren meydana gelen bu değişiklikler Şekil 4.46- 4.48’de görülmektedir.

Şekil 4.46. 1935 Yılı Gaziantep Kenti Anıtsal Yapıların Dağılım Haritası

Şekil 4.47. 1969 Yılı Gaziantep Kenti Anıtsal Yapıların Dağılım Haritası

Şekil 4.48. 2010 Yılı Gaziantep Kenti Anıtsal Yapıların Dağılım Haritası

Gaziantep içerisindeki Anıtsal yapılara ilişkin detaylı bilgiler aşağıda verilmektedir.

Gaziantep Kalesi: Hitit yerleşiminin bulunduğu iç kaleye Roma döneminde bir gözetleme kulesi yapılmıştır. Daha sonra yapılan eklerle kaleye dönüştüğü düşünülmektedir. Asıl görünümünü M.S. VI yüzyılda Bizans İmparatoru Justinianus zamanında almıştır (Şekil 4.49). Gaziantep Kalesinin genel yapısal özellikleri Çizelge 4.50’de verilmiştir.

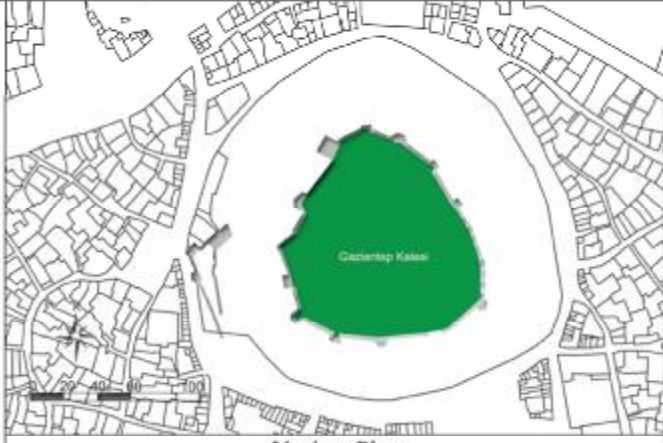
Çizelge 4.50. Gaziantep Kalesinin Genel Yapısal Özellikleri (Ünal,2001)

Kale	Genel Yapısal Özellikler
Plan	Yuvarlak Plan Şeması
Sur Uzunluğu	1200 m
Yapı Materyali	Blok Taş
Kule ve Burç Sayısı	36 Adet, 4 adedi Osmanlı dönemi
Giriş	Güney yönünden açılıp kapanan köprü ile
Kale Çevresi	10 m derinliğinde, 30 m genişliğinde hendek
Geçirdiği Onarımlar	Memlûklular 1481,Batı burçları yapılmış Kanuni Sultan Süleyman 1557. Giriş köprüsünün iki yanına kule eklenmiş. Kale içine hamam, ambar, sarnıç mescit ve 40’a yakın ev yapılmıştır.

Şekil 4.49. Gaziantep Kalesinin Restorasyon Sonrası Görünümü (Orijinal, 2018)

Değerlendirmeye alınan Gaziantep Kalesi değerlendirme formu şekil 4.50’de, değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri ve kale yakın çevresinin değerlendirilmesi ise Çizelge 4.51 ve 5.52 ‘de verilmiştir.

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ	
ANITSAL YAPI - AVLU DEĞERLENDİRME FORMU	
Yapının Adı: Gaziantep Kalesi Yapın Yılı: Bilinmiyor Özgün Kullanım: Kale Günümüz Kullanımı: Müze Tescil Durumu: Tescilli	 Vaziyet Planı
 KALENİN ESİK HALİ (a)	 KALE ÇEVRESİ (b)
	
KENTSEL DONATILAR VE MEVCUT DURUM	
	
KALENİN İÇ GÖRÜŞÜ	
a- www.wotulcoy.com/forum/viewtopic.php?t=27754&start b- Uğurluer, 2012	

Şekil 4.50. Gaziantep Kalesi Değerlendirme Formu

Çizelge 4.51. Gaziantep Kalesi Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri

Değerlendirme Elemanları			Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
			Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
				Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Anıtsal Yapı	Dış Kale	Yapı Materyali	4	4	4	4	4	4
		Cephe Yapısı	4	4	4	4	4	4
		Giriş (Kapı)	4	4	4	4	4	4
		Sur Pencereleri	4	4	4	4	4	4
		Planı	5	4	-	-	-	4.5
		Merdiven ve Basamaklar	4	4	4	3	4	3.8
	İç Kale	Döşeme Materyali	4	4	4	-	4	4
		Yapı Materyali	3	3	4	2	3	3
		Cephe Yapısı	3	3	3	2	3	2.8
		Döşeme Materyali	3	4	4	4	4	3.8
		Merdivenler	3	3	4	4	4	3.6
		Korkuluklar	-	-	-	1	3	2
Kale İçerisindeki Kentsel Donatılar	Üst Örtü Materyali	-	-	-	2	3	2.5	
	Uyarı Levhaları	-	-	-	1	2	1.5	
	Bilgi Panoları	-	-	-	1	3	2	
	Çöp Kutuları	-	-	-	2	2	2	
	Aydınlatma Elemanları	-	-	-	2	3	2.5	
	Heykeller	-	-	-	3	3	3	
	Yaya Bariyerleri	-	-	-	3	3	3	
	Oturma Birimleri	-	-	-	3	3	3	
	Döşeme Materyali	-	-	-	2	3	2.5	
Genel Değer			3.72	3.72	3.9	2.68	3.3	3.46

Çizelge 4.52. Gaziantep Kalesi Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri				Genel Değer
	Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	
Tarihi Değeri Olmayan Yapılar	2	1	2	1	1.5

Kale ile ilgili yapılan sayısal değerlendirme sonucunda genel değerinin 3.46 olduğu ve orta bir değere sahip olduğu görülmektedir. Çevresinde yer alan tarihi olmayan yapıların etkisini ise genel değer kötü ile çok kötü arasında yer alması sebebiyle tarihi yapı üzerinde olumsuz bir etki yarattığı görülmektedir.

Bedesten: Eskiden alışveriş hayatının önemli yapıları olan bedestenler, ince uzun, üstü kapalı çarşılar olup Gaziantep genelinde bulunan ve çeşitli dönemlerde yapılmış olan 6 adet bedestenden, Kentsel Sit Alanı içerisinde 2 adet bedesten bulunmaktadır. Bedestenlerin isimleri ve envanter numaraları Çizelge 4.53’de, genel yapısal özellikleri Çizelge 4.54’de, Bedestenler ile ilgili bilgiler Ek’11’de verilmiştir.

Çizelge 4.53. Kentsel Sit Alanı İçinde Bulunan Bedesten İsimleri ve Envanter Numaraları (KAİP, 2010)

Bedesten Adı	Envanter No
Kemikli Bedesteni	19 ve 76
Zincirli Bedesteni	29

Çizelge 4.54. Bedestenlerin Genel Yapısal Özellikleri

Yapı Elemanları	Yapısal Özellikleri
Yapı Materyali	Kesme Keymık Taşı
Mimari Özellikleri	Dikdörtgen Planlı
Giriş	Siyah ve Beyaz renkli taşlardan alması olarak inşa edilmiş
Pencere	Kare şeklinde küçük pencereler
Kat sayısı	Tek Katlı
Üst Örtü	Düz toprak damlı,sonradan kiremit çatıya dönüşmüş
Yağmur Suyu Tahliye Elemanları	Çörten

Değerlendirmeye alınan Zincirli Bedesten değerlendirme formu şekil 4.51’de, değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri ve yakın çevresinin tarihi dokuya uyumluluk açısından değerlendirilmesi ise Çizelge 4.55 ve 4.56’da verilmiştir.

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ	
ANITSAL YAPI - AVLU DEĞERLENDİRME FORMU	
Yapının Adı: Zincirli Bedesten	
Yapım Yılı: 18. yy	
Özgün Kullanım: Bedesten	
Günümüz Kullanımı: Turistik Çarşı	
Tescil Durumu: Tescilli	
Vaziyet Planı	
RESTORASYON ÖNCESİ (a)	
RESTORASYON SONRASI (a)	
YAPI ÇEVRESİ	
GİRİŞ KAPISI	
a-Gaziantep Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Kudeb Birimi, 2016	

Şekil 4.51. Zincirli Bedesten Değerlendirme Formu

Çizelge 4.55. Zincirli Bedesten Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Anıtsal Yapı	Yapı Materyali	5	4	5	-	4	4.5
	Cephe Yapısı	5	4	5	2	4	4
	Giriş (Kapı)	4	3	4	3	3	3.4
	Pencere	4	4	4	4	4	4
	Kat Sayısı	4	-	-	-	-	4
	Üst Örtü	3	3	3	3	4	3.2
	Yağmur Suyu Tahliye Elemanları	5	4	4	2	4	3.8
Genel Değer		4.28	3.66	4.16	2.8	3.83	3.84

Çizelge 4.56. Zincirli Bedesten Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri				Genel Değer
	Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	
Tarihi Değeri Olmayan Yapılar	2	1	2	1	1.5

Zincirli Bedesten'in değerlendirme sonucunda orta ile iyi arasında bir uygunluk değerine (3.84) sahip olduğu belirlenmiştir. Çevresinde yer alan tarihi olmayan yapıların etkisi ise olumsuz bir etki yaratmış ve kötüye yakın bir değer elde edilmesine sebep olmuştur.

Hanlar: Selçuklu ve Osmanlı sivil mimari yapıtlarında önemli yeri olan hanlar tasarımlarına uygun olarak kervanlar, yolcular için inşa edilmiş yapılardır. Hem misafirhane hem de pazar olan yapılar harp zamanında da erzak ve mühimmat ambarı olarak da kullanılmıştır (Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2016)

Çalışmada Koruma Amaçlı İmar Planı sınırları içerisinde bulunan şehir hanları incelenmiştir. Kent merkezinde bulunan 22 adet hanın 21 tanesi kentsel sit alanı içerisinde I. Bölge'de yer almaktadır. Sit alanı içerisinde bulunan hanların

isimleri ve envanter numaraları Çizelge 4.57 ‘de, hanların genel yapısal özellikleri Çizelge 4.58’de , hanlarla ilgili bilgiler Ek:12’de verilmiştir.

Çizelge 4.57. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Bulunan Hanların İsim ve Envanter Numaraları (KAİP, 2010)

Han Adı	Envanter No.	Han Adı	Envanter No.
Kürkçü Han	16A	Millet Hanı	39A
Pürsefa Han	16A	Hışva (Koza) Hanı	42A
Eski Büyük Buğday Pazarı Hanı	17A	Çekirdekçi Hanı (Emir Ali Hanı)	74A
Mecidiye (Nakıp) Han	18A	İnceoğlu (Budevri-Elbeyli) Hanı	75A
Tuz Hanı	21A	Tütün Hanı	78A
Belediye Şire Hanı	23A	Kumru Hanı	79A
Eski Maarif (Yemiş) Hanı	24A	Anadolu Hanı	85A
Basmacı (Güven) Han	25A (93A-413)	Sabuncu Hanı	88A
Yüzükçü Hanı	31A	Eski Küçük Buğday Pazarı Hanı	89A
Yeni Han	32A	Şeker Hanı	105
Eski Gümrük Hanı	33A		

Çizelge 4.58. Hanların ve Han Avlularının Genel Yapısal Özellikleri

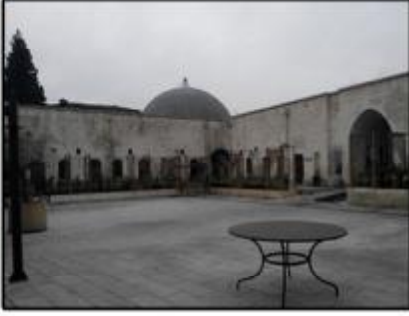
Yapı Elemanları	Yapısal Özellikleri
Yapı Materyali	Kesme Keymık taşından yapılır.
Mimari Özellikler	Mülkiyet ve yol durumuna göre kare, dikdörtgen veya arsanın durumuna göre düzgün olmayan plan formlarına sahiptir.
Cephe Yapısı	Bir kısmında yola bakan cephede dükkanlar bulunmaktadır.
Giriş	Siyah-beyaz taş işçiliği gösterir
Pencere	Avluya bakan cephede ve dış cephede yer alır
Kat Sayısı	Genel olarak 2 katlıdır. Zemin kat depo, ahır, dükkan iken üst kat yolcu odalarından oluşur.
Çatı ve saçaklar	Düz damlıdır.
Han Avluları	
Avlu sayısı	Çoğunlukla Tek Avluludur. Avlunun etrafı revakla çevrili olup arkasında odalar bulunmaktadır.
Planı	Kare, dikdörtgen planlıdır.
Döşeme materyali	Taş
Kapı	Tek kapıdan girilmektedir. Siyah beyaz taşlardan oluşmaktadır.
Havuz	Avlu ortasında ve kesme taştan yapılır.
Kuyu	Genellikle yapının alt katında yer alır
Merdiven	İkinci kat çıkan merdivenler Keymık taşından yapılmıştır.

Çalışma kapsamında Koruma Amaçlı İmar Planı sınırları içerisinde bulunan 21 adet handan Hışva Han, Tütün Han ve şire Han olmak üzere 3 adet han değerlendirmeye alınmıştır.

Değerlendirmeye alınan Hışva Han değerlendirme formu şekil 4.52’de, değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri ve yakın çevresinin tarihi dokuya uyumluluk açısından değerlendirilmesi ise Çizelge 4.59 ve 4.60’da verilmiştir.

İncelenen Tütün Hanı değerlendirme formu şekil 4.53’de, değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri ve yakın çevresinin tarihi dokuya uyumluluk açısından değerlendirilmesi ise Çizelge 4.61 ve 4.62’de verilmiştir.

şire Han değerlendirme formu şekil 4.54’de, değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri ve yakın çevresinin tarihi dokuya uyumluluk açısından değerlendirilmesi ise Çizelge 4.63 ve 4.64’de verilmiştir.

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ	
ANITSAL YAPI - AVLU DEĞERLENDİRME FORMU	
Yapının Adı: Hışva Han (Lala Mustafa Paşa Hanı) Yapım Yılı: 16. yy Özgün Kullanım: Han Günümüz Kullanımı: Otel Restorand Tescil Durumu: Tescilli	 Vaziyet Planı
 RESTORASYON ÇALIŞMASI VE ÇEVREDEKİ YAPILAR (a)	 AVLUNUN GENEL GÖRÜNÜMÜ
 ORTU ELEMANI	 ÇAM DETAYI
 GİRİŞ KAPISI ESKİ VE YENİ HALİ (a)	
a-Gaziantep Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Kudeb Birimi,2016	

Şekil 4.25. Hışva Han Değerlendirme Formu

Çizelge 4.59. Hışva Han Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Anıtsal Yapı	Yapı Materyali	5	5	5	-	4	4.75
	Cephe Yapısı	4	4	4	4	4	4
	Giriş (Kapı)	4	4	4	4	4	4
	Pencere	4	4	4	4	4	4
	Kat Sayısı	5	-	-	-	-	5
	Üst Örtü	5	5	5	-	4	4.75
	Yağmur Suyu Tahliye Elemanları	4	3	4	2	4	3.4
Genel Değer		4.42	4.16	4.33	3.5	4	4.27

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Avlu	Planı	4	4	-	-	-	4
	Revak	-	-	-	-	-	-
	Avlu Sayısı	5	5	-	-	-	5
	Döşeme Materyali	4	4	5	4	4	4.2
	Havuz	-	-	-	-	-	-
	Kuyu	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Merdiven	-	-	-	-	-	-
	Korkuluk	-	-	-	-	-	-
Genel Değer		4.33	4.33	5	4	4	4.33

Çizelge 4.60. Hışva Han Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri				Genel Değer
	Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	
Tarihi Değeri Olmayan Yapılar	2	1	2	1	1.5

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ	
ANITSAL YAPI - AVLU DEĞERLENDİRME FORMU	
Yapının Adı: Tütün Hanı Yapım Yılı: 17. yy Özgün Kullanım: Han Günümüz Kullanımı: Kafe Tescil Durumu: Tescilli	 Vaziyet Planı
 AVLUNUN GENEL GÖRÜNÜMÜ	 YAPININ GÖRÜNÜMÜ
  AVLUYA AİT DETAYLAR	 GİRİŞ KAPISI

Şekil 4.26. Tütün Hanı Değerlendirme Formu

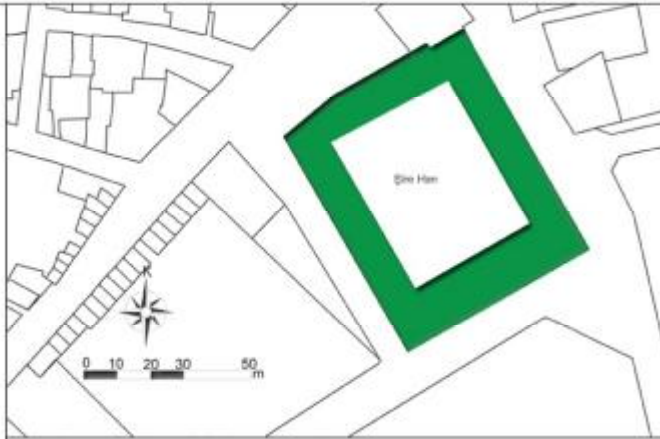
Çizelge 4.61. Tütün Hanı Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Anıtsal Yapı	Yapı Materyali	5	4	5	-	4	4.5
	Cephe Yapısı	5	4	5	4	4	4.4
	Giriş (Kapı)	3	4	2	3	4	3.2
	Pencere	4	4	4	4	4	4
	Kat Sayısı	5	-	-	-	-	5
	Üst Örtü	4	4	3	3	3	3.4
	Yağmur Suyu Tahliye Elemanları	3	2	3	2	3	2.6
Genel Değer		4.14	3.66	3.66	3.2	3.66	3.87

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Avlu	Planı	5	5	-	-	-	5
	Revak	-	-	-	-	-	-
	Avlu Sayısı	5	5	-	-	-	5
	Döşeme Materyali	4	4	5	-	4	4.25
	Havuz	-	-	-	-	-	-
	Kuyu	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Merdiven	3	3	4	2	2	2.8
	Korkuluk	-	-	-	-	-	-
Genel Değer		4.25	4.25	4.5	2	3	3.6

Çizelge 4.62. Tütün Hanı Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri				Genel Değer
	Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	
Tarihi Değeri Olmayan Yapılar	1	1	1	1	1

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ	
ANITSAL YAPI - AVLU DEĞERLENDİRME FORMU	
Yapının Adı: Şire Hanı Yapın Yılı: 19. yy Özgün Kullanım: Han Günümüz Kullanımı: Otel Restorand Tescil Durumu: Tescilli	 Vaziyet Planı
 YAPININ DIŞ GÖRÜNÜMÜ	 AVLUNUN GENEL GÖRÜNÜMÜ
  YAPININ İÇ GÖRÜNÜMÜ	 MERDİVEN
  YAPININ EKLEME YAPILAN BÖLÜMÜNÜN İÇ VE DIŞ GÖRÜNÜMÜ	

Şekil 4.27. Şire Han Değerlendirme Formu

Çizelge 4.63. Şire Han Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Anıtsal Yapı	Yapı Materyali	3	2	5	1	4	3
	Cephe Yapısı	3	2	4	1	3	2.6
	Giriş (Kapı)	4	4	4	4	4	4
	Pencere	4	3	4	4	4	3.8
	Kat Sayısı	5	-	-	-	-	5
	Üst Örtü	3	4	-	4	4	3.75
	Yağmur Suyu Tahliye Elemanları	3	2	-	2	3	2.5
Genel Değer		3.57	2.83	4.25	2.66	3.66	3.52

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Avlu	Planı	1	1	-	-	-	1
	Revak	4	4	4	4	4	4
	Avlu Sayısı	4	4	-	-	-	4
	Döşeme Materyali	1	1	-	2	2	1.5
	Havuz	-	-	-	-	-	-
	Kuyu	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	1	1	-	-	-	1
	Merdiven	4	4	4	-	4	4
	Korkuluk	4	3	-	4	-	3.66
Genel Değer		2.71	2.57	4	3.33	3.33	3.19

Çizelge 4.64. Şire Han Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri				Genel Değer
	Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	
Tarihi Değeri Olmayan Yapılar	1	1	2	1	1.25

Hanlar için yapılan yapı değerlendirmesi sonucunda en yüksek uygunluk değerine sahip olan Hışva Han (4.27), Tütün Han (3.85) ve Şire Han (3.52) olarak belirlenmiştir. Avlular için yapılan değerlendirme sonucuna göre ise bu sıralama Şire Han (3.19), Tütün Han (3.6), Hışva Han (4.33) olarak görülmektedir. Çevrelerinde bulunan tarihi değeri olmayan yapılar için değerlendirildiğinde Hışva Han'ın uygunluk değerinin daha yüksek (1.5) olduğu görülmektedir.

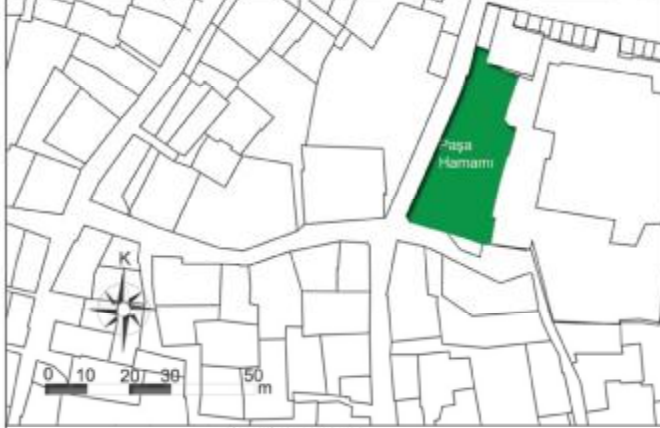
Hamamlar: Yapıldığı dönemlerde sosyal hayatın bir parçası olan ancak günümüzde çok fazla kullanılmayan Gaziantep hamamları anıtsal yapı olarak tescil edilerek koruma altına alınmıştır. Tescilli 13 adet hamamdan çalışma alanı içerisinde bulunan 10 hamamın isimleri ve envanter numaraları Çizelge 4.65'de, hamamların genel özellikleri Çizelge 4.66'da. hamamlara ait bilgiler ise Ek:13'de verilmiştir. Çalışma kapsamında değerlendirmeye alınan Paşa Hamamı değerlendirme formu şekil 4.55'de, değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri ve yakın çevresinin değerlendirilmesi ise Çizelge 4.67 ve 4.68 'de verilmiştir.

Çizelge 4.65. Hamam İsimleri ve Envanter Numaraları (KAİP,2010)

Hamam Adı	Envanter No	Hamam Adı	Envanter No.
Pazar (Göymen)Hamamı	9A	İki Kapılı Hamam	65A
Büyük Paşa Hamamı	40A	Tabak Hamamı	66A
Dutlu Hamam	53A	Eski (Pazarcık) Hamamı	68A
Hüseyin Paşa Hamamı	57A	Şih (Fettullah) Hamamı	77A
Naip Hamamı	64A	Şehitler Hamamı	83A

Çizelge 4.66. Hamamların Genel Yapısal Özellikleri

Yapı Elemanları	Genel Özellikler
Yapı Materyali	Siyah Taş (Bazalt), Keymık Taşı, İç mekânda renkli mermerdir.
Mimari Özellikler	Genel olarak Soğukluk, ılıkılık ve sıcaklık bölümlerinden oluşur.
Cephe Yapısı	Dışa kapalı ve dış cephesinde pencere yoktur.
Giriş	Genellikle tek girişlidir. Ancak bazılarında iki giriş bulunmaktadır.
Pencere	Cephelerde yoktur.
Üst Örtü	Kubbeli ve ışık pencereleri bulunmaktadır.

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ	
ANITSAL YAPI - AVLU DEĞERLENDİRME FORMU	
Yapının Adı: Paşa Hamamı Yapın Yılı: 16. yy Özgün Kullanım: Hamam Günümüz Kullanımı: Müze Tescil Durumu: Tescilli	 Vaziyet Planı
 YAPININ İÇ GÖRÜNÜMÜ (a)	 YAPI ÇEVRESİ
 YAPIYA AIT DETAYLAR (b,c)	
a,b,c- http://www.gaziantephamammuzesi.org/galeri.php	

Şekil 4.55. Paşa Hamamı Değerlendirme Formu

Çizelge 4.67. Paşa Hamamı Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri

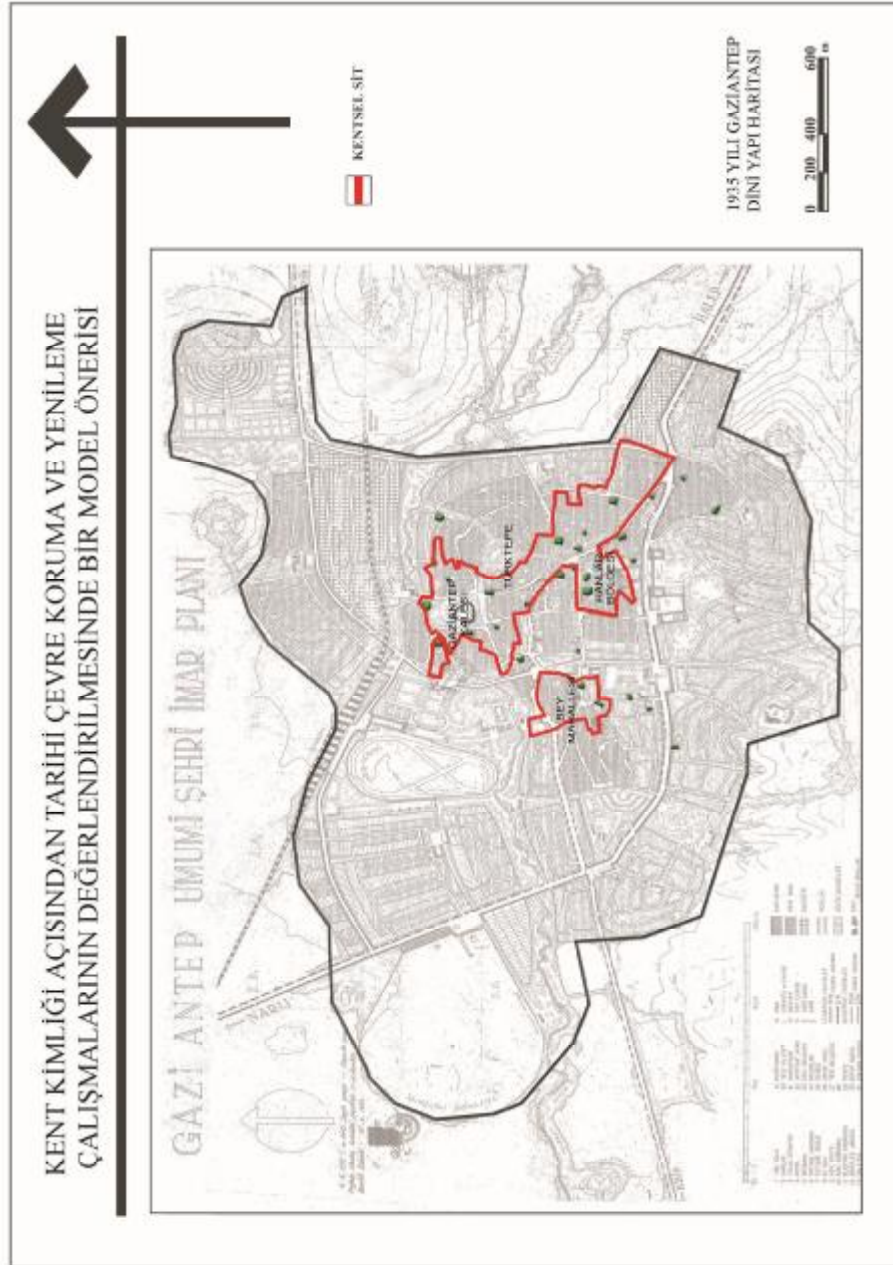
Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Anıtsal Yapı	Yapı Materyali	5	5	5	-	4	4.75
	Cephe Yapısı	5	4	4	4	4	4.2
	Giriş (Kapı)	4	4	3	4	4	3.8
	Pencere	4	3	4	4	4	3.8
	Kat Sayısı	4	-	-	-	-	4
	Üst Örtü	4	3	3	4	4	3.6
	Yağmur Suyu Tahliye Elemanları	4	4	4	-	4	4
Genel Değer		4.28	3.83	3.83	4	4	3.99

Çizelge 4.68. Paşa Hamamı Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi

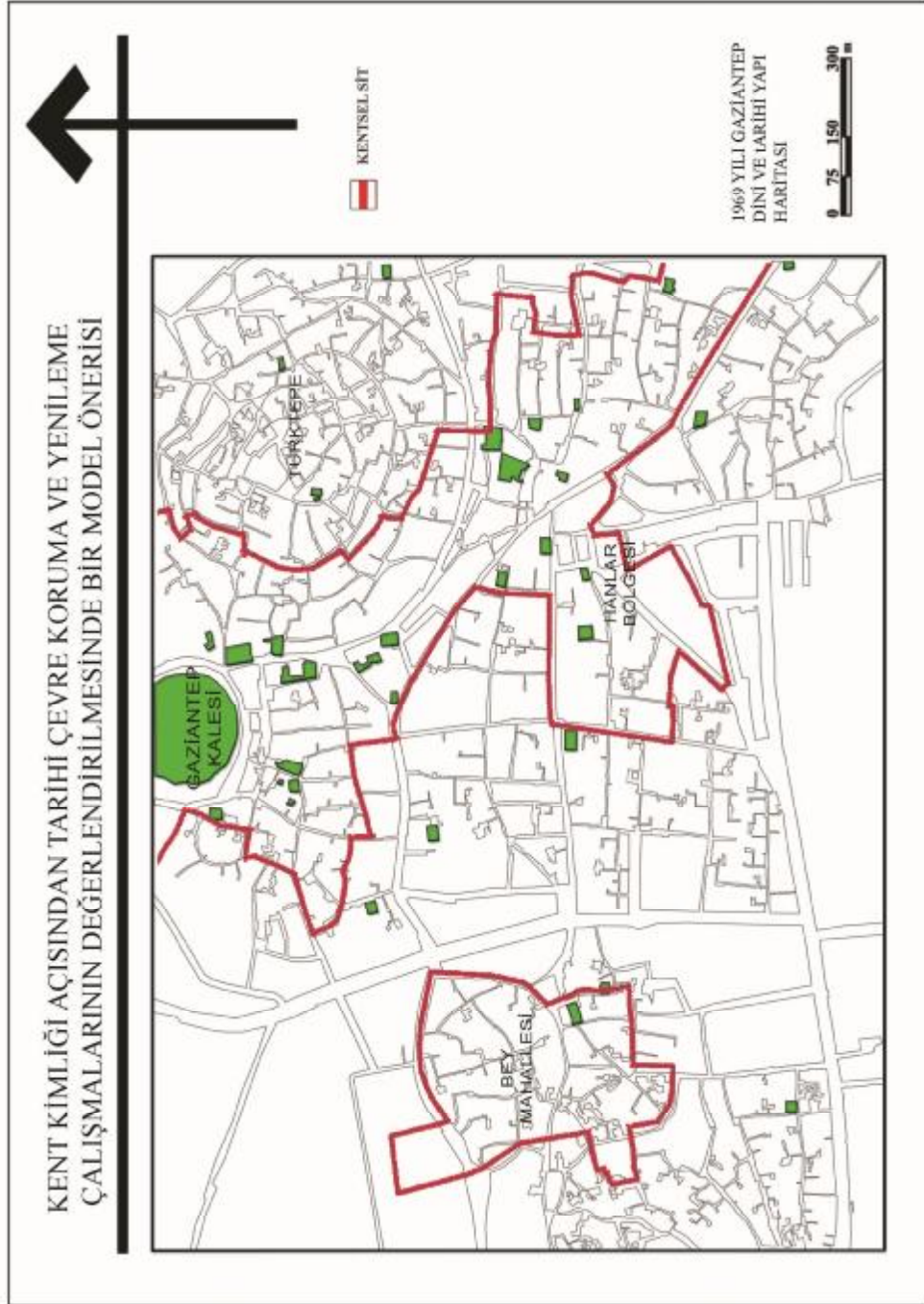
Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri				Genel Değer
	Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	
Tarihi Değeri Olmayan Yapılar	1	1	2	1	1.25

Yapılan değerlendirmeye göre Paşa Hamamı'nın uygunluk değeri olarak iyiye yakın (3.99) değer alması olumlu olarak değerlendirilebilir. Yapının müze olarak korunuyor olmasının da buna katkısının olduğu söylenebilir. Yapı için görünen bu olumlu tablo maalesef yapı çevresi için geçerli değildir. Yapının çevresiyle bir bütün olduğu düşünüldüğünde, tarihi değeri olmayan yapıların genel değerinin 1.25 olmasının, kenti ziyaret edenler açısından olumsuz bir durum teşkil ettiği söylenebilir. Yapının kendi değeri yüksek iken çevresindeki tarihi olmayan yapılar değerinin azalmasına sebep olabilmektedir.

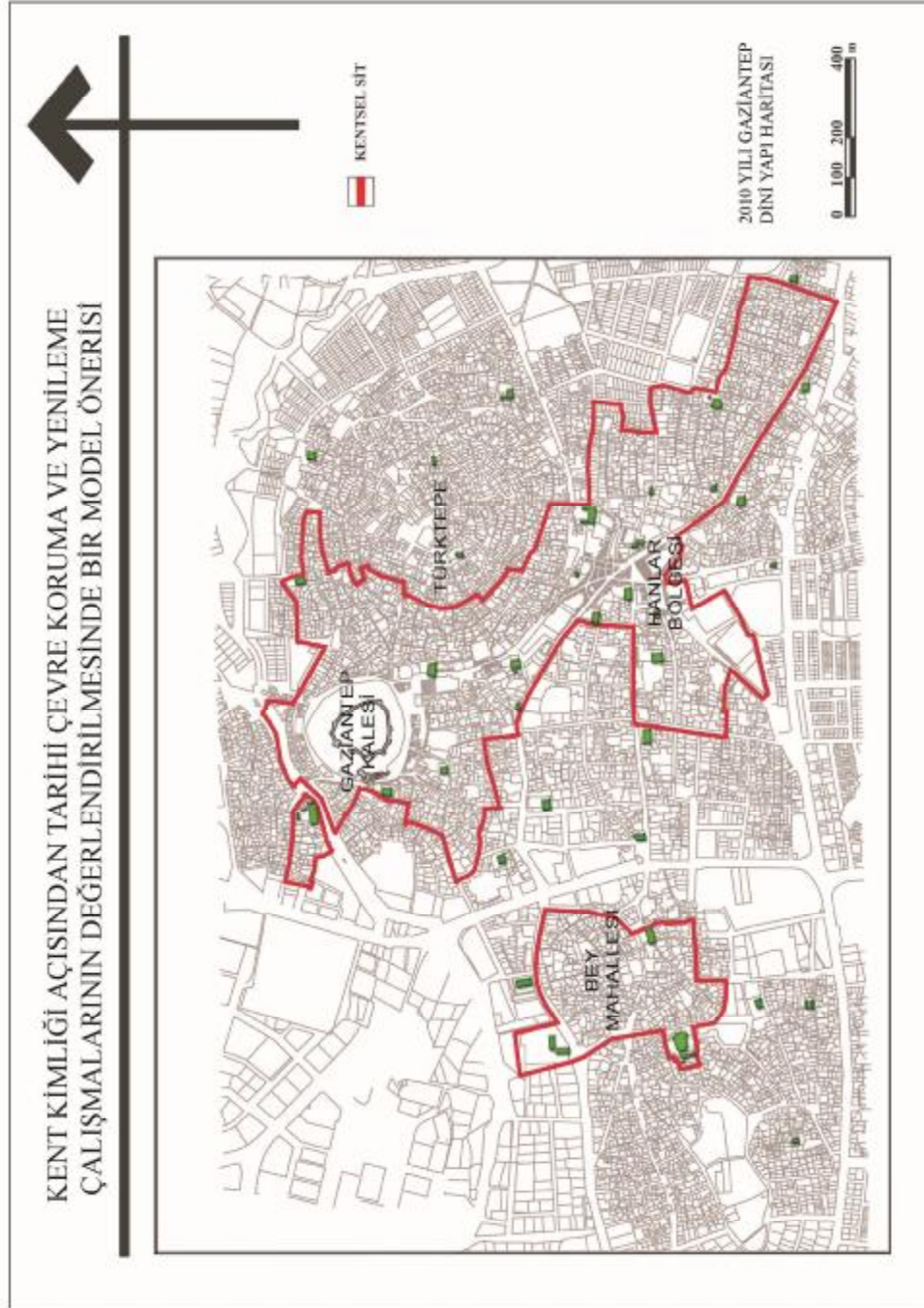
Dini Yapılar: Kent içerisinde yer alan dini yapıların 1935 yılı itibarıyla dağılımı Şekil 4.56-4.58'de verilmiştir.

Şekil 4.56. 1935 Yılı Gaziantep Kenti Dini Yapı Dağılım Haritası

Şekil 4.57. 1969 Yılı Gaziantep Kenti Dini Yapı Dağılım Haritası

Şekil 4.58. 2010 Yılı Gaziantep Kenti Dini Yapı Dağılım Haritası

Camiler: Kent içindeki konumları, yapım tarihleri belgesel nitelikleri ile kentin mimari değeri olan Tarihi Gaziantep Camileri aynı zamanda kent silüetine de görsel katkı sağlamaktadır. Mahalle merkezlerinde bulunan camiler aynı zamanda toplantı mekânı olarak kullanılmıştır. Hemen hepsinin yapımında kesme taş kullanılan camiler plan ve süsleme bakımından birbirinden farklıdır (Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2016).

Koruma Amaçlı İmar Planı sınırları içerisinde bulunan tescilli 21 Caminin isimleri ve envanter numaraları Çizelge 4.69’ da, Camilerin genel özellikler ise Çizelge 4.70’de verilmiştir. Camiler ile ilgili ayrıntılı bilgiler ise Ek.14’de verilmiştir.

Çizelge 4.69. Koruma Amaçlı İmar Planı İçinde Bulunan Cami ve Mescit İsimleri ve Envanter Numaraları (KAİP, 2010)

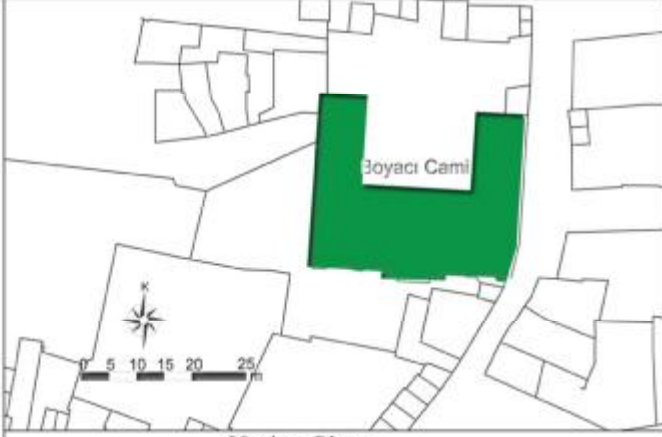
Cami Adı	Envanter No	Cami Adı	Envanter No
Bostancı Camisi	5A	Alaüddevle Camisi	28A
Kabasakal Paşa Camisi	6A	Karagöz Camisi	30A
Şeyh Fettullah Camisi	7A	Hüseyin Paşa Camisi	35A
İhsan Bey Camisi	11A	Boyacı Camisi	38A
Ağa Camisi	12A	Tahtani Camisi	41A
Bişirici Mescidi ve Çeşmesi	13A	Handaniye Camisi	43A
Kozluca Camisi	14A	Şirvani Camisi	45A
Tekke Camisi	15A	Aliyünaccar Camisi	46A
Hacı Veli Camisi	20A	Eyüpoğlu Camisi	50A
Karatarla Camisi	26A	Alaüddevle Mescidi	87A
Hacı Nasır Camisi	27A	Kurtuluş Camii	

Çizelge 4.70. Camilerin Genel Yapı Özellikleri

Yapı Elemanları	Genel Özellikler
Yapı Materyali	Sarı, pembe kesme taş
Mimari Özellikleri	Camilerin plan ve süslemeleri birbirinden farklıdır. Genellikle dikdörtgen planlı, son cemaat yeri olan ve iki nefli yapılar grubundandır.
Cephe Özellikleri	Farklı renkte taş kullanılmıştır.
Giriş	Sarı, ve siyak renkli taşlardan yapılmış. Sivri kemerli niş içine alınmış basık kemerlidir. Basık kemerli girişin üzerinde dikörtgen bir pencere açıklığı bulunmaktadır
Pencere	Camilerinin cephelerinde yer alan pencereler cephe boyunca yükselen kemerli nişlerin içine açılmış düz atkılı pencereler şeklindedir.
Üst Örtü	Deprem ve savaş sonrası tahrip olan üst örtü tamamen değiştirilmiştir. Orijinal üst örtü düz dam ve üzeri hasır malzeme ile kaplanmış kubbeler dışardan algılanmayacak şekilde kırma çatı ile kaplanmıştır.
Minareler	Silindirik veya çokgen gövdeli genellikle tek şerefeli minarelerdir. Şerefe altlarındaki mukarnasların üslubu, gövdelerinde yer alan zencirekli ve zikzaklı bilezikler, Zengî düğümlü kemerler, dilimli ve yuvarlak kemerli kuşaklar, şemsiyeli şerefeler
Avlu	Genellikle birkaç girişi bulunur, kare, dikdörtgen biçimlidir.

Boyacı Camii ve 1892 yılında kilise olarak yapılmış, kentin Müslüman hakimiyetine girmesiyle camiye dönüştürülmüş olan Kurtuluş Camii değerlendirmeye alınmıştır.

Değerlendirmeye alınan Boyacı Camii Değerlendirme Formu Şekil 4.59'da, Kurtuluş Camii Değerlendirme Formu Şekil 4.60'da verilmiştir. Bu camilere ait değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri ve yakın çevresinin tarihi dokuya uyumluluk açısından değerlendirilmesi ise Çizelge 4.71-4.74'de verilmiştir.

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ		
ANITSAL YAPI - AVLU DEĞERLENDİRME FORMU		
Yapının Adı: Boyacı Camii (Kadı Kemalettin) Yapım Yılı: 14. yy Özgün Kullanım: Camii Günümüz Kullanımı: Camii Tescil Durumu: Tescilli	 Vaziyet Planı	
 YAPININ GÖRÜNÜMÜ	 AVLUNUN GENEL GÖRÜNÜMÜ	
 AVLU MERDİVENLERİ VE KENTSEL DONATILAR	 MINARE	 AVLU GİRİŞİ VE ÇEVREDEKİ YAPILARIN GÖRÜNÜMÜ

Şekil 4.59. Boyacı Camii Değerlendirme Formu

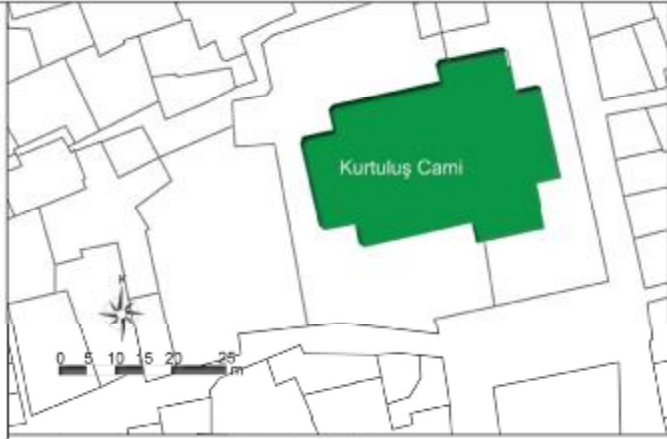
Çizelge 4.71. Boyacı Camii Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Anıtsal Yapı	Yapı Materyali	5	5	5	-	4	4.75
	Cephe Yapısı	5	5	5	-	4	4.75
	Giriş (Kapı)	5	5	5	4	4	4.6
	Pencere	4	4	3	3	4	3.6
	Kat Sayısı	4	-	-	-	-	4
	Üst Örtü	3	4	-	3	4	3.5
	Yağmur Suyu Tahliye Elemanları	3	2	-	2	4	2.75
Genel Değer		4.14	4.16	4.5	3	4	3.99

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Avlu	Planı	5	4	-	-	-	4.5
	Revak	-	-	-	-	-	-
	Avlu Sayısı	4	-	-	-	-	4
	Döşeme Materyali	5	5	5	-	4	4.75
	Havuz	-	-	-	-	-	-
	Kuyu	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	-	-	-	2	3	2.5
	Merdiven	3	3	-	2	3	2.75
	Korkuluk	4	3	-	2	3	3
Genel Değer		4.2	3.75	5	2	3.25	3.64

Çizelge 4.72. Boyacı Camii Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri				Genel Değer
	Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	
Tarihi Değeri Olmayan Yapılar	1	1	2	1	1.25

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ	
ANITSAL YAPI - AVLU DEĞERLENDİRME FORMU	
Yapının Adı: Kurtuluş Camii Yapım Yılı: 19. yy Özgün Kullanım: Kilise Günümüz Kullanımı: Camii Tescil Durumu: Tescilli	 Vaziyet Planı
 ESKİ GÖRÜNÜMÜ (a)	 TAŞ MATERYALI
 MEVCUT GÖRÜNÜMÜ a-https://tr.pinterest.com/pin/3E3931936963426166	 DÖŞEME DETAYI

Şekil 4.60. Kurtuluş Camii Değerlendirme Formu

Çizelge 4.73. Kurtuluş Camii Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Anıtsal Yapı	Yapı Materyali	5	5	5	-	4	4.75
	Cephe Yapısı	5	5	5	4	4	4.6
	Giriş (Kapı)	4	4	4	-	4	4
	Pencere	4	3	4	4	4	3.8
	Kat Sayısı	4	-	-	-	-	4
	Üst Örtü	4	4	-	4	4	4
	Yağmur Suyu Tahliye Elemanları	-	-	-	-	-	-
Genel Değer		4.33	4.2	4.5	4	4	4.2

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Avlu	Planı	5	5	-	-	-	5
	Revak	-	-	-	-	-	-
	Avlu Sayısı	5	5	-	-	-	5
	Döşeme Materyali	3	3	3	3	3	3
	Havuz	-	-	-	-	-	-
	Kuyu	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Merdiven	3	3	2	3	3	2.8
	Korkuluk	-	-	-	3	3	3
Genel Değer		4	4	2.5	3	3	3.3

Çizelge 4.74. Kurtuluş Camii Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri				Genel Değer
	Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	
Tarihi Değeri Olmayan Yapılar	2	2	3	2	2.25

Camiler için yapılan değerlendirme sonunda Kurtuluş Camii'nin yapı (4.2) olarak Boyacı Camii'nin ise avlu (3.64) olarak uygunluk değerlerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu duruma sebep olarak Kurtuluş Camii'nin aslında bir kilise yapısı olması ancak günümüzde Camii olarak kullanılması ve malzeme değişikliği yapılmış olması gösterilebilir. Yenilenmiş yapı ve materyal ölçütünün en düşük değere (2.00) sahip olması da bunu destekler niteliktedir. Tarihi değeri olmayan yapılar konusunda değerlendirildiğinde Kurtuluş Camii'nin 2.25 Boyacı Camii'nin ise 1.25 değerine sahip olduğu görülmektedir.

Kiliseler: Kentte günümüzde biri cami diğeri sosyal tesis olarak kullanılan 2 adet kilise bulunmaktadır. Farklı amaçlarla kullanılan yapıların isimleri envanter numaraları Çizelge 4.75'de verilmiştir. Bu kiliselerden St. Mary Kilisesi Kurtuluş Cami olarak kullanılmakta ve camiler bölümünde değerlendirmeye alınmıştır. Kendirli kilisesi ise Öğretmen evi sosyal tesisi olarak kullanılmaktadır.

Çizelge 4.75. Kilise İsimleri ve Envanter Numaraları (KAİP,2010)

Kilise Adı	Envanter No
St. Mary Kilisesi (Kurtuluş Camii)	58A
Kendirli Kilisesi	72A

Kasteller: Türk Mimarisinde sadece Gaziantep'de bulunan bu yapılar kısmen veya tamamen yer altında bulunmaktadırlar. Zeminden merdivenle inilerek ulaşılan yapının kasteller içinde tuvalet, yıkanma yeri, dinlenme ve abdest alma yerleri, çamaşır ve yün yıkama mekanları ile namaz kılınan boşluklar bulunmaktadır. Yeraltı kaynakları bakımından fakir olan kentte suyun buharlaşmasının önüne geçilebilmesi için oluşturulan mekanlardır. Evler su ihtiyacını karşılayabilmek için, livaslar üzerine yapılmış, evlerden livaslara kuyular açılmıştır (Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2016.)

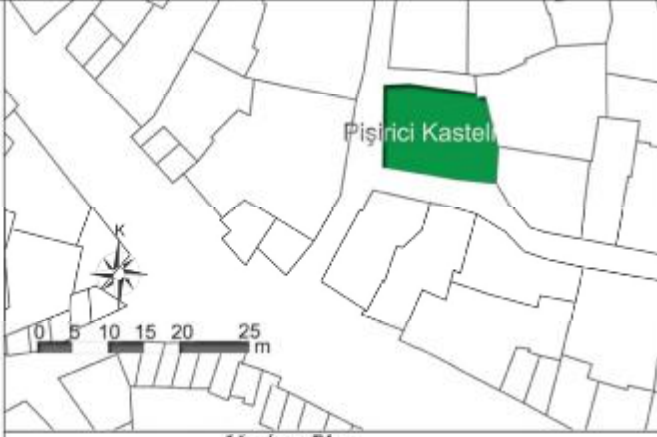
Çalışma alanında Şeyh Fettullah Kasteli ve Pişirici Kasteli bulunmaktadır. Kastellerin genel özellikleri Çizelge 4.76’da, kastellerle ilgili bilgi ise Ek:16’da verilmiştir.

Çizelge 4.76. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Bulunan Kastellerin Genel Yapısal Özellikleri

Yapı Elemanları	Genel Özellikleri
Konumu	Zemin altında yer almaktadır.Suyun bulunduğu derinliğe göre 10 ila 40 basamak yol kotundan aşağına yer alır.
Su Kaynağı	Livas adı verilen yer altı su kanallarından biriken su kaynak oluşturur.
Yapı Materyali	Keymık Taşı
Havuz	Kare şeklinde olup genişçe bir meydanın ortasında yer alır.
Giriş	Merdivenle inilmektedir.
Kapı	Merdiven sonunda genellikle demir malzemeden yapılıdır.
Pencere	Yok

Değerlendirmeye alınan Pişirici Kasteli Değerlendirme formu Şekil 4.61’de, Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri ve Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi ise Çizelge 4.77 ve 4.78 ‘de verilmiştir.

Değerlendirme sonucunda Pişirici Kasteli’nin yapı olarak 3.89 değeri ile iyiye yakın bir sonuca sahip olduğu görülmektedir. Bu durumda yapının dışa cephesinin olmaması, korunaklı olması gibi sebepler gösterilebilir. Yenilenmiş yapı ve materyal ölçütünün en düşük değere sahip olması (3.16), seçilen bazı malzemelerin aslına uygun olmayışından kaynaklı, yapıda değer kaybına sebep olduğunun göstergesi olarak ifade edilebilir.

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ			
SİVİL YAPI - AVLU DEĞERLENDİRME FORMU			
Yapının Adı: Pişirici Kasteli Yapım Yılı: 13. yy Özgün Kullanım: Kastel Günümüz Kullanımı: Kastel Tescil Durumu: Tescilli	 Vaziyet Planı		
 YAPININ DIŞ GÖRÜNÜMÜ	 MERDİVEN VE KÖRÖKÜKLAR	 GENEL GÖRÜNÜM	
			
YAPININ İÇ GÖRÜNÜMÜ VE DETAYLAR			

Şekil 4.61. Pişirici Kasteli Değerlendirme Formu

Çizelge 4.77. Pişirici Kasteli Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Anıtsal Yapı	Yapı Materyali	4	4	5	4	4	4.2
	Cephe Yapısı	5	5	5	-	4	4.75
	Giriş (Kapı)	4	3	4	-	4	3.75
	Havalandırma Pencereleri	4	4	5	-	4	4.25
	Planı	5	5	-	-	-	5
	Merdiven	4	4	5	4	3	4
	Döşeme Materyali	4	4	5	3	3	3.8
	Korkuluklar	1	3	-	2	3	2.25
	Havuz	5	4	4	3	3	3.8
	Aydınlatma Elemanları	5	4	5	3	3	4
Genel Değer		4.1	4	4.75	3.16	3.44	3.89

Çizelge 4.78. Pişirici Kasteli Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri				Genel Değer
	Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	
Tarihi Değeri Olmayan Yapılar	2	2	3	2	2.25

Çeşmeler: Osmanlı döneminde hemen her mahallede merkezi bir konumda ya da küçük bir meydancıkta bir çeşme yapılmış ancak kentte evlerin altından geçen ve "Livas" adı verilen su yollarının yapılması sonucunda her eve içme ve kullanma suyu ulaşmıştır. Bu nedenle de meydan ve duvar çeşmelerine konut alanlarında fazla ihtiyaç duyulmamıştır. Ticaret dokusunda nüfusun yoğunluğu nedeniyle çeşmeler daha fazla yapılmıştır. (<http://www.sahinbey.bel.tr>)

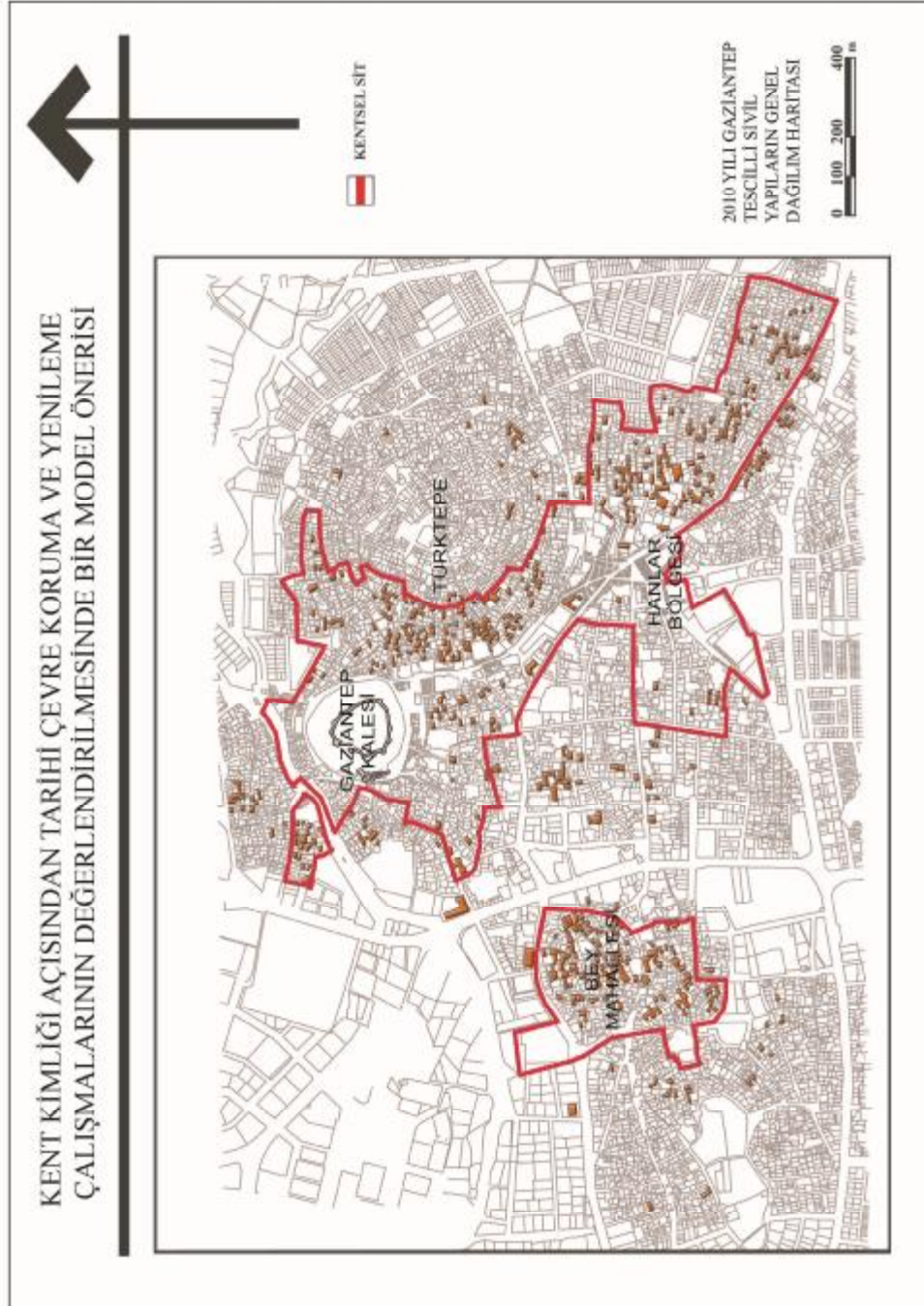
Osmanlı döneminde hemen hemen her mahalleye ihtiyacı karşılamak amacıyla yapılan çeşmeler konut alanlarından çok ticaret dokusunun bulunduğu gün içi yoğunluğun çok olduğu alanlarda yapılmıştır. Koruma amaçlı imar planı sınırları içinde yer alan 8 adet çeşme bulunmaktadır (Çizelge 4.79). Çeşmelerin

restorasyonu yapılmadığı için değerlendirmeye alınmamıştır. Çeşmelerle ilgili bilgiler ise Ek: 15’de verilmiştir.

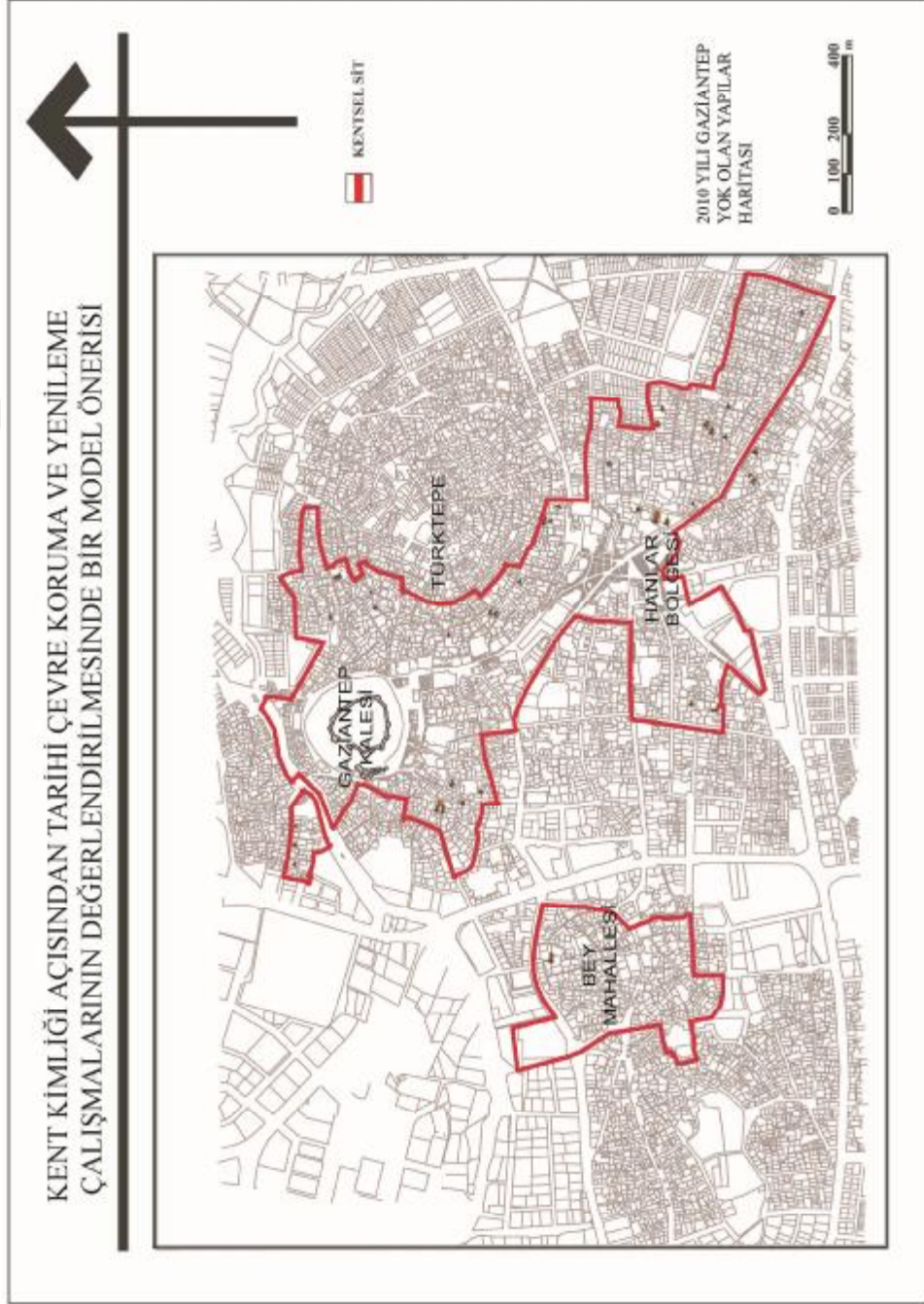
Çizelge 4.79. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Bulunan Çeşme İsimleri ve Envanter Numaraları

Çeşme Adı	Envanter No	Çeşme Adı	Envanter No
Nuribey Çeşmesi	4A	Gümüş Kastel Çeşmesi	55A
Demirliğane Çeşmesi	8A	Arasta Çeşmesi	56A
Bişirici Çeşmesi	13A	Hüseyin Paşa Çeşmesi	57A
Kumandan Çeşmesi	49A	Çeşme	81A

Sivil Mimarlık Örnekleri: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu’nun 5.11.1999 tarih ve 660 sayılı kararı doğrultusunda Koruma Amaçlı İmar Planı sınırları içinde bulunan ve aynı zamanda tarihi kent kimliğini de oluşturan sivil mimarlık örnekleri Şekil 4.62’de, kayıp yapılar ise Şekil 4.63’de verilmiştir.

Şekil 4.62. 2010 Yılı Gaziantep Tescilli Sivil Yapı Dağılımı

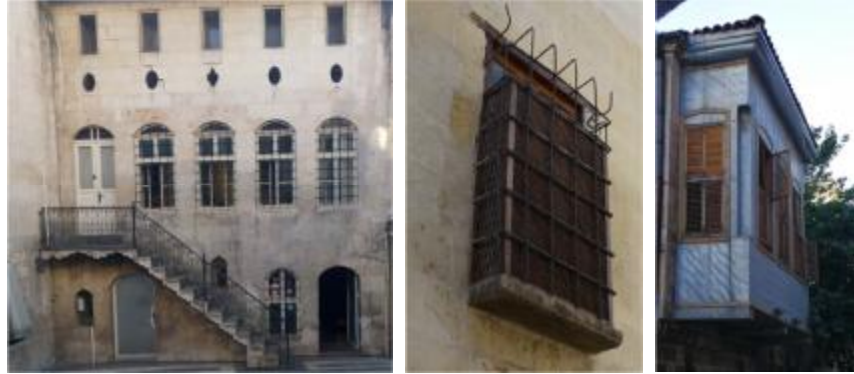

Şekil 4.63. 2010 Yılı Gaziantep Yok Olan Yapıların Dağılımı

Tarihi kent kimliğini oluşturan kültür varlığı niteliğindeki yaşam biçimini yansıtan ve 1970 yılından günümüze kadar tescil edilmiş sivil mimarlık örnekleri ile tescil edilmemiş ancak geleneksel dokuyu oluşturan sivil yapıların genel özellikleri incelenmiş ve Çizelge 4.80’ de verilmiştir.

Çizelge 4.80. Geleneksel Konutlarının Genel Özellikleri (Ünal,2001, Atalar,2004)

Konut	Genel Özellikleri
Yapı Materyali	Keymik Taşı: Kirli beyaz, dayanıklı,dış cephe ve merdivenlerde Havara taşı: İç duvarlarda Karataş: Siyah renkli sert yapılı Topak taşı: Sarımtırak renkli sert. Dış cephe ve avlu duvarlarında kullanılmıştır. Ahşap malzeme sadece kat döşemeleri ve çatılarda taşıyıcı olarak kullanılmıştır.Bunun dışında ahşap oda duvarlarının kaplanmasında pencere, kapı, kepenk ve kafeslerdd kullanılmıştır.
Kat Sayısı	Genellikle 2 katlıdır.
Pencere	Yapının tamamındaki pencereler birbiri ile uyum içinde dikdörtgen formudur. Ahşap kullanılan pencereler üst ve alt parçaları bağımsız dört kanatlıdır.düz lentolu veya basık kemerlidir. Zemin katta sokağa bakan cephelerde pencere açılmamıştır ancak üst katlarda pencere bulunur. Bu pencereler demir, ahşap kafes veya kepenk ile kapalıdır. Avluya bakan pencerelerde ise her iki katta da pencere bulunmaktadır. Üst kat pencerelerinin üzerinde ışık ve hava sağlayan kuş taaları bulunmaktadır(Şekil 4.64). Çatı aralarında" Bardakaltı" denilen dikdörtgen şeklinde havalandırma pencereleri bulunmaktadır.

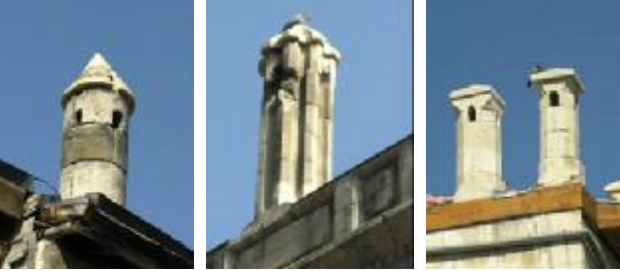

Şekil 4.64. Avlu ve Dış Cephe Pencere Örnekleri (Orijinal, 2018)

Çizelge 4.80. (Devam)

Kapı	Düz, tam kemerli ya da basık kemerli lento ile geçilmiş, bazı kaplarda siyah-beyaz taş birlikte kullanılmıştır. Kapılar ahşap malzemeden (Özellikle ceviz) yapılmıştır, ancak dış yüzleri sac ya da çinko ile kaplanmıştır. Genişlikleri 1.00-1.20 m yükseklikleri 2.00-2.25 m arasındadır. Kapı tokmakları döküm ya da tunçtan yapılmıştır. Tuduya ile kaplanmış ve "mih" adı verilen çivilerle çeşitli motifler yaratılarak süslenmiştir (Şekil 4.65) Şekil 4.65. Kapı Örnekleri (Orijinal, 2018)
Çıkmalar	İki şekilde çıkma bulunur. Birincisi yapının ikinci katında, sokak boyunca yapıyı uyumlu hale getirmek için yapılan gönye çıkmadır. İkinci çıkma tipi yapının ikinci katından döşeme kirişlerinin uzatılması ile elde edilir. Çıkmaları taşıyan "kolsun" adı verilen taşıyıcılar taş, demir ve ahşap olabilmektedir. En sık rastlanan kolsun ahşaptan yapılandır. Çıkmalar Bağdadiye adı verilen bağdadi duvar tekniği ile yapılmıştır. Kendir, kül ve kireçten yapılmış siva ile Birinci kat siva yapılır. İkinci kat siva ise Kıymık tozu, kül ve kireç karışımı siva ile yapılır. Siva sonrası cephe tudya adı verilen teneke ile kaplanır (Şekil 4.66). Şekil 4.66.Çıkma Örnekleri (Orijinal, 2018)

Çizelge 4.80. (Devam)

Eyvan	İkinci katlarda yer alan sofa ve eyvanlara yörede livan adı verilir. Odalar eyvanın etrafında sıralanır. Üç tarafı kapalı, ön yüzü avluya bakmaktadır (Şekil 4.67). Şekil 4.67. Kapalı ve Açık Eyvan "Livan" (KAİP, 2010)
Çatı ve Saçaklar	Önceleri toprak daha sonra alaturka kiremit kaplı beşik çatı yapılmıştır. Kıрма, sundurma ve düz çatılarda bulunmaktadır. Çatı saçakları Taş, Tuduya ve ahşap kullanılmıştır. Taş silme saçaklar: Çatı 10-15 cm çıkıntının üzerinde oluklu veya oluksuz sonlanır. Ahşap saçaklar: 50-70 cm çıkma yapar
Yağmur Suyu Tahliye Elemanları	 Şekil 4.68. Yağmur Olukları(KAİP, 2010) Yağmur olukları ve boruları sac malzemeden yapılmış (Şekil 4.68). Taş Çörtenler kullanılmıştır.
Bacalar	Kesme taş malzeme ile yapılan bacalar çokgen, yaygın olarak sekizgen nadiren silindirik olarak inşa edilir. Dört adet kemerli duman menfezi bulunur. Yine kesme taştan konik şeklinde sonlanan baca taşı bulunur (Şekil 4.69). Şekil 4.69. Baca Çeşitleri (KAİP,2010)

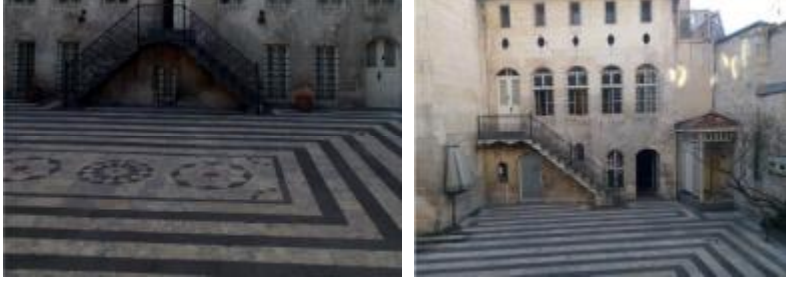
Çalışmada restore edilerek farklı işlev yüklenen, 4 adet sivil mimarlık örneği değerlendirmeye alınmıştır. Bu yapılardan 35 tescil numaralı yapı Atatürk anı Evi , 33 ve 34 tescil numaralı yapı KUDEB binası, 178 ve 179 tescil numaralı Anadolu Evleri, 328 tescil numaralı Tahmis Kahvesi seçilmiştir.

35 tescil numaralı yapının değerlendirme formu Şekil 4.73’de, değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri ve yakın çevresinin tarihi dokuya uyumluluk açısından değerlendirilmesi Çizelge 4.82 ve 4.83’de, 33 ve 34 tescil numaralı yapıya ait değerlendirme formu Şekil 4.74’de, değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri ve yakın çevresinin tarihi dokuya uyumluluk açısından değerlendirilmesi Çizelge 4.84 ve 4.85’de, 178 ve 179 tescil numaralı yapının değerlendirme formu Şekil 4.75’de, değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri ve yakın çevresinin tarihi dokuya uyumluluk açısından değerlendirilmesi Çizelge 4.86 ve 4.87’de, 328 tescil numaralı yapının değerlendirme formu Şekil 4.76’da, değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri ve yakın çevresinin tarihi dokuya uyumluluk açısından değerlendirilmesi ise Çizelge 4.88 ve 4.89’da verilmiştir.

4.2.1.2. Avlu

Odalarla çevrili avlu yapının merkezi konumunda yer almaktadır. Avludan merdivenle üst katlara ulaşılır. Antakya evlerinin avlularına ait genel özellikler, Çizelge 4.81’de verilmiştir. Sivil Mimarlık Örnekleri başlığı içerisinde belirlenmiş olan 35 tescil numaralı yapı Atatürk Anı Evi , 33 ve 34 tescil numaralı yapı KUDEB binası, 178 ve 179 tescil numaralı Anadolu Evleri avlusu bu geleneksel özellikler üzerinden değerlendirilmiştir. Avlusu olmaması sebebiyle Tahmis Kahvesi bu anlamda değerlendirilememiştir. Avlulara ait değerlendirmeler Çizelge 4.82, 4.84 ve 4.86’da yer almaktadır.

Çizelge 4.81. Gaziantep Geleneksel Konut Avlularının Genel Özellikleri (Ünal, 2001, Atalar,2004, Dik,2006)

Döşeme Materyali	Karataş (bazalt), pembe mermer, beyaz taş kullanılmıştır Şekil 4.70. Döşeme Deseni ve Materyali (Orijinal, 2017)
Havuz "Gane"	Avlunun ortasında fıskiyele Havuz "Gane" bulunur. Elips, kare, dikdörtgen ve sekizgen formlardadır. 150-250 cm, boyutlarında, 60-70 cm yüksekliğindedir. Şekil 4.71. Avluda Bulunan Gane (Orijinal, 2017)
Kuyu "Livas"	Avlunun bir köşesinde bulunur. Kenarları yükseltilmiş keymık ve karataştan kapak yapılmıştır.
Çeşme	Avlu duvarının üzerinde ya da hayat içindeki yapının duvarında bulunur. Mermer veya keymık taşından yapılmıştır. Musluk bölümünde taş işçiliğine rastlanır.
Yeşil alan	Avlu duvarı kenarında çiçeklik denilen toprak alan bulunur.
Merdiven	Üst kata çıkmak için yapılan merdivenler de yontularak şekillendirilen keymık taşı kullanılmıştır. 80-110 cm genişliğindedir. Demir ferforje korkuluklar vardır (Şekil 4.72) Şekil 4.72. Merdiven (https://twitter.com)

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ	
SİVİL YAPI - AVLU DEĞERLENDİRME FORMU	
Yapının Adı: 35 Tescil Numaralı Sivil Yapı (Atatürk Anı Evi)	
Yapım Yılı: Bilinmiyor	
Özgün Kullanım: Konut	
Günümüz Kullanımı: Müze	
Tescil Durumu: Tescilli	
Vaziyet Planı	
a- http://www.mygaziantep.com/gezilecek-yer/ataturk-ani-muzesi-12.html b- http://gaziantepneredeneyenir.com/icerik/gaziantep-buyuksehir-belediyesi-ataturk-ani-muzesi c,d-Gaziantep Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Kudeb Birimi,2016	

Şekil 4.73. 35 Tescil Numaralı Yapı (Atatürk Evi) Değerlendirme Formu

Çizelge 4.82. 35 Tescil Numaralı Yapı (Atatürk Evi) Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer	
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda					
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik		
Sivil Mimarlık Örneği	Yapı Materyali	5	5	5	-	4	4.75	
	Pencere	Dış Cephe Penceresi	4	4	4	4	4	4
		Bardak Altı Pencere	-	-	-	-	-	-
		Kuş Taası	5	4	4	-	4	4.25
		Çıkma Pencereleleri	4	4	-	3	3	3.5
		Çıkmalar	5	5	-	4	4	4.5
	Çatı ve Saçaklar	4	4	-	4	4	4	
	Bacalar	3	3	3	3	4	3.2	
	Yağmur Suyu Tahliye Elemanları	3	3	-	3	3	3	
Genel Değer		4.12	4	4	3.5	3.75	3.87	

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Avlu	Döşeme Materyali	5	4	5	-	4	4.5
	Havuz (Gane)	-	-	-	-	-	-
	Kuyu (Livas)	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Yeşil Alan	4	4	3	-	4	3.75
	Merdiven	4	4	5	-	4	4.25
	Eyvan	-	-	-	-	-	-
	Korkuluk	4	3	-	2	3	3
Genel Değer		4.25	3.75	4.33	2	3.75	3.61

Çizelge 4.83. 35 Tescil Numaralı Yapı (Atatürk Evi) Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri				Genel Değer
	Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	
Tarihi Değeri Olmayan Yapılar	2	2	4	2	2.5

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ	
SİVİL YAPI - AVLU DEĞERLENDİRME FORMU	
Yapının Adı: 33 ve 34 Tescil Numaralı Sivil Yapı (Oyuncak Müzesi ve Gaziantep Kudeb Birimi) Yapın Yılı: 19. yy Özgün Kullanım: Konut Günümüz Kullanımı: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Kudeb Birimi ve Oyuncak Müzesi Tescil Durumu: Tescilli	 Vaziyet Planı
  AVLUNUN GENEL GÖRÜNÜMÜ	
 OYUNCAK MÜZESİ GİRİŞİ (a)	 YAPININ GÖRÜNÜMÜ
a-Gaziantep Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Kudeb Birimi, 2016	

Şekil 4.74. 33 ve 34 Tescilli Yapı (Oyuncak Müz. ve Kudeb) Değerlendirme Formu

Çizelge 4.84. 33 ve 34 Tescil Numaralı Yapı (Oyuncak Müzesi ve Kudeb Binası)
Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer	
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda					
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik		
Sivil Mimarlık Örneği	Yapı Materyali	5	5	4	-	4	4.5	
	Pencere	Dış Cephe Penceresi	5	4	4	-	4	4.25
		Bardak Altı Pencere	-	-	-	-	-	-
		Kuş Taası	5	4	4	-	4	4.25
		Çıkma Pencereleri	-	-	-	-	-	-
	Çıkmalar	-	-	-	-	-	-	
	Çatı ve Saçaklar	4	4	-	4	4	4	
	Bacalar	3	3	4	3	4	3.4	
	Yağmur Suyu Tahliye Elemanları	3	3	4	2	3	3	
Genel Değer		4.16	3.83	4	3	3.83	3.76	

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Avlu	Döşeme Materyali	3	3	3	2	3	2.8
	Havuz (Gane)	-	-	-	-	-	-
	Kuyu (Livas)	4	3	4	3	4	3.6
	Çeşme	-	-	-	-	-	*
	Yeşil Alan	4	3	-	-	3	3.33
	Merdiven	4	3	4	-	4	3.75
	Eyvan	-	-	-	-	-	-
	Korkuluk	4	3	3	3	4	3.4
Genel Değer		3.8	3	3.5	2.66	3.6	3.31

Çizelge 4.85. 33 ve 34 Tescil Numaralı Yapı (Oyuncak Müzesi ve Kudeb Binası)
Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından
Değerlendirilmesi

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri				Genel Değer
	Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	
Tarihi Değeri Olmayan Yapılar	1	2	4	1	2

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ	
SİVİL YAPI - AVLU DEĞERLENDİRME FORMU	
Yapının Adı: 179 ve 180 Tescil Numaralı Sivil Yapı (Anadolu Evleri) Yapım Yılı: Bilinmiyor Özgün Kullanım: Konut Günümüz Kullanımı: Otel Tescil Durumu: Tescilli	 Vaziyet Planı
 AVLU GÖRÜNÜMÜ	 HAVUZ
 AYDINLATMA	 YAPI GÖRÜNÜMÜ
	 MERDİVEN(ler)
a: https://www.tripadvisor.com.tr/LocationPhotoDirectLink-g297998-d652417-i32875550-Anadolu_Evleri-Gaziantep_Gaziantep_Province.html	

Şekil 4.75. 179 ve 180 Tescil Numaralı Yapı (Anadolu Evleri) Değerlendirme Formu

Çizelge 4.86. 179 ve 180 Tescil Numaralı Yapı (Anadolu Evleri) Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer	
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda					
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik		
Sivil Mimarlık Örneği	Yapı Materyali	5	4	5	-	4	4.5	
	Pencere	Dış Cephe Penceresi	-	-	-	-	-	-
		Bardak Altı Pencere	5	4	5	4	4	4.4
		Kuş Taası	5	4	5	4	4	4.4
		Çıkma Pencereleri	-	-	-	-	-	-
	Çıkma	-	-	-	-	-	-	
	Çatı ve Saçaklar	4	4	1	4	4	3.4	
	Bacalar	4	4	2	4	4	3.6	
	Yağmur Suyu Tahliye Elemanları	3	3	2	3	4	3	
Genel Değer		4.33	3.83	3.33	3.8	4	3.86	

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda				
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	
Avlu	Döşeme Materyali	5	5	5	-	4	4.75
	Havuz (Gane)	5	4	5	-	4	4.5
	Kuyu (Livas)	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Yeşil Alan	4	4	4	4	4	4
	Merdiven	5	4	5	-	4	4.5
	Eyvan	-	-	-	-	-	-
	Korkuluk	4	4	-	3	3	3.5
Genel Değer		4.6	4.2	4.75	3.5	3.8	4.17

Çizelge 4.87. 179 ve 180 Tescil Numaralı Yapı (Anadolu Evleri) Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri				Genel Değer
	Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	
Tarihi Değeri Olmayan Yapılar	1	1	2	1	1.25

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ	
SİVİL YAPI - AVLU DEĞERLENDİRME FORMU	
Yapının Adı: 328 Tescil Numaralı Sivil Yapı (Tahmis Kahvesi)	
Yapım Yılı: 17. yy	
Özgün Kullanım: Kahve Evi	
Günümüz Kullanımı: Kafe	
Tescil Durumu: Tescilli	
Vaziyet Planı	
a- https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1211136792323356&set=g.317409028773566&type=1&theater&idfy=1 b- http://www.gaziantep.gov.tr/kulme-ve-turizm	

Şekil 4.76. 328 Tescil Numaralı Yapı (Tahmis Kahvesi) Değerlendirme Formu

Çizelge 4.88. 328 Tescil Numaralı Yapı (Tahmis Kahvesi) Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer	
		Korunmuşluk Derecesi	Restore Edilmiş Yapılarda					
			Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik		
Sivil Mimarlık Örneği	Yapı Materyali	5	5	4	-	4	4.5	
	Pencere	Dış Cephe Penceresi	3	3	-	3	4	3.25
		Bardak Altı Pencere	-	-	-	-	-	-
		Kuş Taası	-	-	-	-	-	-
		Çıkma Pencereleri	-	-	-	-	-	-
	Çıkmlar	-	-	-	-	-	-	
	Çatı ve Saçaklar	-	4	-	3	4	3.66	
	Bacalar	-	-	-	-	-	-	
	Yağmur Suyu Tahliye Elemanları	-	2	-	2	3	2.33	
Genel Değer		4	3.5	4	2.66	3.75	3.58	

Çizelge 4.89. 328 Tescil Numaralı Yapı (Tahmis Kahvesi) Yakın Çevresinin Tarihi Dokuya Uyumluluk Açısından Değerlendirilmesi

Değerlendirme Elemanları	Değerlendirme Ölçütleri				Genel Değer
	Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	
Tarihi Değeri Olmayan Yapılar	1	1	2	1	1.25

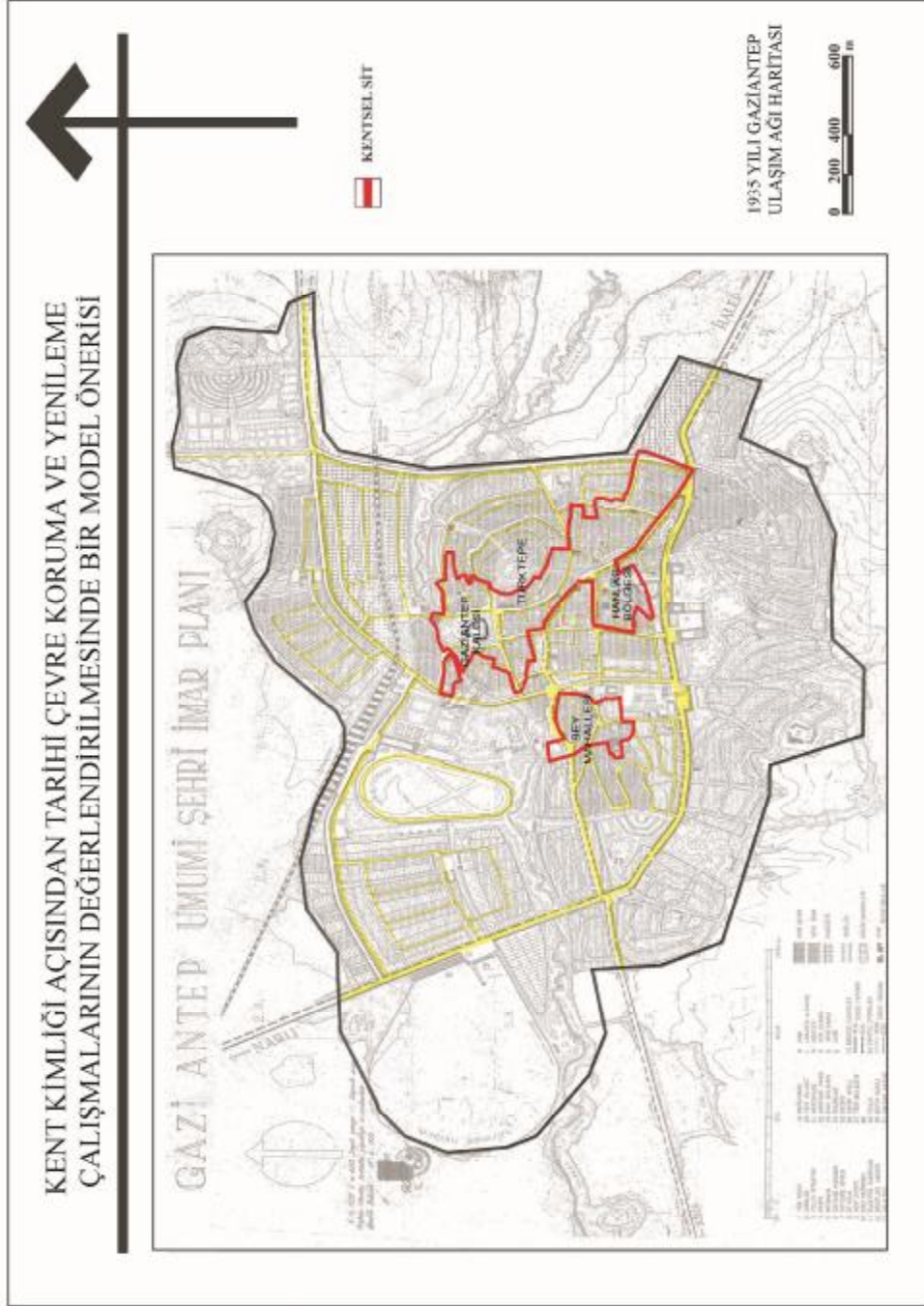
Sivil Mimarlık Öneklerinin yapı olarak değerlendirilmesi sonucunda uygunluk değerleri sırasıyla Atatürk Anı Evi (3.87), Anadolu Evleri (3.86), Oyuncak Müzesi ve Kudeb (3.76), Tahmis Kahvesi (3.58) olarak belirlenmiştir. Avlu olarak değerlendirdiğimizde ise sıralama Anadolu Evleri (4.17), Atatürk Anı Evi (3.61), Oyuncak Müzesi ve Kudeb (3.31) olarak belirlenmiştir.

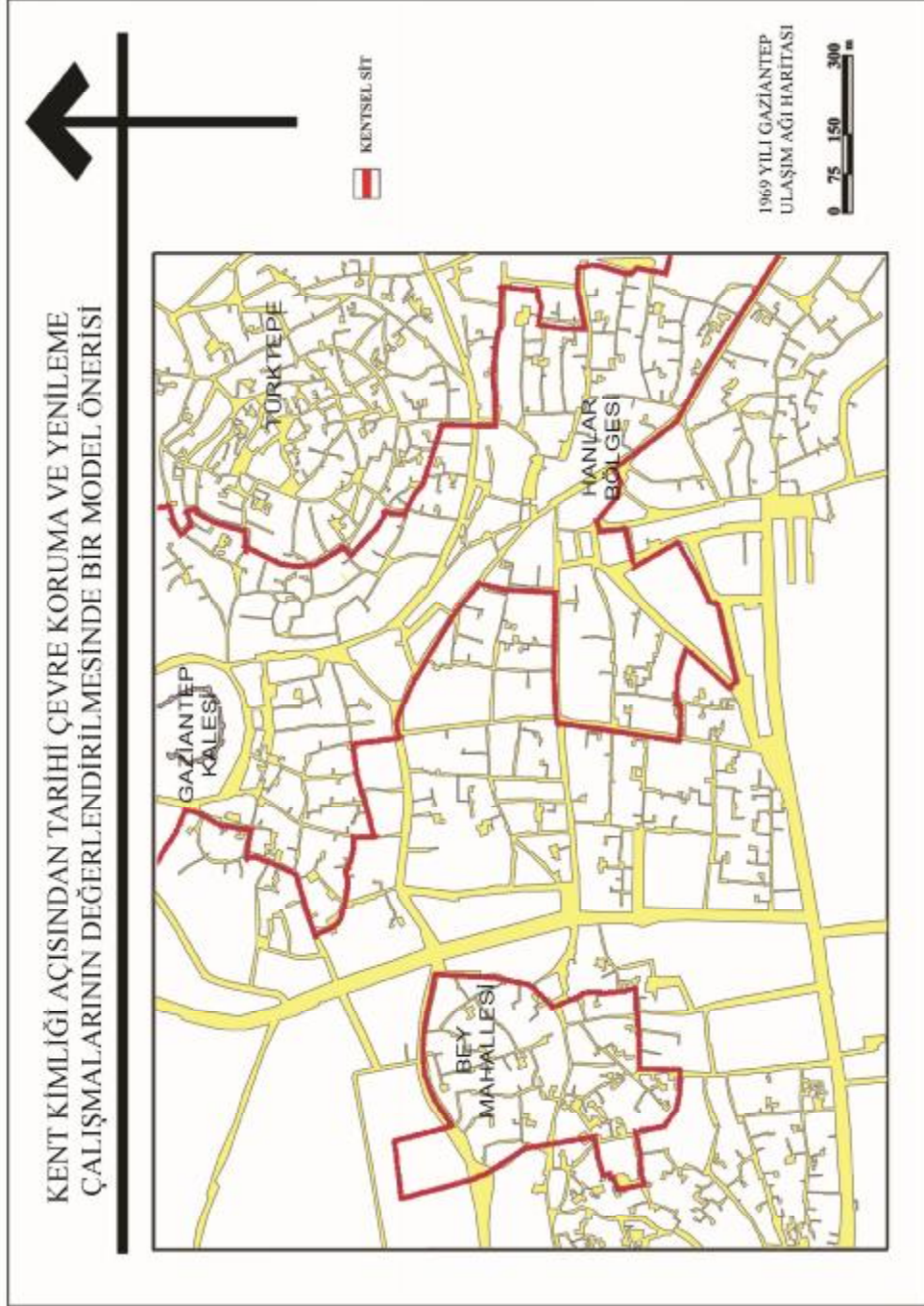
4.2.1.3. Cadde ve Sokak

Yerasimos (1992), İslamiyet'in hâkim olduğu şehirlerde sokakları; 'Belirli yapılar ve ticaret merkezlerini bağlayan, ulaşımı sağlayan ana akslar, merkezi ve mahalleleri bağlayan ikincil akslar ve mahallelerin içindeki yabancıların ulaşması istenmeyen akslar' olarak sınıflandırmıştır. Konut bölgelerinde mahremiyeti ve güvenliği sağlamak amacıyla tasarlanmıştır sokak dokusu labirenti andıran, çıkmaz sokaklarla beslenen bir yol ağı görünümündedir (Yıldırım ve Çağdaş, 2018).

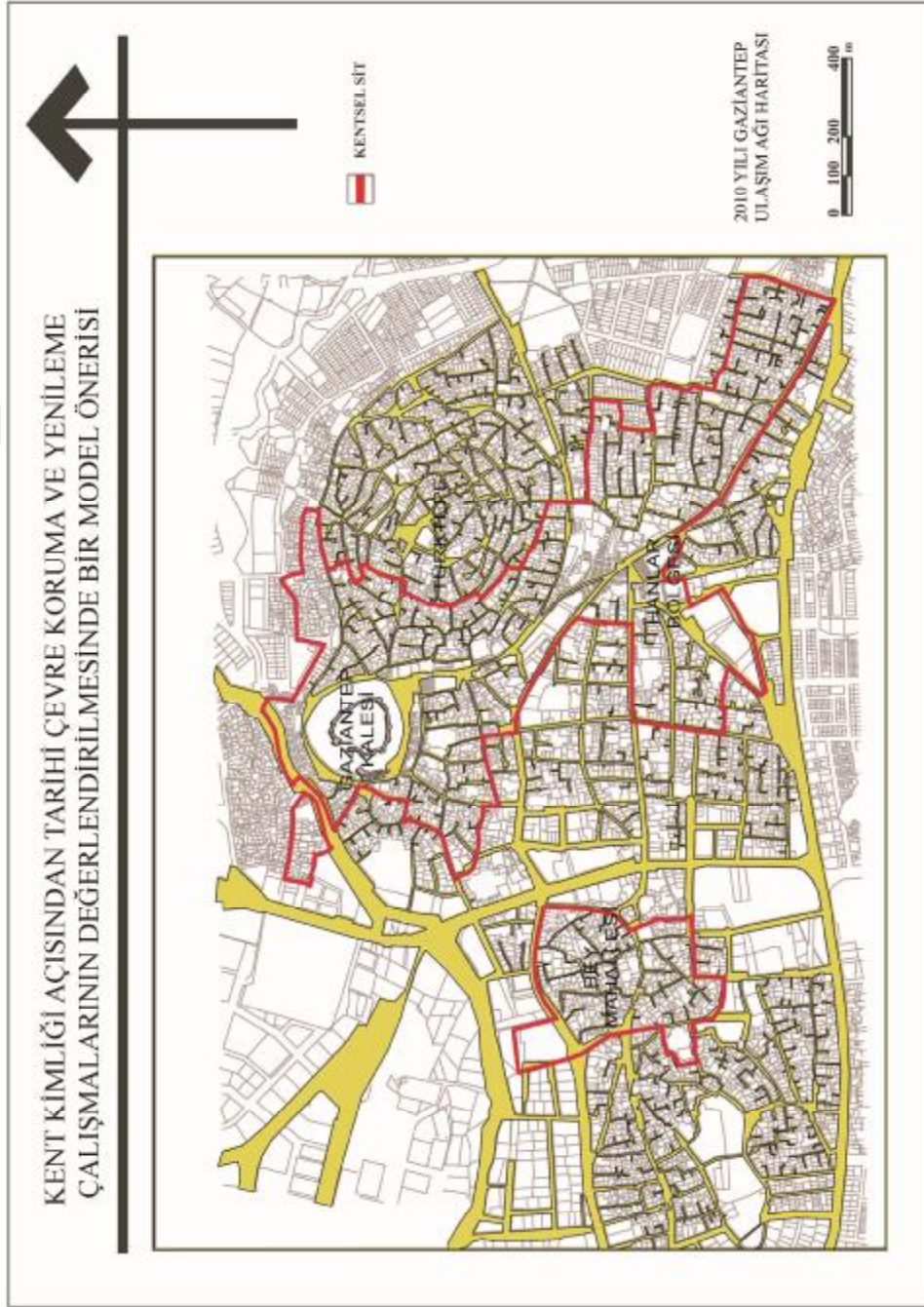
Kentte 1935 yılında başlayan planlama çalışmaları ile cadde ve sokak dokusunda günümüze kadar plan kararlarıyla birtakım değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerin belirlenebilmesi amacıyla oluşturulan ulaşım ağı haritaları Şekil 4.77 4.78 ve 4.79'da verilmiştir.

Krier (1979) sokakları konutların bir araya gelişi ile oluşan yayılmanın bir sonuç ürünü olarak tanımlamış, sokakların bir kentin ulaşım ağı olduğunu ve hem kamusal hem de kişisel mekânlara ulaşım sağlaması açısından önemini vurgulamıştır. Sokakların fiziksel yapısı, konutlara sokaktan direkt ulaşılması veya ulaşılabilmesi veya garajların sokaklara açılması, sokaklar ve konutların arasında yeşil bir dokunun olması gibi özellikler sokağı ve sokağa yüklenen anlamı değiştirmektedir. Gaziantep sokaklarının genel özellikleri Çizelge 4.90' da verilmiştir.

Şekil 4.78. 1969 Yılı Gaziantep Kenti Ulaşım Ağı Haritası

Şekil 4.79. 2010 Yılı Gaziantep Kenti Ulaşım Ağı Haritası

Çizelge 4.90. Gaziantep Sokaklarının Genel Özellikleri

Sokak Elemanları	Genel Özellikler
Şekli	Sokak boyunca daralma ve genişlemeler görülür. Kıvrımlı yapıdadır. Çıkma sokakları vardır (Şekil 4.80). Şekil 4.80. Gaziantep Sokak Dokusu
Genişlik	Dar ve değişken
Döşeme Şekli ve Malzemesi	Bazalt Arnavut kaldırımı Şekil 4.81. Döşeme Malzemeleri (Orijinal,2017)

Çizelge 4.90. (Devam)

Sokağı Sınırlayıcı Unsurlar	Yüksek avlu duvarları
Su Olukları	Yolun iki yanında kanal 15-20 cm genişlikte 7-8 cm derinlikte dikdörtgen kesitlidir (Şekil 4.82) Şekil 4.82. Su Oluklarının Görünümü (Orijinal, 2017)
Kabaltı	Sokağın üzerinden geçen bir kemer ve bu kemerin taşıdığı bir odaya sahip kabaltılar. örgü teknikleri kullanılarak inşa edilmiş, eğrisel yüzey yada yüzeylerden oluşmaktadır. Bu yapılar sivri kemerli, basık kemerli veya yuvarlak kemerlidir (Şekil 4.83). Şekil 4.83. Kabaltıların Görünümü (Orijinal, 2017)

Değerlendirmeye alınacak sokakların, belirlenen bu genel özellikleri büyük ölçüde taşıyor olmasına dikkat edilmiştir. Bu kapsamda belirlenen Gümrük Caddesi, Hamdi Kutlar Caddesi, Bakırcılar Çarşısı, Eski Saray Caddesi, Lala Paşa Caddesi gibi caddeler Kaleden Arasa bölgesine kadar uzanan aks üzerinde yer almaktadır. Bu bölge özellikle kentin ticari işlevinin ön planda olduğu ve ekonomik faaliyetlerin mekânların oluşumuna katkıda bulunan bir özellik taşımaktadır. Ayakkabıcılar, manifaturacılar, bakırcılar, terziler, hırdavatçılar, nalburlar, tekstil ve ev eşyalarının yanı sıra gıda ve baharat ürünlerinin de bulunduğu caddeler, kentin kurulumundan itibaren var olması ve ticari kimliğin şekillenmesi sürecine tanıklık etmiş olmaları sebebiyle değerlendirmeye alınan caddelerdir.

Gaziler Caddesi ise her türlü tekstil ürününün yer aldığı bir cadde olması, düzenleme çalışması yapılmış olması sebebiyle değerlendirilmiştir. Genellikle yoğun ve önemli bir alışveriş noktası olan cadde trafiğe kapalı olmakla birlikte Cumhuriyet dönemi itibariyle gelişmeye başlamış ve son yıllarda önemini arttırmıştır.

Değerlendirmeye alınan Eyüboğlu Caddesi değerlendirme formu Şekil 4.84’de, değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde) Çizelge 4.91 ’de bağlantılı sokakların değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde) Çizelge 4.92’de verilmiştir.

Hamdi Kutlar Caddesi Bölümünün değerlendirme formu Şekil 4.85’de, değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde) Çizelge 4.93’de verilmiştir. Caddeye bağlı sokaklar tarihi doku özelliğini koruyamayan bağlantılı sokaklar ve tarihi doku özelliğini koruyan bağlantılı sokakların genel değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde) olarak iki ayrı grupta değerlendirilmiştir (Çizelge 4.94 ve 4.95)

Lala Paşa Caddesi ve bağlantılı Sokakların değerlendirme formu Şekil 4.87’de, değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde) Çizelge 4.96’da, bağlantılı sokakların değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde) Çizelge 4.97’de verilmiştir.

Belediye Caddesi ve bağlantılı Sokakların değerlendirme formu Şekil 4.88’de, Değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde) Çizelge 4.98’de bağlantılı sokakların değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde) Çizelge 4.99’da verilmiştir.

Gaziler Caddesi ve bağlantılı sokakların değerlendirme formu Şekil 4.89’da, değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde) Çizelge 4.100’de bağlantılı sokakların değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde) Çizelge 4.101’de verilmiştir.

Eski Saray Caddesi ve bağlantılı sokakların değerlendirme formu Şekil 4.90’de, değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde) Çizelge 4.102’de bağlantılı sokakların değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde) Çizelge 4.103’de verilmiştir.

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ

CADDE-SOKAK DEĞERLENDİRME FORMU

Cadde Adı:
Eyüboğlu Caddesi

Bağlantılı Sokaklar:
Hanıfioğlu Sokak
Eski Sinema Sokak
Tepe Sokak
Bay Sokak
Bay Arif Sokak
Noter Sokak
Eyüboğlu Camii Sokak
Hıdır Sokak
Şerefoğlu Sokak
Harap Mescid Sokak

Vaziyet Planı

Eyüboğlu Caddesi ve Kentsel Donatılar

Hıdır Sokak

Bay Arif Sokak

Şerefoğlu Sokak

Eski Sinema Sokak

Harap Mescid Sokak

Eyüboğlu Camii Sokak

Hanıfioğlu Sokak

Bay Sokak

Tepe Sokak

Noter Sokak

Şekil 4.84. Eyüboğlu Caddesi Değerlendirme Formu

Çizelge 4.91. Eyüboğlu Caddesi Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri
(Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Cadde	Yol Döşemesi	3	4	4	4	4	3.8
	Kaldırım	-	4	4	4	4	4
	Bordür	-	-	-	-	-	-
	Sınır Elemanları	3	2	3	4	4	3.2
	Şekli	4	4	4	-	4	4
	Genişliği	4	4	4	-	-	4
Alt Yapıya Bağlı Donatı Elemanları	Yol Aydınlatması	-	3	4	4	4	3.75
	Telefon Kabinleri	-	-	-	-	-	-
	Trafik Lambaları	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Satış Birimleri	-	4	3	3	3	3.25
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	3	4	4	3	3.5
	Otobüs Durakları	-	-	-	-	-	-
	Izgaralar-Su Olukları	4	4	4	4	4	4
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	4	4	4	4	4
	Trafik İşaretleri	-	1	2	2	3	2
	Kaldırım Bariyerleri	-	3	3	3	3	3
	Reklam Panoları	-	-	-	-	-	-
	Sokak Levhaları	-	3	3	3	3	3
	Dükkan Tabelaları	-	3	4	4	4	3.75
	Gölgelik ve Tenteler	-	2	2	1	2	1.75
	Yönlendiriciler	-	3	3	3	3	3
	Çöp Kutuları	-	3	2	4	2	2.75
	Oturma Elemanları	-	3	4	4	4	3.75
	Ağaç Izgaraları	-	3	3	3	3	3
Yeşil Doku	Ağaçlar ve Bitkiler	-	-	-	-	-	-
Genel Değer		3.6	3.15	3.36	3.41	3.38	3.38

Çizelge 4.92. Eyüboğlu Caddesi Bağlantılı Sokaklar Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Sokak	Döşeme Materyali	4	4	4	4	4	4
	Merdiven ve Basamak	-	-	-	-	-	-
	Kabaltı	-	-	-	-	-	-
	Su Olukları	4	4	3	4	4	3.8
	Şekli	4	4	4	-	4	4
	Genişliği	4	4	4	-	-	4
	Sokağı Sınırlayıcı Unsurlar	4	4	4	4	4	4
Altyapıya Bağlı Donatı Elemanları	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	3	4	4	3	3.5
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	4	4	4	4	4
	Sokak Levhaları	-	3	3	3	3	2.75
	Dükkan Tabelaları	-	3	4	4	4	3.75
Genel Değer		4	3.55	3.77	3.85	3.75	3.78

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ

CADDE-SOKAK DEĞERLENDİRME FORMU

Cadde Adı:
Hamdi Kutlar Caddesi I

Bağlantılı Sokaklar:
Tahtani Camii Sokak
Eski Telgrafhane Sokak
Seyisoğlu Sokak
Millet Sokak
Kemerli Sokak
Güceyli Sokak
Güllüoğlu Sokak
Koroğlu Sokak
Kazancı Sokak
Simitçi Sokak

Vaziyet Planı

Hamdi Kutlar Caddesi

Millet Sokak

Güllüoğlu Sokak

Kemerli Sokak

Koroğlu Sokak

Kazancı Sokak

Seyisoğlu Sokak

Tahtani Camii Sokak

Güceyli Sokak

Eski Telgrafhane Sokak

Simitçi Sokak

Şekil 4.85. Hamdi Kutlar Caddesi Bağlantılı Tarihi Doku Özelliğini Koruyan Sokakların Değerlendirme Formu

Çizelge 4.93. Hamdi Kutlar Caddesi Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Cadde	Yol Döşemesi	2	3	4	4	4	3.4
	Kaldırım	-	3	4	4	4	3.75
	Bordür	-	3	4	4	4	3.75
	Sınır Elemanları	-	3	3	3	3	3
	Şekli	4	4	4	-	4	4
	Genişliği	4	4	4	-	-	4
Alt Yapıya Bağlı Donatı Elemanları	Yol Aydınlatması	-	4	4	3	3	3.5
	Telefon Kabinleri	-	-	-	-	-	-
	Trafik Lambaları	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Satış Birimleri	-	2	2	2	2	2
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	3	4	3	4	3.5
	Otobüs Durakları	-	-	-	-	-	-
	Izgaralar-Su Olukları	-	3	4	3	4	3.5
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	3	4	4	4	3.75
	Trafik İşaretleri	-	1	2	3	2	2
	Kaldırım Bariyerleri	-	3	4	3	4	3.5
	Reklam Panoları	-	1	1	1	1	1
	Sokak Levhaları	-	3	4	4	4	3.75
	Dükkan Tabelaları	-	3	3	2	3	2.75
	Gölgelik ve Tenteler	-	2	2	2	1	1.75
	Yönlendiriciler	-	3	4	3	4	3.5
	Çöp Kutuları	-	3	2	2	1	2
	Oturma Elemanları	-	3	4	2	4	3.25
	Ağaç Izgaraları	-	3	3	2	3	2.75
Yeşil Doku	Ağaçlar ve Bitkiler	-	3	4	3	3	3.25
Genel Değer		3.33	2.86	3.36	2.85	3.14	3.11

Çizelge 4.94. Hamdi Kutlar Caddesi Bağlantılı Tarihi Doku Özelliğini Koruyan Sokakların Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Sokak	Döşeme Materyali	4	4	4	4	4	4
	Merdiven ve Basamak	4	4	4	3	4	3.8
	Kabaltı	5	5	4	4	4	4.4
	Su Olukları	3	4	4	4	4	3.8
	Şekli	4	4	4	4	4	4
	Genişliği	4	4	4	4	4	4
	Sokağı Sınırlayıcı Unsurlar	4	4	4	4	4	4
Altyapıya Bağlı Donatı Elemanları	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	3	4	3	4	3.5
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	4	4	4	4	4
	Sokak Levhaları	-	3	4	4	4	3.75
	Dükkan Tabelaları	-	1	3	3	3	2.5
Genel Değer		4	3.63	3.9	3.72	3.9	3.83

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ

CADDE-SOKAK DEĞERLENDİRME FORMU

Cadde Adı:
Hamdi Kutlar Caddesi 2

Bağlantılı Sokaklar:
Abdullah Çıkmaşı
İçli Çıkmaşı
Uzunoglu Çıkmaşı
Hafız Ali Sokak
Çubukçu Sokak
Mazlum Sokak
Musuluoğlu Sokak
Bay Ali Çıkmaşı
Yusufoğlu Sokak
Pürsefa Çıkmaşı
Bumbuç Sokak
Mantar Sokak
Yokuş Sokak

Vaziyet Planı

Abdullah Çık. **İçli Çıkmaşı** **Uzunoglu Çık.** **Hafız Ali Sokak** **Çubukçu Sokak**

Mazlum Sokak **Merak Sokak** **Bay Ali Çık.** **Yusufoğlu Sokak** **Pürsefa Çıkmaşı**

Bumbuç Sokak **Mantar Sokak** **Musuluoğlu Sokak** **Yokuş Sokak**

Şekil 4.86. Hamdi Kutlar Caddesi Bağlantılı Tarihi Doku Özelliğini Korumayan Sokakların Değerlendirme Formu

Çizelge 4.95. Hamdi Kutlar Caddesi Bağlantılı Tarihi Doku Özelliğini Korumayan Sokakların Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme					
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Sokak	Döşeme Materyali	1	1	1	1	1	1
	Merdiven ve Basamak	2	1	1	1	1	1.2
	Kabaltı	-	-	-	-	-	-
	Su Olukları	-	-	-	-	-	-
	Şekli	3	3	3	-	3	3
	Genişliği	3	3	3	-	-	3
	Sokağı Sınırlayıcı Unsurlar	3	2	2	2	2	2.2
Altyapıya Bağlı Donatı Elemanları	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	-	-	-	-	-
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	-	-	-	-	-
	Sokak Levhaları	-	1	3	4	3	2.75
	Dükkan Tabelaları	-	1	1	2	1	1.25
Genel Değer		2.4	1.71	2	2	1.83	1.98

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ

CADDE-SOKAK DEĞERLENDİRME FORMU

Cadde Adı:
Lala Paşa Caddesi

Bağlantılı Sokaklar:
Köprübaşı Sokak
Şirvani Camii Sokak
Çekirdek Sokak
Dayı Ahmet Ağa Sokak
Çamurcu Sokak
Hasırcı Sokak
Sadık Dayı Sokak
Boz Ağa Sokak
Kazaz Sokak
Behram Sokak
Bedesten Sokak

Vaziyet Planı

Şirvani Camii Sokak Behram Sokak Lala Paşa Caddesi Bedesten Sokak

Köprübaşı Sokak Kazaz Sokak Boz Ağa Sokak Çamurcu Sokak Hasırcı Sokak

Çekirdek Sokak Dayı Ahmet Ağa Sk. Sadık Dayı Sokak

Şekil 4.87. Lala Paşa Caddesi Değerlendirme Formu

Çizelge 4.96. Lala Paşa Caddesi Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri
(Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Cadde	Yol Döşemesi	3	4	4	4	4	3.8
	Kaldırım	-	4	4	4	4	4
	Bordür	-	3	3	3	3	3
	Sınır Elemanları	3	2	3	3	2	2.6
	Şekli	4	4	4	-	4	4
	Genişliği	4	4	4	-	-	4
Alt Yapıya Bağlı Donatı Elemanları	Yol Aydınlatması	-	2	4	3	4	3.25
	Telefon Kabinleri	-	-	-	-	-	-
	Trafik Lambaları	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Satış Birimleri	-	3	4	4	3	3.5
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	3	4	3	3	3.25
	Otobüs Durakları	-	-	-	-	-	-
	Izgaralar-Su Olukları	2	3	3	4	3	3
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	3	4	3	4	3.5
	Trafik İşaretleri	-	-	-	-	-	-
	Kaldırım Bariyerleri	-	3	3	3	3	3
	Reklam Panoları	-	1	3	2	3	2.25
	Sokak Levhaları	-	3	4	4	3	3.5
	Dükkan Tabelaları	-	3	4	4	4	3.75
	Gölgelik ve Tenteler	-	3	3	3	3	3
	Yönlendiriciler	-	3	4	3	3	3.25
	Çöp Kutuları	-	3	3	3	3	3
	Oturma Elemanları	-	3	4	3	4	3.5
	Ağaç Izgaraları	-	-	-	-	-	-
Yeşil Doku	Ağaçlar ve Bitkiler	-	4	4	4	4	4
Genel Değer		3.2	3.05	3.65	3.33	3.36	3.32

Çizelge 4.97. Lala Paşa Caddesi Bağlantılı Sokakların Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Sokak	Döşeme Materyali	2	3	4	4	3	3.2
	Merdiven ve Basamak	-	-	-	-	-	-
	Kabaltı	-	-	-	-	-	-
	Su Olukları	2	4	3	4	3	3.2
	Şekli	3	4	3	-	3	3.25
	Genişliği	4	3	4	-	-	3.66
	Sokağı Sınırlayıcı Unsurlar	3	3	3	3	2	2.8
Altyapıya Bağlı Donatı Elemanları	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	3	4	3	3	3.25
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	3	4	3	4	3.5
	Sokak Levhaları	-	3	3	4	4	3.5
	Dükkan Tabelaları	-	3	4	4	4	3.75
Genel Değer		3.07	3.38	3.56	3.4	3.25	3.33

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ

CADDE-SOKAK DEĞERLENDİRME FORMU

Cadde Adı:
Belediye Caddesi

Bağlantılı Sokaklar:
Tuzhan Caddesi
Hacı Veli Sokak
Kızılcaoba Sokak
43017 Sokak
Karşılığ Sokak
Samioğlu Sokak

Vaziyet Planı

Belediye Caddesi

Tuzhan Caddesi Görünümü ve Kentsel Donatılar

Karşılığ Sokak Hacı Veli Sokak 43017 Sokak Samioğlu Sokak Kızılcaoba Sokak

Şekil 4.88. Belediye Caddesi Değerlendirme Formu

Çizelge 4.98. Belediye Caddesi Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri
(Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Cadde	Yol Döşemesi	3	3	4	4	4	3.6
	Kaldırım	-	2	4	4	4	3.5
	Bordür	-	3	4	4	4	3.75
	Sınır Elemanları	3	3	4	4	4	3.6
	Şekli	3	4	4	-	4	3.75
	Genişliği	3	4	4	-	-	3.66
Alt Yapıya Bağlı Donatı Elemanları	Yol Aydınlatması	-	2	3	3	3	2.75
	Telefon Kabinleri	-	-	-	-	-	-
	Trafik Lambaları	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Satış Birimleri	-	-	-	-	-	-
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	2	4	4	4	3.5
	Otobüs Durakları	-	-	-	-	-	-
	Izgaralar-Su Olukları	2	2	4	4	4	3.2
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	3	4	4	4	3.75
	Trafik İşaretleri	-	1	2	3	2	2
	Kaldırım Bariyerleri	-	1	4	3	4	3
	Reklam Panoları	-	1	2	2	2	1.75
	Sokak Levhaları	-	1	3	3	3	2.5
	Dükkan Tabelaları	-	1	1	2	1	1.25
	Gölgelik ve Tenteler	-	1	2	2	2	1.75
	Yönlendiriciler	-	1	4	3	4	3
	Çöp Kutuları	-	1	1	2	1	1.25
	Oturma Elemanları	-	1	3	3	3	2.5
	Ağaç Izgaraları	-	3	3	3	3	3
Yeşil Doku	Ağaçlar ve Bitkiler	-	3	4	3	4	3.5
Genel Değer		2.8	2.04	3.23	3.15	3.2	2.88

Çizelge 4.99. Belediye Caddesi Bağlantılı Sokakların Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme					
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Sokak	Döşeme Materyali	1	1	1	1	1	1
	Merdiven ve Basamak	-	-	-	-	-	-
	Kabaltı	-	-	-	-	-	-
	Su Olukları	1	1	2	2	2	1.6
	Şekli	3	3	3	-	1	2.5
	Genişliği	3	3	3	-	-	3
	Sokağı Sınırlayıcı Unsurlar	2	2	2	2	2	2
Altyapıya Bağlı Donatı Elemanları	Çeşme	3	3	2	3	2	2.6
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	1	2	2	1	1.5
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	1	1	1	1	1
	Sokak Levhaları	-	1	3	3	3	2.5
	Dükkan Tabelaları	-	1	1	2	1	1.25
Genel Değer		2.167	1.7	2	2	1.55	1.88

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ

CADDE-SOKAK DEĞERLENDİRME FORMU

Cadde Adı:
Gaziler Caddesi

Bağlantılı Sokaklar:
Şişcan Sokak

Vaziyet Planı

(a) Gaziler Caddesi Eski Hali

(b)

Gaziler Caddesi

Gaziler Caddesi Mevcut Hali

Gaziler Caddesi ve Şişcan Sokak Birleşimi

Şişcan Sokak

Kentsel Donatı

[a-https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10212252545942432&set=gm.1036270133143453&type=3&theater&ifg=1](https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10212252545942432&set=gm.1036270133143453&type=3&theater&ifg=1)
[b-https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10207657114779525&set=gm.685232368247233&type=3&theater&ifg=1](https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10207657114779525&set=gm.685232368247233&type=3&theater&ifg=1)

Şekil 4.89. Gaziler Caddesi Değerlendirme Formu

Çizelge 4.100. Gaziler Caddesi Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri
(Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Cadde	Yol Döşemesi	1	3	4	4	4	3.2
	Kaldırım	-	-	-	-	-	-
	Bordür	-	-	-	-	-	-
	Sınır Elemanları	2	3	4	4	4	3.4
	Şekli	4	4	4	-	4	4
	Genişliği	4	4	4	-	-	4
Alt Yapıya Bağlı Donatı Elemanları	Yol Aydınlatması	-	3	4	4	4	3.75
	Telefon Kabinleri	-	-	-	-	-	-
	Trafik Lambaları	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Satış Birimleri	-	2	3	3	3	2.75
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	3	4	4	4	3.75
	Otobüs Durakları	-	-	-	-	-	-
	Izgaralar-Su Olukları	-	2	4	4	4	3.5
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	3	4	4	4	3.75
	Trafik İşaretleri	-	-	-	-	-	-
	Kaldırım Bariyerleri	-	-	-	-	-	-
	Reklam Panoları	-	1	3	2	2	2
	Sokak Levhaları	-	3	4	4	4	3.75
	Dükkan Tabelaları	-	3	5	4	4	4
	Gölgelik ve Tenteler	-	3	5	4	5	4.25
	Yönlendiriciler	-	3	4	3	4	3.5
	Çöp Kutuları	-	3	3	2	3	2.75
	Oturma Elemanları	-	3	4	3	4	3.5
	Ağaç Izgaraları	-	-	-	-	-	-
Yeşil Doku	Ağaçlar ve Bitkiler	-	-	-	-	-	-
Genel Değer		2.75	2.87	3.93	3.5	3.8	3.37

Çizelge 4.101. Gaziler Caddesi Bağlantılı Sokakların Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Sokak	Döşeme Materyali	1	3	4	4	4	3.2
	Merdiven ve Basamak	-	-	-	-	-	-
	Kabaltı	-	-	-	-	-	-
	Su Olukları	1	2	4	4	4	3
	Şekli	4	4	3	-	4	3.75
	Genişliği	4	4	4	-	-	4
	Sokağı Sınırlayıcı Unsurlar	3	3	3	4	3	3.2
Altyapıya Bağlı Donatı Elemanları	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	3	4	4	4	3.75
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	3	4	4	4	3.75
	Sokak Levhaları	-	3	4	4	4	3.75
	Dükkan Tabelaları	-	3	5	4	4	4
Genel Değer		2.6	3.11	3.88	4	3.87	3.49

KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN TARİHİ ÇEVRE KORUMA VE YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ

CADDE-SOKAK DEĞERLENDİRME FORMU

Cadde Adı:
Eski Saray Caddesi

Bağlantılı Sokaklar:
Gümrük Caddesi
Alaüdevvelle Sokak
Meyvacılar Çarşısı Sokak
Bakırcılar Çarşısı Sokak
Buğday Pazarı Sokak

Vaziyet Planı

Bakırcılar Çarşısı Sokak
Mevcut Durum

Bakırcılar Çarşısı Sokak
Eski Hali (a)

Gümrük Caddesi

Bakırcılar Çarşısı
Üst Örtü ve Dükkan Cepheleri

Alaüdevvelle Sokak

Meyvacılar Çarşısı

Eski Saray Caddesi

Buğday Pazarı Sokak

a-Gaziantep Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Kudeb Birimi, 2016

Şekil 4.90. Eski Saray Caddesi Değerlendirme Formu

Çizelge 4.102. Eski Saray Caddesi Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri
(Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Cadde	Yol Döşemesi	3	3	4	4	4	3.6
	Kaldırım	-	4	4	4	4	4
	Bordür	-	4	4	4	4	4
	Sınır Elemanları	3	2	4	3	4	3.2
	Şekli	4	4	4	-	4	4
	Genişliği	3	4	4	-	-	3.66
Alt Yapıya Bağlı Donatı Elemanları	Yol Aydınlatması	-	3	4	4	4	3.75
	Telefon Kabinleri	-	-	-	-	-	-
	Trafik Lambaları	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Satış Birimleri	-	4	4	4	4	4
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	4	4	4	4	4
	Otobüs Durakları	-	-	-	-	-	-
	Izgaralar-Su Olukları	-	4	4	4	4	4
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	3	4	4	4	3.75
	Trafik İşaretleri	-	1	2	3	2	2
	Kaldırım Bariyerleri	-	3	4	3	3	3.25
	Reklam Panoları	-	1	3	2	2	2
	Sokak Levhaları	-	3	4	4	4	3.75
	Dükkan Tabelaları	-	1	4	4	4	3.25
	Gölgelik ve Tenteler	-	1	3	3	3	2.5
	Yönlendiriciler	-	3	4	3	4	3.5
	Çöp Kutuları	-	3	3	2	3	2.75
	Oturma Elemanları	-	3	4	3	4	3.5
	Ağaç Izgaraları	-	3	3	3	3	3
Yeşil Doku	Ağaçlar ve Bitkiler	-	4	4	3	1	3
Genel Değer		3.25	2.95	3.72	3.4	3.47	3.36

Çizelge 4.103. Eski Saray Caddesi Bağlantılı Sokakların Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri (Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Sokak	Döşeme Materyali	3	4	4	4	4	3.8
	Merdiven ve Basamak	-	-	-	-	-	-
	Kabaltı	-	-	-	-	-	-
	Su Olukları	3	4	4	4	4	3.8
	Şekli	4	4	4	-	4	4
	Genişliği	4	4	4	-	-	4
	Sokağı Sınırlayıcı Unsurlar	3	4	4	4	4	3.8
Altyapıya Bağlı Donatı Elemanları	Çeşme	-	-	-	-	-	-
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	3	4	4	4	3.75
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	4	4	4	4	4
	Sokak Levhaları	-	3	4	4	4	3.75
	Dükkan Tabelaları	-	1	3	3	3	2.5
Genel Değer		3.4	3.44	3.88	3.85	3.87	3.69

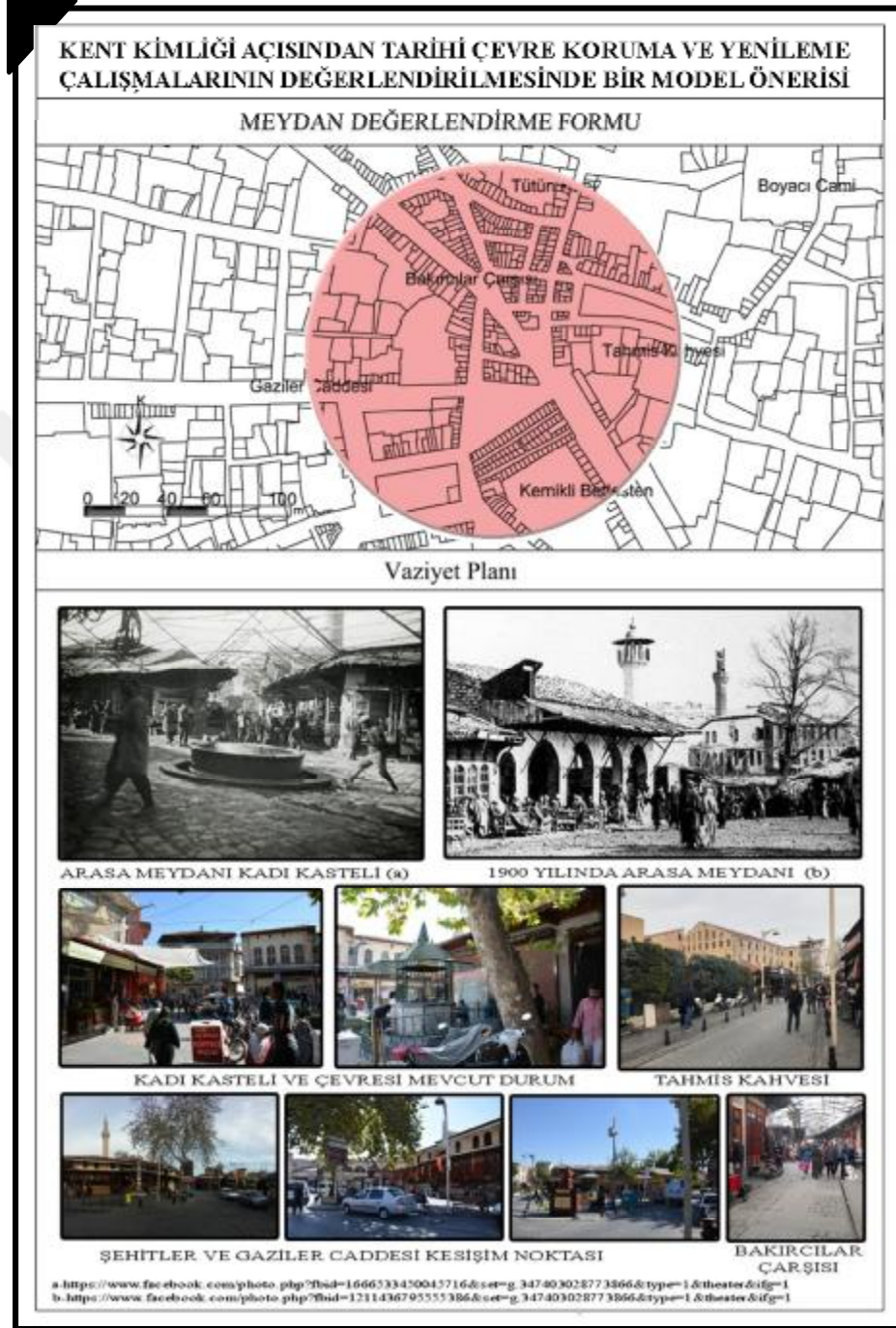
Sokaklar değerlendirildiğinde Hamdi Kutlar Caddesi bağlantılı tarihi doku özelliğini koruyan sokakların en yüksek değere sahip olduğu (3.83) görülmektedir. Hamdi Kutlar Caddesi bağlantılı tarihi doku özelliğini korumayan sokakların ise (1.98) değerine sahiptir. Seçilen bu sokakların hepsinin mevcut durumun kötü olduğu ve bu sokakların asfalt ile kaplı olduğu görülmektedir. Oysa ki aynı cadde üzerinde yer alan bu iki grup sokağın uygulama anlamında birbirinden tamamen uzak bir yaklaşım içinde olması düşündürücü olarak değerlendirilebilir. Bu durum kentsel sit alanının sınırına yaklaşıldıkça koruma derecesinin azalarak sonlanması şeklinde ifade edilebilir bir durum sergilemektedir. Belediye Caddesi Bağlantılı

Sokaklar (1.88) ve Hamdi Kutlar Caddesi bağlantılı tarihi doku özelliğini korumayan sokaklar (1.98) uygunluk değeri olarak değerlendirilen sokak ve caddeler içerisinde en düşük değere sahip örneklerden ikisidir. Caddelerin değerleri incelendiğinde Eyüboğlu Caddesi (3.38), Eski Saray Caddesi (3.36), Lala Paşa Caddesi (3.32), Hamdi Kutlar Caddesi (3.11), Belediye Caddesi (2.88) olarak belirlenmiştir. Değerlendirme sonucunda Belediye Caddesinin sahip olduğu değerlerin, bağlantılı oldukları sokakların değerlerinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

4.2.1.4. Meydan

Çalışmada değerlendirmeye alınan Arasa Meydanı'na ait değerlendirme formu Şekil 4.91'de, değerlendirme ölçütlerinin genel değerleri ise Çizelge 4.104'de verilmiştir.

Günümüzde yapılar ile çevrili olan Arasa Meydanı 2.03 değeri ile kötüye yakın bir uygunluk değerine sahiptir. Geçmişte sahip olduğu kadar büyük bir genişliğe sahip olmayan meydan kentsel donatı anlamında da iyi bir örnek sergilememektedir. Değerlendirme ölçütleri içerisinde en düşük değer orjinallik durumu (1.00) olması günümüzdeki halinin aslından bir hayli uzak olduğunu göstermektedir.

Şekil 4.91. Arasa Meydanı Değerlendirme Formu

Çizelge 4.104. Arasa Meydanı Değerlendirme Ölçütlerinin Genel Değerleri
(Kentsel Donatı ve Yerleşim Ölçeğinde)

Değerlendirme Elemanları		Değerlendirme Ölçütleri					Genel Değer
		Malzeme			İşçilik	Estetik	
		Orijinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuyla Uyum			
Meydan	Yol Döşemesi	1	3	3	3	3	2.6
	Kaldırım	-	3	4	3	4	3.5
	Bordür	-	3	4	3	3	3.25
	Sınır Elemanları	-	3	3	3	3	3
	Şekli	1	2	2	-	1	1.5
	Genişliği	1	2	2	-	1	1.5
Alt Yapıya Bağlı Donatı Elemanları	Yol Aydınlatması	-	3	4	3	2	3
	Telefon Kabinleri	-	1	1	1	1	1
	Trafik Lambaları	-	-	-	-	-	-
	Çeşme	-	1	1	2	1	1.25
	Satış Birimleri	-	1	1	1	1	1
	Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	-	3	3	3	3	3
	Otobüs Durakları	-	-	-	-	-	-
	Izgaralar-Su Olukları	-	3	4	2	3	3
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı Elemanları	Döşeme Elemanları	-	2	3	4	3	3
	Trafik İşaretleri	-	1	2	1	1	1.25
	Kaldırım Bariyerleri	-	1	3	3	2	2.25
	Reklam Panoları	-	1	2	2	2	1.75
	Sokak Levhaları	-	3	3	4	4	3.5
	Dükkan Tabelaları	-	3	1	2	1	1.75
	Gölgelik ve Tenteler	-	1	1	1	1	1
	Yönlendiriciler	-	1	3	3	3	2.5
	Çöp Kutuları	-	1	1	2	1	1.25
	Oturma Elemanları	-	2	3	3	3	2.75
	Ağaç Izgaraları	-	2	2	3	2	2.25
Yeşil Doku	Ağaçlar ve Bitkiler	-	3	3	3	3	3
Genel Değer		1	2.04	2.45	2.5	2.16	2.03

4.2.2. Gaziantep Kent Kimlik Ö ğ elerinin Koruma Ölçütleri**Kapsamında Korunmuşluk Endeks Değerleri ve Korunmuşluk Endeksi**

Haritalar Mekânsal yapısını ifade edecek olursak, sokaklar yalnız insanların ve taşıt aracı olarak kullanılan hayvanların geçebileceği genişliktedir. Yapılar alçak ve sıkışıktır. Etnik grup mahallelerin, çeşitli meslek gruplarının ayrı ve özel kısımlarda yerleştirilmesi sosyal kontrol etkisiyle açıklanabilir. Elit tabaka kent merkezin yerleştirilmiş, alt tabakalar ise kentin dış mahallelerine itilmiştir (Sjoberg,1965;Aslanoğlu,1998).

Ağırlıklandırma çalışması yöntemde ifade edildiği gibi kent kimlik öğelerinin genel değerlerinin, uzman görüşleri doğrultusunda belirlenen katsayılar ile çarpılması sonucunda elde edilmiştir. Toplam 15 uzmanın belirttiği değerler doğrultusunda ağırlık katsayıları;

<u>Kimlik Öğeleri</u>	<u>Ağırlık Katsayıları</u>	
Tarihi Yapı	4.88	
Tarihi Sokak	4.25	
Tarihi Avlu	3.63	
Tarihi Meydan	3.75	
Tarihi Olmayan Yapı	1.88	şeklinde belirlenmiştir.

Araştırmada kent kimlik öğeleri Yapı (Anıtsal, Sivil, Tarihi Değeri Olmayan), Avlu, Sokak ve Meydan olarak sınıflandırılmış ve sonuçlar bu başlıklar üzerinden yorumlanmıştır.Ağırlıklandırma çalışması bulgularına göre:

- ü Tescilli Anıtsal Yapı değerlendirmesinde en yüksek değer Hışva Han (20.82) en düşük değer Gaziantep Kalesi (16.09), Tescilli Sivil Yapı en yüksek değer Atatürk Anı Evi (18.89) en düşük değer Tahmis Kahvesi (17.46) olarak belirlenmiştir (Çizelge 4.105).

Çizelge 4.105. Gaziantep Kent Kimlik Öğelerinin Ağırlıklandırılması

	Birim	Korunmuşluk Derecesi	Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	Genel Özellik
TESCİLLİ ANITSAL VE SİVİL YAPI	Gaziantep Kalesi	18.18	18.18	19.03	13.09	16.1	16.92
	Zincirli Bedesten	20.91	17.89	20.33	13.66	18.7	18.75
	Hışva Han	21.61	20.33	21.14	17.08	19.52	20.84
	Tütün Han	20.21	17.89	17.89	15.61	17.89	18.89
	Şire Han	17.42	13.82	20.74	13.01	17.89	17.18
	Paşa Hamamı	20.91	18.7	18.7	19.52	19.52	19.47
	Boyacı Camii	20.21	20.33	21.96	14.64	19.52	19.48
	Kurtuluş Camii	21.14	20.49	21.96	19.52	19.52	20.52
	Pişirici Kasteli	19.98	19.5	23.15	15.43	16.79	18.97
	35 Tescil Numaralı Yapı (Atatürk Evi)	20.13	19.52	19.52	17.08	18.3	18.91
	33ve 34 Tescil Numaralı Yapı (Oyuncak Müz. ve Kudeb Binası)	20.33	18.7	19.52	14.64	18.7	18.38
	179 ve 180 Tescil Numaralı Yapı (Anadolu Evleri)	21.14	18.7	16.26	18.54	19.52	18.8
	328 Tescil Numaralı Yapı (Tahmis Kahvesi)	19.52	17.08	19.52	13.01	18.3	17.48
	Birim	Korunmuşluk Derecesi	Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	Genel Özellik
AVLU	Gaziantep Kalesi	-	-	-	-	-	-
	Zincirli Bedesten	-	-	-	-	-	-
	Hışva Han	11.39	11.39	13.15	10.52	10.52	11.39
	Tütün Han	11.17	11.17	11.83	5.26	7.89	9.46
	Şire Han	7.13	6.76	10.52	8.76	8.76	8.39
	Paşa Hamamı	-	-	-	-	-	-
	Boyacı Camii	11.04	9.86	13.15	5.26	8.54	9.57
	Kurtuluş Camii	10.52	10.52	6.57	7.89	7.89	8.67
	Pişirici Kasteli	-	-	-	-	-	-
	35 Tescil Numaralı Yapı (Atatürk Evi) Avlusu	11.17	9.86	11.39	5.26	9.86	9.51
	33ve 34 Tescil Numaralı Yapı (Oyuncak Müz. ve Kudeb Binası) Avlusu	9.99	7.89	9.205	7.01	9.46	8.71
	179 ve 180 Tescil Numaralı Yapı (Anadolu Evleri) Avlusu	12.09	11.04	12.49	9.2	9.9	10.96
	328 Tescil Numaralı Yapı (Tahmis Kahvesi) Avlusu	-	-	-	-	-	-
	Birim	Korunmuşluk Derecesi	Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	Genel Özellik

- ü Yapı olarak değerlendirilen bu örnekler Avlu olarak da değerlendirilmiş Tescilli Anıtsal Yapı avluları içerisinde en yüksek değer Hışva Han (11.39), en düşük değer Şire Han (8.39) olarak belirlenmiştir. Tescilli Sivil Yapı avluları içerisinde en yüksek değer Anadolu Evleri (10.96), en düşük değer ise Oyuncak Müz. ve Kudeb Binası Avlusu (8.71) olarak belirlenmiştir.
- ü Sokak başlığı altında incelenen örneklerden, Hamdi Kutlar Caddesi bağlantılı tarihi doku özelliğini koruyan sokakların, 16.3 değeri ile en yüksek değeri aldığı, Belediye Caddesi bağlantılı sokakların ise 8.00 değeri ile en düşük değeri aldığı belirlenmiştir .

Çizelge 4.105. (Devam)

Birim			Orjinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuya Uyum	İşçilik	Estetik	Genel Özellik
SOKAK	KENTSEL DONATI VE YERLEŞİM ÖLÇEĞİNDE	Eyüboğlu Caddesi	15.3	13.42	14.31	14.5	14.4	14.38
		Eyüboğlu Cad. Bağlantılı Sokaklar	17.00	15.11	16.05	16.39	15.93	16.09
		Hamdi Kutlar Caddesi	14.16	12.17	14.29	12.11	13.35	13.22
		Hamdi Kutlar Cad. Bağlantılı Tarihi Doku Özelliğini Koruyan Sokaklar	17.00	15.45	16.61	15.84	16.61	16.3
		Hamdi Kutlar Cad. Bağlantılı Tarihi Doku Özelliğini Korumayan Sokaklar	10.2	7.28	8.5	8.5	7.79	8.45
		Lala Paşa Caddesi	13.6	12.96	15.51	14.16	14.31	14.11
		Lala Paşa Cad. Bağlantılı Sokaklar	13.05	14.4	15.14	14.45	13.81	14.17
		Belediye Cad.	11.9	8.7	13.76	13.42	13.6	12.27
		Belediye Cad. Bağlantılı Sokaklar	9.2	7.22	8.5	8.5	6.61	8.00
		Gaziler Caddesi	11.68	12.21	16.73	14.87	16.15	14.33
		Gaziler Cad. Bağlantılı Sokaklar	11.05	13.22	16.52	17	16.46	14.85
		Eski Saray Caddesi	13.81	12.55	15.84	14.45	14.77	14.28
		Eski Saray Cad. Bağlantılı Sokaklar	14.45	14.63	16.52	16.39	16.46	15.69

- Ü Çizelge 4.105’de yer alan Atatürk Anı Evi çevresi 4.7 ile en yüksek özellik değerine sahiptir.
- Ü Meydan değerlendirmesinde genel özellik değerinin 7.62 olduğu, orjinallik değerinin ise 3.75 olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.105. Devam)

Birim		Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği	Cephe Düzeni	Genel Özellik	
TARİHİ DEĞERİ OLMAYAN YAPI	Kale Çevresi	3.76	1.88	3.76	1.88	2.82	
	Zincirli Bedesten Çevresi	3.76	1.88	3.76	1.88	2.82	
	Hışva Han Çevresi	3.76	1.88	3.76	1.88	2.82	
	Tütün Han Çevresi	1.88	1.88	1.88	1.88	1.88	
	Şire Han Çevresi	1.88	1.88	3.76	1.88	2.35	
	Paşa Hamamı	1.88	1.88	3.76	1.88	2.35	
	Boyacı Camii Çevresi	1.88	1.88	3.76	1.88	1.88	
	Kurtuluş Camii Çevresi	3.76	3.76	5.64	3.76	4.23	
	Pişirici Kasteli	3.76	3.76	5.64	3.76	4.23	
	35 Tescil Numaralı Yapı (Atatürk Anı Evi) Çevresi	3.76	3.76	7.52	3.76	4.7	
	33ve 34 Tescil Numaralı Yapı (Oyuncak Müzesi ve Kudeb Binası) Çevresi	1.88	3.76	7.52	1.88	3.76	
	179 ve 180 Tescil Numaralı Yapı (Anadolu Evleri) Çevresi	1.88	1.88	3.76	1.88	1.88	
	328 Tescil Numaralı Yapı (Tahmis Kahvesi) Çevresi	1.88	1.88	3.76	1.88	2.35	
Birim		Orjinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuya Uyum	İşçilik	Estetik	Genel Özellik
MEYDAN	Arasa Meydanı	3.75	7.65	9.21	9.37	8.12	7.62

Belirlenen değerlendirme ölçüt değerleri, yöntemde ifade edildiği gibi en yüksek değer 100 kabul edilerek oranlanmış ve korunmuşluk endeks değerleri oluşturulmuştur ve renklendirilmiştir (Çizelge 4.106).

Çizelge 4.106. Gaziantep Kent Kimlik Ögelerinin Korunmuşluk Endeks Değerleri

	Birim	Korunmuşluk Derecesi	Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	Genel Özellik
TESCİLLİ ANITSAL VE SİVİL YAPI	Gaziantep Kalesi	78.57	78.57	82.21	56.58	69.56	73.09
	Zincirli Bedesten	90.34	77.29	87.83	59.02	80.8	81
	Hışva Han	93.35	87.83	91.34	73.77	84.31	90.04
	Tütün Han	87.33	77.29	77.29	67.45	77.29	81.60
	Şire Han	75.28	59.72	89.58	56.21	77.29	74.23
	Paşa Hamamı	90.34	80.8	80.8	84.31	84.31	84.11
	Boyacı Camii	87.33	87.83	94.85	63.23	84.31	84.16
	Kurtuluş Camii	91.34	88.53	94.85	84.31	84.31	88.67
	Pişirici Kasteli	86.33	84.23	100	66.68	72.53	81.96
	35 Tescil Numaralı Yapı (Atatürk Evi)	86.95	84.31	84.31	73.77	79.04	81.68
	33ve 34 Tescil Numaralı Yapı (Oyuncak Müz. ve Kudeb Binası)	87.83	80.8	84.31	63.23	80.8	79.40
	179 ve 180 Tescil Numaralı Yapı (Anadolu Evleri)	91.34	80.8	70.26	80.1	84.31	81.36
	328 Tescil Numaralı Yapı (Tahmis Kahvesi)	84.31	73.77	84.31	56.21	79.04	75.53
	Birim	Korunmuşluk Derecesi	Müdahale Derecesi	Orijinal Yapı ve Materyal	Yenilenmiş Yapı ve Materyal	İşçilik	Genel Özellik
AVLU	Gaziantep Kalesi	-	-	-	-	-	-
	Zincirli Bedesten	-	-	-	-	-	-
	Hışva Han	86.66	86.66	100	80	80	86.66
	Tütün Han	85	85	90	40	60	72
	Şire Han	54.28	51.42	80	66.66	66.66	63.8
	Paşa Hamamı	-	-	-	-	-	-
	Boyacı Camii	84	75	100	40	65	72.8
	Kurtuluş Camii	80	80	50	60	60	66
	Pişirici Kasteli	-	-	-	-	-	-
	35 Tescil Numaralı Yapı (Atatürk Evi) Avlusu	85	75	86.66	40	75	72.33
	33ve 34 Tescil Numaralı Yapı (Oyuncak Müz. ve Kudeb Binası) Avlusu	76	60	70	53.33	72	66.26
	179 ve 180 Tescil Numaralı Yapı (Anadolu Evleri) Avlusu	92	84	95	70	76	83.4
	328 Tescil Numaralı Yapı (Tahmis Kahvesi) Avlusu	-	-	-	-	-	-

Çizelge 4.106. (Devam)

Birim			Orjinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuya Uyum	İşçilik	Estetik	Genel Özellik
SOKAK	KENTSEL DONATI VE YERLEŞİM ÖLÇEĞİNDE	Eyüboğlu Caddesi	90	78.94	84.21	85.29	84.72	84.63
		Eyüboğlu Cad. Bağlantılı Sokaklar	100	88.88	94.44	96.42	93.75	94.7
		Hamdi Kutlar Caddesi	83.33	71.59	84.09	71.25	78.57	77.76
		Hamdi Kutlar Cad. Bağlantılı Tarihi Doku Özellikli Koruyan Sokaklar	100	90.9	97.72	93.18	97.72	95.9
		Hamdi Kutlar Cad. Bağlantılı Tarihi Doku Özellikli Korumayan Sokaklar	60	42.85	50	50	45.83	49.73
		Lala Paşa Caddesi	80	76.25	91.25	83.33	84.21	83
		Lala Paşa Cad. Bağlantılı Sokaklar	76.78	84.72	89.06	85	81.25	83.36
		Belediye Cad.	70	51.19	80.95	78.94	80	72.21
		Belediye Cad. Bağlantılı Sokaklar	54.16	42.5	50	50	38.88	47.11
		Gaziler Caddesi	68.75	71.875	98.43	87.5	95	84.31
		Gaziler Cad. Bağlantılı Sokaklar	65	77.77	97.22	100	96.87	87.37
		Eski Saray Caddesi	81.25	73.86	93.18	85	86.9	84
		Eski Saray Cad. Bağlantılı Sokaklar	85	86.11	97.22	96.42	96.87	92.32

% 0-20	% 20.01-40	% 40.01-60	% 60.01-80	% 80.01-100
Uygun Değil	Kısmen Uygun	Orta Düzeyde Uygun	Oldukça Uygun	Uygun

Çizelge 4.106. (Devam)

Birim		Yapı Malzemesi	Mimari Özellik	Kat Yüksekliği		Cephe Düzeni	Genel Özellik
TARİHİ DEĞERİ OLMAYAN YAPI	Kale Çevresi	50	25	50		25	37.5
	Zincirli Bedesten Çevresi	50	25	50		25	37.5
	Hışva Han Çevresi	50	25	50		25	37.5
	Tütün Han Çevresi	25	25	25		25	25
	Şire Han Çevresi	25	25	50		25	31.25
	Paşa Hamamı	25	25	50		25	31.25
	Boyacı Camii Çevresi	25	25	50		25	25
	Kurtuluş Camii Çevresi	50	50	75		50	56.25
	Pişirici Kasteli	50	50	75		50	56.25
	35 Tescil Numaralı Yapı (Atatürk Anı Evi) Çevresi	50	50	100		50	62.5
33ve 34 Tescil Numaralı Yapı (Oyuncak Müzesi ve Kudeb Binası) Çevresi	25	50	100		25	50	
179 ve 180 Tescil Numaralı Yapı (Anadolu Evleri) Çevresi	25	25	50		25	25	
328 Tescil Numaralı Yapı (Tahmis Kahvesi) Çevresi	25	25	50		25	31.25	
Birim		Orjinallik Durumu	Yeni Düzenleme	Tarihi Dokuya Uyum	İşçilik	Estetik	Genel Özellik
MEYDAN	Arasa Meydanı	38.81	79.25	95.43	97.04	84.1	78.93

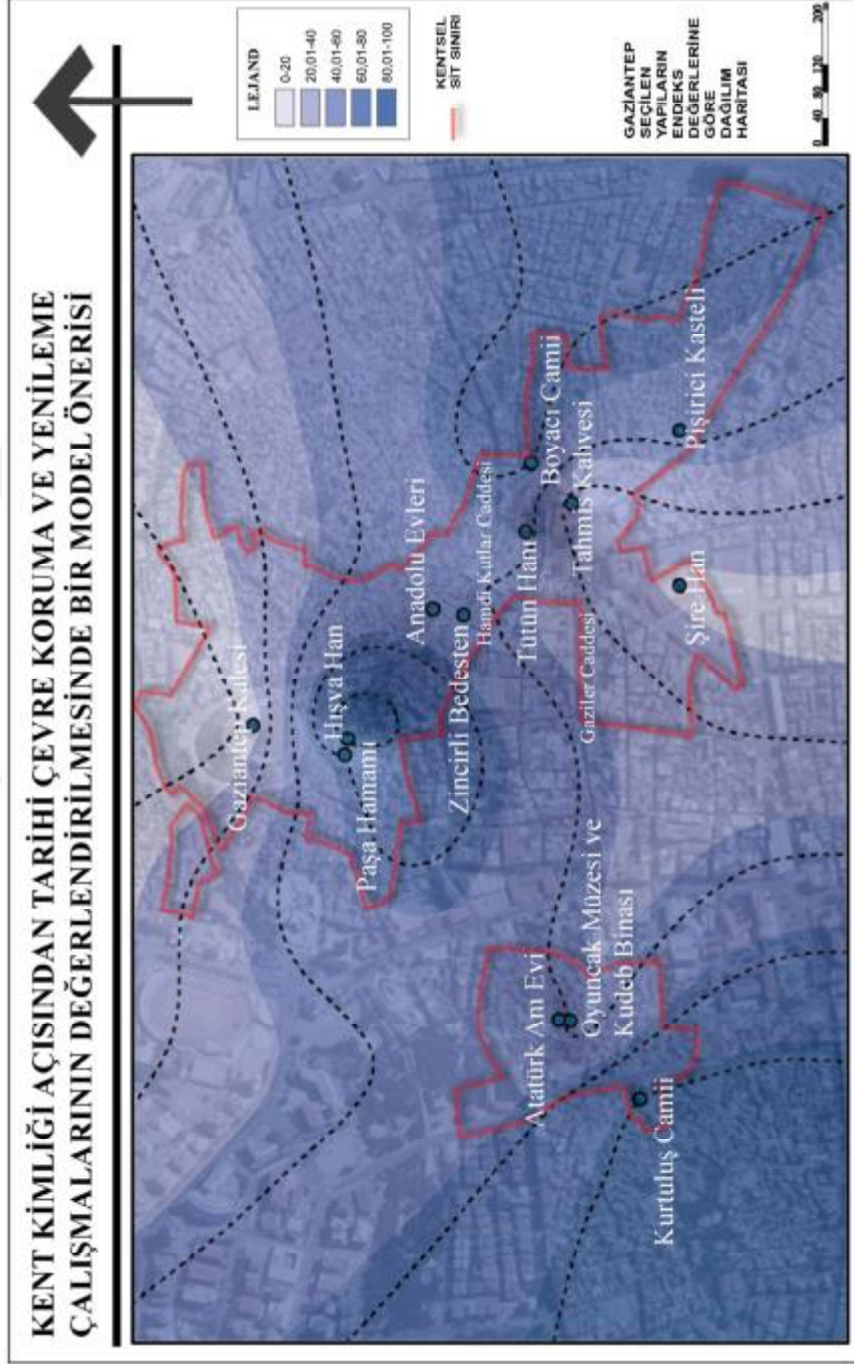
% 0-20	% 20.01-40	% 40.01-60	% 60.01-80	% 80.01-100
Uygun Değil	Kısmen Uygun	Orta Düzeyde Uygun	Oldukça Uygun	Uygun

Korunmuşluk Endeksi Değerleri incelendiğinde aşağıdaki temel sonuçlara ulaşılabilir:

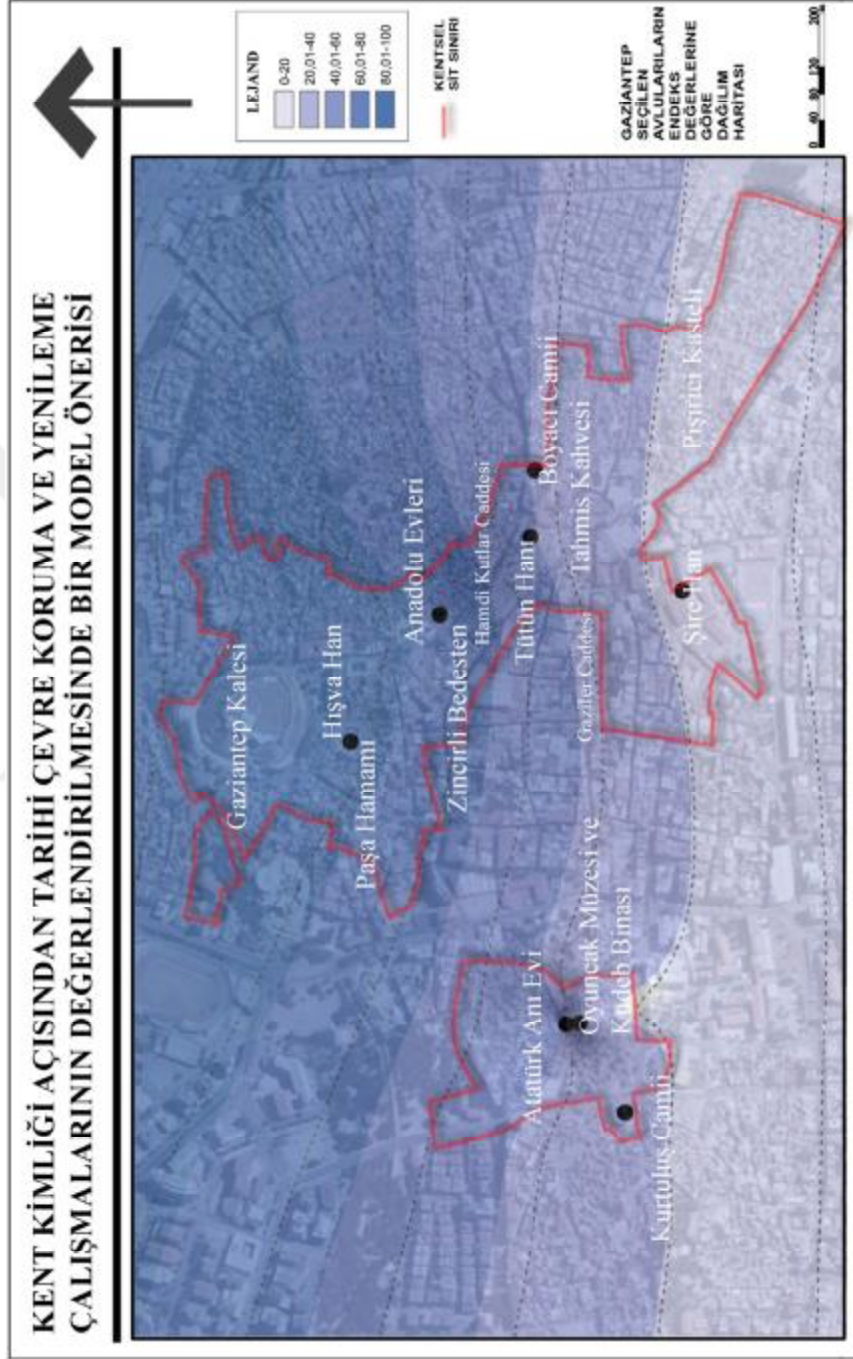
- ü Tescilli Anıtsal Yapılar içerisinde **Hışva Han (%90.04)** korunmuşluk endeks değerine sahip iken, **Gaziantep Kalesi (%73.09)** ile en düşük değere sahiptir. Tescilli Sivil Yapı için en yüksek değer **Anadolu Evleri (%81.36)** en düşük değer **Tahmis Kahvesi (%75.53)** belirlenmiştir. Yapıların tümü değerlendirme ölçütleri olarak değerlendirildiğinde en yüksek ölçüt **orijinal yapı ve materyal Pişirici Kasteli (%100)**, en düşük ölçüt **yenilenmiş yapı ve materyal** Tahmis Kahvesi ve Şire Han (% 56.21) olarak tespit edilmiştir (Çizelge 4.106).
- ü Tescilli Anıtsal Yapı ve Sivil Yapılarda yapılan restorasyon çalışmalarında kentin özgün dokusuyla uyumlu olmayan malzeme değişiklikleri ve eklemelerin yapıların değerinde kayıp oluşturulduğu görülmektedir. Bu anlamda mekânsal birikimleri yansıtan düzenlemelerin önemi elde edilen sayısal değerlerde görülebilmektedir. Orijinal yapı ve materyal olarak en yüksek değer **Pişirici Kasteli (%100)** en düşük değer ise **Anadolu Evleri (%70.26)**'nde belirlenmiştir. Ticari amaçlı kullanımın yapıda değişiklik yapılmasına sebep verdiği düşünülebilir.
- ü Avlular içerisinde **Hışva Han (%86.66)** ile en yüksek endeks değerine, **Şire Han (%63.8)** ile en düşük değere sahiptir. Avluların tümü değerlendirme ölçütleri üzerinden karşılaştırıldığında, en yüksek ölçüt **orijinal yapı ve materyal Hışva Han ve Boyacı Camii (%100)**, en düşük ölçüt **yenilenmiş yapı ve materyal Tütün Han, Boyacı Camii ve Atatürk Anı Evi (% 40)** olarak tespit edilmiştir.
- ü Avlu içerisine yapılan eklemeler ve malzeme değişikliklerinin yapıyı olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılabilir. Bu durum **orijinal yapı ve materyal** değerinin en düşük olduğu Kurtuluş Camii avlusunda (%50) açıkça görülebilmektedir.

- ü Sokaklar içerisinde **Hamdi Kutlar Caddesi bağlantılı tarihi değerini koruyan sokaklar (%95.9)** iken aynı caddeye bağlı olup tarihi değerini korumayan sokaklar ise (%49.73) değerine sahiptir. Cadde olarak ise (**%77.76**) değerine sahip olduğu düşünüldüğünde, caddeye bağlı korunan ve korunmayan sokakların olumlu ve olumsuz etkisinin yansıması olarak yorumlanabilir. En düşük değere sahip sokak ise **Belediye Caddesi bağlantılı sokaklardır (% 47.11)**
- ü Tarihi değeri olmayan yapılar ise **Atatürk Anı Evi çevresinde (%62.5)** ile en yüksek değere sahipken, **Boyacı Camii, Tütün Han ve Anadolu Evleri çevresinde (%25)** olarak belirlenmiştir.
- ü Meydan olarak değerlendirilen **Arasa Meydanı** ise değer olarak (**%78.93**) olarak görülmektedir. Orjinallik değerinin % 38.1 olduğu belirlenmiştir.

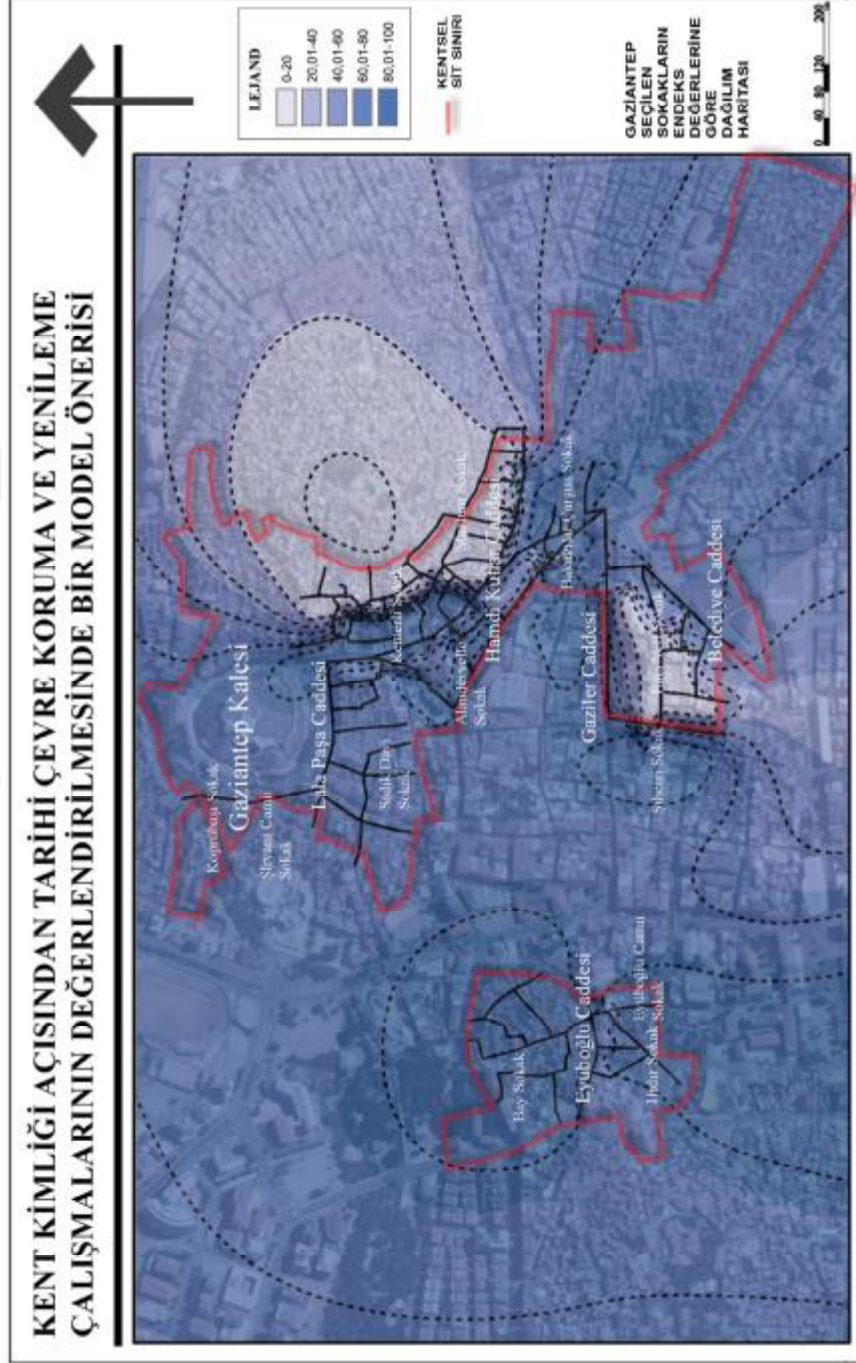
Çalışmanın bu aşamasında korunmuşluk endeks değerleri doğrultusunda CBS ortamına aktarılan kent kimlik öğelerinin korunmuşluk endeksi haritaları oluşturulmuştur. Avlu, Yapı, Sokak ve Meydan olarak değerlendirilen öğelerin endeks değerleri metod bölümünde belirtilen Ters Ağırlıklandırma yöntemi ile eğriler haline dönüştürülmüştür.,Sonrasında ise hava fotoğrafı ile karşılaştırılmış ve değer aralıklarına göre farklı renk tonlarıyla ifade edilmiştir (Şekil 4.92-4.95). Son olarak ise Avlu, Yapı, Sokak ve Meydan korunmuşluk endeks değerlerinin, bütün olarak değerlendirildiği, bütünleştirilmiş korunmuşluk haritası oluşturulmuştur (Şekil 4.96)

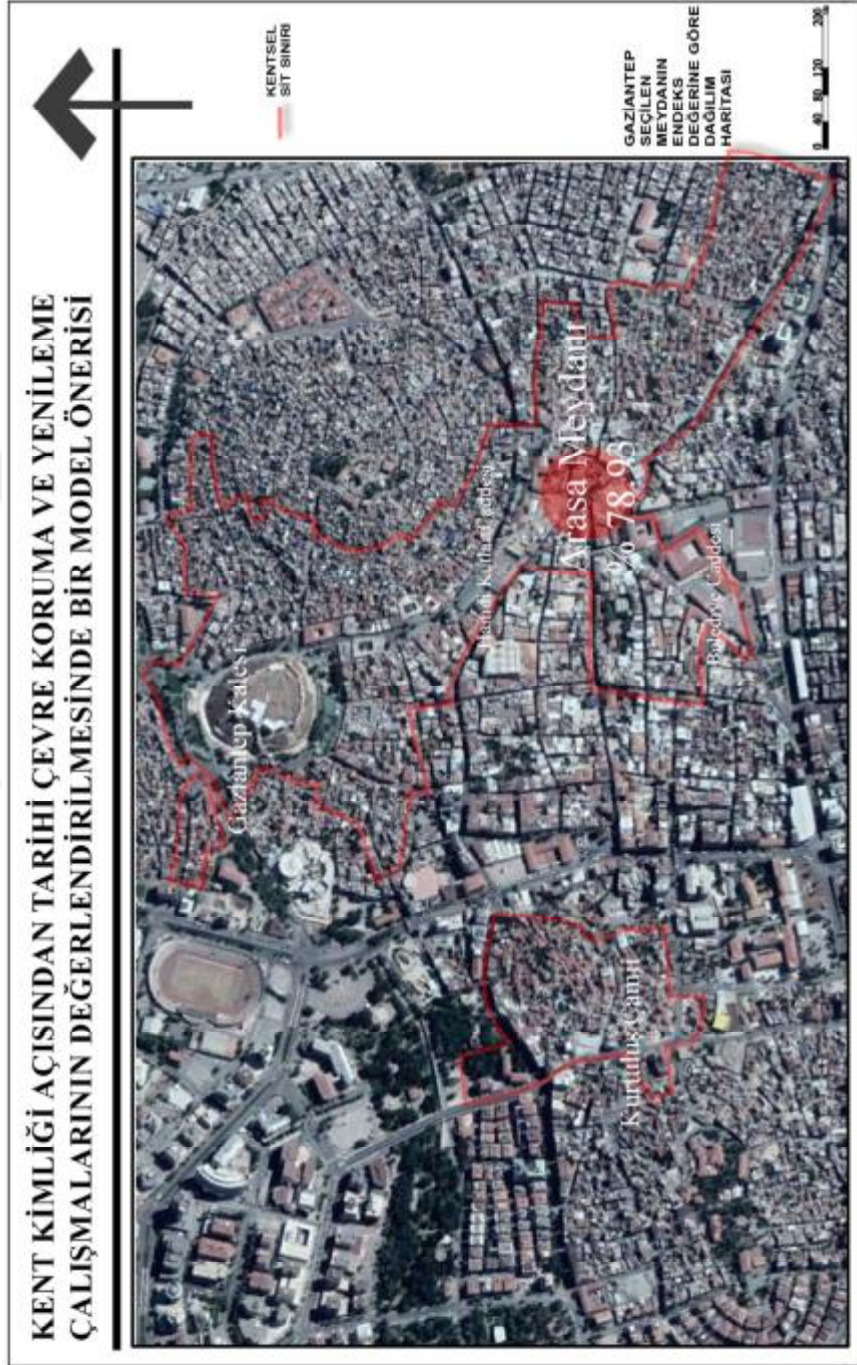
Şekil 4.92. Yapı Korunmuşluk Endeksi Haritası

Şekil 4.93. Avlu Korunmuşluk Endeksi Haritası

Şekil 4.94. Sokak Korunmuşluk Endeksi Haritası

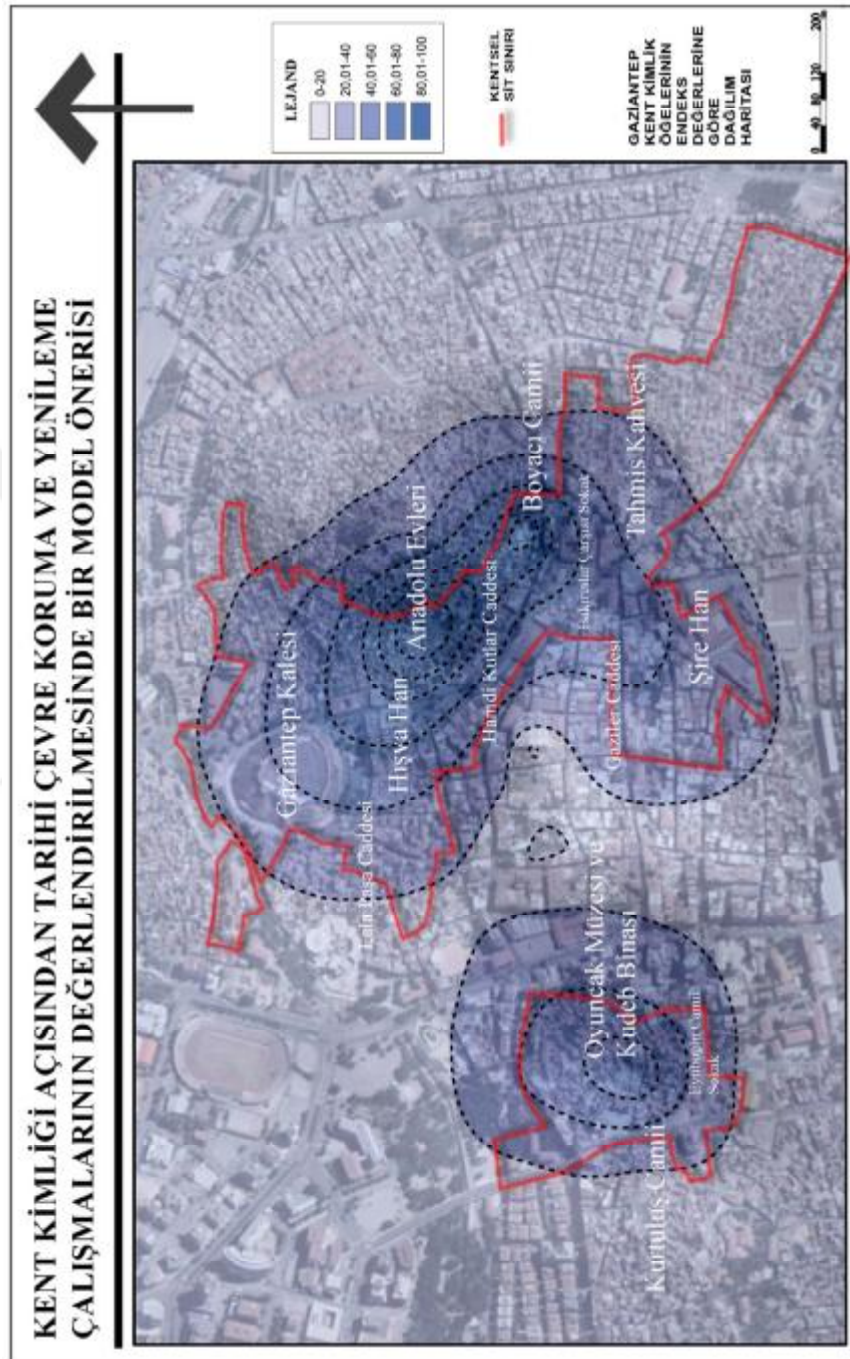
Şekil 4.95. Meydan Korunmuşluk Endeksi Haritası

Şekil 4.92-4.95 değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılabılır:

- Korunmuşluk Endeks değeri en yüksek olan Yapı **Hışva Han**, Avlu **Anadolu Evleri**, Sokak **Hamdi Kutlar Caddesi bağlantılı olup tarihi değerini koruyan sokaklar** olarak belirlenmiştir.
- En düşük değere sahip olan Yapı **Tahmis Kahvesi**, Avlu **Hışva Han**, Sokak **Hamdi Kutlar Caddesi bağlantılı olup tarihi değeri olmayan sokaklar** olarak belirlenmiştir.

Çalışma sonunda tüm kimlik öğelerinin değeri göz önüne alınarak bir harita üzerine işlenmiş ve sonuç haritası olarak ifade edilmiştir. Şekil 4.96'daki bulgular irdelendiğinde:

- Kimlik öğelerine ait endeks değerlerinin **80 ile 1118** arasında değiştiği görülmektedir. Bu bağlamda en yüksek değer **Anadolu Evleri** civarında **1118** olarak belirlenmiştir. Bu değeri **1034** endeks değeri ile **Tütün Han** çevresi takip etmiştir. En düşük değer ise **80** ile **Pişirici Kasteli** çevresinde belirlenmiştir.
- Endeks değerlerinin en yüksek olduğu **Anadolu Evleri** bölgesinden itibaren aşamalı bir azalma ve sıfır değerine ulaştıktan sonra ise, **Bey Mahallesi** içerisinde tekrar yükselerek Kurtuluş Camii çevresinde **683** endeks değerine ulaşmaktadır. Bu durum iki ayrı kentsel sit alanı bulunan kentte bu iki alan arasındaki bağlantının daha güçlü olması gerektiğini destekler niteliktedir.

Şekil 4.96. Bütünleştirilmiş Korunmuşluk Haritası

Gaziantep ve Antakya kentleri yapısal olarak incelendiğinde tıpkı İslam ve Anadolu şehirlerinde olduğu gibi, yol şebekesinin ortak sosyal ve kültürel anlayış doğrultusunda toplum tarafından, belirlendiği görülmektedir (Yıldırım ve Çağdaş, 2018). Kişi ve grupların müdahaleleriyle oluşan ve düzensiz bir şekle sokulan sokaklar, mahremiyeti ve özellikle de güvenliği sağlamak için uç noktalarından kapatılarak çıkmaz haline getirilmiş; böylece başkalarının geçişine kapatılan sokak, belirli bir gruba ait özel bir yola dönüştürülmüştür. Evler doğrudan sokağa değil, sokağı sınırlandıran duvar gerisindeki avluya açılarak, aile hayatı gizlenmeye ve hususileştirilmeye çalışılmıştır. Sokak, kenarlarına çekilen avlu duvarlarıyla, adeta hayatın dışında bırakılmıştır. Mahalleler ise birbirinden belirgin şekilde ayrılmış olup bazen mahalleler arasına duvar çekilmiştir (Can, 1995).

Gaziantep şehri Hitit, Asur, Bizans, İslam, Selçuklu, Türk-İslam ve Osmanlı dönemlerini yaşamıştır. Memluk hakimiyeti ile Han, Hamam gibi yapıların inşası ile gelişmiş, son olarak da Osmanlı geleneğiyle günümüzdeki halini alan bir kent olarak değerlendirilebilir. Özellikle Memluk Dönemi ile başlayan Han, Hamam, Cami gibi yapılardaki mimari üslup bunu desteklemektedir. Osmanlı hakimiyetine giren şehir hızlı bir gelişme kaydetmiş ve ticaret kenti olarak nitelendirilmeye başlanmıştır.

Antakya ise Roma döneminde ızgara plan sistemiyle oluşturulmuş, sonraki yıllarda ise İslam kenti özellikleriyle birleştirilmiş bir karakter sergilemektedir. Bu birleşim değerlendirildiğinde her iki dönem için de konut yapısının değişmediği, avlulu yüksek duvarlı içe dönük yapı düzeninin korunduğu söylenebilmektedir. Bu noktada değişimin büyük ölçüde sokak yapısında olduğu görülmektedir. Izgara plan sisteminde yer alan yol ağının kıvrımlı organik bir yapıya dönüştüğü görülmektedir. Anadolu'da bugün varlığını sürdüren eski yerleşme bölgelerine sahip kentlerde olduğu gibi, Antakya kenti eski kent yerleşiminin mekânsal yapısını belirleyen dönem Osmanlı Dönemi olmuştur. Bu dönemde kentin yaşam şeklinden etkilendiği, cadde, sokak ve avluların içe dönük yaşantının mekanları haline geldiği görülmektedir (Asarcıklı,1989).

Çalışma ile yakın iki il olan Antakya ve Gaziantep karşılaştırıldığında konut düzeni ve yol dokusu olarak benzerlik taşıdığı, ancak bazı malzeme kullanımlarında farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir (izelge 4.107). Bu kadar yakın mesafede bulunan iki kent içerisinde bile farklılıklar olduğunu değerdendirildiğinde, ülke genelinde yapılan koruma çalışmalarının belli bir kalıp ve standart üzerinden yapılmasının doğru olmayacağını söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu bağlamda Tarihi yapılar ve çevrelerinin geçmişin bilgi kaynağı olarak düşünülerek, sürdürülebilirlik kavramı içerisinde korunması, her bir kimlik öğesinin onu günümüze taşıyan bir değerd olduğu göz ardı edilmemelidir. Kentsel bir tarihi dokunun korunması cadde, sokak, avlu, meydan, açık ve yeşil alanlar gibi yerleşim ölçeğindeki öğeleri ve kentsel donatı ölçeğindeki öğeleri korumakla mümkündür.

Çizelge 4.107. Gaziantep ile Antakyanın Yapısal ve Malzeme Olarak Karşılaştırılması

			GAZİANTEP	ANTAKYA
	Biçim			
AVLU	Döşeme	Malzeme	Taş, mozaik, karataş, beyaz taş, pembe mermer	Kesme taş, nadiren karo veya dökme mozaik, mermer
	Merdiven	Genişlik	80-110 cm	80-110 cm
		Biçim	Dik, paralel, dik+paralel	Duvara birleşik
		Malzeme	Keymik Taşı	Taş
	Korkuluk	Malzeme	Demir	Demir
	Kapı	Tipi	Tek kanatlı nadiren çift kanatlı	Kesme taştan yapılmış kemerli, 2-3 m aralıklı 2 kapı
		Malzeme	Ahşap veya ahşap üstü çinko kaplama	Tahtadan yapılmış, üzeri madeni levha kaplı
		Ölçü	1.00-1.20 m genişlik 2.00- 2.25 m yükseklik	Bir insanın geçebileceği kadar
	Kuyu		Var	Var
	Havuz	Biçim	Dikdörtgen, kare, sekizgen veya elips	Avlu ortasında
		Malzeme	Genellikle taş, nadiren mermer	Mermer veya taş
	Çeşme	Biçim	Avlu veya yapı duvarında	Merdiven altında
		Malzeme	Taş	Taş
	Eyvan	Biçim	3 yanı ve üzeri kapalı, dikdörtgen	Avludan 25-30 cm yüksek, üstü kapalı ve avluya dönük
		Malzeme	Avlu cephesi ahşap doğrama ve cam ile kapalı	Ahşap
YAPI	Yapım Tekniği		Yığma sistem	Kagir
	Çatı saçak		Önceleri düz dam, sonra kiremit	Kiremit örtülü, beşik ve kırma
	Kat Yüksekliği		Çoğunlukla 2 nadiren 3 katlı	Genellikle 2 katlı
	Malzeme		Havara, Keymik, Topak, Minare kayası	1. kat taş kagir, 2. kat ahşap iskelet arası tuğla döşeme
	Pencere		Ahşap kapaklı, demir korkuluklu, 4 kanatlı	Zeminde kare dikdörtgen, dairesel, üstte dikdörtgen 2 veya 4 kanatlı, 1 kanat sabit
	Kuş Penceresi		Kare, dikdörtgen, oval 35-60 cm	50-60 cm duvar içinde Yerden 3-4 m yüksek ve desenli
	Çıkma	Malzeme	Ahşap veya taş	Taş, taş+ahşap ve dökme, demir konsollu
		Biçim	Gönye veya düz biçimli	Cephe boyunca, kapalı, köşe, , gönye, açık çıkma
		Ölçü	40-90 cm	60 cm
	Duvar	Kalınlık	70-100 cm	50-100 cm
		Malzeme	Topak, Keymik, Havara taşı	Taş ve ahşap
SOKAK	Malzeme		Arnavut kaldırımı	Taş döşemeli, 100-130 cm genişlikte kaldırıma sahip
	Biçim		Kıvrımlı dar, geniş ve düzenli, ızgara biçimli	Dar ve organik, bazen çıkmaz,
	Genişlik		3-7 m	3-3.5 m
	Duvar		Dar ve 3 m yükseklik, sıvasız	Taş ve sağır
	Su Olukları		Yolun her iki yanında	Yolun ortasında 6-10 cm x 60-100 cm olacak şekilde
MEYDAN	Biçim		Sokakların kesişim noktasında	Çok fazla ortaya çıkamamış, kavşak olan açık alanlar şeklinde

Gaziantep ve Antakya Kentsel Sit Alanında yapılan çalışma ile tarihi dokuda kayıp ve tahribatların olduğu tespit edilmiştir. Bu kayıplar Avlu, Yapı, Sokak ve Meydan Başlıkları halinde değerlendirildiğinde;

v Avlu

Gaziantep'te yapılan iyileştirme çalışmalarının Antakya ile kıyaslandığında, daha önce başladığı ve daha büyük bir alanda çalışmaların tamamlandığını söylemek mümkündür. Ancak bazı yapıların sadece yapı bazında onarılması ve avlu kısımlarının herhangi bir düzenlemeye tabii tutulmaması da olumsuz bir etkidir. Bu anlamda yapılan yenileme çalışmalarında bir bütünlük olması gereklidir. Ayrıca hem Antakya hem de Gaziantep Kentsel Sit Alanında yer alan avlu örneklerinin pekçoğunda eklentiler ve malzeme değişikliklerinden kaynaklı bozulmalar belirlenmiştir. Antakya' da bulunan Kurşunlu Han avlusuna yerleştirilen satış birimleri ve metal merdiven, Gaziantep'te ise Hışva Han avlusuna yapılan örtü sistemi ve Şire Han'a yapılan profil eklemeler bunlardan bazılarıdır (Şekil 4.97 ve 4.98).

Şekil 4.97. Antakya Kurşunlu Han Avlusuna Yapılan Eklemeler (Orijinal,2017)

Şekil 4.98. Gaziantep Hışva Han ve Şire Han Avlusuna Yapılan Eklemeler (Orijinal, 2017)

Ülkemizde yapılan yenileme çalışmalarında özellikle işletme kaynaklı kullanılan yapıların avluları bazı ekleme, malzeme değişikliğine maruz kalmaktadır. Trabzon Kentsel Sit Alanı içerisinde yer alan Kanuni Evi avlusu da döşeme değişikliğine uğramış ve ahşap pergola eklentileri yapılmıştır (Şekil 4.99).

Şekil 4.99. Trabzon Kanuni Evi ve Çevresi (Orijinal,2018)

v Yapı

Yapılarda yapılan iyileştirme çalışmaları sonucunda malzeme değişiklikleri ve eklentiler yapıldığı görülebilmektedir. Özellikle ticari işlevi bulunan yapılardan olan Antakya Kurşunlu Han'a cam metal bölmeli metal malzeme, Hışva Han'a ise cam bölme eklenmiştir. Bu eklentiler bazı örneklerde yeni bir mekân

oluşturmakta, bazılarında ise yapının kullanım alanını arttırmaya yönelik bir amaç içerdiği düşünülmektedir (Şekil 4.100). Özellikle Gaziantep Şire Han bu durumu özetleyen en iyi örnektir. Yapıya profil bölme eklenmiş ve bu eklenen kısım avlunun sınırını daraltmış ve döşemenin üst kısmı ahşap kaplanmıştır (Şekil 4.101).

Şekil 4.100. Gaziantep Hışva Han ve Antakya Kurşunlu Han'a Yapılan Eklemeler (Orijinal, 2017)

Şekil 4.101. Gaziantep Şire Han'a Yapılan Eklemenin İç ve Dış Görünüşü (Orijinal, 2018)

Ticari bir işletme olan Şire Handa meydana gelen bu hasar ülkemizde herhangi bir ticari fonksiyonu bulunmayan, tescilli yapıların da başına gelebilmektedir. Özellikle yapısal anlamda yapılan iyileştirme çalışmalarında yapıların özgün dokularını tamamen yitirdikleri veya bozulmalara maruz kaldıkları

görülebilmektedir. V. Murat Av Köşkü Hamamı yapılan restorasyon çalışması ile taş dokusunu yitirmiş, dışı sıva kaplanmış ve rengi tamamen değiştirilmiştir. Yine son dönem restorasyon örneklerinden olan, Şile Kalesi de yapılan malzeme değişikliği ile bozulmaya uğramış ve eski durumuyla ilgisi kalmamıştır (Şekil4 4.102 ve 4.103).

Şekil 4.102. V. Murat Av Köşkü Hamamı'nın Restorasyon Öncesi ve Sonrası Görünümü (<http://tarihkurdu.net>)

Şekil 4.103. Şile Kalesi Restorasyon Öncesi ve Sonrası (<http://www.arkitera.com>)

v Sokak

Özellikle Antakya Kentsel Sit Alanı içerisinde yer alan doğal taş döşemenin üzerine dökülen beton ile doku tamamiyle yok edilmiştir. Geleneksel dokunun göz ardı edildiği, yanlış uygulama kararları kentin kimliğini olumsuz anlamda etkilemiştir. Günümüzde bazı sokaklarda betonların kaldırılmaya başlandığı görülmektedir.

Şekil 4.104. Antakya Geleneksel Döşemesi ve Mevcut Durumunu Gösteren Örnekler (a-Nakib,2012 b,c- Orijinal,2017)

Gaziantep Kentsel Sit Alanı içerisinde yapılan yenileme çalışmalarında ise alanın büyük bölümünde cadde ve sokaklardaki geleneksel taş döşemeler granit, bazalt, traverten ile değiştirilmiş ve özgün doku bozulmuştur (Şekil 4.104 ve 4.105).

(a)

(b)

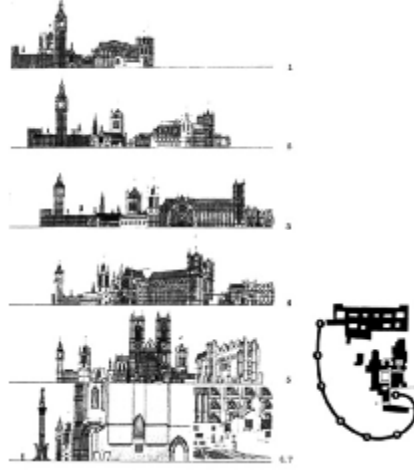
(c)

Şekil 4.105. Gaziantep Geleneksel Döşeme ve Mevcut Durumunu Gösteren Örnekler (a-Uğurluer,2012 b,c-Orijinal,2017)

Yapılan çalışmaları göz önünde bulundurduğumuzda sokak ve caddelerin var olan haliyle korunması ve dokudaki kayıplar günümüz koşullarına ayak uydurmak, artan insan yoğunluğu gibi sebeplerle açıklanabilir. Ancak aynı koşulların mevcut olduğu bazı kent örnekleri bize bu durumun çok da imkansız olmadığını gösterir niteliktedir. Örneğin Oxford'da bulunan bir caddenin 1810 ve 2015 yıllarına ait görüntüsü aradan geçen uzun zaman içerisinde çok büyük bir değişim olmadığını göstermektedir (Şekil 4.106). Farklı noktalara ait görünüşlerle karşılaştırıldığında silüet içerisinde yer alan pek çok ögenin muhafaza edildiği görülebilmektedir (Şekil 4.107)

Şekil 4.106. Oxford'da Bir Caddenin 1810 ve 2015 Yıllarındaki Görünümü (<https://twitter.com>)

Şekil 4.107. Oxford'un Belirli Noktalardan Görünümü (Cullen, 1961)

v Meydan

Antakya'da değerlendirmeye alınan Ulus Meydanı ise nispeten korunmuş ve günümüze bazı yenilemeler geçirerek ulaşmıştır. Gaziantep'te yer alan Arasa Meydanının ise yapılar arasında sıkıştığı ve eski hakimiyetini kaybettiği görülmüştür. Zaman içerisinde artan yapı yoğunluğu, bu meydanın bir ticaret merkezi olarak faaliyetini sürdürmesini engellemiştir (Şekil 4.108)

(a)

(b)

Şekil 4.108. Antakya Ulus Meydanı ve Gaziantep Arasa Meydanı
(a-<http://www.tarihikentlerbirligi.org> b-Orijinal,2017)

Nüfusun artışı ile ortaya çıkan yerleşim ihtiyacından kaynaklı yapıların arttığı düşünülebilir. Ancak aynı risklerle karşı karşıya olan bazı kentlerde yapılan uygulamaların hepsinin olumsuz olmadığı görülebilmektedir. Örneğin kırmızı tuğlalarla inşa edilen özgün yapılarından dolayı “Kızıl şehir” olarak bilinen Bologna önemli bir üniversite şehri olmasının yanında, kültürel açıdan oldukça zengindir ve Maggiore Meydanı da muhafaza edilerek günümüze kadar ulaşmıştır (Şekil 4.109).

Şekil 4.109. Bologna Maggiore Meydanı ve Şehrin Genel Görünümü
(<https://gezipgordum.com>)

Bir diğer örnek de Fransa’nın önemli kıyı şehirlerinden biri olan, Nice kentidir. Turistik bir yerleşim yeri olmasından kaynaklı daha çok ticari işlev taşıdığı söylenebilir. Ancak kent yoğun ziyaretçi sayısı ve bu ticari işlevine rağmen, büyük oranda korunmuştur (Şekil 4.110).

Şekil 4.110. Nice Kenti Sokak ve Meydan Görünümü (<https://blog.prontotour.com>)

Çalışma alanı olarak belirlenen Gaziantep ve Antakya Kentsel Sit Alanları için, her iki kentte de mevcut malzemelerle ilgisi olmayan malzeme seçimlerinin Avlu, Yapı, Sokak, Meydan için olumsuz sonuç oluşturduğu söylenebilir. Ayrıca yapı ve avlulara yapılan eklentiler bozulmaya sebep olarak görsel olarak negatif bir etki oluşturmuştur. Bu durumun yapılarda meydana gelen işlev değişiklikleri ile ilgisi olduğu düşünülse de yurtdışındaki örnekler incelendiğinde bu tarz uygulamalara yer verilmediği görülmektedir. Bütüncül bir yaklaşım içerisinde koruma kullanma dengesinin sağlanması, geleneksel karaktere bağlı olarak onun dışına çıkmayan bir yaklaşımın varlığı bu durumun temel sebebi olarak düşünülebilir. Bu çalışmalarda, kullanılan malzemenin rengi, biçimi, dokusuna kadar benzer örnekleri temin ederek veya üreterek yenileme çalışmalarında kullanıldığını düşündüğümüzde, ülkemizdeki uygulamalarda bu tarz yaklaşımın olmadığını söylemek yanlış olmaz.

Kentsel yenileme sayesinde, bozulmaya uğramış olan kentsel alan parçaları yenilenerek kente kazandırılabilir. Şüphesiz kentsel yenileme kentin sahip olduğu toplumsal ve çevresel kimlik özelliklerini terkedilmiş, köhnemiş, eskimiş kentsel alan parçalarına yeniden yüklemeyi başarmaktadır (Kan, 2009). Bu anlamda kentsel yenileme gereksinmesinin en belirgin şekilde hissedildiği alanların başında eski kent merkezleri gelmektedir. Çünkü kültür mirası niteliği taşıyan kentin, eskimeye karşı durmaya çalışırken özgün kimliğini de koruma gerekliliği “Koruyarak yenileme” koşulunu benimsemeyi gerektirmektedir (Özden, 2008). Ayrıca kentsel koruma kentsel uyumluluğun artmasına destek oluştururken, kültür haritasının benzersizliği olarak ekonomik yarar ve insanların yaşam ortamlarına hayranlığına bir katkı oluşturmaktadır (Yuen, 2005).

Yurtdışındaki Tarihi kent dokusunun koruma ve kullanımına ilişkin verilen örneklerde tarihi çevrelerin yeni yerleşimlerden izole edilmedikleri, aksine o kent için hala merkez olma özelliğine sahip oldukları ve bütünlük arz ettikleri görülmektedir. Günümüzde pek çok yapının ticari ve sosyal işlevler için

kullanıldıęı dūřūnūldūęūnde, hem turizme yōnelik katkısının hem de asıl tarihi doku sakinlerine yařam olanaęı saęlamasının katkısı būyūktūr. Bu anlamda elik ve Yazgan (2007)'nin de belirttięi gibi tarihi çevreyi koruyacak řekilde yařatmaya en yakın kiřiler, onlarla duygusal baęı olan, bir geçmiři bulunan insanlardır. Bu nedenle, sūrdūrūlebilirlik ilkesi doęrultusunda sadece fiziki koruma deęil, sosyo-kūltūrel yapıyı da içine alan “būtūnleřik koruma” dūřūncesi ōn plana çıkmaktadır. Korumada, mūze gibi dondurarak deęil, koruma kullanma dengesini kurarak, yeni iřlevler vererek koruma ōnem kazanmaktadır.

Bu bağlamda Tūrkiye’de yapılan çalışmalar incelendiğinde içerisinde olumlu olanlar olduğu gibi, olumsuz şekilde sonuçlanan restorasyon çalışmaları gōrebilmekteyiz. Ŭlkemizdeki bu durumun sebebini incelediğimizde Erder (1975) koruma çalışmalarında aędař ōrneklere ulaşamama sebebinin kopyacılık olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle, koruma ve onarım çalışmaları geniş bir ilgi ve eleştiri ortamı kurulmadığı sūrece, tarihi anıt ve çevreyi değerlendiren niteliklerden yoksun kalacağını, sadece antları ve yerleşmeleri koruma kaygısının, kūuk bir topluluk içinde sınırlı olduğunda yeterli olmayacağını belirtmektedir.

Tekeli (2009) ise bu durumu korumanın bir bilgi ya da estetik alanı olmaktan çok, bir ahlak alanı sorunu olarak ifade etmektedir. Bir kiřinin hem zaman, hem de yerle kurduęu iliřkiler o kiři için o yerin anlamını ūretmektedir. Bu nedenle yazar, korumacılıęı içinde yařanan çevrenin nesneleri ūzerinden tarihle olan bir iliřki kurma biçimi olarak tanımlanmaktadır. Gōrgūlū (2007) ise koruma uygulamalarını deęerlendirdięinde bilimsel, nesnel ve evrensel olmayan davranıř ile politikaların; tarihsel mirası sosyal, ekonomik ve toplumsal yařama katacak bītūnleřik bir anlayıř gōsteremedikleri gibi, tahribata neden olarak kent kimlięi ile kent kūltūrünün sūrdūrūlmesi noktasında kesintilere neden olduęunu ifade etmektedir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Çalışma ile son yıllarda kentlerin kimliklerini ve kültürlerini kaybetmeleri, yapılan iyileştirme çalışmaları ile özgün dokularından uzak, giderek birbirine benzeyen kentler haline dönüşmeleri konusundaki tartışmaların ne oranda haklı olduğunu iki farklı kent üzerinden inceleyerek ortaya koymayı amaçlanmıştır.

Gaziantep ve Antakya Kentsel Sit Alanı içerisinde yürütülen çalışmanın kurgusu;

- Anıtsal Yapı, Sivil Mimari Örnekleri, Cadde, Sokak ve Meydan için yapılan yenileme çalışmalarının ne oranda Kentsel Sit Alanının genel karakteri ile uyumlu olduğunun belirlmesine çalışılmıştır. Gaziantep ve Antakya tarihi kent dokuları hem birbirleri ile hem de kendi içlerinde değerlendirilerek bulunan benzerlikler ve çelişkilerin saptanması, tarihi dokulardaki kimlik kaybının veya değişiminin belirlenmesi,
- Tarihi çevre yenileme çalışmaları kapsamında yapılan düzenlemelerin, kent kimlik öğeleri kapsamında, Donatı ve Yerleşim ölçeğinde belirlenmiş olan ölçütler çerçevesinde puanlanması, yapılan değerlendirme ile kimlik öğelerinin korunmuşluk derecelerinin belirlenmesi,
- Yapılan yenileme çalışmalarının Tarihi dokudaki Kimlik öğelerinin kalitesine olumlu olarak katkısının belirlenmesi ve bu katkının sürdürülebilirliğini sağlayacak önerilerin geliştirilmesi,
- Geçmişten günümüze kadar olan süreçte kentlerin geçirdiği değişimlerin haritalar ve dökümanlar ışığında irdelenerek değişim haritalarının oluşturulması,
- Tarihi çevrelerin düzenleme çalışmalarında kontrolü sağlayabilecek, altlık oluşturabilecek bir model önerisi oluşturması olarak geliştirilmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde Gaziantep ve Antakya kentinin tarihsel ve mekânsal gelişimi irdelenmiş ve gelişim haritaları oluşturulmuştur. Her iki kent için de 3 ayrı dönem olarak oluşturulan haritalar ulaşım ağı, tescilli anıtsal ve tescilli sivil yapılar olarak belirlenmiş ve yıllar içerisinde gösterdikleri değişim ortaya konmuştur. Sonrasında ise Geleneksel Kent Dokusu analiz edilerek, sonraki aşamada yapılacak olan puanlamada göz önüne alınacak bir veri oluşturulmuştur.

İkinci bölümde ise Gaziantep ve Antakya Kentsel Sit Alanında değerlendirmeye alınacak olan Kent Kimlik Öğeleri tespit edilerek kent genelinde dağılımlarını gösteren bir harita oluşturulmuştur. Her bir kimlik ögesi için önce görsel değerlendirme formları daha sonra ise değerlendirme ölçütleri çizelgesi oluşturulmuş ve 5’li Likert Skalası ile değerlendirilmiştir.

Son bölümde ise elde edilen genel değerler Uzman Görüşleri doğrultusunda ağırlıklandırılmış kriterler yöntemine tabii tutulmuştur. Son aşamada ise korunmuşluk endeks değerleri doğrultusunda, korunmuşluk endeks haritaları oluşturulmuştur.

Çalışmada tarihi çevre yenileme çalışmalarının değerlendirilmesi, kent kimlik öğeleri ve geleneksel doku analiz çizelgesi doğrultusunda yapılan değerlendirme ve korunmuşluk endeks değerleri sonucunda ortaya çıkan uygunluk dereceleri ile tespit edilmeye çalışılmıştır. Değerlendirme Ölçütlerinin belirlenmesinde Lynch (1960), Eckbo (1969), Güremen (2011)’den yararlanılmıştır. Hazırlanan çizelgeler ile Avlu, Yapı, Sokak, Meydan başlığı altında belirlenen örneklerin aslına ne derece uygun bir şekilde korunduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Değerlendirme çalışmaları ile Antakya ve Gaziantep için belirlenen yapılara ait avlular incelenmiş, avluların bazılarına eklentiler yapıldığı belirlenmiştir. Antakya’ da yapılan değerlendirmede KUDEB binasının avlusu (% 84.09) korunmuşluk endeks değerine sahipken, Ulu Camii avlusu(% 68.1) değerine sahiptir. Gaziantep’te ise en yüksek değere sahip avlu Hışva Han (% 86.66) iken en düşük değere sahip avlu ise Şire Han ise (% 63.8) avlusudur. Bu konuda Kale (2011) Hamamönü’nde koruma çalışmalarını irdemiş, bu çalışmalarla ilgi tespit

ettiği eksiklikleri belirtmiş ve önerilerde bulunmuştur. Yapılan uygulamalarla geleneksel dokuya ait tandır, ocak gibi elemanların ortadan kaldırıldığını belirten çalışma, sadece yapı bazında bir korumanın değil avlu ve diğer elemanları da içeren bir yaklaşımın olması gerektiğini vurgulamaktadır. Cadde ve sokaklardaki döşemelerin seçiminde iklim koşullarının göz önüne alınması gerekliliği belirtilmiş, kentsel donatıların tarihi dokuyla uyumlu olması gerekliliğine değinilmiştir. Ayrıca Çelik (2004) Beypazarı'nda yaptığı çalışma da koruma çalışmalarında hedeflenen korumaya ulaşamadığını belirtmiştir. Tarihi yapı cephe restorasyonlarının yapıldığını ancak yapının bahçesi ile bir bütün olarak ele alınmadığını belirtmiştir. Hedeflenen korumanın gerçekleşememe sebepleri olarak;

Yasa ve yönetmeliklerdeki eksiklikler,

- Yasa ve yönetmeliklerin tam olarak uygulanamaması,
- Uygulama sürecinde denetim yetersizliği,
- Toplumsal bilinç eksikliği,
- Kaynak yetersizliği ve
- Politik baskıları göstermektedir.

Yapılar ile ilgili değerlendirmede Antakya'da KUDEB Binası % 82.71 değerine, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi ise % 72.1 değerine sahiptir. Gaziantep'te ise Hışva Han % 86.66 ile en yüksek değere sahipken Gaziantep Kalesi %73.09 ile en düşük değere sahiptir. Gaziantep içerisinde restorasyonu tamamlanan bazı yapıların sadece cephe olarak restore edildiği Antakya' da ise bu çalışmaların devam ettiği belirlenmiş, birçok konutun ise henüz bir yenileme çalışmasına tabii tutulmadığı belirlenmiştir. Bu anlamda Asarcıklı (1989) yapılacak olan koruma ve yenileme çalışmalarında geçmişin gizemli, büyümlü mekanlarını günümüz sosyal yapısıyla yeniden yorumlamak gerektiğini belirtmiştir.

Gelişim haritaları incelendiğinde kentin bazı kayıplara uğradığı belirlenmiştir. Bu kayıpların bazıları Sivil Mimarlık Örneğidir. Gaziantep'te (1935-2010) ve Antakya'da (1929-2009) yılları arasında yer alan Dini Yapı, Anıtsal Yapı, Sivil Mimarlık Örneği ve Ulaşım Ağına ait haritalar yıllar içerisinde oluşan değişimi göstermektedir. İlgar (2008), Örer (1993), Özer (1998), Birlik (2006) ve Deniz (2004), Polat (2011), Violich (1995), Gören (2014), Kodal (2014), Çöl (1998) çalışmalarıyla kentlerin mekânsal gelişimini ve kimlik değişimini incelemiş, kültürel değerlerin sürdürülebilirliği konusunda öneriler geliştirmiştir. Topçu (2003) Antakya ve Konya kentlerini içeren çalışması ile iki kentin morfolojik gelişimini incelemiş, kentsel dokuları görsel inceleme yöntemi kullanarak karşılaştırmıştır. Mekanların oluşumunda farklılıklar olduğunu tespit eden çalışma, iki kentin fiziksel değişimlerini belirlemesi açısından Antakya ve Gaziantep'i içeren çalışmanın değerlendirme yöntemiyle benzer görünse de, kentsel dokular arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koymak için kullanılan değerlendirme yöntemiyle farklılık göstermektedir.

İslam şehirlerinde mahalleler işlevsel ve sosyal bütünlüğü olan birimlerdir ve mahallelerin bir araya gelmesiyle şehirler oluşmaktadır (Bayartan, 2005). Bu dönemde şehir merkezinde işlevsel bir dağılım sağlayacak bir meydan bulunmamaktadır. Bu durumun sebebi olarak insanların birbirleriyle cami ve ekonomik merkezlerinde sıklıkla bir araya gelebilmesi ve irtibat kurabilmesi olarak izah edilebilir (Tekin,2000). Gaziantep'te değerlendirmeye alınan Arasa Meydanının orjinallik değeri (%38.81), Antakya' da değerlendirilmeye alınan Ulus Meydanının orjinallik değerinin ise (% 62.5) olduğu belirlenmiştir. Polat (2011) Bursa Cumhuriyet Meydanı ve yakın çevresinde yaptığı çalışma ile belirlenen dönemde içinde, mimari kimliği, planlama-tasarım- uygulama, kullanım-yönetim ve anlam boyutları üzerinden tanımlamış, hangi dönemde hangi boyutun ve faktörlerin ön plana çıktığını, bölgenin mimari kimliğinin geçmişten günümüze nasıl değiştiğini ortaya koymuştur. Böylelikle kamusal dış mekana kimlik

kazandırmak için sadece fiziksel müdahalelerin yeterli olmadığını, bu çalışmada tespit edilen her üç boyuta birlikte bakmak gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Gaziantep’ te seçilen sokak ve caddeler değerlendirildiğinde en yüksek korunmuşluk endeks değerine sahip sokak Hamdi Kutlar Caddesine bağlı tarihi değerini koruyan sokaklar (% 95.9), en düşük değere sahip olan sokak ise Belediye caddesine bağlı sokaklar (% 49.73) olarak tespit edilmiştir. Antakya’da ise Kırk Asırlık Türk Yurdu Sokak (% 94.45), ile en yüksek korunmuşluk endeks değerine sahipken, Aysel, Sakarya, Ulus, Meydan, Turan, Beyazıt ve Ayyıldız Sokak (% 39.17) değerine sahiptir. Çalışma bu anlamda özellikle Antakya’da beton dökülerek yok edilen özgün yol dokusunun kaybolması noktasında irdelendiğinde, özgün dokunun gelişimi ve şekillenışı ile ilgili bir incelemenin yapılmamış olduğunu destekler niteliktedir. Örer (1993) çalışması ile İstanbul’un kentsel kimliğini oluşturan bileşenleri tarihsel süreç içerisinde değişimlerini incelemiştir. Değişimleri siluet ve sokak ölçeğinde görsel olarak değerlendirmiştir. 1973 ve 1993 yıllarındaki sokak ve siluetlerin anket çalışmasıyla katılımcılara sunulduğu çalışmada yüksek yapıların kent kimliği üzerinde en belirleyici ve de istenmeyen elemanlar olduğunu belirlemiştir. İstanbul için yapılan bu çalışma o yıllarda var olan durumun tespit edilmesi ve geleceğe yönelik önerilerin geliştirilmesi konusuna ağırlık vermesi sebebiyle çalışmadan farklılık arz etmektedir.

Gaziantep’te tarihi olmayan yapılar değerlendirildiğinde Atatürk Anı Evi çevresi (% 62.5) ile en yüksek korunmuşluk değerine sahip iken, Tütün Han, Boyacı Camii ve Anadolu Evleri çevresi (% 25) en düşük korunmuşluk değerine sahiptir. Oysa ki yapılar değerlendirildiğinde Tütün Han (% 81.6), Boyacı Camii (% 84.16) korunmuşluk endeks değerine sahiptir. Bu durum Anıtsal Yapı ve Sivil Mimarlık Örnekleri üzerinde çevresinde bulunan tarihi değeri olmayan yapıların olumsuz etkisini kanıtlar niteliktedir. Antakya’da ise Yeni Camii, Kudeb Binası ve Jasmin Otel çevresi (% 40) ile en yüksek korunmuşluk değerine sahip iken, Ulu Camii çevresi (% 20) en düşük korunmuşluk değerine sahiptir. Ter (2002), Kuter (2007) ve Kan (2009), Ebrahimi (2015), Assari and Assari (2012), tarihi kent

merkezlerinin korunarak gelecek nesillere aktarılmasını sağlamak amacıyla detaylı analizler yaparak önerilerde bulunmuşlardır. Ünal (1999), Yüce (2010), Uğur (2004), Tatlıgil (2005), Çetin (2001) mimari dokunun şekillenmesini irdelemiş ve korumaya yönelik öneriler sunmuştur. Bu çalışmalar araştırma bulgularıyla karşılaştırdığımızda henüz koruma çalışması yapılmamış tarihi kent merkezlerinde gerçekleştirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesine yönelik olmasıyla farklılık arz etmektedir. Bu anlamda Antakya ve Gaziantep kentinin mekânsal gelişim haritaları belirli dönemlere ayrılarak incelenmiş, Antakya koruma çalışmalarının devam ettiği, Gaziantep ise koruma çalışmalarının bittiği bir kent olarak değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

Çalışmanın Antakya ile ilgili sonuçlarına göre, trafiğin olumsuz etkisinin günümüzde devam ettiği, geleneksel yapıların koruma çalışmalarının belirli sebeplerle başlamadığı veya aksatıldığı düşünülmektedir. Ömeroğlu (2006) çalışmasında Antakya kentsel sit alanının merkezde yer alması, kira giderlerinin düşük olması, alana ulaşımının kolay olması gibi sebeplerle alanda bugün düşük gelir grupların yaşadığını belirlemiştir. Bu grupların yapılara ihtiyaçlara göre yaptığı müdahaleler geleneksel yapıyı, dolayısıyla kentsel sit alanının karakteristik özelliğini yok ettiğini, halkın eğitim ve gelir seviyesinin düşük olduğunu, alanın kapasitesinin çok üstünde bir trafik akışına maruz kaldığını belirlemiştir. Antakya ile ilgili yapılan çalışmalar Rifaioğlu (2003), Ömeroğlu (2006), Arıman (2002), Asarcıklı (1989), Özalp (2008), kent formunu oluşturan öğeleri belirlemiş, tipolojik analiz yapmışlar ve kentin tarihi değerine değinerek koruma çalışmalarına yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Çalışmalar bu anlamda çalışmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Kaymaz (2015) Antakya Kentsel Sit Alanında yaptığı çalışmada turizm potansiyeli ile ilgili araştırma yapmış ve kültürel değerlerin önemini vurgulamıştır. Turizm potansiyeli açısından güçlü ve zayıf yönlerini belirleyerek SWOT analizi yapmış ve çalışma turizm potansiyelinin yüksek olmasına karşın tam anlamıyla değerlendirilemediğini ifade etmiştir. Kent içerisinde yanlış yapılaşmaların olduğu, kültürel kaynak değerlerinin bakımsız ve yok olma

tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu belirtmiş, belirlediği sorunlara ilişkin çözüm önerilerinde bulunmuştur. Bu yönüyle bulgular çalışmanın sonucuyla uyumludur, ancak swot analizi kullanılan çalışma bu yönüyle çalışmadan farklılık göstermektedir.

Rodwell (2014), Yuen (2005, Radoslav ve ark (2013), Wang (2011) tarihi çevre içerisinde yapılan koruma çalışmalarının bir bütünlük arz etmesi ve sürdürülebilir uygulamalar içermesi gerektiğini savunmaktadır. Koruma ile ilgili problemleri belirlemeye çalışan araştırmalar bu yönüyle uygulamalar içerisinde hataların en aza indirilmesi gerektiğini ve bunun için de detaylı analizler yapılması gerektiğini ifade etmektedir. Antakya ve Gaziantep içerisinde yürütülen çalışmanın bulguları da günümüzde yapılan koruma çalışmalarının eksik noktaları olabileceğini bütüncül bir korumanın önemini gösterir niteliktedir.

Antakya ve Gaziantep Kentsel Sit alanı içerisinde yapılan Kent kimlik Ögelerinin değerlendirilmesi sonucunda elde edilen bulgular yorumlandığında aşağıdaki sonuçlar elde edilebilir;

Ü Antakya Kentsel Sit Alanı İçin Yapılan Öneriler

- §** Antakya Türkiye'nin pek çok şehri gibi hızlı bir değişim süreci yaşamıştır. Bahsettiğimiz değişim şüphesiz önce kent kimlik öğelerini, dolayısıyla şehrin bütününe olumsuz etkilemiştir. Roma İmparatorluğu Döneminin en önemli 4 şehrinden biri olan kentin, geleneksel kent dokusu göz önüne alınarak korunması gereklidir.
- §** Doğal ve Kültürel yapı envanterlerinin belirli aralıklarla kontrol edilmesi kayıpların ve zararların önüne geçebilecektir. Bu anlamda Kentsel Sit alanı içerisinde hizmet veren çok sayıda işletmenin yer aldığı görülmektedir. Bazılarının terk edildiği ve tahrip olduğu hatta yıkılmaya bırakıldığını düşündüğümüzde, Kültürel Miras olarak değerlendirilen bu yapıların gününbirlik ziyaretçilerin konaklamasına, sosyal ihtiyaçları karşılamasına,

şehrin kültürünü solumasına imkan vermesi açısından önemi büyüktür. Bu yüzden bu devamlılığın sağlanmasının, doğal ve kültürel yapıların belli bir koruma düşüncesiyle muhafaza edilmesi gerektiği unutulmamalıdır.

- § Geleneksel yapıların kültür ve sanat amaçlı kullanımının sağlanması kentin turizmine ve tanıtımına katkı sağlamaktadır. Pansiyon, El sanatları ve Sanat Atölyesi gibi kullanımlar kontrol dahilinde arttırılabilir ve yerel halk bunun için teşvik edilebilir. Antakya'nın yemek kültürünün de bunu destekleyici bir altyapısının olduğunu düşündüğümüzde bu durum işletmeciler açısından olumlu bir etkidir.
- § Sadece Anıtsal Yapıyı korumaktan ziyade, çevresiyle bir bütün olarak değerlendirmek, peyzajı ve geleneksel dokuyu içine alan bir koruma anlayışı sürdürülebilir bir koruma için gerekliliktir. Bu tarihi dokunun insanların yaşam biçimiyle şekillendiğini düşündüğümüzde sosyokültürel çevrenin önemini de göz önüne almak gereklidir. Korumacı bir yaklaşım için şüphesiz ki bir bilinç gereklidir. Yerel halkın bu anlamda bilinç düzeyinin yükseltilmesi, şehri sahiplenmelerini sağlayacak çalışmalara yer verilmesi gereklidir. Örneğin farklı şehirlerden göç etmiş ve maddi imkanlardan dolayı bu tarihi alanlara yerleşen konutlarda yaşayan kullanıcıların bu yapıyı benimseyip koruyacak bir anlayışta olmasını beklemek yanlıştır. Bunun gibi olumsuz durumlar takip edilmesi gereken bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Kamulaştırma yoluyla alınan bazı Anıtsal Yapı örneklerinin Kamu binası olarak kullanılıyor olması sevindiricidir, ancak bu durum da yine yoğun kullanım nedeniyle takip ve kontrolü gerektirir.
- § Kent dokusu içerisine yer alan açık yeşil alanlar arttırılarak, gürültü, toz gibi olumsuz etkiler azaltılacağı gibi, görsel olarak olumlu bir etki yaratılabilir. Bu çalışmalar esnasında dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan biri ise seçilen türlerin bölge ile uyumlu olan türler olmasıdır.

- § Özellikle Kentsel Sit Alanı ve çevresinde trafik yoğunluğunun en düşük düzeyde tutularak düzenlemeler yapılması gereklidir. Otoparklara olabildiğince tarihi dokunun dışında yer verilmelidir. Kentin dar sokaklardan oluştuğu düşünüldüğünde araç trafiğine bağlı olarak gürültü etkisinin de en üst düzeylerde hissedildiği açıktır. 1987 tarihli “Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması İçin ICOMOS Bildirgesi” nde “Kent veya bölge planlamanın, önemli trafik yollarının yapımını öngörmesi durumunda söz konusu yollar tarihi dokunun içine girmeyecek, ancak alana ulaşılmasını kolaylaştıracaktır” ifadesi yer almaktadır.
- § Tarihi öneme sahip olan ve Dünya’ da ilk aydınlatılan Cadde ünvanını taşıyan Kurtuluş Caddesinin trafiğe tamamen kapatılması olası görülmemektedir. Bu nedenle yolun tek izli trafiğe açılması, yaya ağırlıklı bir kullanım oluşturulması ve cadde üzerinde bulunan tescilli yapılar ve tescilsiz ancak geleneksel doku ile uyumlu yapıların restorasyonu için bir planlama yapılmalıdır. Alanda tarihi doku ile uyumlu olmayan yeni yapılarda ise kullanım ömrünü tamamlayanlar için yıkım kararı çıkartılmalı, ömrünü doldurmamış olanlar için ise, cephe sağlıklılaştırma çalışmalarının yapılması gerekmektedir.
- § Geçirdiği depremler sonucu yerin yaklaşık 9 m altında kalan dünyanın ilk ışıklandırılmış caddesi olarak da bilinen kurtuluş caddesi için Hatay Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılması düşünülen projenin detaylı araştırmalarla hayata geçirilmesi Antakya tarihi kent dokusunun yeniden canlanmasında itici rol oynayacaktır.
- § Sokaklar Erdönmez ve Akı (2005)’in belirttikleri gibi kentin dış mekanını oluştururken aynı zamanda kent kimlik öğelerinden biri olma özelliğine sahiptir. Rapoport (1977) de sokak ve konuta arasındaki farkı göz önünde bulundurmak gerektiğini ve sokağın belirli faaliyetleri içeren bir alan haline gelebildiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda geleneksel kent dokusunu da göz önüne aldığımızda konut ile avlu arasındaki sıkı ilişki

düzenine sokağın da eklenerek güçlü sosyal mekânlar oluşturulması sağlanmalıdır.

- § Kentin orijinal taş döşemeli sokaklarının asfaltlanarak kapatılmış olmasının şehrin dokusuna büyük ölçüde zarar verdiği aşikardır. Bu durum günümüzde Kırk Asırlık Türk Yurdu Sokak gibi aslına uygun hale getirilen sokakların şehre gelen ziyaretçiler tarafından sıklıkla ziyaret edilmesi ve araştırma bulgularında elde edilen uygunluk değerinin yüksek oluşuyla da desteklenmiştir. Bu anlamda örneklerin çoğaltılması ve geleneksel dokuda yer alan döşeme taşı ve ahşap materyale uygulamalarda yer verilmelidir.
- § Tarihi yapılar başta olmak üzere reklam panoları, elektrik direkleri, dükkan tabelaları, çöp kutusu gibi donatı elemanlarının tarihi dokuyla uyumsuzluğu giderilmelidir.

Ü Gaziantep Kentsel Sit Alanı İçin Yapılan Öneriler

- § Geleneksel Mimari yapıların bazılarında cephe çalışması yapılmasına rağmen iç kısımlarında herhangi bir çalışma yapılmamış olması nedeniyle aktif kullanıma izin vermemektedir. Bu anlamda düzenlemelerin eksiklikleri giderilmelidir.
- § Tarihi yapılar arasında yer alan tarihi değeri olmayan yapıların cadde, sokak ve tarihi yapıların silüetini bozmakta olduğu belirlenmiştir. Bu durum çalışmada puanlama çizelgesi ve sonuç çizelgesinde de açıkça görülmekte tarihi çevrenin bütün olarak alınması gerekliliğini destekler niteliktedir. Tarihi doku çevresindeki yoğun kullanım ve yerleşim baskısı kenti olumsuz anlamda etkilemektedir. Doku üzerindeki bu etkiyi en alt düzeye indirmek ve iki ayrı kentsel sit alanını kopuk olmaktan çıkaracak yaklaşımlar gereklidir.
- § Trafik yoğunluğu ve özellikle motorsiklet kullanımının yoğunluğu sebebiyle tarihi doku içerisindeki gürültü kirliliği olumsuz bir etkiye

sahiptir. Alana olabildiğince az araç girişi sağlanmalı, otoparklar mümkün olduğunca tarihi doku dışında yer almalıdır.

- § Farklı alanlarda yer alan reklam panolarının oluşturduğu görsel kirlilik engellenmelidir.
- § Özellikle esnafın bulunduğu alanlarda kaldırımların üzerine taşan ürünler görsel olarak olumsuz bir görüntü oluşturmasını yanı sıra, insanların yürüyüşünü kısıtlamakta ve araç yolundan yürümek zorunda kalan yayalar için risk oluşturmaktadır. Bu durumu önleyici denetlenmeler ve tedbirler alınmalıdır.
- § Şire Han gibi otel olarak kullanılan yapıya yapılan eklemeler özgün dokuyla uyumsuz olduğu görülebilmektedir. Bu durum yapıya ait uygunluk değeriyle de görülebilmektedir. Buna benzer bir durum Bekirbey Mektebi için de geçerlidir. Cami kısmına yapılan ekleme ile namaz bölümü iki kat olacak hale getirilmiştir.
- § Kullanıcıların koruma bilincinin artırılmasına yönelik bilgilendirmelerin yapılması gereklidir.
- § Bazı konutlarda ikamet eden düşük gelirli aileler ve Suriyeli sığınmacıların yapılarda yaratmış oldukları tahribatların önüne geçmek kontroller sıklıkla yapılmalıdır.
- § Koruma anlamında iyi örnekler sınıfında yer alan ve bu anlamda büyük bir yatırım yapılan kentin bu duruma getirilmesi kadar, korunması ve zarar görmemesi son derece önemlidir. Şüphesiz bunu sağlayacak olan kişiler kullanıcılarıdır, çünkü bilinçli bir kullanıcı kitlesine emanet edilmeyen tarihi çevrelerin ömürlerinin çok uzun olmayacağı olası bir gerçektir. Bu anlamda koruma çalışmalarının en önemli kurallarından birinin devamlılığın sağlanması olduğu söylenebilir.

Bu bulgular ışığında araştırmada ulaşılan sonuç;

- ▼ Tarihi çevrelerin avlu, yapı, sokak, meydan, yeşil alan olarak bir bütünlük arz ettiğini unutmadan, geleneksel dokuya uyumlu yapılacak koruma çalışmaları ile, tarihi dokuların aslına uygun, çevresiyle bütünlük göstererek faaliyetlerini sürdürmesi,
- ▼ Tarihi doku sakinlerinin bu alanlarda yaşamalarının sürdürüleceği imkanların yaratılması, yaşatılarak koruma anlayışıyla yaklaşımın sağlanması,
- ▼ Her kentin tarihi, sosyal ve doğal özellikleriyle bir bütün olarak şekillendiği, yakın iki ilde bile malzeme ve yapısal farklılıkların görülebileceği unutulmadan tek elden çıkan ve birbirine benzeyen uygulamalardan vazgeçilmesi,
- ▼ Tarihi dokuları korumak istiyorsak orada yaşayan insanların koruma bilincine sahip olup olmadıklarını belirlemek, aksi durumda koruyucu önlemler alınması gereklidir.
- ▼ Geleneksel dokunun ışığında yapılan çalışmaların taklitten uzak, bütüncül ve sürdürülebilir olması önemlidir. Ancak böylelikle başarılı uygulamalardan söz edebilmemiz mümkün olabilir.

KAYNAKLAR

- Adana KTVKK, 2018. Adana Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu,2018. Antakya Tescilli Kùltür Envanteri Listesi.
- Ahunbay, Z., 1996. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, Yem Yayınları, 172 S, İstanbul.
- Akalın, M., 2015. SDÜ Fen Edebiyat Fakùltesi Sosyal Bilimler Dergisi,(35): 47-64.
- Akbay, 2006. Antakya Örneğinde Tarihi Ev Bahçeleri. Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Akın, N., 1988. Türkiye'de Tarihi Çevre Koruma, Örnekler ve Sorunlar. Mimarlık Dergisi, (1):40-43.
- Akkaya, A., 2013. Antakya Kuseyri Evi Duvar Resimlerinin İncelenmesinde Seyahatnamelerden Yararlanma.(M.A. Beyhan Editör).Geçmişten Günümüze Seyahatler ve Seyahatnameler. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakùltesi Tarih Araştırma Merkezi ile Kitabevi Ortak Yayını, İstanbul,308 s.
- Anonymous, 2016a. <http://theradicalcatholic.blogspot.com.tr>. Erişim tarihi: 22.07.2016.
- Anonymous, 2016b. <http://www.antiqueprints.com>. Erişim tarihi: 29.12.2016.
- Anonymous, 2016c. <http://www.thehistoryofbyzantium.files.wordpress.com>. Erişim tarihi: 28.07.2016.
- Anonymous, 2016d. <http://www.pinterest.com>. Erişim tarihi: 17.06.2016.
- Antakya Belediyesi, 2017. 1997 Yılı İlave Revizyon İmar Planı ve Tarihi Sit Mevzii İmar Planı.
- Arabacıoğlu, P. ve Aydemir, I., (2007). Tarihi Çevrelerde Yeniden Değerlendirme Kavramı. Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakùltesi Dergisi, 2 (2): 204-212.

- Arıman, B., 2002. Antakya Kenti Tarihi Doku İçinde Tipolojik Analiz Çalışmaları. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, 128 s.
- Arısoy,A., 2015. Yerel Örgütlenmeye Dayalı Kentsel Yenileme Çalışmaları: Yel Değirmeni ve Merzifon Örnekleri. 3. Koruma ve Peyzaj Mimarlığı Sempozyumu, 125-132, İzmir.
- Arslan, R.,1993.Kent Planlamasında Değerlendirme Teknikleri. Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü. Üniversite Yayın No:270, Fakülte Yayın No: MF-SBP 93.020.
- Asarcıklı, M.,1989. Antakya Kent Formunu Oluşturan Öğelerin Araştırılıp Değerlendirilmesi. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Aslanoğlu, R., 1998. Kent, Kimlik ve Küreselleşme, Asa Kitabevi, 252 s, Bursa.
- Assari, A. And Assari, E., 2012. Urban Spirit and Heritage Conservation Problems: Case Study Isfahan City in Iran. Journal of American Science; 8(1):203-209.
- Atalar, A., 2004. Osmanlı Dönemi Gaziantep Evleri, Merinos Kültür Yayınları,120 s, Gaziantep.
- ATSO (Antakya Ticaret Ve Sanayi Odası) ,2015. Hatay Sosyo-Ekonomik Raporu 2015, Antakya.
- Aydemir, Ş, Aydemir S. E, Beyazlı D.Ş., Ökten, N, Öksüz, A. M, Sancar, C, Özyaba, M ve Türk, Y. A.,2004. Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı, 555 s, Trabzon.
- Ayyıldız, A. ve Ertürk, F., 2017. Kentsel Kimlik Bileşenleri ile Yerel Kimliğin İzlerini Sürmek: Kapanca Sokak Örneği. Mimarlık ve Yaşam Dergisi, 2(1):65-88.
- Başel, E., 2004. Gaziantep Tarihi Kent Dokusu İçinde Yer Alan Meydan, Sokak, Avlu ve Yapı Bölümlerinin Detay ve Materyal Yönünden İrdelenmesi. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

- Başgelen, N., 1999. Dünya Kültür Mirasında Gaziantep. Arkeoloji ve Sanat Yayınları (Kentbank Dünya Kültür Mirasında Kentlerimiz), 203s, İstanbul.
- Bayartan, M.,2005. Osmanlı Şehrinde Bir İdari Birim: Mahalle. İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi.(13):93-107.
- Birlik, S., 2006. Tarihi Çevrelerde Kentsel Kimlik-Değişiminin Eşik Analizi: Trabzon’da Bir Deneme. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Budak, Z.E.,2010. Cumhuriyet Döneminde Antakya Kenti Açık ve Yeşil Alan Sistemlerinin İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Hatay.
- Can, Y.,1995. İslam Şehirlerinin Fiziki Yapısı. Türk Diyanet Vakfı Yayınları/169. İlmi Eserler Serisi:39, 244 s, Ankara.
- Cohen, N.,1999. Urban Conservation. The Mit Press,359 s, Cambridge.
- Cullen, G.,1961.Townscape. The Architectural Press, 313 s, London.
- Cvijic, S., and Guzijan, J., 2013. Cultural and Historical Heritage – An Asset For City Branding. Spatium.(30):23-27.
- Çam, N.,2006. Türk Kültür Varlıkları Envanteri Gaziantep 27. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları XXVVII. Dizi-Sayı 10, 728 s, Ankara.
- Çelik, D.,2004. Kentsel Peyzaj Tasarımı Kapsamında Tarihi Çevre Yenileme Çalışmalarının Peyzaj Mimarlığı Açısından Araştırılması: Beypazarı Örneği, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Çelik, D. ve Yazgan, M.E.,2007. Kentsel Peyzaj Tasarımı Kapsamında Tarihi Çevre Korumaya Yönelik Yasa ve Yönetmeliklerin İrdelenmesi, ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 9(11):1-10.
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/barofd/article/view/5000057065/5000054276> Erişim tarihi:17.06.2018

- Çetin,M., 2001. Tarihsel Açıdan Gaziantep'in Kentsel Gelişimi. Çukurova Üniversitesi,Yüksek Lisans Tezi. Adana.
- Çevik, S., 1991. Mekan- Kimlik- Kimliklendirme. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2014. Gaziantep İl Çevre Durum Raporu <http://www.csb.gov.tr>. 2014, Erişim tarihi:21.06.2016
- Çınar, H., 2012. Ayntab'dan Gaziantep'e İdari, Sosyal Ve Ekonomik Hayata Genel Bir Bakış. (M.E. Özmen editör). Belgelerle Gaziantep, Bilnet Matbaacılık, İstanbul, s.131-151.
- Çöl, S.,1998.Kentlerimizde Kimlik Sorunu ve Günümüz Kentlerinin Kimlik Derecelerini Ölçmek İçin Bir Yöntem Denemesi, Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Demir, A., 1996. Çağlar İçinde Antakya. Akbank Yayınları, 363 s, İstanbul.
- Demir,Ü.,2008. Peyzaj Tasarımında Yaya Bölgeleri Antakya Hürriyet Caddesi Yayalaştırma Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Hatay.
- Deniz, K., 2004. Konya' da Farklı 3 Kentsel Mekanda Kent Kimliği Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Dhingra, M., Singh, M. K., and Chattopadhyay, S., 2016. Macro Level Characterization of Historic Urban Landscape: Case Study of Alwar Walled City. City, Culture and Society. 1-15.
- Dik, G.,2006. Kültür Varlığı Sivil Mimarlık Ürünlerinde İşlev Değişiklikleri Sonucu Ortaya Çıkan Sorunlar: Gaziantep Merkezi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Diker, M. ve Erkan, N.Ç.,2017. Kent Kimliğinde İbadet Yapıları: Antakya Örneği. Planlama Dergisi. 27(2):180-192.

- Duymuş, H.,2018. Çevresel Algılamının Kentsel Peyzaj Tasarımı Yönünden Değerlendirilmesinde Bir Model Önerisi: Tarsus Kenti Örneği, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Adana.
- Ebrahimi, A. N., 2015. Effective Urban Values on Conservation of Historical Contexts: The Case of Isfahan. International Journal of Architectural Research, 9: (181-197).
- Eckbo, G., 1969. The Landscape We See. Mc Graw Hill Book Company, USA.
- Ekinci,O.,1992. Kent Planlamasında Kültürel Kimlik Sorunu. Ege Mimarlık Dergisi.(2): 39-42.
- Erder, C., 1975. Tarihi Çevre Bilinci. Ortadoğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi. Yayın no:24, 303 s, Ankara.
- Erdoğan, E.,1996. Anadolu Avlularının Özellik Ve Düzenleme İlkeleri Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Erdönmez, M. E. ve Akı, A., 2005. Açık kamusal kent mekanlarının toplum ilişkilerindeki etkileri. YTÜ Mimarlık Fakültesi e-Dergisi, 1 (1): 67-87.
- Eruzun, C., 1992. Korumada Kentsel Tasarım Boyutu. Ege Mimarlık Dergisi.(2):60-61.
- Esendemir, Ş., 2015.Şehrin Kökeni, Muhafazakar ve Modernist Halleri. Şehir ve Medeniyet. (9):32-37.
- Evliya Çelebi Seyahatnamesi,(Haz: İsmet Parmaksızoğlu). Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 506. 1000 Temel Eser Dizisi:88. Ankara,1982.
- Eyüpgiller, K. K., 2013. Korumanın Türkiye'ye Özgü Sorunları 'İhmal Edilmiş ve Sağlıksız Kentsel Sitlerde Koruma'. Yapı Dergisi, (380): 88-91.
- Gaziantep Kültür Dergisi,1960. 3(33):1.
- Gaziantep İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü, 2016. Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını. ISBN:978-975-9011-65-9, 240 s.
- Gktvkk, 2018. Gaziantep Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu,2018. Gaziantep Tescilli Kültür Envanteri Listesi.

- Google Earth, 2018. Uydu Görüntüsü.
- Grolier International Americana, Cilt 2, 414 s, 1993.
- Gökhan,İ.,2010.Memlukler Döneminde Antakya(1268-1516).(A Gündüz ve S Kaya Editör).Hatay Araştırmaları-I, Cantekin Matbaası, Ankara, s 1-26.
- Göksu, E., 1993. Mimari ve Kentsel Korumanın Kavramsal Temelleri ve İlkeleri: Uluslararası Düzlemde Belirlenen Çerçevenin Ulusal Düzeyde İrdelenmesi. Kentsel Koruma ve Yenileme Uygulamalar Kolokyum, 79-88 s, İstanbul.
- Gören, D., 2014. 20. yy da Beylerbeyi Kentsel Dokusunda Yaşanan Değişim, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Görgülü, Z., 2007. Kültürel Mirasımızın Korunması Üzerine Bir Kez Daha Düşünürken.(A. Mengi Editör).Kent ve Planlama Geçmişi Korumak Geleceği Tasarlamak
- Gültekin, R.E., ve Danacı Mutlu,H.,2011.Ecological Problems Restorated Traditional Settlements: A Case Study in Kaleiçi(Antalya), Zeitschrift für die Welt der Türken, Journal of World of Turks.
- Gündüz, A.,2009. XVI. Yüzyılda Antakya Kazası (1550-1584).Mustafa Kemal Üniversitesi Yayınları No:23, 267 s.
- Gündüz, A., ve Gülcü, A., 2009. XVI. Yüzyılda Antakya Nahiyesi (1526-1584).Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,6 (12):289-323.
- Gündüz, A ve Hilooğlu, C., 2010. Bazı Seyyahların Gözüyle Antakya. (A Gündüz ve S Kaya Editör).Hatay Araştırmaları-I, Cantekin Matbaası, Ankara, s 27-38.
- Günel,B., 2006. Sonsuz Aşkım Hatay. Heyamola Yayınları, 301 s, İstanbul.
- Gür,Ş.Ö.,1996. Mekan Örgütlenmesi. Gür Yayıncılık, 280 s,Trabzon.

- Güremen, L., 2011. Kent Kimliği Ve Estetiği Yönüyle Kentsel Donatı Elemanlarının Amasya Kenti Özelinde Araştırılması. e-Journal of New World Sciences Academy Social Sciences, 6, (2), 254-291.
- Güzelbey, C.C.,1966. Gaziantep Şer'i Mahkeme Sicilleri. Gaziantep Kültür Derneği,Cilt:142-143, Sayı:46,Gaziantep.
- Güzer, B., 2007. Antakya ve Boston Kentleri Üzerinde Açık Alan Tipolojilerinin Dönüşümünün irdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hatay Büyükşehir Belediyesi, 2017. 2009 Yılı Koruma Amaçlı İmar Planı.
- Hergül, C.Ö. ve Sayın, G., 2017. Küreselleşme Ekseninde Kent Kimliği Olgusunun İrdelenmesi. 6. Peyzaj Mimarlığı Kongresi. I. Cilt, 429-437, Antalya.
- İlgar, E., 2008. Kent Kimliği ve Kentsel Değişimin Kent Kimliği Boyutu: Eskişehir Örneği. Anadolu Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir.
- İller Bankası İmar Planlama Dairesi, 1972. Gaziantep Kent Bütünü. İller Bankası Yayınları, Ankara.
- Jacobs, A.B.,1993.Great Streets, The Mit Press, 331 s, Cambridge.
- Kahya, N.C., 2007. Doğu Karadeniz Bölgesindeki Kentsel Sitlerde Koruma Sürecinin Değerlendirilmesi. Doktora Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- KAİP, 2010. Gaziantep Kentsel Sit Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu Raporu.
- Kalamarova,M., Loucanova, E, Parobek, J and Supin, M.,2015., The Support of The Cultural Heritage Utilization in Historical Town Reserves, Procedia Economics and Finance (26):914 – 919.
- Kale, B., 2011.Tarihsel Kent Peyzajlarının Korunması, Hamamönü Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kan, H., 2009. Taraklı Yerleşiminde Tarihi Dokunun Sürdürülebilirliği Bağlamında Kentsel Koruma ve Geliştirme Stratejileri. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın.

- Kara, A.,2005. 19. Yüzyılda Bir Osmanlı Şehri ANTAKYA. IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 288 s.
- Kaya, S., ve Gündüz, A., 2011. Hatay Tarihi. (Y. Bulut Editör). Hatay İl Yıllığı, Pozitif Matbaa, Ankara, s 40-96.
- Kaymaz, Ç.K., 2015. Antakya Kentsel Sit Alanının Kültür Turizmi Yönüyle Değerlendirilmesi (Hatay). (M. Karakuyu, A. Keçeli, Ş. Şabanoğlu Editör). Kent Çalışmaları II, Pegem Akademi, Ankara, s 171-213.
- Keleş, R., 2002. Kentleşme Politikası, İmge Yayınları, 766 s, Ankara.
- Kıratlı, M.,2013. Gaziantep İli Şahinbey İlçesi, 18 Pafta, 99 Ada, 2 Parselde Yer Alan Sivil Mimarlık Yapısı Restorasyon Projesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kiper, T.,Ceylan, D., ve Korkut, A.,(2010). Tarihi Kent Kimliklerinin Canlandırılmasında Kentsel Tasarımın Önemi ve Tekirdağ Örneğinde İrdelenmesi. Peyzaj Mimarlığı 4. Kongresi, 252-262 s ,İzmir.
- Kocaoğlu S.E., 2016. Antakya Tarihi Kent Dokusunun Kentsel Tasarım Açısından İncelenmesi ve Bir Örnek Çalışma. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kodal, G.,2014. Atapark ve Tabakhane Köprüsü Arasındaki Tarihi Aksın Kent Kimlik Bileşenleri Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Korkmaz, H., Çetin, B.,Özşahin, E.,Karataş, A., ve Bom, A., 2011. Hatay Coğrafyası.(Y. Bulut Editör). Hatay İl Yıllığı, Pozitif Matbaa, Ankara, s 21-38.
- Köroğlu,İ., 2009. 131 Nolu Gaziantep Şer'ıye Sicilinin H.(1182-1196) Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Köylü, P. ve Dokumacı Kiper, T. 2007. Kent Kimliğini Oluşturan Değerler ve Kimiksizleşme Üzerine Örneklemeler. TMMOB Peyzaj Mimarlığı Odası Peyzaj Mimarlığı 3. Kongresi Bildiriler Kitabı, Antalya 42-49 s.

- Krier, R., 1979. Urban Space.London.
- Kuban, D., 2001. Türkiye’de Kentsel Koruma Kent Tarihleri ve Koruma Yöntemleri. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 269 s, İstanbul.
- KUDEB, 2016.Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, Koruma Uygulama ve Denetim Bürosu.
- Kuter, N., 2007. Çankırı Kenti Açık ve Yeşil Alan Varlığı İçinde Tarihi Kent Merkezi Kentsel Peyzaj Tasarımı Açısından Değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kuzucu, S.,2006. 123 Numaralı Gaziantep Şer’iyye Sicili’nin Transkripsiyonu Ve Değerlendirmesi (H.1180-1181/M.1766-1767). Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Lampracos, M. 2014, The İdea of the Historic City.Change Over Time 4(1) : 8-38.
- Lewis, M.H.,1949. Planning The Modern City, 284 s, New York.
- Lynch, K., 2010. Kent İmgesi. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 215 s, İstanbul.
- Lynch, K., 1960. The İmage of the City, The Mıt Press,194 s, Cambridge.
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2016.<http://www.mgm.gov.tr>.İllerimize Ait İstatistiki Veriler. Erişim tarihi:16.06.2016.
- Nakib, B., 2012. Eski Antakya’dan Görünümler, Tarihsel Yapılar ve Eski Ünlü Yerler. Antakya Belediyesi Kültür Yayınları, Antakya,349 s.
- Nasar,L.J.,1990. The Evaluative İmage of the City.Apa Journal,Winter (41-33).
- Okyay, İ.,1976. Tarihsel Çevreyi Koruma ve Ulusal Kültür Sorunsalı, Mimarlık Dergisi, (3):38-39.
- Oktay, D.,2001. Kentsel Tasarımın Kuramsal Çerçevesine Güncel Bir Bakış: Kentlerimiz, Yaşam Kalitesi ve Sürdürülebilirlik. Mimarlık Dergisi, (302):45-49.

- Ömeroğlu, C.,2006. Antakya Kentinin Özgünlüğü Ve Günümüz Koruma Sorunlarının Antakya Kentsel Sit Alanında İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi,Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Önem, A. B. ve Kılınçarslan İ.,2005. Haliç Bölgesinde Çevresel Algılama Ve Kentsel Kimlik, İTÜ Dergisi/A, Mimarlık, Planlama ve Tasarım, (1):115-125.
- Örer, G.,1993. İstanbul'un Kentsel Kimliği ve Değişimi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özalp, D., 2008. Tarihî Kent İmajının Korunmasında Kentsel Tasarım – Antakya Örneği. Uzmanlık Tezi. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü.Ankara.
- Özdeğer, H.,1996. Gaziantep. Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,Cilt:13, 466-475.
- Özdemir, R., 1994. Osmanlı Döneminde Antakya'nın Fiziki ve Demografik Yapısı (1709-1860), Belleten C, LVIII, Ankara.
- Özden, P. P.,2001. Kentsel Yenileme Uygulamalarında Yerel Yönetimlerin Rolü Üzerine Düşünceler ve İstanbul Örneği. İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi No: 23-24 .
- Özden, P. P., 2008. Kentsel Yenileme, İmge Yayınları, 466 s, Ankara.
- Özden, Ö. E., Ve Görgülü, Z.,2006. Planlama- Koruma İlişkisi Üzerine Yeni Bir Sistem Önerisi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi e- dergisi (1):4 ,234-255.
- Özer, M. N.,1998. Planlı ve Tasarlı Yaşam Alanlarının Kent Kimliği Üzerindeki Etkileri: Antalya Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öztan, Y., 2007. Kent Kimliği ve Ankara. TMMOB Peyzaj Mimarları Odası, Peyzaj Mimarlığı 3. Kongresi, s 53, Antalya.

- Özyaba, M. ve Sancar, C., 1993. Tarımsal Sit ve Kırsal Koruma Politikaları Üzerine. Kentsel Koruma ve Yenileme Uygulamalar Kolokiyumu, 79-88 s, İstanbul.
- Pendlebury, J.,1999. The Conservation of Historic Areas in the UK -A Case Study of "Grainer Town", Newcastle Upon Tyne. Cities (Elsevier),16(6):423-433.
- Polat, S., 2011. Kamusal Dış Mekanlarda Mimari Kimliği Değerlendirmek İçin Bir Yöntem Önerisi: Bursa-Cumhuriyet Alanı Örneği. Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Radoslav,R., Branea, A.M., and Gaman, S.M., 2013. Rehabilitation Through a Holistic Revitalization Strategy of Historical City Centres Timisoara, Romania. Journal of Cultural Haritage (Elsevier) 14S(2013)e1-e6
- Rapoport, A.,1977. Human Aspects of Urban Form: Towards a Man- Environment Approach to Urban Form and Design, Pergamon Press, 438 s, New York.
- Rapoport, A., 1990. Systems of activities and systems of settings. In Domestic Architecture and the Use of Space, (ed.) S Kent. Cambridge University Press, London.
- Raymond, A., 1995. Osmanlı Döneminde Arap Kentleri. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 255s.
- Rifaioğlu, M.N.,2003. Antakya Eski Kent Dokusunda Gazipaşa Sokağının Mekânsal Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Rifaioğlu, M.N.,2015.Mekânsal-Kültürel Değerleri ve Koruma Sorunsalı", Mimarlık Dergisi, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayınları, Sayı 381,53-58
- Rodwell, D., 2014. Sustainability and the Holistic Approach to the Conservation of Historic Cities. Journal Of Architecture Conservation, 9:1, 58-73.
- Saarienen, E., 1943. The City. The Mit Press, 360 s,Cambridge.
- Sahillioğlu, H., 1991.Antakya. İslam Ansiklopedisi (3):228-232.

- Saleh, M.A.E.,2001. The Changing İmage of Arriyadh City, Cities, Vol. 18, No. 5, pp. 315–330.
- Sargın, S ve Dinç, Y., 2017. Kültür Mirasının Korunmasına Y nelik Mekânsal Bir Değerlendirme: Eski(Geleneksel) Antakya Evlerinin Fonksiyonel Değişimi. Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 12/13, p. 477-506, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11634> ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY
- Sbeinati, M R., Darawchah, R., and Mouty, M., 2005 The Historical Earthquakes of Syria: An Analysis of Large and Moderate Earthquakes from 1365 B.C. to 1900 A.D. Annals of Geophysics 48(3): 347–435.
- Sirisrisak,T., 2009. Conservation of Bangkok old Town. Habitat İnternational (Elsevier).33:405-411.
- Sönmez, N. (1987), Restorasyon Kuram ve Teknikleri. Yıldız Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Basılmamış Ders Notları, İstanbul.
- Sönmez, M.E. 2012. Yerleşme Yeri Seçimi ve Alan Kullanımı Açısından Gaziantep,  zserhat Yayıncılık, 187 s, Malatya.
- Stocker, C., 1999. Toward a Developmental Image of the City: Design through Visual, Spatial, and Mathematical Reasoning. Mitsubishi Electric Research Laboratories <http://www.merl.com>. Erişim Tarihi: 03.12.2017.
- şancı, F., 2006. Hatay İlinde Türk Mimarisi I. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tatlıgil, F., 2005. Gaziantep Kentinin Geleneksel Konut Dokusunun Ve Sosyo-Kültürel Yapısındaki Değişimin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- TDK, 2016. Türk Dil Kurumu. <http://www.tdk.gov.tr>. Erişim tarihi:01.06.2016.
- Tekeli, İ., 1991. Bir Kentin Kimliği  zerine Düşünceler, Kent Planlaması Konuşmaları. Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Yayını.

- Tekeli, İ., 2009. İlhan Tekeli Toplu Eserler-5.Kültür Politikaları Ve İnsan Hakları Bağlamında Doğal Ve Tarihi Çevreyi Korumak. Tarih Vakfı Yurt Yayınları,309 s, İstanbul.
- Tekin, M., 2000. Hatay Tarihi. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.308 s,Ankara.
- Ter, Ö.Ü.,2002. Konya Kenti Açık ve Yeşil Alan Varlığı İçinde Tarihi Kent Merkezinin Kentsel Tasarımı Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, , 291 s.
- Tiesdell, S., Oc, T and Heath,T.,1996. Revitalizing Historic Urban Quarters, Architectural Press,234p.
- Topçu, M.,2003. Şehir Morfolojisi Üzerine Bir Çalışma Konya ve Antakya'nın Tarihi Dokularının Karşılaştırılması. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, 116 s.
- Tozlu, S., 2009.Antakya Tarihi Bibliyografyası. Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Merkezi Yayınları No:17 Tarih Şubesi Yayınları No:14, 194 s, Elazığ.
- TMMOB, 2009. Tarihi Çevrede Koruma: Uygulamalar, Yaklaşımlar, TMMOB MimarlarOdasıAnkaraŞubesi,Ankara.<http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/dosya14-1.pdf>, Erişim tarihi:03.03.2016.
- TUİK,2018.TürkiyeİstatistikKurumu.<http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?1591>. Erişim Tarihi:19.09.2018
- Tuncel,M.,1996. Bugünkü Gaziantep. İslam Ansiklopedisi, Cilt:13, 474-475 s.
- Tunçer, M.,2014. Tarihi Çevre Yok Olurken. Alter Yayınları,337 s,Ankara.
- Turan, O.,1971. Selçuklular Zamanında Türkiye. Ötüken Yayınları. Yayın no:573. Kültür Serisi:255, 761 s, İstanbul.
- Uğur, H., 2004.Geleneksel Şehirsel Mekanlar, Değerlendirme ve Korunmaları Bağlamında Sistematik Yaklaşım: Gaziantep Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi, 133 s.

- Uğurluer,M., 2012. Tarihsel Süreç İçinde Antep Evleri. (M.E. Özmen editör). Belgelerle Gaziantep, Bilnet Matbaacılık, İstanbul, s.191-217.
- Ulu, A. ve Karakoç, İ.,2004. İnsana Yabancılaşan Kent Sokaklarının Geçmişle Gelecek Arasındaki Yeni Kimlik Arayışı.15. Uluslararası Kentsel Tasarım Ve Uygulamalar Sempozyumu,155-160 s, İstanbul.
- Ünal, Z.G.,1999.Geleneksel Kent Dokusu ve Mimari Değerleri: Dini ve Sosyal Amaçlı Yapılar. (Hazırlayan: N. BAŞGELEN). Dünya Kültür Mirasında Gaziantep. Arkeoloji ve Sanat Yayınları (Kentbank Dünya Kültür Mirasında Kentlerimiz), 203s, İstanbul.
- Ünal, Z.G.,2001. Bilgisayar Destekli Tarihi Çevre Koruma Bilgi Sistemi Oluşturulması ve Gaziantep Kentsel Sit Alanında Örneklenmesi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi, 312 s.
- Velioğlu, A.,1992. Tarihi Çevre İçinde Mimari Tasarım ve Süreci Üzerine Bir Araştırma. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Velioğlu, A. ve ark., 1993. Koruma Olgusu İçinde Mimari Tasarım Süreci. Kentsel Koruma ve Yenileme Uygulamalar Kolokyumu, 208-210 s, İstanbul.
- Violich, F., 1995. Identity: Key to Meaningful Place-Making the Case for Berkeley. PROSTOR, 2(10): 201-216.
- Wang, J., 2011.Problems and Solutions İn The Protection of Historical Urban Areas. Frontiers of Architectural Research(Elsevier).1:40-43.
- Yakar, H. İ.,2015. II. Abdülhamit Albümlerine Ayıntab, Rumkale ve Halfeti. Şehitkamil Belediyesi Kültür Yayını, 160 s.
- Yaldız,E., Aydın, D., and Sıramkaya, S.B., 2014. Loss Of City Identities İn The Process of Change: The City of Konya-Turkey. Social and Behavioral Sciences (Elsevier), 140:221-233.

- Yaldız,E. ve Asatekin, G.N., 2016. Anıtsal Yapıların Yeniden Kullanımında İşlevsel Adaptasyonun, Mekânsal Analiz Yolu ile Değerlendirilmesi: Kayseri Sahabiye Medresesi, Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi, 21:89-112.
- Yazgan, M. E. ve Erdoğan, E. 1992. Tarihi Çevrelerde Peyzaj Planlama. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Peyzaj Mimarisi Derneği Yayınları:2, s.87, Ankara
- Yenipınar, U.,2010.Antiocheia, Mitolojik Öyküler Hatay. Etki Yayınları,406 s, İzmir.
- Yerasimos,S., Tekeli,İ., Yerolimpos,A., Lory,B Popovic,A., Laurent, B.A.,Georgeon, F., Minassian, A.T.,Dumont,P., Ilbert, R., and Moulim, A.M.,1996. Modernleşme Sürecinde Osmanlı Kentleri .(Dumont, P. and Georgeon, F. Editör). Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 196 s.
- Yıldırım, Y.,2010. Halep Vilayet Salnamelerine Göre (1867- 1908) Ayıntab. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, 256 s.
- Yıldırım,G.E ve Çağdaş,G.,2018 Gaziantep Geleneksel Mimari Dokusunun Sosyo-Kültürel Bağlamda Mekan Dizimsel Analizi. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,17:2,508-532.
- Yoldaş, H., 2014. Sürdürülebilirlik Bağlamında Sosyo-Kültürel Etkenler Açısından Antakya Konutlarının Mekânsal Analizi. İstanbul Kültür Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Yuen, B., 2005. Searching For Places Identity in Singapore.Habitat International, 29(2), 197-214.
- Yüce, B.,2010. Osmanlı Son Dönemi ile Erken Cumhuriyet Dönemi Arasında Gaziantep'te Mimari Dokunun Değişimi (1839-1950). İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- <https://www.gantep.bel.tr/25.000-olcekli-nazim-imar-plan.pdf> Erişim Tarihi: 30.04.2018

<http://www.antakyagazetesi.com/restorasyon-sona-erdi>. Erişim Tarihi:30.04.2018

http://www.kayihanzybek.com/gezi_antakya_halep.htm. Erişim Tarihi: 30.04.2018

<https://www.facebook.com/hataytube/photos/a.540138562677681.124220.222795794411961/1888644494493741/?type=3&theater>. Erişim Tarihi: 30.04.2018

<http://wikimapia.org/36087232/tr/Kurşunlu-Han>. Erişim Tarihi:30.04.2018

<http://www.antakyaturu.com/index.php?okod=210> Erişim Tarihi: 30.04.2018

http://www.kayihanzybek.com/gezi_antakya_halep.htm. Erişim Tarihi:30.04.2018

<https://www.facebook.com/hataytube/photos/a.540138562677681.124220.222795794411961/1865415916816599/?type=3&theater> Erişim Tarihi: 15.03.2018

http://www.mptasarim.net/wp-content/uploads/2015/09/antakyaulucamii_resim2.jpg Erişim Tarihi: 30.04.2018

http://www.mptasarim.net/wp-content/uploads/2015/09/antakyaulucamii_resim1-1030x330.jpg Erişim Tarihi: 30.04.2018

<https://www.facebook.com/hataytube/photos/pcb.1803645229660335/1803644889660369/?type=3&theater> Erişim Tarihi: 20.01.2018

http://www.kayihanzybek.com/gezi_antakya_halep.htm Erişim Tarihi: 30.04.2018

http://wowturkey.com/t.php?p=/tr80/Ismail_Erdogan_0059_resize_resize.jpg.Erişim Tarihi: 18.02.2018

<https://www.facebook.com/hataytube/photos/a.234630393228501.65229.222795794411961/241489165875957/?type=3&theater>.Erişim Tarihi: 02.04.2018

<http://www.medyahatay.com/ozel-haber-kulturel-formatiyla-eski-antakya-sokaklari-h5633.html>.Erişim Tarihi:30.04.2018

<http://www.hatayvakfi.org.tr/icerik.php?SayfaId=45719797>.Erişim Tarihi:30.03.2018

<https://www.facebook.com/hataytube/photos/a.223021041056103.63522.222795794411961/1910888398936017/?type=3&theater>.Erişim Tarihi: 30.04.2018

<https://www.facebook.com/hataytube/photos/a.234630393228501.65229.222795794411961/234630416561832/?type=3&theater>.Erişim Tarihi:13.06.2018

https://www.tripadvisor.com.tr/LocationPhotoDirectLink-g297998-d652417i32875550-Anadolu_Evleri-Gaziantep_Gaziantep_Province.html.Erişim Tarihi:02.04.2018

<http://gaziantepteneredeneneyenir.com/icerik/gaziantep-buyuksehir-belediyesi-ataturk-ani-muzesi>. Erişim Tarihi 30.03.2018

<http://www.mygaziantep.com/gezilecek-yer/ataturk-ani-muzesi-12.html>.Erişim Tarihi: 30.03.2018

<https://tr.pinterest.com/pin/383931936963426166>. Erişim Tarihi:01.05.2018

<http://www.gaziantepnvi.gov.tr/kultur-ve-turizm>. Erişim Tarihi:30.03.2018

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=121143679555386&set=g.347403028773866&type=1&theater&ifg=1>. Erişim Tarihi:02.06.2018

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10212252545942432&set=gm.1036270133143453&type=3&theater&ifg=1>.EriřimTarihi:18.02.2018

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10207657114779525&set=gm.685232368247233&type=3&theater&ifg=1>. ErişimTarihi:18.02.2018

<http://www.wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=27754&start>.EriřimTarihi:18.02.2018

<https://twitter.com/ilberortayligsu/status/876900432559386630>. ErişimTarihi:17.06.2018

http://www.gezicigunluk.com/cenovadan-taze_gezinotlari.html. Erişim Tarihi:17.06.2018

<https://gezipgordum.com/bologna-gezilecek-yerler>. Erişim Tarihi: 17.06.2018

<https://blog.prontotour.com/fransada-adi-gibi-guzel-bir-sehir-nice/>. Erişim Tarihi:17.06.2018

<https://www.carolinalanguage.com/building-bridges-between-the-us-and-france/>. Erişim Tarihi: 17.06.2018.

<http://visitmybulgaria.com/3-minute-plovdiv-video-travel-guide-plovdiv/>.Erişim Tarihi: 17.06.2018.

<https://www.coworker.com/bulgaria/plovdiv>. Erişim Tarihi: 17.06.2018.

<http://tarihkurdu.net/enfes-galata-kulesi-fotograflari.html>. Erişim Tarihi: 17.06.2018.

<http://www.arkitera.com/gorus/659/sile-kalesinden-sponge-boba-kentte- dokunus>. Erişim Tarihi: 17.06.2018.

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1666533450045716&set=g.347403028773866&type=1&theater&ifg=1>. Erişim Tarihi: 02.06.2018

<http://www.hataygazetesi.com/haberDetay-2476-hbb-hizmetlerine-devam-ediyor>. Erişim Tarihi: 29.06.2018

<https://galeri.uludagsozluk.com/r/antakya-551525/>. Erişim Tarihi: 29.06.2018

<http://www.8gunhaber.com/haber/34384/bir-agac-kesildi-iki-agac-dikildi.html> Erişim Tarihi: 29.06.2018

<http://www.hatayyenihaber.com/dunyanin-ilk-isiklandirilan-caddesi-kurtulus-caddesinin-dunu-ve-bu-gunu-h4757.html>. Erişim Tarihi: 29.06.2018

<https://www.haberler.com/7-eylul-hurriyet-caddesi-esnaf-bulusmasi-2973640-haberi/> Erişim Tarihi: 29.08.2018

<http://www.hataymahallihaber.com/haberler/elektrik-trafosu-ile-otobus-duraginin-yeri-degistirilsin-haberi/1653090> Erişim Tarihi: 29.08.2018

http://www.tarihkentlerbirlii.org/wp-content/uploads/lutfu_savas.pdf Erişim Tarihi: 09.09.2018

http://sergirehberi.com/galeri_detay.aspx?g_id=590&s_id=1&q=Antakya-Eski-Belediye-Binasi&gecmis=&geleceks=&t_id= Erişim Tarihi: 29.08.2018

<http://www.hataypress.net/kultur-ve-sanat-evine-kavusuyor.html> Erişim Tarihi: 16.08.2018

http://mekan360.com/360fx_hatayvalilikbinasi-anasayfa.html Erişim Tarihi: 16.08.2018

<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=91292&start=5> Erişim Tarihi:
16.08.2018

<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=55220> Erişim Tarihi: 16.08.2018

<http://gaziantepmetgold.com/kesfet.php?p=48> Erişim Tarihi: 16.08.2018

<http://www.sahinbey.bel.tr/projedetay/6/394/sehrekustu-konaklari> Erişim Tarihi:
16.08.2018

<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/hatay/genelbilgiler> Erişim
Tarihi:06.08.2018

<http://www.hataykulturturizm.gov.tr/TR,205529/dogal-kulturel-ve-tarihi-turizm-degerler.html> Erişim Tarihi: 06.08.2018

<https://hataytarihii.wordpress.com/5-gezilecek-yerler/harsabunu/> Erişim Tarihi:
06.08.2018

<http://www.iskenderuntv.com/?p=1067> Erişim Tarihi: 20.09.2018

<http://www.sahinbey.bel.tr/idet/307/120/arasta-cesmesi> Erişim Tarihi: 16.08.2018

<https://twitter.com/beykonagi1886/status/836896327502016514> Erişim
Tarihi: 16.08.2018

ÖZGEÇMİŞ

1984 yılında Trabzon’da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Trabzon’da tamamladı. 2003 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümünü kazandı ve 2007’de mezun oldu. Aynı yıl çalışmaya başladığı Demirkan Hafriyat&Peyzaj’da 2 yıl, EÖÇ Mimarlık’ta 6 ay olmak üzere özel sektörde çalışmalarını sürdürdü. 2011 yılı itibariyle Kilis 7 Aralık Üniversitesinde Öğretim Görevlisi olarak görev yapmaya başladı. 2013 yılında Mustafa Kemal Üniversitesi’nde yüksek lisansını tamamladı.

EKLER

ANTAKYA

Ek:1. Sabunhaneler:

Çizelge 1. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Sabunhanelerin Genel Özellikleri (Şancı, 2006)

Sabunhane Adı	Özellikleri
Çelenkoğlu Sabunhanesi Yapım Yılı: 17-19. Yy	 Şekil 1. Çelenkoğlu Sabunhanesi (http://antakyaturu.com/index.php?okod=213)
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Hafif çarpık kareye yakın bir alan üzerine kurulmuştur. Batı cephesi dükkanlara dönüştürülmüştür. Diğer cepheler dışa kapalıdır. Doğuda, sonradan kapatılan Mahremiye Camii'nin avlusuna açıldığı belirtilen kapıya ve ahıra geçiş sağlayan çapraz tonoz örtülü koridor bulunmaktadır. Avlunun kuzey doğu köşesine yerleştirilen taş basamaklı merdivenlerle sabunhanenin birinci katına ulaşılmaktadır.
Kat sayısı	İki Katlı, ahır ve avlusu bulunmaktadır.
Giriş	Kuzey cephesinde basık kemerli kapı
Pencere	Kuzeydoğu köşesinde bulunan idare binasının, iki penceresi avluya, bakarken birer kapı ve penceresi kuzey sahnına açılmaktadır
Avlu	Merkezden kuzeydoğuya kaydırılmış olup çapraz tonoz örülü bölümler buraya üç yönden sivri kemerlerle açılmaktadır. Doğu kısmında Ahır bulunur. Üst kata çıkış avlunun doğusunda ki merdivenle yapılır.
Bugünkü Durumu	2006 yılında restore edilerek İş hanına dönüştürülmüştür. Kuzey cepheye ikinci giriş ilave edilmiş, batı cephesinde de bir giriş açılmıştır. Avlunun kuzeydoğusundaki üst kata çıkan merdivenler avlunun güneyine alınmıştır.

Çizelge 2. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Sabunhanelerin Genel Özellikleri (Devam)

Şeyhoğlu Sabunhanesi Yapım Yılı:1574 1860 da sabunhaneye dönüşmüştür	Şekil 2. Şeyhoğlu Sabunhanesi (http://www.turkeyforyou.com/travel_turkey_antakya)
Bugünkü Durumu	1969 yılında iş hanına dönüştürülmüştür. 2003 yılında restore edilerek butik otel (Savon Otel) olarak kullanılmaktadır
Aselci Sabunhanesi	Atıl durumda
Hasan Ökten Sabunhanesi	Atıl durumda
Kuseyri Sabunhanesi Yapım yılı:19.yy Tescil Tarihi: 25.02.2009 tarih 4626 sayılı karar Envanter No: 541	Şekil 3. Kuseyri Sabunhanesi (Camuz ve ark, 2015)
Yapı Materyali	Duvarlarda ve tonozlarda moloz taş, ayaklarda kesme taş ve kaba yonu taş kullanılmıştır. Yığma teknikle inşa edilmiştir. Girişin kuzeyinde ofis güneyinde işçiler için konaklama birimleri bulunmaktadır.

Çizelge 3. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Sabunhanelerin Genel Özellikleri (Devam)

Mimari Özellikleri	Bodrum hariç iki katlıdır. Komşu parsel nedeniyle “L” biçiminde girintilidir. Birinci kata avlunun kuzeyinde bulunan taş merdiven ile ulaşılmaktadır. Doğu cephesinde bulunan ve dıştan kullanılan dükkanlardan beş tanesi betonarme olarak yenilenmiştir. Kuzey cephesinde ise yine dıştan kullanılan dükkanlar bulunmaktadır. Yapının batı bölümü ise niteliksiz eklerle doldurulmuştur.
Cephe	Birinci katta avlu ve sokak cephelerinde taş kolonlar arasında düşey ahşap çıtalar ile oluşturulmuş gölgeleme sistemi bulunmaktadır.
Giriş	Özgün durumda doğudan yapılmıştır.
Avlu	Düzensiz yamuk plana sahiptir. Kapalı ve yarı açık galeriler, işçiler için konaklama mekânı, odun deposu kuzeyde kapalı galeride ahır bulunmaktadır.
Bugünkü Durumu	Halen zeytinyağı yapımında kullanılıyor.

Ek: 2. Hanlar:

Çizelge 4. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Hanların Genel Özellikleri (Şancı,2006)

Han Adı	Özellikleri
Kurşunlu Han Yapım Yılı: 17 yy Köprülü Mehmet Paşa Envanter No:	 Şekil 4. Kurşunlu Han (Orijinal,2017)
Yapı Materyali	Kesme Taş
Planı	Kare bir alan üzerinde inşa edilmiştir. Batı cephesinin kuzey köşesinde bir çeşme ve avlunun güneydoğu köşesinde bir cami bulunmaktadır.
Giriş kapısı	Güney, batı ve kuzey cephelerinde birer giriş bulunmaktadır. Güney cephesinde taç kapı var ve avluya sivri kemerle açılmaktadır.
Kat Sayısı	Üst kat dikdörtgen pencere
Avlu	İki katlı
Çatı	Ahşap üstü kiremit
Bugünkü Durumu	İş merkezi

Çizelge 4. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Hanların Genel Özellikleri (Devam)

Yeni Han (Han-ı Cedit- Otuzbir'in Hanı) Yapım Yılı: 16.-17.yy da yapıldığı düşünülmektedir.	
Yapı Materyali	Kesme Taş. Üst katın bölme duvarları tuğladır.
Planı	Doğu ve batı cephelerine bitişik dükkanlar bulunmaktadır.
Giriş kapısı	Doğu kesiminde. Yıldız tonozla örtülü giriş eyvanının gerisinde, kilit taşı ileri taşan basık kemerli kapı açıklığı Avluya; karşılıklı iki dükkânın açıldığı, art arda iki çapraz tonozun örttüğü dehlizin sonundaki kapıdan geçilmektedir. Kuzey cephesini ise; Kuzey taçkapısı, sivri kemerlerle dışa açılan dükkanlar ve kısmen günümüze ulaşan üst kat odaları belirlemektedir
Kat Sayısı	İki Katlı, Alt kat ahır ve hizmet binaları, üst kat konaklama birimleri.
Avlu	Yamuk Planlı Güney girişin batısında ahır ile doğusundaki bölümlerin önünde taş basamaklı merdivenler bulunmaktadır.
Çatı	Ahşap aynalı tonozlar kullanılmıştır.
Bugünkü Durumu	2004 yılında restore edilmiştir. Alışveriş ve kültür merkezi olarak kullanılmaktadır.
Tütün Han (Kuyumcular Çarşısı) Yapım Yılı: Bilinmemektedir.	 Şekil 5. Tütün Hanı (http://www.hatayhaber.com)
Yapı Materyali	Kesme taş
Planı	Yamuk dikdörtgen planlı alan üzerine kuruludur.
Giriş kapısı	Tek katlı
Kat Sayısı	Avluya sivri kemerli eyvan şeklinde açılan üç kapıdan girilir.
Avlu	Avlu etrafında dükkanlar bulunmaktadır.
Çatı	Ahşap üstü kiremit ile örtülüdür.
Bugünkü Durumu	Kullanımdadır

Ek: 4. Hamamlar:

Çizelge 4. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Hamamların Genel Özellikleri (www.hatayintarihi.tr.gg)

Hamam Adı	Özellikleri
Cindi Hamamı Yapım Yılı: 1517 Sinan Paşa Tarafından yaptırılmıştır. Envanter No:	 Şekil 6. Cindi Hamamı (http://hamamlar.com/wp-content/uploads/2015/12/yeni_hamam_1.jpg)
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Soyunmalık, iki adet ılıklik, sıcaklık ve külhan bölümlerinden oluşmaktadır. Soyunma bölümünden soğukluğa geçilmektedir. Soğukluğun ortasında memmer bir şadırvan bulunmaktadır.
Giriş	Cadde ve sokağa bakan iki girişi vardır. Taç kapı ve sivri kemerli eyvanlar şeklindedir.
Üst Örtü	İki kubbeli çatı örtüsü ve kubbeler kiremit kaplı
Bugünkü Durumu	Depremler nedeniyle çeşitli dönemlerde onarım geçiren hamam en son 2000 yılında onarılmıştır.
Beyseri Hamamı Yapım Yılı: M.1364 Envanter No:	
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Soyunmalık, ılıklik, sıcaklık ve külhan bölümlerinden oluşur.
Giriş	Üç tarafı binalarla kaplı olan hamama giriş cadde tarafından yapılır.
Üst Örtü	Soyunmalık kısmında kuzey güney yöne yerleştirilen beşik tonoz örtülüdür. Ilıklık bölümü tromplerle geçilen bir kubbeye örtülüdür. Üst örtüde ışıklıklar bulunmaktadır.
Bugünkü Durumu	Halen kullanılmaktadır.

Çizelge 5. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Hamamların Genel Özellikleri (Devam)

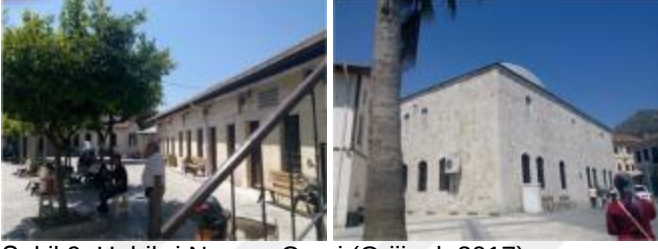
Meydan Hamamı Yapım Yılı: Bilinmemektedir. Envanter No:	 Şekil 7. Meydan Hamamı (Kaymaz,2015)
Yapı Materyali	Taş
Mimari Özellikleri	Soyunmalık, ılıkılık sıcaklık ve külhan bölümlerinden oluşmaktadır. Sokak seviyesinde düşük kotta dikdörtgen bir alana kurulmuştur.
Giriş	Dışarıdan görülebilen Doğu cephesinde yer alan Kemerli ve Selçuklu motifleri ile süslü kapısı bulunmaktadır. Taç kapının basık kemerli açıklığından "L" şeklindeki koridora geçilir.
Üst örtü	Çatılar tonozludur. Soğukluk bölümü dört tonoz üzerine oturmuştur.
Bugünkü Durumu	
Saka Hamamı Yapım Yılı: 16-17 yy Tescil Tarihi: 15.11.1985 tarih ve 1558 sayılı karar	 Şekil 8. Saka Hamamı (http://www.antakyagazetesi.com/wp-content/uploads/2018/01/Hamamm-1.jpg)
Yapı Materyali	Kesme Taş
Mimari Özellikleri	Soyunmalık, iki ılıkılık, sıcaklık ve külhan bölümlerinden oluşmaktadır. Tonozlu bir koridordan soyunma bölümüne geçilir.Doğu-batı istikametindeki kısımlar çapraz tonozludur.Ortada havuz vardır. Zemin kesme taş ve mermerdir. İki ılıkılık, sıcaklık ve külhan bölümlerinden oluşur. ikinci ılıkılıkta Muhammet Saka'nın Türbesi bulunmaktadır.

Çizelge 6. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Hamamların Genel Özellikleri (Devam)

Giriş	Hamama bir kapıdan 5 basamaklı bir merdivenle geçilir.
Üst Örtü	Kubbeli yapısı ve kubbelerde açılan pencerelerle ışıklandırması sağlanmıştır. Külhan beşik tonoz örtülüdür.
Bugünkü Durumu	Hamama bir kapıdan 5 basamaklı bir merdivenle geçilir.
Yeni Hamam Yapım Yılı: 1087 Envanter No:	
Yapı Materyali	Kesme taş, zeminde kesme taş ve mermer
Mimari Özellikleri	Soyunmalık, ılıklik, sıcaklık ve külhan bölümlerinden oluşur. Doğu-batı kısmı büyük eyvan şeklindedir. Hamam içinde havuz bulunmaktadır.
Giriş	Taşkapı konumunda, beşik tonozlu eyvan şeklindedir. İki kearında oturma seki bulunmaktadır. Basık Kemerli bir kapısı bulunmaktadır. Üzerinde kitabesi bulunmaktadır. Soyunmalık ile giriş arasında "L" şeklinde tonoz örtülü beşik kemerli koridor mevcuttur. Asıl giriş kapısından erkekler tali girişten kadınlar girmektir.
Üst Örtü	Kubbe onikigen kasnaklıdır.
Bugünkü Durumu	

Ek: 5. Camiler

Çizelge 7. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Camilerin Genel Özellikleri (Şancı, 2006)

Cami Adı	Özellikleri
Habib-i Neccar Cami Yapım Yılı: Roma tapınağından kiliseye daha sonra camiye dönüştürülmüştür. ilk inşası 638 yılıdır. 1222 Memluk Sultanı Baybars yaptırmıştır. Depremde yıkılmış 1275 yılında yeniden yapılmıştır.	
Yapı Materyali	Kesme Taş

Çizelge 8. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Camilerin Genel Özellikleri (Devam)

Mimari Özellikleri	Yamuk bir avlunun etrafına sıralanmış yapılardan meydana gelen bir külliye.. Avlunun; kible yönünde cami, doğusunda türbe ve bunlarla bağlantılı hücreler ile taçkapı, kuzeyinde medrese hücreleri ve şadırvan, batıda ise yine dört medrese hücresi yer almaktadır
Minare	Batı cephesinde konumlanmıştır. Kare kaideli, basık kemerli kapı ile minareye girilir. Çokgen gövdelidir., Gövde şerefe altında dışa taşan bilezikte sonlanır Şemsiyeli şerefe ve konik külahlıdır.
Giriş	Avlunun doğu taçkapısı avlu duvarından yüksek sivri kemerli dışa açılan eyvan görünümündedir. Giriş kapısı basık kemerli olup iki yanında eyvan derinliğince cephesi kademeli olarak yapılmış silmelerle çevrelenmiş sekiler bulunmaktadır.
Pencere	Kible cephesinde basık kemerli yedi altlık ve üç üstlük, batı ve doğu cephelerinde dörder altlık ve ikişer üstlük pencere bulunmaktadır. Caminin doğusundaki Hazire, güney kesiminde bir, doğu kesiminde ise üç pencere bulunan çevre duvarı ile çevrelenmiştir.
Üst Örtü	Kubbeli bir yapı
Bugünkü Durumu	Cami olarak kullanılmaktadır.
Ulu Camisi Yapım Yılı: 1271 yılında Baybars tarafından yapıldığı düşünülmektedir. Envanter No:7A	 Şekil 9. Ulu Cami (Orijinal, 2017)
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Doğu batı yönünde uzanan dikdörtgen planlıdır. Kible ve batı cephelerinde duvarlar payandalarla desteklenmiştir
Minare	Kesme taştan, silindirik geniş gövdeli ve yüksek mimaresi şerefeli, sivri külahlıdır

Çizelge 9. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Camilerin Genel Özellikleri (Devam)

Giriş	Avludan camiye doğu kapısından giriştr yuvarlak kemerli çerçeve içine alınmış basık kemerli kapı açıklığından girilir. Batı kapısı ise abidevi ölçülerdedir. İkavsara kemerli taçkapı üstten kademeli silmelerden oluşan kornişle sınırlandırılmıştır.
Pencere	Doğu cephesinde tek pencere bulunmaktadır. Batıda dört, güney cephede 12 ve kuzey cephede 10 pencere bulunmaktadır.
Üst Örtü	Tonozlu ve düz çatılıdır.
Bugünkü Durumu	Cami olarak kullanılmaktadır.
Sofular Cami Yapım Yılı: Envanter No:	
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Güneybatıdan girilen avlunun, kuzeyinde cami, caminin kuzeydoğusundaki minare, minarenin doğusundaki sivri kemerle avluya açılan bir mekân, bunun doğusunda birinci türbe ve bu türbeden geçilen kuzeydeki ikinci türbe, minarenin güneyindeki sekizgen planlı şadırvan ile güneydoğu köşede sokağa bakan bir çeşmeden84 meydana gelir. Avlunun kuzeydoğu köşesinde yatay dikdörtgen iki sahınlı cami kuzey ve doğu cepheleri dışa kapalıdır.
Minare	Caminin güneydoğusunda camiden bağımsız yüksek kaideli, gövdeye geçişte prizmatik üçgenleri olan sekizgen gövdelidir.
Giriş	Mihrap çıkıntısının doğusunda harim girişi bulunur.
Pencere	Batı cephesi dikdörtgen çerçeveli üç pencere, güney cephesi, mihrap çıkıntısında açılan küçük bir pencere, bunun doğusunda bulunan iki, batısındaki bir pencere bulunmaktadır.
Üst Örtü	Kırma çatı
Bugünkü Durumu	Cami olarak kullanımda
Şeyh Ali Cami Yapım Yılı: 15. yy. Farklı dönemlerde onarım geçirmiştir.	
Yapı Materyali	Kesme taş

Çizelge 10. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Camilerin Genel Özellikleri (Devam)

Mimari Özellikleri	Külliye, doğu ve batıdan birer girişi bulunan düzensiz bir avlu içerisindeki cami, medrese ve şadırvandan oluşmaktadır.
Minare	Kare kaideli, soğan biçimindeki pabuçluğun üzerinde silindirik gövdeli tek şerefelidir.
Giriş	Külliye'nin batı ve doğu cephelerinde taçkapılar bulunmaktadır.
Pencere	Kible cephesinde basık kemerli yedi altlık, iki üstlük ve bir ikiz pencere ile bunun üzerine yerleştirilmiş bir yuvarlak (Öküzgözü) pencere bulunmaktadır.
Üst Örtü	Mihrap önü kubbelidir.
Bugünkü Durumu	Cami olarak kullanılmaktadır.
Nakip Cami Yapım Yılı: 16. Yy başı Envanter No:	 Şekil 10. Nakip Cami (https://www.amanosyolu.com/en/turizm/60/nakip-camii)
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Avlu etrafında cami, medrese ve bir kütüphaneden oluşmaktadır Kible yönünde bulunan mihraba paralel iki sahınlı plana sahiptir. İki katlıdır.
Minare	Kuzeybatı köşede yer alır. Kare kaideli silindirik gövdeli, dışbükey bir kornişinde oluşan şerefe altının üzerinde ahşap örtüye sahip şerefeden meydana gelmiştir. Kaideden gövdeye geçişte pabuçluk bulunur.
Giriş	Kuzey cephede alt katta dört kapı
Pencere	İkinci katta üç altlık, üç üstlük pencere
Üst Örtü	Kırma çatı
Bugünkü Durumu	Cami olarak kullanılmaktadır.
Meydan Cami Yapım Yılı: Tahminen 1527 yılı öncesi yapılmıştır. Envanter No:	

Çizelge 11. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Camilerin Genel Özellikleri (Devam)

Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Avlunun kuzeyinde yan yana sıralanmış medrese hücreleri ile bir muvakkithaneden oluşmaktadır. Mihrap duvarına paralel üç sahnıdır. Üç cephesi dükkanlarla çevrilidir.
Minare	Girişin güneyindeki taş basamaklı merdivenlerle, taçkapı üzerinde yükselen minareye ulaşılmaktadır. Minare kapısının iki yanına yerleştirilen dikdörtgen çerçeveli pencereler bulunmaktadır. Minare çokgen gövde, altta yer alan bir bilezikle başlayıp, şerefe kısmındaki kornişle son bulmaktadır. Kornişin üzerinde, ahşap şebekeli korkuluklu, şemsiyeli şerefe, piramidal külahlı petek kısmı ve bir alem yer almaktadır.
Giriş	Doğuda Minareli taçkapı ve batıda birer kapısı vardır.
Pencere	Doğu cephede avluya beş altlık üç üstlük pencere, Kible cephesi Avlunun güney kısmına dokuz altlık, dokuz üstlük pencere ve mihrap nişine açılan bir pencere bulunmaktadır. Harimin kuzey cephesinde basık kemerli girişin batısında ve doğusunda dörder pencere
Üst Örtü	Kırma çatı
Bugünkü Durumu	Cami olarak kullanılmaktadır.
Yeni Cami Yapım Yılı: 1702-1752 yılları arasında yapıldığı tahmin edilmektedir.	 Şekil 11. Yeni Cami (Orjinal,2017)
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Kuzey ve güneyden geçen iki sokak arasına yerleştirilmiş külliye içerisinde tekke veya cami ve medrese hücrelerinden meydana gelmiştir. Cami kible yönünde dikdörtgen bir alana oturmaktadır.
Minare	Kuzeybatı köşede camiye bitişik minare kare kaidelidir. Çokgen gövdeli olan minare bulunmaktadır. Gövdenin üst kısmında iki renkli taş geçmelerden sonra ahşap şemsiyeli şerefe bulunmaktadır.
Giriş	Kuzey ve güneyde birer kapı bulunmaktadır
Pencere	Caminin güneydeki duvarlarında açılmış altı altlık, dört üstlük pencere bulunmaktadır. Doğu ve batı cepheleri üçer altlık, ikişer üstlük pencere ile avluya açılmaktadır.

Çizelge 12. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Camilerin Genel Özellikleri (Devam)

Kantara Cami Yapım Yılı: 1847 Tescil Tarihi: 25.11.1985 1558 sayılı karar	 Şekil 12. Kantara Cami (https://www.amanosyolu.com/en/turizm/171/kantara-camii)
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Avlunun kuzeyinde medrese hücreleri, güneyinde cami ve doğudan geçen sokağa bakan minare kaidesindeki çeşmeden oluşan külliye'dir. Harimin güneydoğu cephesi sivil binalarla kapatılmıştır. Cami kibleye paralel iki sahnalı planlıdır.
Minare	Avluya girişin kible yönünde taş merdivenlerle ulaşılacak minare kapısı ardıdır. Mimare sekizge kısa gövde üzerinde siyah taş sırasının oluşturduğu bir kuşak bulunur. Ahşap şemsiyeli şerefe korkuluklu ve şaklı basık kükahlıdır.
Giriş	Avluya doğu ve batı yönlerindeki kapılardan girilir. İç mekan iki sahnalıdır.
Pencere	Doğu cephesinde harimin, beden duvarında açılan basık kemerli üç adet pencere, güneybatısı ise iki üstlük ve iki altlık pencere ile sokağa açılmaktadır. Yapının batı cephesinde caminin dışı yuvarlak kemerlerle açılan dört altlık penceresi bulunmaktadır. Caminin kuzey cephesini, iki altlık bir üstlük pencere vardır.
Üst Örtü	Kırma çatı
Bugünkü Durumu	2007 yılında restorasyonu yapılmıştır.
Selvili Cami Yapım Tarihi: Bilinmemektedir. 1272 depreminden sonra 1273 yılında yenilenmiştir. 1955 yılında bir onarım geçirmiştir.	

Çizelge 13. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Camilerin Genel Özellikleri (Devam)

Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Şadırvanlı avlu içerisinde cami, seki şeklinde namazgah ve medrese hücrelerinden oluşan bir külliye'dir. Dikdörtgen bir alana oturan ve tek kemerin böldüğü iki sahınlı bir camidir. sokağa bakan dükkânların gerisinde kaldığından dışardan algılanamamaktadır.
Minare	Avludan dükkânların arkasına yerleştirilen merdivenlerle ulaşılmaktadır. Sekizgen kaidelidir. Sekiz ahşap direğin taşıdığı piramidal külâhla örtülü şerefe kısmı, yivli ahşap parmaklıklı korkuluklarla çevrilidir.
Giriş	Yapının sokakla olan tek bağlantısı üzerinde me'ezenenin bulunduğu, basık kemerli avlu kapısı sağlamaktadır.
Pencere	Avluya bakan basık kemerli üç altlık ve üç mazgal pencere bulunmaktadır
Üst Örtü	
Bugünkü Durumu	Cami olarak kullanılmaktadır.

Ek:6 Cami ve Mescitler

Çizelge 14. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Cami ve Mescitlerin Genel Özellikleri (www.antakya.com, Şancı,2006)

Sarımiye Cami Yapım Yılı: H.1131/M 1719 yılında Sarımı Hacı Halil tarafından tamir ettirilmiş Tescil tarihi:	
	Şekil 13. Sarımiye Cami (Orijinal,2017)
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Kareye yakın planlı
Minare	Kesme taştan yapılmış minare avlunun güneyinde bulunmaktadır. Minarenin kürsüsü tonoz biçiminde düzenlenerek avluya geçişi sağlayan kapı vazifesi görür. ahşap kapı derin bir niş içerisinde Nişin her iki yanında sekiler bulunur. Minarenin altı üst üste çemberler oluşturan mukarnaslarla süslenmiştir. Şerefe bölümü ve üstündeki külah ahşaptır.
Giriş	Batıda yer alan kapıdan girilir

Çizelge 15. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Cami ve Mescitlerin Genel Özellikleri (Devam)

Pencere	Mihrabın bir yanında üç diğer yanında iki pencere bulunmaktadır. Pencereilerin üzerinde tepe pencereleri vardır.
Üst Örtü	Ahşap beşik çatılı kiremit kaplıdır.
Bugünkü Durumu	2003 yılında restore edilerek ibadete açılmıştır.
Ağca Mescit	
Mahremiye Cami Yapım Yılı: 1760 Tescil Tarihi: 15.11.1985 tarih ve 1558 sayılı karar	
	Şekil 14. Mahremiye Cami (Orijinal,2017)
Yapı Materyali	Düzdün kesme taş
Mimari Özellikleri	Avlunun güneyinde doğu batı istikametinde yerleştirilmiştir.
Minare	Caminin güneybatısına bitişik kesme taştan yüksek kaideli alt kısmı kapı vazifesi gören poligonal kısa gövdeli ve şerefesi ahşap olan minare üstten bir kornişle sınırlandırılmıştır. Bunun üzerine ahşap direklerin taşıdığı saçaklı konik külahlı şerefe bulunmaktadır.
Giriş	Avlunun güney kapısından minarenin kaidesinden açılmış kapıdan beşik tonoz örtülü tünelvari bir geçit ve on basamaklı merdivenle avlunun güneybatısına ulaşılmaktadır.
Pencere	Caminin kible ve batı cephelerinde pencereler bulunmaktadır. Harim girişinin iki yanında altı altlık ve girişin üzerinde mahfile açılan iki üstlük pencere bulunmaktadır.
Üst Örtü	Alaturka kiremit kaplı kırma çatı
Bugünkü Durumu	Cami olarak kullanımdadır
Kiremitli Camii Yapım Yılı: İlk yapılış yılı Bilinmemektedir. 16. yy eseri olduğu tahmin edilmektedir.	
Yapı Materyali	Kesme Taş

Çizelge 16. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Cami ve Mescitlerin Genel Özellikleri (Devam)

Mimari Özellikleri	Üç tarafı sokakla çevrili
Minare	Minare yanında çeşme Sekizgen gövdelidir. Mihraba paralel iki sahnınlıklı Kare kaide sekizgen gövdeli sekiz direğe oturan sekiz dilimli konik şemsiye ile örtülü şerefe
Giriş	Doğu cephede
Pencere	Beden duvarına açılmış pencere kıble cephesinde iki altlık iki üstlük pencere Batı cephesinde dışa açılan iki penceresi
Üst Örtü	
Bugünkü Durumu	
Kürt Fakih (Tufaki) Camii Yapım Yılı: 16 yy'ın ortalarında	
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Avlunun batı duvarına çeşme, doğu batı cephesi yüksek avlu duvarı çeşme taç kapı ile buna bitişik minare tarafından biçimlendirilmiştir.
Minare	Minare girişi avlu kapısının yanında başlayan taş merdivenle ulaşılan gövde üzerinde açılmış kapıyla sağlanır. Kuzeybatı köşesinde yüksek kaideli minare sekizgen gövdeli kısa gövdeli ahşap direklere oturan sekiz dilimli konik çatıyla örtülü şerefe bulunmaktadır.
Giriş	Caminin taç kapısı batıdaki sokağa sivri kemerli eyvan şeklinde açılmaktadır. Kapı nişinin iki yanında birer seki bulunur. Harime basık kemerli kapı ile girilir.
Pencere	Avluya bakan kıble cephesinde basık kemerli dört pencere batı cephesinde bir pencere kuzey cephede iki pencere bulunmaktadır.
Üst Örtü	1991 yılında onarım görmüştür.
Bugünkü Durumu	
Şirince/Emirler Camii Yapılış Tarihi: Bilinmiyor.	
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Avlunun kuzeyinde tek odalı bir mekandır. Doğu ve batı cephesi dışa kapalıdır. Güneyinde dikdörtgen bir alana oturan mescit yer almaktadır .

Çizelge 17. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Cami ve Mescitlerin Genel Özellikleri (Devam)

Giriş	Kuzeyde avluya açılan bir kapı Avluya bakan kuzey cephede de dikdörtgen çerçeveli kapı bulunmaktadır
Pencere	Kuzeyde iki pencere, Kible duvarında mihrabın yanlarında ikişer pencere
Üst Örtü	Kırma çatılı
Bugünkü Durumu	
Zoveroğlu Mescidi Yapım Yılı: 1800	
Yapı Materyali	
Mimari Özellikleri	Avlunun güneyindeki namazgâh ve kuzeyindeki harimden ibarettir. Mihrap duvarına paralel iki sahnıdır. Batısı ve güneyi sivil yapılarla çevrili, doğu cephesini mescit duvarına yerleştirilmiş bir çeşme ile avlu kapısı şekillendirmektedir. Eğitim amaçlı olduğunu düşündüğümüz, güney batı köşede yine kırma çatı ile örtülü kare bir mekandan oluşan eğitim yapısı bulunmaktadır. Avluyla irtibatı doğu cephesinden açılan kapı ve bir pencereyle sağlanmıştır.
Minare	Avlunun güney kesimindeki mescitten bağımsız ezanlığa, taş basamaklarla çıkılmaktadır. Şerefesi basit dört eğimli bir çatı ile örtülmüştür.
Giriş	Güney cephede harim girişi bulunmaktadır.
Pencere	Kuzey cephesinde, mescide açılan tek pencere, avluya bakan güney cephesinde üç pencere vardır.
Üst Örtü	Kırma çatı ile örtülmüştür.
Bugünkü Durumu	Kullanımdadır
Zülfikar Cami Yapım Yılı: 1824	
Yapı Materyali	Batı cephesini beton sıvalı. Kesme Taş
Mimari Özellikleri	Avlunun kuzeyinde tek odalı bir mekandır. Doğu ve batı cephesi dışı kapalıdır. Güneyinde dikdörtgen bir alana oturan mescit yer almaktadır.
Giriş	Mescidin kuzey cephesinde basık kemerli kapı bulunur.
Pencere	Harime açılan dar ve yüksek tutulmuş üç pencere ile avluya açılan fakat günümüzde kapalı durumda bulunan bir pencere belirlemektedir. Caminin, doğu ve batı cepheleri üçer pencere ile biçimlendirilirken Caminin, doğu ve batı cepheleri üçer pencere ile biçimlendirilirken Kuzey cephede kapının iki yanında yer alan birer pencere ile hareketlendirilmiştir
Üst Örtü	Kırma çatı
Bugünkü Durumu	

Çizelge 18. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Cami ve Mescitlerin Genel Özellikleri (Devam)

Ahmediye Camii/Şih Ahmet Yapım Yılı: 1842 Tamamlanmıştır.	
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Düz bir alan üzerinde doğu batı doğrultusunda uzanan ve dikdörtgen bir sahayı kaplayan cami; kible duvarına paralel uzanan iki kemer gözünün oluşturduğu, iki sahından meydana gelmektedir. Doğu cephesi sağır bir yüzeydir, dışa taşıntı yapan mihrap çıkıntısı ile hareketli bir yüzey haline getirilmiştir.
Minare	Yapının güneybatı köşesine, yakın zamanda yapıdan bağımsız bir minare yerleştirilmiştir
Giriş	Kuzey cephesini mihrapla aynı eksen üzerinde bulunan giriş kapısı bulunmaktadır.
Pencere	Kible duvarı ise dört pencere Batı cephesi her bir sahına açılan birer pencereyle şekillendirilirken bunun iki yanına sıralanmış ikişerden dört pencere belirlemektedir.
Üst Örtü	Kırma çatı
Bugünkü Durumu	
Semerciler Mescidi Yapım Yılı: 1873 Yılı	
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Doğu ve batısı dışa kapalı. Avluya bakan kuzey cephede sundurmadan oluşan son cemaat yeri bulunur. Harim yamuk planlıdır.
Minare	Minare uzun çarşıya açılan kapının sağından kare kaide üzerinde kısa silindirik gövde ahşap şemsiyeli şerefe bulunur.
Giriş	Kuzeyde uzun çarşıya açılan bir kapı, batıda bir kapı vardır.
Pencere	Kuzey cephede harim girişinin iki yanında basık kemerli dört pencere bulunmaktadır
Üst Örtü	Kırma çatı
Bugünkü Durumu	1990 yılında onarılmıştır.
Hünkar Mescidi Yapım Yılı: 19 yy'da yapıldığı tahmin edilmektedir.	

Çizelge 19. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Cami ve Mescitlerin Genel Özellikleri (Devam)

Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Hünkar Mescidi mihrap duvarına paralel iki sağından oluşan doğu- batı doğrultusunda dikdörtgen bir alan üzerine kurulmuştur. kuzey dış cephesinde, iki penceresi ve sağır bir yüzey olarak ele alınan avlu duvarı belirlemektedir. Doğu ve kible duvarı dışa tamamen kapalıdır. Mescidin batı dış cephesini, avlu duvarı oluşturur
Ezanlık	Avlu kapısı üzerine yerleştirilen ahşap ezanlığa, girişin sağında bulunan merdivenlerle ulaşılmaktadır.
Giriş	Mescidin avluya bakan batı cephesinde kuzeye kaydırılmış harim girişi bulunmaktadır.
Pencere	kuzey dış cephesinde, harimin dışa açılan iki penceresi ve sağır bir yüzey olarak ele alınan avlu duvarı belirlemektedir. Batı cephede bir pencere
Üst Örtü	Kırma çatı
Bugünkü Durumu	Kullanımdadır
Uçtum Mescidi Yapım Yılı:	
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Tek Katlı
Giriş	Avluya batı yönünden basık kemerli kapı ile girilir
Pencere	güney ve batı cephelerinde pencereler var
Üst Örtü	Kırma çatılı, kiremit kaplı
Bugünkü Durumu	1990 yılında onarılmıştır.
Affan Ertuğrul Camii Yapım Tarihi:	
Yapı Materyali	
Mimari Özellikleri	Yatay dikdörtgen formlu tek mekânlı kuzey ve güney cephelerinin ortasından iki kapıdan avluya girilir.
Minare	Avlunun kuzeyinde minare vardır Minarede demir korkuluklu şerefe petek taş külah ve alem bulunmakta
Giriş	Kapı kanatları ahşap
Pencere	Pencere kanatları ahşap
Üst Örtü	
Bugünkü Durumu	2008 yılında restore edilmiş
Debruz Mescidi Yapım Yılı: H.1329	

Çizelge 20. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Cami ve Mescitlerin Genel Özellikleri (Devam)

Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Cami duvarına yapışık çeşme bulunmaktadır.
Minare	Bulunmamaktadır.
Giriş	Güney cephede tek kapı
Pencere	Güney cephede iki doğu cephede üç pencere
Bugünkü Durumu	1872 depreminde mescide çevrilmiştir.
Hedbe Mescidi	
Ali Çavuş Mescidi	Uzun çarşı girişinde kırma çatı tek katlı doğu yönünde iki pencere ve harim kapısı var. Avluya basık kemerli bir kapıdan giriliyor. 1872 depremi sonrası değişiklik yapılarak mescide çevrilmiş

Ek: 7. Türbeler

Çizelge 21. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Türbelerin Genel Özellikleri (Şancı,2006)

Türbe Adı	Özellikleri
Şeyh Abdurrahman Efendi Türbesi Yapım Yılı:19.yy sonu-20.yy başı	Kare planlı çapraz tonoz örtülüdür. Batı cephesinden açılan basık kemerli bir kapıdan girilmektedir. Bu cephede dar dikdörtgen bir pencereye bulunmaktadır. Güney cephesinde ise bir üstlük pencere açılmıştır. Caminin, mihrabın doğusundaki ikinci penceresi türbe içerisine açılmaktadır. Sanduka, girişin güneyine yerleştirilmiştir
Hamza Peygamber Türbesi Yapım Yılı: 1892	Hamza Peygamber Türbesi kare planlı mekânın bir kubbe ile örtülmesinden meydana gelmektedir. Eserin tamamen yenilendiği eski bir resminden anlaşılmaktadır. Plan olarak değişiklik gözlenmese de pencerelerle oynandığı aşikardır.
Hızır Türbesi Yapım Yılı: 1876	Kare planlı bir alanın kubbe ile örtülmesiyle oluşturulmuştur. Hızır türbesini batı cephesinde sivri kemerli eyvan türü bir basık kemerli taçkapı bulunmaktadır. Kapının iki yanında, yüzeyleri silmelerle çerçevelenmiş sekiler yerleştirilmiştir. Basık kemerin üzerinde bir kitabe bulunmaktadır.1990'lı yıllarda elden geçirilmiş iç ve dış cepheler çimento ile sıvanmış kubbe madeni levhalarla kapatılmıştır
Şeyh Hüseyin Efendi Türbesi Yapım Yılı: 19 yy	Kare planlıdır. Üst örtüsü dıştan dört eğimli çatı, içten köşelerde ayaklara basan araları perde duvarla kapatılmış kemerlerle taşınmakta olan çapraz tonozdur. Batı cephesinde bir altlık bir üstlük pencere, batı cephesinde ise basık kemerli bir kapı bulunmaktadır. Çapraz tonoz örtü, olup kemer araları kapatılmıştır. İçerde sade bir sanduka bulunmaktadır.

Ek: 8. Kiliseler ve Havra

Çizelge 22. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Kilise ve Havranın Genel Özellikleri (Devam)

Adı	Özellikleri
St.Pierre (Aziz Petrus) Kilisesi Yapım Yılı	Hristiyan toplumunun ilk ortaya çıktığı ve Hristiyan inancının en eski kilisesidir Şekil 15. St.Pierre (Aziz Petrus) Kilisesi restorasyon Sonrası (Orijinal,2017)
Yapı Materyali	Tek mekânla kaya içine oyularak yapılmış
Mimari Özellikleri	13 metre derinlikte 9,5 metre genişlikte ve 7 metre yükseklikte beşik tonozlu yapıdır. Yapının ön kısmı daha sonra öne uzatılmış, içte iki paye dikme ile üç nefli kilise planlıdır
Cephe	Kesme taş
Giriş	Cephede üç kapı
Pencere	Kapı üstünde üç pencere
Bugünkü Durumu	Restore edilerek ziyaret açılmıştır.
Aziz Piyer ve Aziz Paul Kilisesi Ortodoks Kilisesi Yapım Yılı:1833 yılında	 Şekil 16. Ortodoks Kilisesi (Orijinal,2017)

Çizelge 23. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Kilise ve Havranın Genel Özellikleri (Devam)

Yapı Materyali	Mısır Bilad Al Şam hükümdarlığı zamanında ahşap olarak yapılmış. 1860 yılında beyaz taştan yapılmış.
Mimari Özellikleri	Dikdörtgen planlı, Avlu revaklarla çevrili
Çan kulesi	Kilisenin sağ tarafında yer almaktadır.
Giriş	70x70 cm'lik iki sütun arasından girilmektedir.
Bugünkü Durumu	1872 depreminde hasar görmüş, Onarılarak 1900 yılında ibadete açılmıştır. Bugün kilise olarak kullanılmaktadır.
Protestan Kilisesi Yapım Yılı: 1860 yılında Fransızlar Tarafından yapılmıştır.	 Şekil 17. Ortodoks Kilisesi (Orijinal,2017)
Yapı Materyali	Kesme taş
Bugünkü Durumu	Fransız hakimiyeti döneminde Konsolosluk ve Fransız bankası olarak kullanılmış. 2000 yılında Güney Kore Kwong Lim Metodist Kilisesi tarafından Protestan Kilisesi olarak kullanılmaya başlanmıştır.
Katolik Kilisesi Yapım Yılı:	Eski Musevi mahallesinde 150 yıllık evde kurulmuş. Yanındaki ev satın alınarak birleştirilmiştir. 1989-1991 yıllarında restore edilmiştir. Halen kilise olarak kullanılmaktadır.
Musevi Havrası (Sinagog) Yapım Yılı: 1700'lü yıllarda Havra olarak yapılmıştır.	 Şekil 18. Havra (https://www.turizm.info.tr/havra-musevi-sinagogu/)

Ek: 9. eşmeler:

Çizelge 24. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Bazı eşmelerin Genel Özellikleri

eşme Adı	Özellikleri
Kabaltı eşmesi Yapım Yılı:Bilinmiyor Onarım: H.1219 – M. 1804	
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Kare planlıdır. Doğu ve kuzey yönleri bakan eşme nişleri sepetkulpu kemerlidir. Çift cepheli iki çeşmeden biridir.
Bugünkü Durumu	Kullanılıyor.
şerife Dudu eşmesi Yapım Yılı: 1800-1805 yılları arasında yapıldığı tahmin edilmektedir.	
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	eşme nişleri Sivri kemerlidir. Tas nişi bulunmaktadır.
Bugünkü Durumu	Halen kullanılmaktadır.
şekercik Cami Yanı eşme Yapım Yılı: M.1869	
Yapı Materyali	
Mimari Özellikleri	Tek cepheli bir sivri kemerin belirlediğı nişten ibarettir.
Kitabe	Niş içinde
Bulunduğı Konum	şekercik Cami minaresinin bitişiğinde
Ömer Ağa eşmesi Yapım Yılı: 19. Yy da yapıldığı tahmin edilmektedir.	
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Üzeri beşik tonozlu Sivri kemerli niş ve eşme aynası tas koymak için sivri kemerli niş bulunmaktadır.eşme aynasına sivri kemerli tas koymak için kullanılan bir niş yerleştirilmiştir.
Nakip eşmesi Yapım Yılı: Bilinmiyor. H.1219- 1804 tarihinde onarılmıştır.	
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Sepetkulpu kemerin belirlediğı nişten ibarettir. eşme üstten kademeli bir silmenin oluşturduğı korniş tarafından sınırlandırılmıştır.

Çizelge 25. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Bazı Çeşmelerin Genel Özellikleri

Kitabe	Çeşme aynası üzerinde Kuzey nişi üzerinde, doğu cephesinde “Maşallah” ibaresi bulunmaktadır.
Kürt Fakih Camii Çeşmesi Yapım Yılı: 1913	
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özelliği	0,5 metre derinliğinde 1,70 metre genişliğinde bir niş ve bunu üstten sınırlayan sepetkulpu kemerden oluşmaktadır. Çeşmede iki musluktan su akarken günümüzde tek musluktan su akmaktadır. Çeşme yalağının iki yanında sekiler bulunmaktadır.
Kitabe	Çeşme kemerinin üzerine yerleştirilmiş
Meydan Çeşmesi Yapım Yılı: 1914	
Yapı Materyali	Kesme Taş
Mimari Özellikleri	Zeminde yüksek kare kaideli ve planlı Dört cepheli 4 nişli köşeleri yumuşatan sütunceleri olan bir meydan çeşmesidir. Cephe aynası nişin iç, alt ve yanlardan kademeli iki silme ve üstten kemer ile sınırlandırılarak şekillendirilmiştir. Yalaklar yekpare taştan oyularak yapılmıştır.
Kitabe	Kuzey cephede bulunmaktadır.
Bulunduğu Konum	Buğday pazarı meydanında
Deveci Bekir Camii yanı Çeşme Yapım Yılı: 1914	
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	İki yandan kademeli silmelerle şekillendirilmiş altlık ve başlıklara sahip payelere basan hafif sivri kemerli nişten ve üstten kademeli silmelerin oluşturduğu bir kornişle sınırlandırılmıştır.
Kitabe	Çeşme aynasına yerleştirilmiştir.
Nefise Kadın Çeşmesi Yapım Yılı:1914	
Mimari Özelliği	Nişler üstten dalgalı bir kamerle sınırlandırılmıştır. Kemerin kilit taşı çökertme olarak vurgulanmıştır. Kemerler dış yan kabartma bir silme ile çerçevelenmiştir. Kemerin çeşme aynası ile ilişkisi bulunmamaktadır.
Kitabe	Süslü iki kitabesi bulunmaktadır.
Hacı Sakıp Çeşmesi Yapım Yılı: 1915	

Çizelge 26. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Bazı Çeşmelerin Genel Özellikleri

Yapı Materyali	Kesme taş farklı ebatlarda taşların köşeleri pahlanarak geniş derzler oluşturulmuş
Mimari Özellikleri	İki bağımsız sütuna basan sepetkulpu kemerin şekillendirdiği çeşme nişinden meydana gelmiş tek cepheli bir çeşmedir.
Kitabe	Kemerin kilit taşı yüzeyinde
Bulunduğu Konum	Şeyh Ali Camisi'nin avlu duvarına yerleştirilmiştir.
Kamile Kadın Çeşmesi Yapım Yılı: 1915	
Mimari Yapısı	Sepetkulpu kemerin belirlediği fazla derin olmayan bir çeşme nişinde ibarettir.
Kitabe	Çeşme üzerinde
Kurtuluş Caddesi 79 Nolu eve Bitişik Çeşme Yapım Yılı: 1936	
Mimari Yapısı	Tek cepheli sokak çeşmesidir. Çeşme nişini sınırlandıran sepetkulpu kemer, silmelerin şekillendirdiği başlıklara oturmaktadır. Çeşme nişini sınırlandıran duvar payelerinin köşeleri sütuncelerle yumuşatılmıştır.
Kurtuluş Caddesindeki Çeşme Yapım Yılı:1915	
Mimari Özelliği	Tek cepheli sokak çeşmesidir. Sepetkulpu kemerin belirlediği nişten ibarettir. Nişin yanları Kademeli silmelerle işlenmiş altlık ve başlığı bulunan payeleri andırır şekilde ele alınmıştır. Üstten kademeli silmelerin oluşturduğu bir kornişle sınırlandırılmıştır.
Kitabe	Kilit taşı yüzeyine yerleştirilmiş
Muhittin Paşa Çeşmesi Yapım Yılı: 1913	
Yapı Materyali	Mermer
Mimari Özellikleri	Köşeleri sütuncelerle yumuşatılmış basık kemerli bir nişten oluşmaktadır.
Sofular Camii Çeşmesi Yapım Yılı: M.1818	
Mimari Yapısı	Tek cepheli sokak çeşmesi verevine yerleştirilen çeşme, sepetkulpu şeklinde bir kemerin belirlediği nişinden ibarettir. Çeşmenin yalın görünümlü kütlesi üstten bir kornişle sınırlanmıştır
Kitabe	Tek satırlık kitabe vardır.

Çizelge 27. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Bazı Çeşmelerin Genel Özellikleri

Zoveroğlu Camii Çeşmesi Yapım Yılı:1915	
Yapı Materyali	Kesme Taş
Mimari Yapısı	Zoveroğlu Cami duvarına yerleştirilen çeşme; tek cepheli sokak çeşmesidir. Sepetkulpu bir kemerin belirlediği nişten oluşmuştur. İyandan silmelerle şekillendirilen ayak ve başlıklara sahip duvar payeleri sınırlandırmaktadır.
Kitabe	Çeşme nişi içerisindedir.
Rafet Ağa Çeşmesi Yapım Yılı: 1922	
Yapı Materyali	İki renkli mermerle inşa edilmiştir.
Mimari Yapısı	Sepetkulpu kemerin bastığı paye ve süs sütunlarının şekillendirdiği çeşme nişinden oluşmuştur.
Gencö Çeşmesi Yapım Yılı1913	
Mimari Özelliği	Tek cepheli sokak çeşmeleri grubu içerisindedir. sepetkulpu bir kemerin belirlediği nişinden ibarettir. Niş, iki yandan kademeli silmelerle şekillendirilmiş ayak ve başlıklara sahip duvar payeleri ile sınırlandırılmıştır..
Kitabe	Yok

Ek: 10. Kastal

Çizelge 28. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Kastalın Genel Özellikleri

Kastal Adı	Özellikleri
Debruz Kastalı Yapım Yılı: 1329	Uzun Çarşıda Debruz Meydanı yanındadır. Sağır niş görünümünde çeşme nişi çeşme aynasından meydana gelir.

GAZİANTEP

Ek: 11. Bedestenler:

Çizelge 29. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Bedestenlerinin Genel Özellikleri (Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2016)

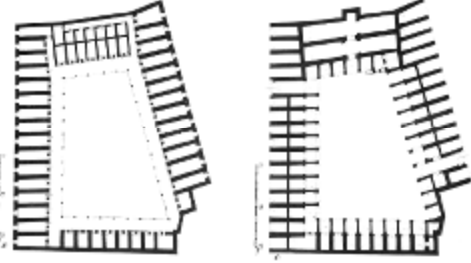
Bedesten Adı	Özellikleri
Kemikli Bedesten (Mecidiye Bedesteni) Yapım Yılı: 1865 Envanter No: 19 ve 76	A detailed architectural floor plan of the Kemikli Bedesten, showing a rectangular layout with multiple internal courtyards and a central corridor. The plan is labeled with various rooms and structural elements. Şekil 19. Kemikli Bedesten Planı(Çam, 2006)
Yapı Materyali	Kesme Taş
Mimari Yapısı	Arasta tarzı birbirine paralel iki sokağın iki tarafına Karşılıklı yerleştirilmiş dükkanlar. Yapıların üzeri ışık gözleri bulunan beşik tonoz ile örtülü
Dükkan sayısı	72 adet
Girişler	Doğu ve Batıda birer adet
Pencere	Dikdörtgen formlu
Çatı	Oval formda
Yağmur Suyu Tahliye Elemanı	Çörten
Bugünkü Durumu	Restore edilmiş. Hediyelek eşya dükkanları yer almaktadır.
Zincirli Bedesten (Kara Basamak Bedesteni) Yapım Yılı:18. yy Envanter No:29	A detailed architectural floor plan of the Zincirli Bedesten, showing an L-shaped layout with multiple internal courtyards and a central corridor. The plan is labeled with various rooms and structural elements. Şekil 20. Zincirli Bedesten Planı (Çam, 2006)
Yapı Materyali	Kesme Keymih Taşı
Mimari Yapısı	“L” planlı. Arasta plan tipi Beşik tonuz örtülü dükkanların önü çapraz tonozlarla kapatılmıştır. Dükkanların dışarıya açılan kare şeklinde havalandırma pencereleri bulunmaktadır.
Dükkan Sayısı	73
Girişler	5 adet siyah-beyaz taş işçiliği (Günümüzde 3 Adet)
Pencere	Dikdörtgen şeklinde.
Çatı	Oval yapıdadır.
Bugünkü Durumu	2008 yılında restore edilmiş. Turistik eşya satışı

Ek: 12. Hanlar:

Çizelge 30. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Hanların Genel Özellikleri (Çam,2006, KAİP,2010)

Han Adı	Özellikleri
Kürkçü Hanı (Ataş Hanı) Yapım Yılı:1890 Envanter No: 16A	 Şekil 21. Kürkçü Hanı (Özkarcı,1997;Çam, 2006'dan) (Orijinal,2017)
Yapı Materyali	Kesme Taş
Planı	Dikdörtgen planlı ve ön cephede dışa açılan dükkanlar bulunur. Alt katta depo, dükkan, ahır üst katta konaklama amaçlı odalar yer alır.
Giriş kapısı	Batıda yer alan taç kapıdan girilir.
Kat Sayısı	2 katlıdır
Avlu	Kare planlıdır
Çatı	Ahşap
Bugünkü Durumu	Restore edilmiş
Pürsefa Hanı Yapım Yılı:1887 Envanter No.16A	 Şekil 22. Pürsefa Hanı (KAİP,2010)
Yapı Materyali	Kesme Taş
Planı	Dikdörtgen planlıdır. Buğday pazarı cephesinde 3 diğer cephelerde 2 katlıdır.
Giriş kapısı	2
Kat Sayısı	Siyah-beyaz taş işçiliği
Avlu	Tek avlulu ve dikdörtgen planlıdır.
Çatı	Kiremit
Bugünkü Durumu	2008 yılında Restore edilmiş

Çizelge 31. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Hanların Genel Özellikleri (Devam)

Eski Büyük Buğday Pazarı Hanı Yapım Yılı: 19 yy Envanter no:17A	 Şekil 23. Eski Büyük Buğday Pazarı Hanı (KAİP,2010)
Yapı Materyali	Beyaz kesme taş
Planı	Avlu etrafında 11 oda bulunur
Giriş kapısı	Beyaz kesme taş
Kat Sayısı	Tek katlı
Avlu	Tek avlu
Çatı	Taş konstrüksiyonlu sivri beşik tonoz, çapraz tonoz, yarım çapraz tonoz ve yarım beşik tonoz biçimindedir. Örtülerin üstü toprak kaplı..
Bugünkü Durumu	Restore edilmemiş. Avlu Otopark olarak kullanılmaktadır.
Mecidiye (Nakıp) Hanı Yapım Yılı: Bilinmemekle birlikte 18 veya 19.yy Envanter No: 18A	 Şekil 24. Mecidiye Hanı (Çam, 2006)
Yapı Materyali	Kesme Taş
Planı	Zemin katta sivri kemerli tonozlu üst örtüye sahip dükkanlar bulunmaktadır. Üst katta şimdi bulunmayan revaklı düzenlemeye sahip odalar bulunduğu kalıntılardan anlaşılmaktadır.
Giriş kapısı	İki adet kapı
Kat Sayısı	İki katlı İkinci kat
Avlu	Tek avlulu yamuk planlı
Çatı	Yıkılmış olduğundan bilinmiyor.

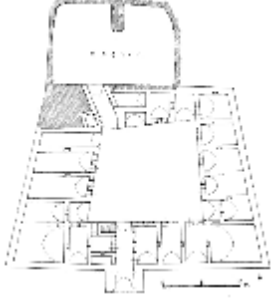
Çizelge 32. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Hanların Genel Özellikleri (Devam)

Bugünkü Durumu	Ahır bölümü sağlam. Otopark olarak kullanılmakta. Restorasyon çalışmalarına başlanmıştır. Şekil 25. Mecidiye (Nakıp) Hanı(http://www.sahinbey.bel.tr/projedetay/6/501/mecidiye-hani-restorasyon-calismalari-devam-ediyor)
Tuz Hanı Yapım Yılı: 16 yy da inşa edilmiş. 19. yy da yeniden yapılmış. Envanter No: 21A	 Şekil 26. Tuz Hanı (KAİP,2010)
Yapı Materyali	Küfeki taşı. Kesme taş ve taşıyıcı ayaklarda siyah bazalt kullanılmıştır.
Mimarisi	Dikdörtgen planlı. Zemin Katta sivri kemerli tonozlarla örtülü dükkanlar, depo ve ahır bulunmaktadır. İkinci katta sivri kemerli revaklı düzenleme var. İkinci katındaki çıkma odanın cephesinde çinko kaplama bulunmaktadır.
Kat sayısı	Kuzey bölümü iki katlıdır.
Avlu	Tek avlusu bulunur.
Giriş Kapısı	Batı bölümden tek girişi bulunur.
Çatı	Kiremit
Bugünkü Durumu	Manifaturacılar çarşısı olarak kullanılmaktadır. Avlusu otopark hizmeti vermektedir.

Çizelge 33. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Hanların Genel Özellikleri (Devam)

Şire (Belediye) Hanı Yapım Yılı: 1886 Envanter No: 23A	 Şekil 27. Şire (Belediye) Hanı(KAİP,2010)
Yapı Materyali	Keymık taşı ve Havara taşı
Mimarisi	Dikdörtgen planlıdır. Avlu etrafına yerleştirilen odalar 2 kat halindedir ve alt katlar ahır kullanımına ayrılmıştır.
Kat Sayısı	İki Katlı
Avlu	Tek Avlu. Ortasında önce kuyu varken sonra avlu zemininden iki basamakla inilen şadırvan yapılmıştır. Günümüzde avlunun altı servis birimleri olarak kullanılmaktadır.44x52 metre ölçülerine sahip avlunun dört tarafına odalar dizilidir. Şekil 28. Şire (Belediye) Hanı Avlunun Görünümü (Orijinal,2018)
Giriş Kapsı	Kuzey, doğu ve batı cephesinde birer kapı. Kapı üzerlerinde kitabe levhası var.
Çatı	Kırma çatı kiremit örtülü
Bugünkü Durumu	2004 yılında restore edilmiş. Otel olarak kullanılmaktadır.
Eski Maarif Hanı Yapılış Tarihi: 1900'lü yılların başı Envanter No:24A	 Şekil 29. Eski Maarif Hanı(KAİP,2010)

Çizelge 34. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Hanların Genel Özellikleri (Devam)

Yapı Materyali	Kesme taş
Mimarisi	Güneydeki birim önü ahşap sundurmalı tek katlı, kuzeydeki ise ikinci katı yine ahşap sundurma şeklinde inşa edilmiş revaklı iki katlı bir düzenlemeye sahiptir. Dikdörtgen planlıdır.
Kat sayısı	Güneydeki kesim tek katlı, Kuzey kesimi iki katlı
Avlu	Tek Avlu
Giriş Kapısı	Kuzey ve güney yönünden iki girişi bulunmaktadır.
Çatı	Kiremit örtülü
Bugünkü Durumu	Restore edilmiş. Restoran olarak kullanılmakta Belediye Caddesine bakan cephesindeki dükkânlar halen ticari faaliyetlerini yürütmektedirler.
Basmacı Hanı (Güven İş Hanı) Yapım Yılı: 1324 Envanter No: 25A Basmacı Han, 93A Güven İş Hanı, 413 envanter numarası ile sivil mimarlık	 Şekil 30. Basmacı Hanı (KAİP,2010)
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari özellikleri	"L" planlı yapıda ikinci kat sivri kemerli revak arkasında yolcu odaları, zemin katta dükkânlar depo, ahır
Kat Sayısı	İki katlı
Avlu	Tek avlulu (26x31 m)
Giriş Kapısı	Siyah-beyaz taş ile almasıık düzende yapılmış
Çatı	Kiremit örtülü
Bugünkü Durumu	Resrasyon yapılmamış.
Yüzükçü Hanı Yapım Yılı: 1735 yılından önce yapılmış 1897'de yenilenmiştir. Envanter No:31A	 Şekil 31. Yüzükçü Hanı (KAİP,2010)

Çizelge 35. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Hanların Genel Özellikleri (Devam)

Yapı Materyali	Kesme taş
Mimarisi	Alt kat dükkanlar ikinci kat ise yolcu odaları bulunmakta. Hanın içinde develik denilen bir bölüm bulunmakta.
Kat Sayısı	2 katlı
Avlu	Tek avlulu
Giriş Kapsı	Kemerli siyah beyaz taşlardan yapılmış
Çatı	
Bugünkü Durumu	Restore edildi
Yeni Han Yapım Yılı: 1757-1785 yılları arasında yapıldığı düşünülmektedir. Envanter No:32A	 Şekil 32. Yeni Han (Çam, 2006) (Orijinal,2017)
Yapı Materyali	Siyah Bazalt ve küfeki taşı kullanılmıştır.
Mimarisi	Zemin kat depo, ahır, üst katta yolcu odaları bulunmaktadır. Avlu üç taraftan eyvan ve odalarla, üst kat ise üç taraftan revakla çevrelenmiştir.
Kat Sayısı	İki Kat
Avlu	Tek Avlu.
Giriş Kapsı	Siyah-beyaz taş işçiliği. Giriş açıklığının iki tarafında iki taş seki bulunmaktadır.
Çatı	Taş konstrüksiyonlu sivri beşik tonoz, çapraz tonoz ve aynalı tonaz ile düz örtülüdür.
Bugünkü Durumu	Restore edilmiş. Hanın giriş katında bir süre taş ocağı sonra ahır olarak kullanılmış Kaleoğlu mağarasıda restore edilerek dinlenme ve serinleme mekanı olarak kullanılmaktadır.
Eski Gümrük Hanı Yapım Yılı: 1873/1878 Envanter No:33A	 Şekil 33. Eski Gümrük Hanı (Çam, 2006) (Orijinal,2017)
Yapı Materyali	Kesme Taş
Mimarisi	Zemin kat dükkan ve depo, üst kat ise yolcu odaları bulunur ve yamuk dikdörtgen planlıdır.
Kat sayısı	İki Kat

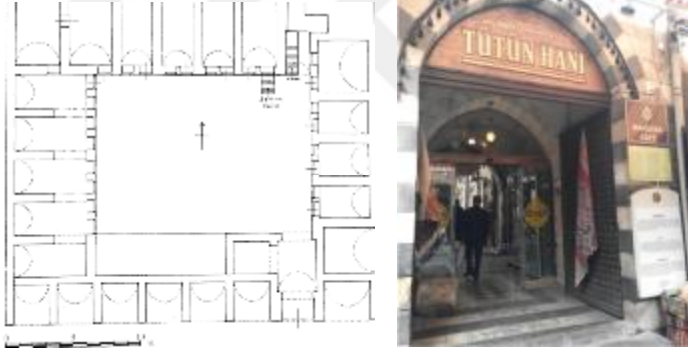
Çizelge 36. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Hanların Genel Özellikleri (Devam)

Avlu	Tek avlu
Giriş Kapsı	Süslemesiz kesme taştan yapılmıştır.
Çatı	Beşik Çatı kiremit kaplı
Bugünkü Durumu	2011 yılında restore edilmiştir. El sanatları üretim ve satış yeri "Yaşayan Müze" kimliği ile hizmet vermektedir.
Millet Hanı Yapım Yılı: 1571-1572 yapılmıştır. 1890 yılında üst kat ilave edilmiştir. Envanter No:39A	Şekil 34. Millet Hanı (Çam, 2006) (Orijinal,2017)
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimarisi	Osmanlı kervansarayı niteliğindedir.Zemin katta güneyde ahır, diğer kesimde tüccar adaları, ikinci katta yolcu odaları bulunmaktadır.
Kat Sayısı	İki Kat
Avlu	Tek Avlu. Avlu ortasında havuz.
Giriş Kapsı	Siyah beyaz süslemeli
Çatı	Düz
Bugünkü Durumu	2003 yılında restore edilmiştir. El sanatları tanıtım ve Üretim Merkezi olarak kullanılmaktadır.
Hışva (Koz) Han Lala Mustafa Paşa Hanı Yapım Yılı: Bilinmemektedir. Ancak 1563-1577 yıllarında yapıldığı düşünülmektedir. Envanter No: 42A	Şekil 35. Hışva Han (Orijinal,2017)
Yapı materyali	Siyah ve beyaz kesme taş
Mimarisi	Avlu çevresindeki odalar Taş konstrüksiyonlu tonoz biçiminde
Kat Sayısı	Tek katlı
Avlu	Tek avlu
Giriş Kapısı	Siyah beyaz taş işçiliği

Çizelge 37. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Hanların Genel Özellikleri (Devam)

Çatı	Düz beton
Bugünkü Durumu	2016 yılında restore edilmiş ve otel-restaurant olarak kullanılmaktadır.
Emir Ali Hanı (Çekirdekçi Hanı) Yapım Yılı: 1719 Envanter No: 74A	 Şekil 36. Emir Ali Hanı (KAİP,2010)
Yapı Materyali	Eserin orijinal kısımlarında sarımtırak renkte küfeki kesme taş, sonradan yapıldığı tahmin edilen kısımda ise siyah ve beyaz kesme taş kullanılmıştır. Avlunun doğu kısmında avluya açılan hacimlerin ön duvarları, kapı ve pencere kemerleri hizasına kadar siyah ve beyaz kesme taşla örülerek iç kısımda bir hareketlilik sağlanmıştır.
Mimarisi	Düzgün olmayan dikdörtgen yapıda olan hanın avlusu dört taraftan, üst tarafta iki taraftan revaklarla çevrilidir. Üst kat yolcu odaları zemin kat depo, ahır olarak kullanılmıştır.
Kat Sayısı	İki kat
Avlu	Tek avlu
Giriş Kapısı	Mevcut değil.
Çatı	Yıkılmış.
Bugünkü Durumu	Restore edilmemiş. Avlu otopark olarak kullanılmaktadır.
Budeyri (İnceoğlu-Elbeyli) Hanı Yapım Yılı: 1900 yılların başı Envanter No: 75A	 Şekil 37. Budeyri Hanı (Çam, 2006) (Orijinal,2017)
Yapı Materyali	Kesme taş

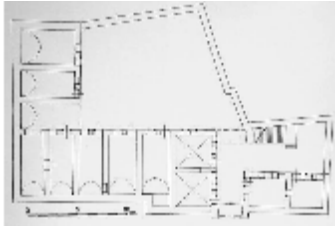
Çizelge 38. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Hanların Genel Özellikleri (Devam)

Mimarisi	Mekanlar avluyu sadece güney ve kuzeyden çevrelemektedir. Güney tarafta yer alan mekanlar tek katlı, kuzey taraftakiler ise iki katlı olarak inşa edilmiştir. Aynı şekilde plan tipi de diğer hanlarda görülmemektedir. Kuzey kanadının alt katındaki mekanlar avlu ile irtibatı bulunmayan ve caddeye açılan dükkanlardan ibarettir. Üst kat ise bir revakın arkasına yerleştirilen yolcu odaları şeklinde tanzim edilmiştir. Güney kanatta avluya açılan 15 mekân yer almaktadır. Hanın ahır kısmı her biri üç sıra halinde doğu batı istikametinde yedişer ayak üzerine oturtulan çapraz tonozlu otuziki hacimden meydana gelmektedir.
Kat Sayısı	İki katlı
Avlu	Tek avlulu. Ortada havuz. Siyah beyaz taş döşeme
Giriş Kapısı	Siyah beyaz taş işçiliği
Çatı	Kiremit örtülü
Bugünkü Durumu	2004 yılında restore edilmiştir. Yöresel ürünlerin satıldığı mekanlar.
Tütün Hanı Yapım Yılı:1754 yılından önce yapıldığı tahmin edilmektedir. Envanter No: 78A	 Şekil 38. Tütün Han (Çam, 2006) (Orijinal,2017)
Yapı Materyali	Küfeki Taşı
Mimarisi	Dikdörtgen bir avlunun dört kenarına yerleştirilen odalar ve hana bitişik olarak inşa edilen dükkanlardan oluşmaktadır. Kuzey cephesinde kayaya oyulan bir bodrum bölümü vardır. Yapının sadece kuzey cephede süsleme portalde görülür.
Kat Sayısı	Tek kat
Avlu	Tek avlu
Giriş Kapısı	Kapı, zeminden itibaren siyah ve beyaz taştan yapılmıştır.
Çatı	
Bugünkü Durumu	2007 yılında restore edilmiş

Çizelge 39. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Hanların Genel Özellikleri (Devam)

Kumru Hanı Yapım Yılı: 19 yy. sonlarında Envanter No: 79A	 Şekil 39. Tütün Han (Çam, 2006) (KAİP,2010)
Yapı Materyali	Küfeki Taşı
Mimarisi	Yol ve arsa durumuna göre planlanan han, iki bölüm halinde inşa edilmiştir. Avlunun kuzey tarafında arsanın yetersiz olması sebebiyle hiçbir mekâna yer verilmemiştir. Ayrıca güney cephede de hana girişi sağlayan cümle kapısı ile tek katlı dükkânlar bulunur.
Kat sayısı	Doğu yönünde iki katlı, batı ve güney kısmı üç katlı
Avlu	Tek avlu
Giriş Kapısı	İki kapısı bulunmaktadır.
Çati	Kiremit örtülü
Bugünkü durumu	İşhanı olarak kullanılmaktadır.
Anadolu Hanı Yapım Yılı: 19.yy Envanter No: 85A	148 Envanter numarası ile Sivil Mimarlık Örneği olarak kayıtlı
Yapı Materyali	Kesme Taş
Mimarisi	Diğer hanlarda olmayan doğu batı yönünde U şeklinde Plana sahip. zemin kat depo ve ahır olarak, üst kat odaları yolcu konaklaması içindir. Doğu-batı istikametinde uzanan yapıda görülen plan tipi, diğer hanlarda yoktur. Hanın, çarpık planındaki birinci avlusu iki yönden, yine çarpık şeklindeki ikinci avlusu da üç yönden çeşitli ebat ve şekillerdeki mekanlarla çevrelenmiştir.
Kat Sayısı	İki Katlı
Giriş Kapısı	Tek girişli
Avlu	İki avlulu
Çati	Düz
Bugünkü Durumu	1985 yılında restore edilmiştir. Odalar dükkan olarak düzenlenmiş. Revaklı Bölüm Camlı demir konstrüksiyon ile kapatılmıştır.

Çizelge 40. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Hanların Genel Özellikleri (Devam)

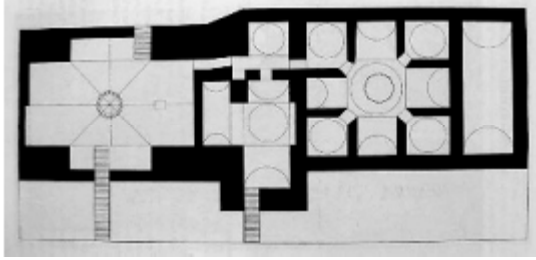
Sabuncu Hanı Yapım Yılı: Bilinmiyor. Envanter No: 88A	163 ve 164 envanter numaraları ile sivil mimarlık örneği olarak kaydedilmiş
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimarisi	-
Kat Sayısı	3 katlı
Giriş Kapısı	-
Avlu	Tek avluludur. Kara taş döşeme
Giriş Kapısı	-
Çatı	-
Bugünkü Durumu	Büyük bölümü yıkılmış. Eyvanlı bölümleri ve merdivenle çıkılan ikinci katın bir bölümü günümüze ulaşmıştır.
Eski Küçük Buğday Pazarı Hanı Yapım Yılı: Envanter No:89A	
	Şekil 40. Eski Küçük Buğday Pazarı Hanı (KAİP,2010)
Yapı Materyali	Kesme Taş
Mimarisi	Sivri kemerlerle birbirine bağlanmış doğu-batı yönlü dört sıra halinde yerleştirilmiş payelerin taşıdığı ahşap üst örtü, iki katlı hanların ikinci katında ve yöresel konut mimarisinde sıkça kullanılan bir uygulamadır.
Kat Sayısı	İki katlı
Giriş Kapısı	-
Avlu	-
Giriş Kapısı	-
Çatı	Ahşap örtü
Bugünkü Durumu	Restore edilmiş
Şeker Han Yapım Yılı: H. 1265 olduğu tahmin ediliyor. Envanter No:105	
	
	Şekil 41. Eski Küçük Buğday Pazarı Hanı (KAİP,2010)
Yapı Materyali	Kesme taş

Çizelge 41. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Hanların Genel Özellikleri (Devam)

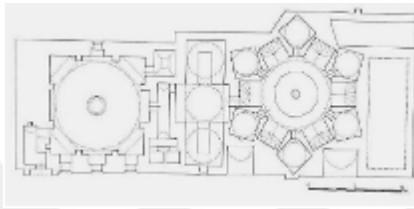
Mimarisi	Asimetrik “L” planlı . İkinci kat revaklı. Revak kemarlerinin başlangıçları göresilmelerle zenginleştirilmiştir.
Kat Sayısı	İki Katlı
Giriş Kapısı	Sade kemerli ve siyah beyaz taş işçiliği ile yapılmış
Avlu	Tek avlu
Çatı	Kırma çatı
Bugünkü durumu	-

Ek: 13. Hamamlar:

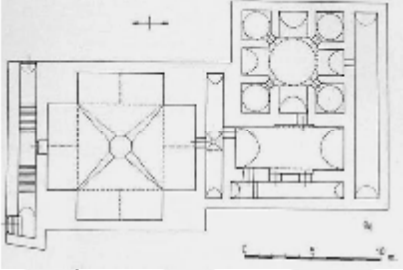
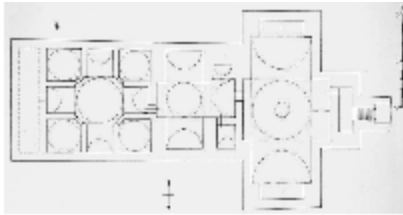
Çizelge 42. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Hamamların Genel Özellikleri (Çam,2006, Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2016)

Hamam Adı	Özellikleri
Pazar (Göymen) Hamamı Yapım Yılı: Bilinmiyor. 1557'den önce yapıldığı düşünülmektedir. Envanter No:40A	 Şekil 42. Göymen Hamamı (Çam, 2006)
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Dikdörtgen planlı. Ön yüzü dükkanlarla kapatılmış. Yaklaşık dört metre yerin altındadır. Soyunmalık, ılıklik ve sıcaklık bölümlerinden oluşur. Güneydeki ılıklik kısmına tünelle geçilir. Dört eyvanlı ve köşe halvetlidir.
Giriş	İki giriş
Üst Örtü	Beşik tonozlu örtülüdür.
Büyük Paşa Hamamı Yapım Yılı: 1564-1565 olduğu düşünülmektedir. Envanter No:44A	 Şekil 43. Büyük Paşa Hamamı (Orijinal, 2018)

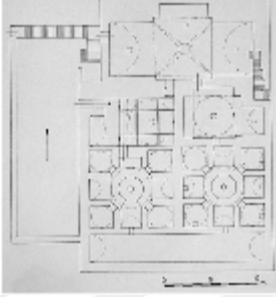
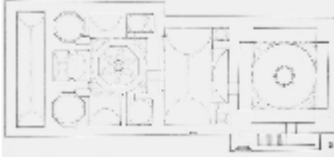
Çizelge 43. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Hamamların Genel Özellikleri (Devam)

Yapı Materyali	Kesme taş.
Mimari Özellikleri	Dikdörtgen planlı. Soyunmalık, ılıklik ve sıcaklık bölümlerinden meydana gelir.
Giriş	Beyaz taştan dikdörtgen şeklinde.
Üst Örtü	Soyunmalık ve ılıklik mekânı üç kubbe ile örtülüdür.
Dutlu Hamam Yapım Yılı: Bilinmemektedir. Envanter No:53A	Tümüyle yıkılmış. Tescil edildiği tarihte çatısı yer yer çökmüş olan hamamın bulunduğu alan otopark olarak kullanılmaktadır.
Hüseyin Paşa Hamamı Yapım Yılı: 1727-28M tarihlerinde yapılmıştır. Envanter No:57A	 Şekil 44. Hüseyin Paşa Hamamı (KAİP, 2010)
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Soyunmalık, ılıklik ve sıcaklık mekanları aynı aks üzerindedir. Ortası mukarnaslı pendentif geçmelere sahip kubbe ile örtülü sıcaklık mekânı altı eyvan, altı da halvet odasına sahip düzenlemesi ile ilginç bir plan şemasına sahiptir.
Giriş	Kemarli açıklıktan girilir.Basık kemerli dehlizle iç mekana giriş yapılır. Siyah beyaz taş işçiliği
Üst örtü	Sıcaklık mekânı kubbe geçişleriyle diğer hamamlardan farklı özelliğe sahiptir.
Bugünkü Durumu	1971 yılında restore edilmiştir. Kapalı çarşı olarak kullanılmaktadır.
Naip Hamamı Yapım Yılı:17.yy'ın ikinci yarısında yapılmıştır. Envanter No:64A	 Şekil 45. Naip Hamamı (KAİP, 2010)

Çizelge 44. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Hamamların Genel Özellikleri (Devam)

Yapı Materyali	Küfeki taşı
Mimari Özellikleri	Soyunmalık, ılıklik ve sıcaklık bölümleri aynı aks üzerindedir. Hamamın soğukluğuna sokaktan yaklaşık yirmi basamakla inilerek ulaşılır. Altı eyvanla genişletilmiş sekizgen bir düzenlemeye sahip hamamın sıcaklık mekânında, giriş eyvanı ile girişin karşı aksında kalan eyvandan ulaşılan dört adet kubbeli halvet hücresi bulunmaktadır
Giriş	Siyah beyaz taş işçiliği
Üst Örtü	Halvet üzeri kubbeli yapıdır.
Bugünkü Durumu	Restore edilmiş
İki Kapılı Hamam Yapım Yılı: Bilinmemektedir. Envanter No: 65A	 Şekil 46. İki Kapılı Hamam (Çam,2006)
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	"I" plan şemasında yapılmıştır.Soyunmalık ve ılıklik mekanları arasında aralık adı verilen bir birim bulunmaktadır. Sıcaklık h dört eyvanlı ve köşe hücreli tiptedir.açvari
Giriş	İki girişi var ve yer altına gömülüdür.
Üst Örtü	Beşik tonozla örtülü
Bugünkü Durumu	
Tabak Hamamı Yapım Yılı: Bilinmemektedir. 17.yy'dan önce yapıldığı tahmin edilmektedir. Envanter No: 66A	 Şekil 47. Tabak Hamamı (Çam,2006) (Orijinal,2017)

Çizelge 45. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Hamamların Genel Özellikleri (Devam)

Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Haçvari dört eyvanlı, köşe hücreli plan şemasına sahiptir. Traşlık ve tuvaletlerin yer aldığı aralık mekanından sonra iki yan eyvanlı ılıklik mekanı bulunmaktadır. Soyunmalık eyvanlarla genişletilmiştir. Hamamın soğukluğuna sokaktan basık kemerli bir kapıdan 20 basamak inerek ulaşılmaktadır. Soğukluk kare planlı ve dört tarafı nişlerle genişletilmiştir. Ortasında sekizgen bir havuz ve bunun üzerine rastlayan aydınlık fenerinin yer aldığı kubbe ile örtülüdür.
Giriş	İki Kapılı. Soğuklu kısmındaki kapı basık kemerlidir.
Üst Örtü	Ilıklık ve soyunmalık üstü kubbeli yapıdadır.
Bugünkü Durumu	Hamam olarak kullanımda henüz restore edilmemiş
Eski (Pazarcık) Hamamı Yapım Yılı: 14.yy'da yapıldığı düşünülmektedir. Envanter No: 68A	 Şekil 48. Eski Hamam (Çam,2006)
Yapı Materyali	Kesme keymık taşı
Mimari Özellikleri	Dikdörtgen planlıdır
Giriş	Sade bir girişi vardır.Merdivenlerden inerek ulaşılır.
Üst Örtü	Beşik ve yıldız tonozla örtülmüştür.
Bugünkü Durumu	Kullanılmamaktadır. Dışardan algılanması zordur.
Şih (Fethullah) Hamamı Yapım Yılı: Envanter No:77A	 Şekil 49. Şih Hamam (Çam,2006) (Orijinal.2017)
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Sıcaklık kare planlı, eyvanlar beşik tonozludur.

Çizelge 46. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Hamamların Genel Özellikleri (Devam)

Giriş	Mütevazı bir giriş ile merdiven aracılığıyla ulaşılır.
Üst Örtü	Kubbe ile örtülü
Bugünkü Durumu	Restore edilmiş

Ek: 14. Cami ve Mescitler

Çizelge 47. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Cami ve Mescitlerin Genel Özellikleri (Çam,2006, Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2016)

Cami ve Mescit Adı	Özellikleri
Bostancı Camisi Yapım Yılı: 16.yy'ın ilk yarısı Portaldaki onarım yazıtı 1574 Mihrap üzerinde onarım kitabesi 1739 Envanter No:5A	The image shows a floor plan of the Bostancı Cami on the left and a photograph of the exterior on the right. The floor plan is a square with a central dome and four smaller domes at the corners. The photograph shows the exterior of the mosque with a large central dome and four smaller domes at the corners. The entrance is through a large archway. The courtyard is paved with a striped pattern. Şekil 50. Bostancı Cami (Çam, 2006) (Orijinal, 2017)
Yapı Materyali	Bazalt ve Keymık Kesme taş
Mimari Özellikleri	Mihrap yönüne paralel üç nefli olan cami kare planlıdır. Sekiz köşeli kare kesme taşın ayaklarla oturan dört sivri kemerli son cemaat yeri ana mekândan daha uzundur.
Minare	Minare kare kaideli çokgen gövdeli olup şerefe altı mukarnaslıdır. Mukarnasların altındaki ak çinilerle süslemeler bulunmaktadır.
Giriş	Hafif dışa taşmış olan taç kapı Keymık ve bazalt taşlardan örülmüştür. Taç kapı üzerinde mukarnaslı kavsaralar bulunur. Yanlarda burmalı örgü motifli mukarnas başlıklı sütünceler vardır.
Pencere	son cemaat yerinde görülen pencereler ise kalın silmeli taş kemer içine alınmış ve bitkisel süslemelerden oluşan bir kompozisyonla süslenmiştir.
Üst Örtü	Neftler ortadaki ayaklarla dokuz bölüme ayrılmış, her bölüm ise çapraz tonozla örtülmüştür
Bugünkü Durumu	Restore edilmiş. Cami olarak kullanılmaktadır.

Çizelge 48. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Cami ve Mescitlerin Genel Özellikleri (Devam)

Şeyh Fettullah Camisi Yapım Yılı: 1563 Envanter No:7A	Şekil 51.Şeyh Fettullah Camisi (Orişinal, 2017)
Yapı Materyali	Kesme Taş
Mimari Özellikleri	Cami ortada sekizgen büyük siyah yekpare desteğe oturan sekiz büyük trompla değişik bir plan göster. Son cemaat yerinin duvarında mukarnaslı kemer üzengilerine oturan dört adet sivri kemer yer almakta ibadet mekânına girişı sağlayan yapı bu kemerlerden sağdan ikinci kemerin içine rastlamaktadır.
Minare	Mukarnaslıdır.
Giriş	Kapı çerçevesi dışta yuvarlak silme ile çevrelenmiş. Ortada geniş bir silme tekrar iç kısımda ikinci yuvarlak silme içine alınmıştır. Kapı sarkıtlı mukarnas kavsaralıdır. mukarnaslardaki sarkıtlar birbirinden
Pencere	Son cemaat yerindeki düz atkılı pencereler sivri kemerli alınlıklara sahiptir
Üst Örtü	Caminin ortada bir ayağa oturan yelpaze tonozlarla duvara bağlanan örgü sistemi Son cemaat yerin de üç kare desteği birbirine bağlayan sivri kemerlerin üzeri düz ahşap bir çatı ile örtölüdür.
Bugünkü Durumu	Restore edilmiş Cami Olarak kullanılmaktadır
Ağa Camisi Yapım Yılı: 1559 Kitabede 1799-1800 tarihlerinde onarıldığı yazmaktadır Envanter No: 12A	Şekil 52. Ağa Cami (http://www.mygaziantep.com/rehber/camiler/aga-cami-detay-1022.html)

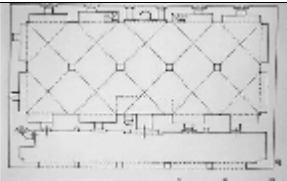
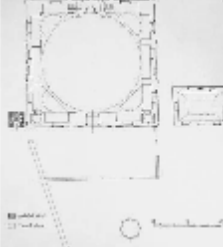
Çizelge 49. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Cami ve Mescitlerin Genel Özellikleri (Devam)

Yapı Materyali	Bazalt ve Keymık Kesme Taş
Mimari Özellikleri	Dikdörtgen planlı olan Gaziantep Ağa Camii, yığma sütunlarla altı bölüme ayrılmış.
Minare	İşlemelidir
Giriş	Sarı, ve siyak renkli taşlardan yapılmış. Sivri kemerli niş içine alınmış basık kemerlidir. Basık kemerli girişin üzerinde dikdörtgen bir pencere açıklığı bulunmaktadır
Pencere	son cemaat yerinde yer alan pencereler yuvarlak kemerli nişler içine yerleştirilmiş düz atkılı pencerelerdir
Üst Örtü	Bu altı bölümden mihrap önünde olan kubbe ile batıda yer alan iki beşik tonozla örtülü. Diğer kısımlar ise çapraz tonozlarla örtülmüş
Bugünkü Durumu	Cami olarak kullanımı devam etmektedir.
Kozluca Camisi Yapım Yılı: 19 yy Envanter No:14A	 Şekil 53. Kozluca Cami(Çam, 2006) (Orijinal,2017)
Yapı Materyali	Kesme Keymık taşı
Mimari Özellikleri	Dikdörtgen planlı
Minare	Avlu girişi Yuvarlak kemerli üst kısmında orijinal demir parmaklıkları ve aynı cephede iki adet sivri kemerli pencere vardır. Caminin giriş cephesi kara taş ve kıymık taşı ile iki renkli olarak yapılmıştır.
Giriş	Kemerli ve siyah beyaz taşlı girişi bulunur.
Pencere	Kemerli ve demirlidir.
Üst Örtü	Cami içerisinde Kesme taş planı on iki gendir Şerefe altında, Orijinal mukarnas ve çini süslemeleri yer almaktadır. Şerefe korkulukları özgün ahşaptır.
Bugünkü Durumu	2006 yılında restore edilmiştir
Tekke Camisi Yapım Yılı: 1638 Envanter No: 15A	 Şekil 54. Tekke Cami(Orijinal,2017)

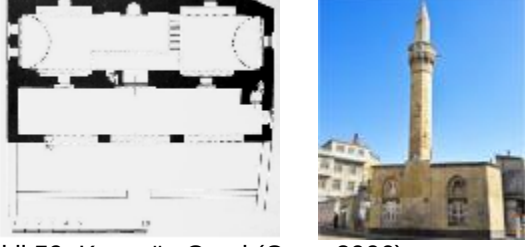
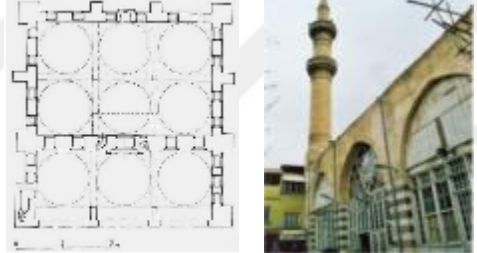
Çizelge 50. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Cami ve Mescitlerin Genel Özellikleri (Devam)

Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Kare planlıdır.Hücreler, semahane, mevlevi dervişlerinin oturma odaları, tuvaletler, havuzlar bulunan bir yapıdır..
Minare	Avluya iki giriş vardır. Ana giriş kapsı basık kemerlidir.Giriş kapısının üzerinde minare vardır.
Giriş	3 adet girişi bulunur.
Pencere	Dört ayak üzerine çokgen kasağa oturan tek kubbe ile örtülüdür. Son cemaat yeri düz dam ile örtülüdür.
Üst Örtü	Altından yol geçen küçük bir minaresi bulunmaktadır.Kesme taştan yuvarlak gövdelidir. Şerefesi kapalı ve kafeslidir.
Bugünkü Durumu	Restore edilmiştir. Cami olarak kullanılıyor
Hacı Veli Camisi Yapım Yılı: 1645 yılında mescit, 1690 mimber eklenerek cami yapılmıştır. 1912 yılında tamamen yenilenmiştir Envanter No: 20A	Şekil 55. Hacı Veli Cami (Çam, 2006) (Orijinal,2017)
Yapı Materyali	Beyaz ve siyak kesme taş
Mimari Özellikleri	Enine dikdörtgen planlı ve en sade camilerdendir.
Minare	Kısa Şerefe bölümü kafesli, şerefe altı mukarnaslarla bezelidir. Şerefe ahşap şemsiye ile örtülüdür.
Giriş	Avluya doğudan iki renk geçmeli iç içe iki yuvarlak kapı ile girilir
Pencere	Yuvarlak kemerli
Üst Örtü	Son cemaat yeri düz dam. Harim çatısı ahşaptır.
Bugünkü Durumu	2008 yılında restore edilmiştir.
Karatarla Camisi Yapım Yılı: Bilinmemektedir. 1775'de genişletilmiştir Envanter No: 26A	Şekil 56. Karatarla Cami (Çam, 2006) (http://www.gaziantepgezisi.com/index.php/395nanç-turizmi/tarihi-gaziantep-camileri/165-karatarla-camii)

Çizelge 51. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Cami ve Mescitlerin Genel Özellikleri (Devam)

Yapı Materyali	Siyah-beyaz kesme taşlardan yapılmıştır
Mimari Özellikleri	Dikdörtgen planlı
Minare	İnce bir yapıdadır. Kaidesinden alemine kadar burmadır
Giriş	Sarı, ve siyah renkli taşlardan yapılmış. Sivri kemerli niş içine alınmış basık kemerlidir. Basık kemerli girişin üzerinde dikdörtgen bir pencere açıklığı bulunmaktadır
Pencere	Siyah beyaz renklerde desenli kemerli ve demirlidir.
Üst Örtü	Çatı
Bugünkü Durumu	Cami olarak kullanımdadır.
Hacı Nasır Cami Yapım Yılı: 1570 1812'de onarılmış Envanter No: 27A	 Şekil 57. Hacı Nasır Cami(Çam, 2006)
Yapı Materyali	Giriş cephesi sarı-siyah taşlarla yapılmış
Mimari Özellikleri	Enine dikdörtgen planlıdır.Kıbleye paralel iki bölümden oluşur
Minare	Şerefe altı mukarnaslıdır Yıldız, palmet, rozet motifleri ve çini süslemeleriyle bezelidir.
Giriş	Biri doğu biri de batıda olan sade iki girişi bulunur
Pencere	Dıştan dikdörtgen ancak içten uvarlak kemerlidir.
Üst Örtü	Son cemaat yeri düz ahşap
Bugünkü Durumu	Cami olarak kullanımdadır.
Alaüddevle Camisi Yapım Yılı: 151 yılından önce Envanter No: 28A	 Şekil 58. Alaüddevle Cami (Çam, 2006) (Orijinal,2017)
Yapı Materyali	Giriş cephesi siyah beyaz taş köşeler renkli mermerdir.
Mimari Özellikleri	Dikdörtgen planlı
Minare	Siyah-beyaz taş
Giriş	Yuvarlak kemerli kapı
Pencere	Pencere kenarları siyah beyaz taş olup niş içinde kemerlidir.
Üst Örtü	Düz damlı
Bugünkü Durumu	Cami olarak kullanılmaktadır.

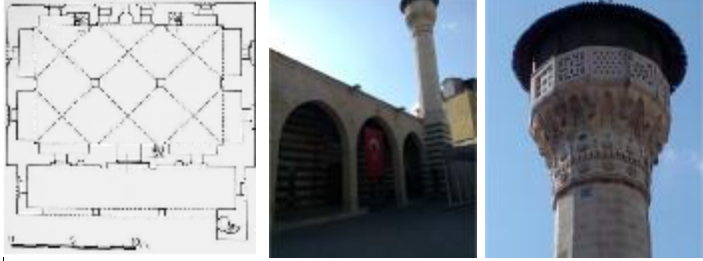
Çizelge 52. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Cami ve Mescitlerin Genel Özellikleri (Devam)

Karagöz Camisi Yapım Yılı: İlk yapılış tarihi bilinmiyor.18 yy'da camiye çevrilmiş Envanter No: 30A	 Şekil 59. Karagöz Cami (Çam, 2006)
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Enine dikdörtgen planlıKibleye paralel iki bölümlü.Bir bölümü geç dönemde yola katılmış. Tek bölümü günümüze gelebilmiştir.
Minare	Cami bedeninin üstüne oturtulmuştur. Gövdesi yivlidir.
Giriş	Sade işlemsiz bir girişi vardır
Pencere	Dikdörtgen ve hafif kemerlidir.
Üst Örtü	Eskiden düz dam sonra düz beton tavan
Bugünkü Durumu	2007 yılında onarılmıştır.
Hüseyin Paşa Camisi Yapım Yılı:1719 Envanter No: 35A	 Şekil 60. Hüseyin Paşa Cami (Çam, 2006) (http://wowturkey.com/t.php?p=/tr435/ugurbey90_Huseyin_Pasa2.jpg)
Yapı Materyali	Kesme taş
Mimari Özellikleri	Dikdörtgen planlı
Minare	Çokgen gövdeli iki şerefelidir. Şerefe altları mukarnas, korkulukları ise rozet ve geometrik motiflerle süslüdür.
Giriş	Sarı, ve siyak renkli taşlardan yapılmış. Sivri kemerli niş içine alınmış basık kemerlidir.
Pencere	Basık kemerli girişin üzerinde dikdörtgen bir pencere açıklığı bulunmaktadır.
Üst Örtü	İki ayağın ve duvarların taşıdığı eşdeğerde altı kubbeli örtü sistemi uygulanmıştır. Son cemaat yeri sivri kemerlere otura üç kubbe ile örtülüdür.
Bugünkü Durumu	Cami olarak kullanılmaktadır.

Çizelge 53. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Cami ve Mescitlerin Genel Özellikleri (Devam)

Boyacı Camisi Yapım Yılı: 1357 Envanter No: 38A	Şekil 61. Boyacı Cami (Çam, 2006) (Orijinal,2018)
Yapı Materyali	Siyah beyaz taş
Mimari Özellikleri	Enine dikdörtgen planlı olup dört ayakla birbirine paralel iki bölüme ayrılmıştır.
Minare	65 basamaklı minare de ahşap işçiliği görülmektedir
Giriş	Üç adet girişi vardır
Pencere	Güney cephesinde yer alan pencereler yuvarlak kemerli pencereler olarak düzenlenmiştir
Üst Örtü	Mihrap önü kubbeli
Bugünkü Durumu	2007 yılında restore edilmiştir
Tahtani Camisi Yapım Yılı: Bilinmiyor. 1557 'den önce yapıldığı tahmin ediliyor. Envanter No: 41A	Şekil 62. Tahtani Cami (Çam, 2006) (Orijinal,2017)
Yapı Materyali	Kesme Keymık taşı
Mimari Özellikleri	Cami mihraba paralel iki nefli ve dikdörtgen planlıdır.
Minare	Mukarnas işlemeli ve süslemeli ve üstü örtülüdür
Giriş	Sarı, ve siyah renkli taşlardan yapılmış. Sivri kemerli niş içine alınmış basık kemerlidir. Basık kemerli girişin üzerinde dikdörtgen bir pencere açıklığı bulunmaktadır
Pencere	Dikdörtgen biçimli ve sade olup demirlidir.
Üst Örtü	Mihrap önü kubbe diğer bölümler çapraz tonozlarla örtülüdür
Bugünkü Durumu	Cami olarak kullanımı devam etmektedir.

Çizelge 54. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Cami ve Mescitlerin Genel Özellikleri (Devam)

Handaniye Camisi Yapım Yılı: 16 yy Envanter No: 43A	 Şekil 63. Handaniye Cami (Çam, 2006) (Orijinal,2017)
Yapı Materyali	Kesme keymık taşı
Mimari Özellikleri	Dikdörtgen planlıdır.
Minare	Mukarnas ve işlemeli, üstü örtülüdür.
Giriş	Sarı,pembe ve siyak renkli taşlardan yapılmış. Sivri kemerli niş içine alınmış basık kemerlidir.
Pencere	Dikdörtgen biçimli ve sade
Üst Örtü	Kırma çatı, Kiremit kaplı
Bugünkü Durumu	Restorasyonu yapılmış ve kullanımdadır.
Şirvani Camisi Yapım Yılı:1677 öncesi Envanter No: 45A	 Şekil 64. Şirvani Cami (Çam, 2006) (Orijinal,2017)
Yapı Materyali	Kesme Keymık taşı
Mimari Özellikleri	Kareye yakın dikdörtgen planlıdır
Minare	iki şerefeli uygulamaya sahip tek örnektir. Şerefesi Şemsiyelidir. Minaresinin gövdesinin alt kısmında yer alan zencirek şeklindeki ve gövdenin üst kısmında bulunan zikzak motifli bilezikler bu dönem cami minarelerinden farklı bir özellik ortaya koyarak Güneyli etkileri yansıtmaktadır
Giriş	Dilimli ikiz kemerli bir girişi vardır.
Pencere	Dikdörtgen biçimlidir
Üst Örtü	Kubbe ve tonoz şeklindedir.
Bugünkü Durumu	2003-2004 yılında onarım geçirmiştir.

Çizelge 55. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Cami ve Mescitlerin Genel Özellikleri (Devam)

Aliyünaccar (Ali Nacar) Camisi Yapım Yılı: Envanter No: 46A	 Şekil 65. Aliyünaccar Cami (Orijinal,2017)
Yapı Materyali	Kesme Keymık taşı
Mimari Özellikleri	Dikdörtgen formludur
Minare	Kesme taştan yapılmış oldukça sade bir gövdeye sahiptir.
Giriş	Sarı, pembe ve siyak renkli taşlardan yapılmış ve basık kemerlidir
Pencere	Son cemaat yerinde yer alan pencereler sivri kemerli niş içindedir
Üst Örtü	Tonoz ve kubbe
Bugünkü Durumu	2008 yılında restorasyonu tamamlanmıştır
Eyüboğlu Camisi Yapım Yılı: 14.yy Envanter No: 50A	 Şekil 66. Eyüboğlu Cami (http://geziantep.net/eyupoglu-cami-18.html)
Yapı Materyali	Kesme Keymık taşı
Mimari Özellikleri	Dikdörtgen biçimlidir
Minare	Süslemesiz olan silindirik gövdesinin şerefe altında görülen mukarnas dizisi ve şemsiyeli şerefesi bulunur.
Giriş	Sarı ve siyah renkli taşlardan yapılmış.
Pencere	Pencereler ise sivri kemerli niş içindedir
Üst Örtü	Düz
Bugünkü Durumu	Restore edilmiş ve aktif kullanılmaktadır.

Ek: 15. Kasteller:

Çizelge 56. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Kastellerin Genel Özellikleri (Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2016)

Kastel Adı	Özellikleri
Şeyh Fethullah Kasteli	 Şekil 67. Kastelin İç Görünümü
Yapı Materyali	Kesme Taş
Mimari Yapısı	Ortasında havuz bulunan dikdörtgene yakın formudur.
Girişler	Merdivenle inilerek ulaşılır
Bugünkü Durumu	Kısmen iyi durumdadır
Pişirici Kasteli	 Şekil 68. Kastelin Durumu (Orijinal,2018)
Yapı Materyali	Kesme Taş
Mimari Yapısı	Ortasında havuz bulunan dikdörtgene yakın formudur.
Girişler	Merdivenle inilerek demir kapı ile ulaşılır
Bugünkü Durumu	Restore edilmiş ve müze olarak ziyarete açık hale gelmiştir.

Ek: 15. eşmeler:

Çizelge 57. Koruma Amaçlı İmar Planı Sınırları İçinde Yer Alan Bazı eşmelerin Genel zellikleri (<https://www.kulturportali.gov.tr>)

eşme Adı	zellikleri
Nuribey eşmesi Yapım Yılı: 19 yy Envanter No. 4A	
Yapı Materyali	Kesme kalker (keymik) taştan
Mimari zellikleri	eşme sivri kemerlidir. Saçak altında dış sırası motifi bulunmaktadır.
Tekne	Niş içinde yarım daire şeklinde
Musluk	Niş İçinde
Bugünkü Durumu	Genel bakım ve onarımlar yapılmıştır. İşlevini sürdürmektedir.
Demirli Gane eşmesi Yapım Yılı: 1592 Envanter No: 8A	
Yapı Materyali	Kesme taş (Orijinal eşme)
Mimari zellikleri	Mevcut mimarisi yakın tarihte yapılmıştır. Günümüze eşme yapısı boyalı, kubbe ile rtl
Tekne	
Musluk	Orjinal yapıda musluk yeri dikey bantlı iki sütunun taşıdığı i içe beşik kemerli niş içindedir. Yeni yapılan çeşmede dört tarafta musluk bulunan demir işçilikli
Bugünkü Durumu	Onarılmıştır.

KAYNAKLAR

- Camuz, D.,İpekoğlu, B ve Böke, H.,2015.Tarihi Osmanlı Sabunhaneleri. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Varlıkları Daire Başkanlığı, Kargir Yapılarda Koruma ve Onarım Semineri VII Bildiri Kitabı.
- ÇAM, N.,2006. Türk Kültür Varlıkları Envanteri Gaziantep 27. Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları XXVVII. Dizi-Sayı 10, 728 s, Ankara.
- GAZİANTEP İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ, 2016. Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını. ISBN:978-975-9011-65-9, 240 s.
- KAİP, 2010. Gaziantep Kentsel Sit Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu Raporu.
- <http://www.sahinbey.bel.tr/projedetay/6/501/mecidiye-hani-restorasyonalismalari-devam-ediyor> Erişim Tarihi 03.08.2018.
- <http://www.gaziantepgezisi.com/index.php/403nanç-turizmi/tarihi-gaziantep-camileri/165-karatarla-camii> Erişim Tarihi 03.08.2018.
- http://wowturkey.com/t.php?p=/tr435/ugurbey90_Huseyin_Pasa2.jpg Erişim Tarihi 13.08.2018.
- <http://geziantep.net/eyupoglu-cami-18.html> Erişim Tarihi 03.08.2018.
- <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/gaziantep/kulturenvanteri/nuri-bey-cesmesi> Erişim Tarihi 11.08.2018.
- <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/gaziantep/kulturenvanteri/demirli-ganne-cesmesi> Erişim Tarihi 03.08.2018.
- <http://www.hatayhaberci.com/haber/antakya-hanlari/4209>
- <https://hatayintarihi.tr.gg/HANLAR-HAMAMLAR%C7E%26%23350%3BMELER.htm> Erişim Tarihi 11.08.2018.
- <https://www.amanosyolu.com/en/turizm/60/nakip-camii> Erişim Tarihi 11.08.2018.
- <https://www.amanosyolu.com/en/turizm/171/kantara-camii> Erişim Tarihi 11.08.2018.
- <https://www.turizm.info.tr/havra-musevi-sinagogu/> Erişim Tarihi 11.08.2018.